

Chapter 1

The Lineage

1:1 The record of the lineage of Yeshu (Jesus) the M'shicha (Messiah), the son of Dawid (David), the son of Avraham (Abraham).

פְּתָבָא דִּילִידוּתָהּ דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרָה דְדָוִד בְּרָה
דְּאַבְרָהָם:

Page 1 (1.1) אלה תולדות ישו בן דוד בן אברהם:

1:2 Avraham (Abraham) fathered Is'chaq (Isaac). Is'chaq (Isaac) fathered Ya'qov. Ya'qov fathered Y'hudo (Judah) and his brothers.

אַבְרָהָם אָוֹלָד לְאַיִסְחָק אִיסְחָק אָוֹלָד לְיַעֲקֹב יַעֲקֹב
אָוֹלָד לְיְהוּדָא וְלְאַחָוָיו:

אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יַצְחָק יַצְחָק הוֹלִיד אֶת יַעֲקֹב
יַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת יְהוּדָה (1.3) וְאָחָיו:

1:3 Y'hudo (Judah) fathered Paratz and Zarach by Tamar. Paratz fathered Chetz'ron. Chetz'ron fathered Arom.

יְהוּדָא אָוֹלָד לְפָרִיץ וְלְזָרַח מִן תָּמָר פָּרִיץ אָוֹלָד לְחֶצְרוֹן
חֶצְרוֹן אָוֹלָד לְאַרֹם:

יְהוּדָה הוֹלִיד אֶת פָּרִיץ וְזָרַח מִתָּמָר פָּרִיץ (1.4) הוֹלִיד
אֶת חֶצְרוֹן חֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת אֲרוֹם:

1:4 Arom fathered Aminodov. Aminodov fathered Nech'shon. Nech'shon fathered Sal'mon.

אַרֹם אָוֹלָד לְעִמְיָנָדָב עִמְיָנָדָב אָוֹלָד לְנַחֲשׁוֹן נַחֲשׁוֹן
אָוֹלָד לְסַלְמוֹן:

וְרוֹם הוֹלִיד (1.5) אֶת עִמְיָנָדָב עִמְיָנָדָב הוֹלִיד אֶת
נַחֲשׁוֹן נַחֲשׁוֹן (1.6) הוֹלִיד אֶת שַׁלְמוֹן:

1:5 Sal'mon fathered Boaz by Rachav. Boaz fathered Ovid by Roth. Ovid fathered Ishai.

סַלְמוֹן אָוֹלָד לְבֹעַז מִן רָחַב בֹּעַז אָוֹלָד לְעוֹבֵד מִן
רְעוּת עוֹבֵד אָוֹלָד לְאִשָּׁי:

שַׁלְמוֹן הוֹלִיד אֶת בּוֹעַז מִרְחַב (1.7) בּוֹעַז הוֹלִיד אֶת
עוֹבֵד מְרוּת וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת (1.8) יִשָּׁי:

1:6 Ishai fathered Dawid (David) the king. Dawid (David) fathered Sh'leimon (Solomon) by the wife of Oriya.

אִשָּׁי אָוֹלָד לְדָוִד מֶלֶכָא דָּוִד אָוֹלָד לְשִׁלְמוֹן מִן
אֲנַתְתָּה דְּאוֹרִיָּא:

יִשָּׁי הוֹלִיד אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְדָוִד הוֹלִיד אֶת (1.9)
שַׁלְמוֹן מֵאִשְׁתֵּי אוֹרִיָּה:

1:7 Sh'leimon (Solomon) fathered R'chevam. R'chevam fathered Aviya. Aviya fathered Asa.

שִׁלְמוֹן אָוֹלָד לְרַחְבְּעָם רַחְבְּעָם אָוֹלָד לְאַבְיָא אַבְיָא
אָוֹלָד לְאַסָּא:

וְשַׁלְמוֹן הוֹלִיד אֶת רַחְבְּעָם רַחְבְּעָם (1.10) הוֹלִיד אֶת
אַבְיָא וְאַבְיָא הוֹלִיד אֶת אַסָּא:

1:8 Asa fathered Yahoshafat. Yahoshafat fathered Yoram. Yoram fathered Ozia.

אַסָּא אָוֹלָד לְיְהוֹשָׁפָט יְהוֹשָׁפָט אָוֹלָד לְיֹרָם יֹרָם
אָוֹלָד לְעוֹזִיָּא:

וְאַסָּא ה (1.11) הוֹלִיד אֶת יְהוֹשָׁפָט יְהוֹשָׁפָט הוֹלִיד
אֶת יְהוֹרָם (1.12) יְהוֹרָם הוֹלִיד אֶת עֲזִיָּהוּ:

1:9 Ozia fathered Yotham. Yotham fathered Achaz. Achaz fathered Chezaqya.

עֲזִיָּא אָוֹלָד לְיוֹתָם יוֹתָם אָוֹלָד לְאַחָז אַחָז אָוֹלָד
לְחֶזְקִיָּא:

עֲזִיָּהוּ הוֹלִיד אֶת יוֹתָם (1.13) יוֹתָם הוֹלִיד אֶת אַחָז
אַחָז הוֹלִיד אֶת חֶזְקִיָּהוּ:

1:10 Chezaqya fathered M'nashe. M'nashe fathered Amon. Amon fathered Yoshiya.

חֶזְקִיָּא אָוֹלָד לְמִנְשֵׁא מִנְשֵׁא אָוֹלָד לְאַמּוֹן אַמּוֹן אָוֹלָד
לְיוֹשִׁיָּא:

(1.14) חֶזְקִיָּהוּ הוֹלִיד אֶת מִנְשֵׁא מִנְשֵׁא הוֹלִיד אֶת
אַמּוֹן (1.15) אַמּוֹן הוֹלִיד אֶת יוֹשִׁיָּהוּ:

1:11 Yoshiya fathered Yokhanya and his brothers, during the exile to Bovel (Babylon).

יוֹשִׁיָּא אָוֹלָד לְיוֹכָנָא וְלְאַחָוָיו בְּגִלוּתָא דְבָבֶל:

יֹשִׁיָּהוּ הוֹלִיד אֶת יוֹכָנָא (1.16) וְאַחָיו בְּגִלוּתֵי בָבֶל:

1:12 After the exile to Bovel (Babylon), Yokhanya fathered Shelath'eil. Shelath'eil fathered Zurbovel.

מִן כְּתָר דִּין גְּלוּתָא דְבָבֶל יוֹכָנָא אָוֹלָד לְשַׁלְתָּאֵיל
שַׁלְתָּאֵיל אָוֹלָד לְזוּרְבָבֶל:

יֹכָנָא הוֹלִיד שַׁלְתָּאֵיל (1.17) שַׁלְתָּאֵיל הוֹלִיד אֶת
זוּרְבָבֶל:

1:13 Zurbovel fathered Aviyod. Aviyod fathered El'yaqim. El'yaqim fathered Azor.

זוּרְבָבֶל אָוֹלָד לְאַבְיָוִד אַבְיָוִד אָוֹלָד לְאַלְיָקִים אִלְיָקִים
אָוֹלָד לְעֲזוֹר:

זוּרְבָבֶל הוֹלִיד אֶת (1.18) אַבְיָוִד אַבְיָוִד הוֹלִיד אֶת

אַבְנֵר אַבְנֵר הוֹלִיד אֶת (2.1) **Page 2** אִלְיָקִים

אַלְיָקִים הוֹלִיד אֶת עֲזוֹר:

The Birth of Yeshu

1:18 The birth of Yeshu (Jesus) the M'shicha (Messiah) was like this; for after his mother, Mar'yam (Mary), was engaged to Yawsef (Joseph), before they came together, she was found to be pregnant from the Rucha D'Qudsha (Holy Spirit).

וְלֵדָהּ דִּין דְּיִשׁוּעַ מְשִׁיחָא הֲכֵנָּה הָיָא כְּדִּ מְכֻרָא הָיָת
מְרִים אַמָּה לְיוֹסֵף עַד לָא גִשְׁתּוּתְפּוֹן אִשְׁתְּכַחַת בְּטַנָּא
מִן רוּחָא דְקוּדְשָׁא:

וּתּוֹלְדָתָּ יִשׁוּ הַמְשִׁיחַ כֵּן הָיָה (2.8) מֵאַחֵר שִׂאמּוּ מְרִים
אוֹרְשָׁה לְיוֹסֵף בְּטָרְם הוּא בֵּא אֵלֶיהָ (2.9) נִמְצְאָה
הִרָה מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ:

1:19 Yawsef (Joseph), her husband, being a just man, and not willing to defame her, intended to privately release her.

יוֹסֵף דִּין בְּעֵלָה פִּאנָּה הָיָא וְלֹא צָבֵא דְנִפְרִסְיָה
וְאַתְרַעֵי הָיָא דְמִטְשִׁינָּאִית גְּשְׁרִיָּה:

וְיוֹסֵף אִישָׁה הָיָה אִישׁ צְדִיק (2.10) וְלֹא אָבָה לְמַסּוֹר
אוֹתָהּ לְמִיתָהּ וְלֹא לְגַלוּתָהּ אַךְ הָיָה (2.11) בְּלִיבּוֹ
לְעֻזּוֹב אוֹתָהּ בְּסַתְרָ:

1:20 But when he thought about these things, an angel of Mor'ia (the Lord) appeared to him in a dream, saying, "Yawsef (Joseph), son of Dawid (David), don't be afraid to take to yourself Mar'yam (Mary), your wife, for that which is birthing within her is from the Rucha D'Qudsha (Holy Spirit).

כְּדִּ הָלִין דִּין אַתְרַעֵי אַתְחֻזֵי לָהּ מְלֵאכָּא דְמְרִיָּא
בְּחֵלְמָא וְאָמַר לָהּ יוֹסֵף בְּרָה דְדָוִיד לָא תְרַחֵל לְמַסָּב
לְמַרְיָם אֲנִתְתֵךְ הוּ גִיר דְאַתְיָלֵד בָּהּ מִן רוּחָא הוּ
דְקוּדְשָׁא:

וּבְהִיּוֹתוֹ חוֹשֵׁב בִּזְהָ (2.12) הַמְּלֵאךְ נִרְאָה אֵלָיו
בְּחֵלּוֹם לְאָמּוֹר יוֹסֵף בֶּן דָּוִד (2.13) לֹא תִירָא לְקַחַת
מְרִים אִשְׁתְּךָ כִּי מֵה שְׁנוּלֵד מִמֶּנָּה (2.14) מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
הוּא כִּי מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִיא הִרָה:

1:21 She shall birth a son. You shall call his name Yeshu (Jesus), for he shall rescue his Ammo (people) from their sins."

תְּאֵלֵד דִּין בְּרָא וְתִקְרָא שְׁמֵהּ יִשׁוּעַ הוּ גִיר נְחִיּוּהָ
לְעַמָּה מִן חַטְיָהוֹן:

וְהִנֵּה (2.15) הִיא תֵלֵד בֶּן וְתִקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשׁוּעַ כִּי
הוּא יוֹשִׁיעַ אֶת עַמּוֹ (2.16) מִכָּל חַטְיָתָם:

1:14 Azor fathered Zadoq. Zadoq fathered Akhin.
Akhin fathered Eliyud.

עֲזוֹר אָוֵלֵד לְזָדוֹק זָדוֹק אָוֵלֵד לְאַכִּין אַכִּין אָוֵלֵד
לְאֵלִיּוֹד:

עֲזוֹר הוֹלִיד אֶת צָדוֹק (2.2) צָדוֹק הוֹלִיד אֶת אֲמִנָּה
וְאַמִּנָּה הוֹלִיד אֶת אֱלִיהוֹד:

1:15 Eliyud fathered Eliazar. Eliazar fathered Mathan.
Mathan fathered Ya'qov.

אֵלִיּוֹד אָוֵלֵד לְאֵלִיעֶזֶר אֵלִיעֶזֶר אָוֵלֵד לְמָתָן מָתָן אָוֵלֵד
לְיַעֲקֹב:

אֱלִיהוֹד (2.3) הוֹלִיד אֶת אֱלִיעֶזֶר אֱלִיעֶזֶר הוֹלִיד מֵתָן
מֵתָן הוֹלִיד אֶת (2.4) יַעֲקֹב:

1:16 Ya'qov fathered Yawsef (Joseph), the husband of
Mar'yam (Mary), who birthed Yeshu (Jesus), who is
called M'shicha (Messiah).

יַעֲקֹב אָוֵלֵד לְיוֹסֵף גְּבִרָה דְמְרִים דְּמָנָה אַתְיָלֵד יִשׁוּעַ
דְּמַתְקָרָא מְשִׁיחָא:

יַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת יוֹסֵף אִישׁ מְרִים שְׁמִמְנָה נוֹלֵד (2.5)
יִשׁוּעַ שְׁנִקְרָא מְשִׁיחָא:

1:17 All the generations from Avraham (Abraham) to
Dawid (David) are fourteen generations; from Dawid
(David) to the exile to Bovel (Babylon) are fourteen
generations; and from the exile to Bovel (Babylon) to
the M'shicha (Messiah), are fourteen generations.

כָּלֵהִין הַכִּיל שְׁרָבְתָא מִן אַבְרָהָם עַד מָא לְדָוִיד

שְׁרָבְתָא אַרְבַּעַסְרָא וּמִן דָּוִיד עַד מָא לְגִלוּתָא דְבָבֵל

שְׁרָבְתָא אַרְבַּעַסְרָא וּמִן גִּלוּתָא דְבָבֵל עַד מָא

לְמְשִׁיחָא שְׁרָבְתָא אַרְבַּעַסְרָא:

וְכָל הַדּוֹרוֹת מֵאַבְרָהָם עַד דָּוִד (2.6) דּוֹרוֹת אַרְבַּעַה

עֶשֶׂר וּמִן גִּלוּת בָּבֶל עַד הַמְשִׁיחַ (2.7) דּוֹרוֹת אַרְבַּעַה
עֶשֶׂר:

1:22 Now all this has happened, that it might be fulfilled which was spoken by Mor'ia (the Lord) with the hand of the prophet,

הָדָא דִּין פְּלָה דְהוֹת דְגַתְמֵלָא מִדָּם דְאִתְאָמַר מִן
מְרִיא בִיד נְבִיא:

וְכָל זֶה לְמַלְאוֹת מַה שֶּׁנֶּאֱמַר מֵאֵת יי (2.17) עַל יַד
הַנְּבִיא יֵשׁוּעָה לְאֹמַר:

1:23 "Behold, the virgin shall be pregnant, and shall birth a son. And they shall call his name Ammanuel (Immanuel)," which is translated as, "Our Aloha (God) is with us."

דְהָא בְתוּלְתָא תְבַטֵּן וְתֵאלֵד בְּרָא וְנִקְרוּן שְׁמִיה
עַמְנוּאֵיל דְמֵתְרַגְּם עִמָּן אֱלֹהִין:

הִנֵּה הַעֲלֵמָה הִרָה (2.18) וְיֹולֵדָה בֶן וְקִרְאָת שְׁמו
עַמְנוּאֵל:

1:24 When Yawsef (Joseph) arose from his sleep, he did as the angel of Mor'ia (the Lord) commanded him, and took his wife to himself;

כִּד קָם יוֹסֵף מִן שְׁנֵיתָה עֲבֵד אִיכְנָא דְפִקֵּד לָהּ מְלֵאכָה
דְמְרִיא וְדִבְרָה לְאַנְתְּתָהּ:

וַיִּקַּץ יוֹסֵף מִשְׁנֵתוֹ (2.19) וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתוֹ
מֵלֵאכָה יי וְלָקַח אוֹתָהּ לְאִשָּׁה:

1:25 but didn't know her sexually until she had birthed her firstborn son. And he named him Yeshu (Jesus).

וְלָא חִכְמָה עֲדָמָא דִּילְדָתָהּ לְבָרָה בּוֹכְרָא וְקִרְתָּ שְׁמִיה
יֵשׁוּעָה:

(2.20) וְלֹא יָדַע אוֹתָהּ עַד יֵלְדָה בְּנָה הַבְּכוֹר וַיִּקְרָא
אֵת (2.21) שְׁמו יֵשׁוּעָה:

Chapter 2

The M'ghushe

2:1 When Yeshu (Jesus) was born in Beith L'chem (Bethlehem) of Y'hudo (Judah) in the days of Herodes (Herod) the king, there came from the east, M'ghushe (Mystics) to Orish'lem (Jerusalem), and they were saying,

כִּד דִּין אֲתִילֵד יֵשׁוּעָה בְּבֵית לְחֵם דְיִהוּדָא בְיוֹמֵי הַרֹדֵס
מְלָכָא אָתוּ מִגּוּשְׂיָא מִן מְדִנְחָא לְאוּרִשְׁלָם וְאָמְרִין:

(2.22) וְאַחֲרֵי שֶׁנּוֹלַד יֵשׁוּעָה בְּבֵית לְחֵם בְּעִיר (2.23)

יְהוּדָה בְּיַמֵּי הַרֹדֵס הַמֶּלֶךְ הִנֵּה (2.24) מְכַשְׁפִּים בָּאוּ
מִמְזֵרָה יְרוּשָׁלַם (2.25) לְאֹמַר:

2:2 "Where is this King of the Y'hudo (Judeans) that has been born? For we saw his star in the east, and have come to worship him."

אִיכּוּ מְלָכָא דְיִהוּדָא דְאֲתִילֵד חֲזִין גִּיר כּוֹפְכָה
בְּמִדְנְחָא וְאָתִין לְמִסְגֵּד לָהּ:

אִיהָ מִי שֶׁנּוֹלַד מֶלֶךְ עַל הַיְהוּדִים כִּי רָאִינוּ (Page 3)
(3.1) כּוֹכְבוֹ בַּמְזֵרָה וּבָאֵנוּ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ:

2:3 But as Herodes (Herod) the king heard, he was troubled, and all Orish'lem (Jerusalem) with him.

שָׁמַע דִּין הַרֹדֵס מְלָכָא וְאִתְתַּוְּעַ וְכָלֵה אוּרִשְׁלָם
עִמָּהּ:

וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע הַרֹדֵס (3.2) נִתְמַלָּא חֵמָה הוּא וְכָל
יְרוּשָׁלַם עִמּוֹ:

2:4 Gathering together all the Rabbai Kohanei (Chief Priests) and Sofre (Scribes) of the Ammo (people), he asked them where the M'shicha (Messiah) would be born.

וְכַנְשׁ פְּלִחוּן רַבֵּי כְהֵנָא וְסֹפְרָא דְעַמָּא וּמִשְׁאֵל הוּא
לְחוּן דְאִיכְנָא מִתִּילֵד מִשְׁיחָא:

וַיֵּאסֹף כָּל (3.3) שְׂרֵי הַכְּהֵנִים וְאֵת סוֹפְרֵי הָעַם
וַיִּדְרוּשׁ מֵהֶם בְּאִזְנָה (3.4) מִקוֹם מִשִּׁיחַ יוֹלֵד:

2:5 They said to him, "In Beith L'chem (Bethlehem) of Y'hudo (Judah), as it is written by the prophet,

הַגּוֹן דִּין אָמְרוּ בְּבֵית לְחֵם דְיִהוּדָא הִכְנָא גִיר פְּתִיב
בְּנְבִיא:

וְהֵם אָמְרוּ לוֹ בְּבֵית לְחֵם יְהוּדָה (3.5) כִּי כֵן נֶאֱמַר
בְּפִי הַנְּבִיא:

2:6 'You Beith L'chem (Bethlehem) of Y'hudo (Judah), are in no way least among the kings of Y'hudo (Judah) -- For out of you shall come forth a King, who shall shepherd my Ammo (people), Yisroel (Israel)."

אִף אֲנִתִי בֵית לְחֵם דְיִהוּדָא לֹא הוֹיֵתִי בְּצִינָא בְּמִלְכָא
דְיִהוּדָא מִגְּבִי גִיר נְפֹק מְלָכָא דְהוּ גְרַעִיוּהִי לְעַמִּי
יִסְרָאֵל:

וְאַתָּה בֵית לְחֵם אֲפִרְתָּהּ (3.6) לֹא צַעִיר לְהוֹיֵת בְּאַלְפֵי
יְהוּדָה מִמֶּךָ לִי יֵצֵא לְהוֹיֵת (3.7) מוֹשֵׁל בְּעַמִּי יִשְׂרָאֵל:

2:7 Then Herodes (Herod) secretly called the M'ghushe (Mystics), and learned from them exactly what time the star appeared.

הַיְדִין הַרְוֹדִס מִטְשִׁיאֵת קָרָא לְמַגִּישָׁא וִילָף מִנְהוֹן
בְּאִינָא זְבִנָא אֶתְחִי לְהוֹן כּוֹפְכָא:

אז הורדוס קרא את המכשפים (3.8) בסתר וחקר
מהם היטב את עת הכוכב אשר נראה (3.9) להם:

2:8 He sent them to Beith L'chem (Bethlehem), and said, "Go and search diligently for the child. When you have found him, bring me word, so that I may also go and worship him."

וַשְׁדַּר אֲנֹן לְבֵית לְחֵם וַאֲמַר לְהוֹן זְלוּ עֲקְבוּ עַל טְלִיא
חֲפִיטָאֵת וּמָא דְאִשְׁכַּחְתוּנְיָהִי תְּוּ הָוֵאֵנִי דְאָף אָנָּא
אֵזֶל אֶסְגֹּד לָהּ:

וישלח אותם לבית לחם ויאמר לכו ודרשו (3.10)
הטב על הנער וכשתמצאוהו הגידו לי למען אבא
(3.11) גם אני להשתחוות לו:

2:9 They, having heard the king, went their way; and behold, the star, which they saw in the east, went before them, until it came and stood over where the child was.

הֲנֹן דִּין כִּד שִׁמְעוּ מִן מַלְכָּא אֵזֶלוּ וְהָא כּוֹפְכָא הוּ
דְחָזוּ בְּמִדְנַחָא אֵזֶל הָוֵא קְדָמֵיהוֹן עֲדָמָא דְאֶתָּא קָם
לְעַל מִן אִיפָא דְאִתְּוָהִי טְלִיא:

וכאשר הם שמעו את המלך (3.12) הלכו והנה
הכוכב אשר ראו במזרח הלך לפניהם (3.13) עד
אשר בא ויעמד ממעל מנגד אשר שם הנער:

2:10 When they saw the star, they rejoiced with exceedingly great joy.

כִּד דִּין חֲזָאוּהִי לְכוֹפְכָא חֲדִיו חֲדוּתָא רַבְתָּא דְטִב:
(3.14) וכאשר ראו את הכוכב שמחו שמחה גדולה
עד (3.15) מאד:

2:11 They came into the house and saw the child with Mar'yam (Mary), his mother, and they fell down and worshiped him. Opening their treasures, they offered to him gifts – gold, myrrh, frankincense.

וְעָלוּ לְבֵיתָא וְחֲזָאוּהִי לְטְלִיא עִם מַרְיָם אִמָּהּ וְנִפְלוּ
סָגְדוּ לָהּ וּפְתַחוּ סִימְתָהוֹן וּקְרְבוּ לָהּ קוֹרְבָנָא דְחֶבְא
וּמוּרָא וְלְבוֹנָתָא:

ויבאו לבית וימצאו את הנער ואימו מרים (3.16)
אמו ויפלו על הארץ וישתחוו לו ויפתחו את (3.17)
אוצרותם ויקריבו לו מתנות את זהב ואת לבונה
(3.18) ומור:

2:12 But, being warned in a dream that they shouldn't return to Herodes (Herod), they went back to their own country by another way.

וְאֶתְחִי לְהוֹן בְּחֵלְמָא דְלָא נְהַפְכוּן לְוַת הַרְוֹדִס
וּבְאוּרְחָא אַחֲרָתָא אֵזֶלוּ לְאֶתְרָהוֹן:

ויהי הם אחוזים בשנה והנה המלאך נראה (3.19)
אליהם לאמור השמרו משוב ירושלם אל הורודוס
(3.20) והם הלכו ושוב לארצם על דרך אחרת:

Escaping to Mitzrein

2:13 When they had departed, an angel of Mor'ia (the Lord) appeared to Yawsef (Joseph) in a dream, saying, "Arise and take the child and his mother, and flee into Mitzrein (Egypt), and stay there until I tell you, for Herodes (Herod) will seek for the child to destroy him."

כִּד דִּין אֵזֶלוּ אֶתְחִי מַלְאָכָא דְמַרְיָא בְּחֵלְמָא לְיוֹסֵף
וַאֲמַר לָהּ קוּם דְּבַר לְטְלִיא וְלְאִמָּהּ וְעֲרוֹק לְמִצְרַיִם
וּתְמַן הָוִי עֲדָמָא דְאֶמַר אָנָּא לָךְ עֲתִיד הוּ גִיר הַרְוֹדִס
לְמַבְעֵנָה לְטְלִיא אֵיךְ הַנּוֹבְדִיּוּהִי:

ומאחר (3.21) שהלכו והנה מלאך יי נראה ליוסף
בחלום לאמר (3.22) קום חק את הנער ואת אמו
וברח לך למצרים (3.23) והיה שם ושם תעמוד עד
שובי אליך כי הורודוס (3.24) מבקש להמית את
הנער:

2:14 He arose and took the child and his mother by night, and departed for Mitzrein (Egypt),

וַיֹּסֵף דִּין קָם שִׁקְלָה לְטְלִיא וְלְאִמָּהּ בְּלִילָא וַעֲרַק
לְמִצְרַיִם:

ויקץ ויעש כאשר אמר (3.25) לו המלאך וישא את
הנער ואת אמו בלילה וילך (Page 4) (4.1) מצרים:

2:15 and was there until the death of Herodes (Herod); that it might be fulfilled which was spoken by Mor'ia (the Lord) through the prophet, saying, "Out of Mitzrein (Egypt) I called my son."

וְהָיָא תַּמְן עַד מָוֹת דְּהֵרוֹדֵס דְּהַרְוֹדֵס דְּגִתְמֵלְא מִדְּמָם
דְּאֵתְאֲמֵר מִן מִרְיָא בְּנִבְיָא דְאָמֵר דְּמִן מִצְרַיִן קָרִית
לְבָרִי:

וְהָיָא שָׁם עַד מוֹת הַהֵרוֹדוֹס לְהַמְלָא מַה (4.2) שִׁנְאֵמֵר
מִי עַל יְדֵי הַנְּבִיָא שִׁאֲמֵר מִמִּצְרַיִם קָרֵאתִי (4.3)
לְבָנִי:

The Slaughter of Infants

2:16 Then Herodes (Herod), when he saw that he was mocked by the M'ghushe (Mystics), was exceedingly angry, and sent out, and killed all the male children who were in Beith L'chem (Bethlehem) and in all the surrounding countryside, from two years old and under, according to the exact time which he had learned from the M'ghushe (Mystics).

הֵיִדִין הַרְוֹדֵס כִּד הָזָא דְאֵתְבָּחָה מִן מַגּוֹשָׁא אֵתְחַמֵּת
טָב וּשְׂדֵר קָטֵל טַלְיָא כְּלַהוֹן דְּבֵית לָחֵם וְדְכְלַהוֹן
תַּחֲוּמֵיהָ מִן כָּר תְּרַתִּין שְׁנִין וְלַתְּחַתְּ אִיךְ זְבִנָּא דְעֵקֵב
מִן מַגּוֹשָׁא:

אִז הַהֵרוֹדוֹס רוֹאֵה כִי הוֹתֵל מֵהַמְכַשְׁפִּים קֶצֶף (4.4) עַד
מֵאֵד וַיִּשְׁלַח וַיִּמֵּית אֵת כָּל הַנְּעָרִים אֲשֶׁר (4.5) בְּבֵית
לָחֵם וּבְכָל גְּבוּלָה מִן שְׁנַתִּים וְלַמָּטָה כֹּאשֶׁר (4.6)
שָׁמַע הַזְּמַן מֵהַמְכַשְׁפִּים:

2:17 Then it was fulfilled, that which was spoken by Eram'yo (Jeremiah), saying,

הֵיִדִין אֵתְמַלִּי מִדְּמָם דְּאֵתְאֲמֵר בִּיד אֲרַמְיָא נְבִיָּא
דְאָמֵר:

אִז נִתְקִיִם מַה אֲנֵאֲמֵר (4.7) מֵאֵת יִרְמִיָּהוּ הַנְּבִיָּא
עַלֵּי הַשְּׁלוֹם הָאוֹמֵר:

2:18 "A voice was heard in Rom'tha (Ramah), lamentation, weeping and great mourning; Rocheil (Rachel) weeping for her children, and she wouldn't be comforted, because they are no more."

קָלָא אֲשִׁיתְמַע בְּרַמְתָּא בְּכִיָּא וְאֵלִיָּא סְגִיָּאָא רְחִיל
בְּכִיָּא עַל בְּנֵיהּ וְלֹא צְבִיָּא לְמַתְבָּיָאוּ מִטַּל דְּלָא
אִיתְיַהוּן:

קוֹל בְּרַמָּה (4.8) נִשְׁמַע נְהִי בְכִי תַמְרוּרִים רַחֵל מִבְּכָה
עַל בְּנֵיהּ (4.9) מֵאֲנָה לְהַנְחֵם עַל בְּנֵיהּ כִי אִינְנוּ:

The Return from Mitzrein

2:19 But when Herodes (Herod) was dead, an angel of Mor'ia (the Lord) appeared in a dream to Yawsef (Joseph) in Mitzrein (Egypt), and said to him,

כִּד מֵית דִּין הַרְוֹדֵס מִלְכָּא אֵתְחַזִּי מִלְכָּא דְמִרְיָא
בְּחֵלְמָא לְיוֹסֵף בְּמִצְרַיִן וְאָמֵר לֵה:
וְאַחֲרֵי שְׁמַת (4.10) הַהֵרוֹדוֹס הִנֵּה מִלְאָךְ יִי נִרְאֵה
בְּחֵלּוֹם בְּיוֹסֵף ב (4.11) בְּמִצְרַיִם לְאֹמֵר:

2:20 "Arise and take the child and his mother, and go into the land of Yisroel (Israel), for those who sought the child's life are dead."

קוֹם דִּבֵּר לְטַלְיָא וְלֵאמָהּ וְזָל לְאַרְעָא דִּיסְרָיִל מֵיתו
לְהוֹן גֵּיר הַנּוֹן דְּבַעִין הוּוּ נְפִטְיָה דְטַלְיָא:
קוֹם וּשְׂא אֵת הַנְּעָר וְאֵת אִמּוֹ וּלְךָ (4.12) אֵל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל כִּי מֵתוּ הַמְּבַקְשִׁים אֵת נַפְשׁ הַיֶּלֶד:

2:21 Yawsef (Joseph) arose and took the child and his mother, and entered the land of Yisroel (Israel).

וַיּוֹסֵף קָם דִּבֵּר לְטַלְיָא וְלֵאמָהּ וְאֵתְאָא לְאַרְעָא דִּיסְרָיִל:
(4.13) וַיָּקָם וַיִּקַּח אֵת הַיֶּלֶד וְאֵת אִמּוֹ וַיָּבֵא אֵל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל:

2:22 But when he heard that Arkeleos (Archelaus) was the King in Yehud (Judea) instead of his father, Herodes (Herod), he was afraid to go there. Being warned in a dream, he withdrew to the region of the G'lilo (Galilee),

כִּד דִּין שָׁמַע דְּאַרְכֵּלְאוֹס הוּוּ מִלְכָּא בִּיהוּדָה חֶלְף
הַרְוֹדֵס אֲבוּהֵי דְחֵל דְנֵאֲזֵל לְתַמְן וְאֵתְחַזִּי לֵה בְּחֵלְמָא
דְנֵאֲזֵל לְאַתְרָא דְגַלִּילָא:

(4.14) וְכִשְׁשָׁמַע כִּי מֶלֶךְ אַרְכֵּלְאוֹס בִּיהוּדָה תַּחַת
הַהֵרוֹדוֹס (4.15) אֲבִיו יִרָא לְלַכְתָּ לְשֵׁם וַיִּזְהַר בְּשַׁנְה
הַלֵּךְ אֵל אֶרֶץ (4.16) הַגַּלִּיל:

2:23 and came and lived in a city called Notz'rath (Nazareth); that it might be fulfilled which was spoken through the prophets -- "He will be called a Notzraio (Nazarene)."

וְאֵתְאָא עָמֵר בְּמִדְיַנְתָּא דְמַתְקַרְיָא נְצֵרֶת אִיךְ דְּגִתְמֵלְא
מִדְּמָם דְּאֵתְאֲמֵר בְּנִבְיָא דְנְצֵרְיָא נְתַקְרָא:
וַיָּבֵא וַיֵּשֶׁב בְּעִיר נְצֵרֶת לְמֵלָא מַה שִׁנְאֵמֵר (4.17) עַל
פִּי הַנְּבִיָּא כִי נְצֵרֶת יִקְרָא:

Chapter 3

Yochannon the Immerser

3:1 In those days, Yochannon (John) the Immerser came, preaching in the wilderness of Yehud (Judea), and saying,

בהון דין פנומתא הנון אתא יוחנן מעמדנא ומכרז
הנא בחורבא דיהוד ואמר:

(4.18) בימים ההם קרא ליוחנן המטביל ויקרא

(4.19) במדבר יהודה לאמר:

3:2 "Repent, for the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is near you!"

תובו קרבת לה מלכותא דשמיא:

עשו תשובה (4.20) בחיים כי קרובה מלכות שמים

(4.21) לבא:

3:3 For this is he whom we are told about, through Eshayo (Isaiah) the prophet, "The voice of one crying in the wilderness... Make ready the way of Mor'ia (the Lord)... Make his paths straight."

הנו גיר הו דאמיר ביד אשעיא נביא קלא דקרא

בחורבא טיבו אורחה דמריא ואשון לטבילוח:

וזה הוא אשר אמר ישעיהו לאמר קול קורא (4.22)

במדבר פנו דרך יי ישרו בערבה מסילה לאלהינו:

3:4 Now Yochannon (John) himself wore clothing made of camel's hair, with a leather belt around his waist. And his food was locust and wilderness-nectar.

והו דין יוחנן איתוהי הנוא לבושה דסערא דגמלא

ואסר חצא דמשכא על חצוהי ומאכולתה קמצא

ודבשא דברא:

(4.23) והיה לבושו של יוחנן משערות גמלים ואזור

עור (4.24) על מתניו ואכלו היה ארבה ודבש היער:

3:5 Then they went out to him -- Orish'lem

(Jerusalem), and all of Yehud (Judea), and all the region around the Yord'non (Jordan).

הידין נפקא תות לותה אורשלם וכלה יהוד וכלה

אתרא דחודרי יורדנן:

אז יצאו אליו (4.25) מירושלם ומיהודה וכל מחוז

הירדן:

3:6 And were immersed by him in the Yord'non (Jordan) river, while confessing their sins.

ועמדן הנו מנה ביורדנן נהרא כד מודין בכחטיהון:

ויטבלו מעליו (Page 5) (5.1) בירדן ומתודים את

הטאתם:

3:7 But when he saw many from the P'rishe (Pharasees) and Zaduqoye (Sadducees) coming for his immersion, he said to them, "You children of vipers, who warned you to flee from the wrath to come?"

כד חזא דין סגיאא מן פרישא ומן זדוקיא דאתין

למעמד אמר להון ילדא דאכדנא מנו הויכון למערק

מן רוגזא דאתא:

וכאשר ראה רבים (5.2) מן פרושים ומן צדוקים

שבאו לטבילתו אמר (5.3) אליהם דור האפעים מי

הודיעכם לברוח מן (5.4) החרון הבא:

3:8 Therefore, bring forth fruits worthy of repentance!

עבדו הכיל פארא דשון לתשובתא:

לכן עשו הפרי הראוי לתשובה:

3:9 Neither think nor say within yourselves, 'We have Avraham (Abraham) for our father,' for I tell you that Aloha (God) is able to raise up children to Avraham (Abraham) from these stones.

ולא תספרון ותאמרון בנפשכון דאבא אית לן

אברהם אמר אנא לכון גיר דמשפח אלהא מן הלין

פאפא למקמו בניא לאברהם:

ואל (5.5) תאמרו בקרבכם כי אברהם הוא אבינו כי

אני (5.6) אומר לכם שיש יכולת בידי האלהים

להקים בני (5.7) אברהם מהאבנים האלה:

3:10 "Even now the axe lies at the root of the trees.

Therefore, every tree that doesn't produce good fruit is cut down, and cast into the fire.

הא דין נרגא סים על עקרא דאילנא כל אילנא

הכיל דפארא טבא לא עבד מתפסק ונפל בנורא:

וכבר הגרזן הושם על (5.8) שורש העצים וכל עץ

שאינו עושה פרי טוב (5.9) יכרת ואל אש ישלח:

3:11 Indeed, I immerse you in water for repentance, but he who comes after me is mightier than I, whose shoes I am not worthy to carry. He will immerse you in the Rucha D'Qudsha (Holy Spirit).

אָנָא מַעֲמֵד אֲנָא לְכוּן בְּמִיָּא לְתִיבּוּתָא הוּ דִין דְּבִתְרִי
אָתָא חֲסִין הוּ מְנִי הוּ דְלֹא שְׂוֹא אֲנָא מִסְנוּהִי לְמִשְׁקַל
הוּ מַעֲמֵד לְכוּן בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא וּבְנוּרָא:

רק אני מטבל אתכם במים (5.10) לתשובה ומי
שיבא אחרי הוא חזק ממני ואני איני (5.11) ראוי
לשאת את געליו והוא יטבל אתכם באש (5.12) רוח
הקדש:

3:12 His winnowing fork is in his hand, and he will clean his threshing floor. The wheat is gathered to the barn, but the chaff is burned with unquenchable fire."

הוּ דְרַפְשָׁא בְּאִידָה וּמְדַכָּא אֲדָרוּהִי וְחִטָּא כְּנִישׁ
לְאוּצְרוּהִי וְתִבְנָא מְוָקֵד בְּנוּרָא דְלֹא דַעְפָּא:

ובידו מזרה ויטהר את גרנו ואסף (5.13) חטיו אל
אסם ומוץ ישרף באש שלא תיכבה:

The Immersion of Yeshu

3:13 Then Yeshu (Jesus) went from the G'lilo (Galilee) to the Yord'non (Jordan) -- unto Yochannon (John), to be immersed by him.

הִידִין אָתָא יֵשׁוּעַ מִן גְּלִילָא לְיוֹרְדֵנָן לְוֹת יוֹחָנָן הַנְּעֻמָּד
מִנְהָ:

או (5.14) בא ישו מן הגליל על הירדן אל יוחנן כדי
שיטבל ממנו:

3:14 But Yochannon (John) hindered him, saying, "I need to be immersed by you, and you come to me?"

הוּ דִין יוֹחָנָן פְּלִיא הוּא לֵיה וְאָמַר אָנָא סְנִיק אֲנָא
דְּמַנְךָ אֲתַעְמֵד וְאֵגַת לְוֹתִי אֲתִית:

(5.15) ויאמר לו יוחנן לאמר אני צריך להטבל על
ידיך ואתה (5.16) בא אלי:

3:15 But Yeshu (Jesus), answering, said to him, "Allow it now, for this is the fitting way for us to fulfill all righteousness." Then he allowed him.

הוּ דִין יֵשׁוּעַ עֲנָא וְאָמַר לֵיה שְׂבוּק הָשָׂא הֲכֻנָּא יָאָא
לָן דְּנִמְלָא כְּלָה פְּאֻנוּתָא וְהִידִין שְׂבִיקָה:

ויען ישו ויאמר אליו הרף נא כי בזאת יאות (5.17)
עלינו למלא כל צדקה הגיחו וטבלו:

3:16 Yeshu (Jesus), when he was immersed, went directly up from the water -- and the heavens were opened to him. He saw the Rucha D'Aloha (Spirit of God) descending as a dove, and coming on him.

פַּד עֲמַד דִין יֵשׁוּעַ מִחֻדָּא סְלָק מִן מִיָּא וְאֲתַפְתְּחוּ לֵיה
שְׂמִיָּא וְחָזָא רוּחָא דְאֱלֹהָא דְנִחַתָּא אֵיךְ וְנָא וְאָתָת
עֲלוּהִי:

ואחר שטובל (5.18) ישו ועלה מן המים והנה נפתחו
השמים עליו (5.19) והנה רוח אלהים יורדת מן
השמים כדמות יונה (5.20) ובאה עליו:

3:17 and there was a voice from the heavens that said, "This is Beri Habbivo (My Beloved Son), with whom I have delighted."

וְהָא קֹלָא מִן שְׂמִיָּא דָּאָמַר הוּ בְרִי חֲבִיבָא דְבִיהִ
אֲעֻטְבִית:

והנה מן השמים קול אומר זה בני אהובי (5.21)
אשר בו רצתה נפשי:

Chapter 4

The Temptation of Yeshu

4:1 Then Yeshu (Jesus) was led by the Rucha D'Qudsha (Spirit of Holiness) into the wilderness to be tempted by the Destroyer.

הִידִין יֵשׁוּעַ אֲתַדְבֵּר מִן רוּחָא דְקוּדְשָׁא לְמַדְבָּרָא
דְּתַנְתְּסָא מִן אֲכִלְקַרְצָא:

או הובא ישו במדבר יהודה על ידי רוח (5.23) למען
ינסה מהטיון:

4:2 Then he fasted forty days and forty nights, and afterward he was hungry.

וְצָם אַרְבַּעִין אֵימְמִין וְאַרְבַּעִין לַיְלֹון אַחֲרִית דִין כְּפֹן:
וּכְאִשֶׁר צָם אַרְבַּעִים (5.24) יום וארבעים לילה

אחרי כן נרעב:

4:3 The tempter approached and said to him, "If you are the B'reh D'Aloha (Son of God), say to these stones -- become bread."

וְקָרַב הוּ דְּמַנְסָא וְאָמַר לֵיה אֵן בְּרֵה אֵגַת דְּאֱלֹהָא
אָמַר הַחֲלִין פְּאֻפָּא נְהוּן לַחְמָא:

ויבא (5.25) המנסה ויאמר לו אם בן אלהים אתה
אמור שהאבני (6.1) Page 6 אלה יעשו לחם:

4:4 But he answered, saying, "It is written, 'Man shall not live by bread alone, but by every word that proceeds out of the mouth of Aloha (God).'"

הו דיין ענא ואמר פתיב דלא הוא בלחמא בלחוד
חיא ברנשא אלא בכל מלא דנפקא מן פומה
דאלהא:

ויען ישו ויאמר נכתב כי לא על הלחם (6.2) לברו
יחיה האדם כי על כל מוצא פי יי יחיה האדם:

4:5 Then the Destroyer took him into the holy city. He set him on the pinnacle of the Temple,

הידין דברה אכלקראצא למדינת קודשא ואקימה על
פנפא דהיפלא:

(6.3) אז העלהו השטן לעיר הקדש ויעמידהו על
פנת (6.4) ההכל:

4:6 and said to him, "If you are the B'reh D'Aloha (Son of God), throw yourself down, for it is written, 'He will give his angels charge concerning you.' and, 'On their hands they will bear you up, that you don't dash your foot on a stone.'"

ואמר לה אן ברה אנת דאלהא שדי נפטיך לתחת
פתיב גיר דלמלאכיה נפקד עליך ועל אנדיהון
נשקלונך דלא תתקל בכאפא רגלך:

ויאמר לו אם בן אלהים אתה התנפל למטה (6.5)
שהרי כתוב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך
(6.6) על כפים ישאוך פן תגוף באבן רגלך:

4:7 Yeshu (Jesus) said to him, "Again, it is written, 'You shall not test Mor'ia (the Lord), your Aloha (God).'"

אמר לה ישוע טוב פתיב דלא תנסא למריא אלקך:
ויען לו ישו (6.7) ויאמר גם כתוב לא תנסה את יי
אלוהיך:

4:8 Again, the Destroyer took him to an exceedingly high mountain, and showed him all the kingdoms of the world and their glory.

תוב דברה אכלקראצא לטורא דטוב רם וחויה פלהין
מלפותא דעלמא ושובחיהון:

ויעוד (6.8) העלהו השטן על הר גבוה מאד ויראהו
כל ממלכות (6.9) העולם וכבודן:

4:9 He said to him, "I will give you all of these things, if you will fall down and worship me."

ואמר לה הלין פלהין לך אקל אן תפל תסגוד לי:
ויאמר לו כל אלה אתן לך אם תפול (6.10)
ותשתחוה לי:

4:10 Then Yeshu (Jesus) said to him, "Go away, Sotona (Satan)! It is written, 'You shall worship Mor'ia (the Lord) your Aloha (God), and him only shall you serve.'"

הידין אמר לה ישוע זל לך סטנא כתיב גיר דלמריא
אלהך תסגוד ולה בלחודוהי תפלוה:

אז אמר לו ישו לך השטן כי כתוב את (6.11) יי
אלהיך תשתחוה ואותו לברו תעבוד:

4:11 Then the Destroyer left him, and behold, angels came near and assisted him.

הידין שביקה אכלקראצא והא מלאכא קרבו ומטמטין
הון לה:

אז הניחו (6.12) השטן והנה מלאכים קרבו ושרתו
אותו:

Yeshu begins his Preachings

4:12 Later, as Yeshu (Jesus) hears that Yochannon (John) was delivered up, he withdrew into the G'lilo (Galilee).

כד שמע דין ישוע דיוחנן אשתלם שגני לה לגלילא:
ואחרי (6.13) ששמע ישו כי אסור יוחנן הלך לגליל:

4:13 Leaving Notz'rath (Nazareth), he went and stayed at Kifar'nachum (Capernaum), which is by the sea, in the region of Zivolon (Zebulun) and Naftoli (Naphtali),
ושביקה לנצרת אתא עמר בכפרנחום על יד ימא
בתחומא דזבולון ודנפתלי:

ויעזוב את (6.14) נצרת ויסע וישב בכפר נחום והיא
עיר על הים (6.15) בגבול זבולון ונפתלי:

4:14 that it might be fulfilled which was spoken through Eshayo (Isaiah) the prophet, saying,

דנתמלא מדם דאתאמר ביד אשיעיא נביא דאמר:
להתקים מה שנאמר על פי (6.16) ישעיהו הנביא
האומר:

4:15 "The land of Zivolon (Zebulun) and the land of Naftoli (Naphtali), toward the sea, beyond the Yord'non (Jordan), G'lilo (Galilee) of the Am'mei (Gentiles),

ארעא דזבולון ארעא דנפתלי אורקא דימא עברוהי
דיורדן גלילא דעממא:

ארצה זבולון וארצה נפתלי (6.17) דרך הים עבר
הירדן גליל הגוים:

4:16 The Ammo (people) who sat in darkness saw a great light, to those who sat in the region and shadow of death, to them light has dawned."

עמא דיתב בחשוכא נוהרא רבא הוּא ואילין דיתבין
באתרא ובטללא דמותא נוהרא דנח להון:
העם החולכים (6.18) בחושך ראו אור גדול וישיבי
בארץ צלמות אור נגה (6.19) עליהם:

4:17 From that time, Yeshu (Jesus) began to preach, and to say, "Repent! For the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is nearby."

מן הידין שרי ישוע למכרוז ולמאמר תובו קרבת לה
גיר מלפוטא דשמאי:
ואז החל ישו לקרא לאמר שובו שובו בתשובה
(6.20) כי קרבה מלכות שמים:

The First Tal'midei

4:18 And when he was walking by the Sea of G'lilo (Galilee), he saw two brothers -- Shimon, who is called Kefo (Peter), and And'reos, his brother, casting a net into the sea; for they were fishermen.

וכד מהלך על יד נמא דגלילא הוּא תרין אחין
שמעון דאתקרי כאפא ואנדראוס אחוהי דרמין
מצידתא בימא איתיהון הון גיר צידא:
וילך ישו עליהם מהגליל (6.21) וירא שנים אחים
את שמעון שנקרא כיפה ואת (6.22) אנדריא אחיו
השולחים את הרשת בים כי הם (6.23) דיגים:

4:19 Yeshu (Jesus) said to them, "Follow me, and I will make you fishers for men."

ואמר להון ישוע תו בתרי ואעבדכון דתהוון צידא
דבני אנשא:
ויאמר אליהם לכו אחרי ואעשה אתכם (6.24) דיגי
האנשים:

4:20 Immediately they left their nets, and followed behind him.

הגון דין מהקרא שבקו מצידתהון ואילו בתרה:
והם מיד עזבו הרשתות וילכו אחריו:

4:21 Going on from there, he saw two other brothers, Ya'qov (Jacob) the son of Zavdai (Zebedee), and Yochannon (John) his brother, in the boat with Zavdai (Zebedee) their father, mending their nets. Then Yeshu (Jesus) called them.

וכד עבר מן תמן הוּא אחרנא אחא תרין יעקוב בר
זבדי ויוחנן אחוהי באלפא דעם זבדי אבוהון מתקנין
מצידתהון וקרא אגון ישוע:
(6.25) וילך משם וירא שנים אחים אחרים את
יעקב בן (Page 7) (7.1) זבדי ויוחנן אחיו בספינה
עם זבדי אביהם התופרים (7.2) את רשתותם ויקרא
אותם:

4:22 They immediately left the boat and their father, and followed behind him.

הגון דין מהקרא שבקו לאלפא ולאבוהון ואילו בתרה:
והם מיד עזבו את הספינה (7.3) ואת אביהם וילכו
אחריו:

Preaching to the Crowds

4:23 Yeshu (Jesus) went about in all G'lilo (Galilee), teaching in their C'nushatha (Synagogues), preaching the S'vartha (Message) of the Kingdom, and healing every malady and sickness among the Ammo (people).

ומתפרך הוּא ישוע בכלה גלילא ומלף הוּא
בכנושתהון ומכרוז סברתא דמלפוטא ומאסא כל
פאב וכורקן בעמא:
וילך ישוע סביב בכל גליל (7.4) וילמד בבתי
כנסיותם ויבשר את ממלכת וירפא את (7.5) כל חולי
ומכאוב בעם:

4:24 The report about him went out to all of S'uria (Syria). Then they brought to him all those who were grievously affected with various sicknesses, and those who were pressed down by strong pains, and demoniacs, and lunatics, and the paralysed; and he healed them.

ואשתמע טיבה בכלה סוריא וקרבו לה פלהון אילין
דביש ביש עבדין בכורהנא משחלפא ואילין
דאליצין בתשניקא ודינא ודבר אגרא ומשוריא
ואסי אנון:

ותצא שמועתו אל כל העם (7.6) ויביאו איליו כל
אשר להם רעה בגופם ושנפלו ב (7.7) בחלים רבים
ובמכות ואשר היו בעלי שדים את (7.8) הנופלים
ואת נשולי אברים וירפא אותם:

4:25 And they came out and followed him -- great crowds from the G'lilo (Galilee), Esrath M'dinotha (Decapolis), Orish'lem (Jerusalem), Yehud (Judea) and from beyond the Yord'non (Jordan).

ואזלו בתרה פנשא סגיאא מן גלילא ומן עסרת
מדינתא ומן אורשלם ומן יהוד ומן עברא דירדן:
ויבאו (7.9) אחריו כיתות רבות מן הגליל ומן עשר
ערים ומן (7.10) ירושלם ומן יהודה ומעבר הירדן

Chapter 5

The Blessings

5:1 But seeing the crowds, Yeshu (Jesus) ascended a mountain. When he sat down, his Tal'midei (Disciples) drew close to him.

כד הווא דין ישוע לכנטיא סלק לטורא וכד יתב קרבו
לותה תלמידיה:

(7.11) וכשראה ישו את הכיתות עלה על (7.12) הר
ואחרי כן ישב ויגשו אליו (7.13) תלמידיו:

5:2 He opened his mouth and taught them, saying,
ופתח פומיה ומלף הווא להון ואמר:

ויפתח את פיהו (7.14) וילמד אותם לאמור:

5:3 "Favored are the poor in spirit, for theirs is the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven).

טוביהון למספניא ברוח דדילהון הי מלכותא דשמייא:
אשרי עניי הרוח כי להם מלכות (7.15) שמים:

5:4 Favored are those who mourn, for they shall be comforted.

טוביהון לאבילא דהון נתביאון:
אשרי אבלים כי הם ינוחמו:

5:5 Favored are the gentle, for they shall inherit the earth.

טוביהון למפיכא דהון גארתינן לארעא:
אשרי ענוים (7.16) כי הם ינחלו ארץ:

5:6 Favored are those who hunger and thirst after righteousness, for they shall be filled.

טוביהון לאילין דכפנין וצהין לכאנותא דהון
נסבעון:

אשרי שרעבים וצמאים את (7.17) צדק כי הם
ישבעו:

5:7 Favored are the merciful, for they shall obtain mercy.

טוביהון למרחמינא דעליהון נהון רחמיא:
אשרי רחמים כי להם ירוחם:

5:8 Favored are the pure in heart, for they shall see Aloha (God).

טוביהון לאילין דדכין בלבהון דהון נהון לאלקא:
(7.18) אשרי ברי לבב כי הם יראו את אלהים:

5:9 Favored are the peacemakers, for they shall be called children of Aloha (God).

טוביהון לעבדי שלמא דבנוהי דאלקא נתקרון:
אשרי (7.19) משלימים כי בני האלהים יקראו:

5:10 Favored are those who are persecuted because of righteousness, for theirs is the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven).

טוביהון לאילין דאתרדפו מטל פאנותא דדילהון הי
מלכותא דשמייא:

אשרי שגודפים (7.20) בשביל הצדקה כי להם
מלכות שמים:

5:11 "Favored are you when you are reproached, persecuted, and they say about you all kinds of evil things, because of me, in falsehood.

טוביפון אמתני דמחסדין לכון ורדפין לכון ואמרין
עליפון כל מלא בישא מטלתי בדגלותא:

אשרי אתם (7.21) בקלל אתכם האנשים
וכשירדפכם ויאמרו את כל (7.22) רעה עליכם
כחשים למעני:

5:12 Be glad, and exult, for great is your reward in heaven. For that is how they persecuted the prophets who were before you.

הַיְיָדִין הָדוּ וְרוּזוּ דְאַגְרוּכוֹן סְגִי בְשִׁמְיָא הֶכְנֵא גִיר רְדִפוּ
לְנַבְיָא דְמִן קְדָמֵיכוֹן:

שִׂמְחוּ וּגְלוּ כִּי שִׂכְרְכֶם (7.23) הוּא רַב בְּשָׂמִים כִּי כֵן
דְּרִפוּ אֶת הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר (7.24) הָיוּ לְפָנֵיכֶם:

Salt and Light

5:13 "You are the salt of the earth, but if the salt becomes tasteless, with what can it be seasoned? It is useless, except to be cast out and walked upon by the feet of men.

אַנְתוֹן אַנְוֹן מְלַחָה דְאַרְעָא אַנְהוּ דִּין דְּמְלַחָה תַּפְפָּה
בְּמִנָּא תַּתְּמַלַּח לְמַדָּם לֹא אֶזְלָא אֶלָּא דְתִשְׁתַּדָּא לְבַר
וְתַתְּדִישׁ מִן אַנְשֵׁיא:

אַתֶּם הֵם מְלַח בְּאַרְצָא וְאַם הַמְּלַח (7.25) יִתְנַפֵּל בְּמַה
יִמְלַח לְאַפְּסָא יוֹעִיל עוֹד כִּי אִם שִׁישְׁלַךְ
Page 8 (8.1) לְחוּץ וִירְמַס מֵהָאֲדָם:

5:14 You are the light of the world. You cannot hide a city built upon a mountain.

אַנְתוֹן אַנְוֹן נוֹרָה דְעֵלְמָא לֹא מִשְׁפָּחָא דְתַטְּשֵׁיא
מְדִינְתָא דְעַל טוֹרָא בְּנִיא:

אַתֶּם הֵם אוֹר הָעוֹלָם לֹא תוּכַל (8.2) לְהִסְתֵּר עֵיר
שְׁחוּשְׁבָה עַל הָהָר:

5:15 Neither do you light a lamp, and put it under a measuring basket, but on a stand; and it shines to all who are in the house.

וְלֹא מְנַהֲרִין שְׂרָגָא וְסִימִין לֵה תַּחֲתִית סָאֲתָא אֶלָּא עַל
מְנַרְתָּא וּמְנַהֵר לְכָל אֵילִין דְּבִבְיָתָא אַנְוֹן:

לֹא מְצִיתִים גַּר (8.3) לְשׁוּמָה תַּחַת סָאֲהָ כִּי אִם עַל
הַמְּנֹרָה לְהַאֲדִיר לְכָל (8.4) שְׁהֵם בְּבֵית:

5:16 Even so, let your light shine before men; that they may see your good works, and glorify your Father who is in heaven.

הֶכְנֵא נְנַהֵר נוֹהֲרִכוֹן קְדָם בְּנִינְשֵׁיא דְנַחוּזִין עֲבָדִיכוֹן
טְבָא וְנִשְׁבַּחוּן לְאַבּוּכוֹן דְּבִשְׁמִיא:

כֵּן יֵאִיר אֲוֹרְכֶם לְפָנֵי בְּנֵי הָאָדָם לְמַעַן (8.5) יֵרְאוּ
מֵעֲשִׂיכֶם הַטּוֹבִים לְכַבֵּד אֶת אֲבִיכֶם שְׁהוּא ב (8.6)
בְּשָׂמִים:

The Namosa and Prophets

5:17 "Don't think that I came to dismiss the Namosa (Torah) or the Prophets. I didn't come to dismiss, but to fulfill.

לֹא תִסְבְּרוּן דְאַתִּית דְאַשְׁרָא נְמוּסָא אֶו נְבִיאָא לֹא
אַתִּית דְאַשְׁרָא אֶלָּא דְאַמְלָא:
אַל תַּחֲשַׁבוּ שְׁבִאֲתִי לְבַטֵּל אֶת הַתּוֹרָה (8.7) אֶו אֶת
הַנְּבִיאִים לֹא בִאֲתִי לְבַטֵּל אֶלָּא לְמַלְא:

5:18 For most assuredly, I tell you, until heaven and earth pass away, not one Yod (smallest letter), or one Sirta (decoration), shall in any way pass away from Namosa (Torah), until all things are accomplished.

אַמֵּין גִּיר אָמַר אַנְא לְכוּן דְעֵדְמָא דְנַעֲבְרוּן שְׁמִיא
וְאַרְעָא יוֹד הָדָא אֶו חַד סְרְטָא לֹא נַעֲבַר מִן נְמוּסָא
עֵדְמָא דְכָל נְחוּא:

אַמֵּן (8.8) אֲנִי אוֹמֵר לְכֶם עַד שִׁיעֲבְרוּ שָׂמִים וְאַרְץ
לֹא תַעֲבוֹר (8.9) יוֹד אַחַת אֶו עוֹקֵץ אַחַד מֵאַת
הַתּוֹרָה עַד שִׁימְלָאוּ (8.10) כּוֹלָם:

5:19 Anyone that dismisses one of least of these commandments, and teaches the same to others, shall be called B'tzira (Smallest) in the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven); but whoever shall do and teach them shall be called Rabo (Greatest) in the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven).

כָּל מִן הַכִּיל דְנִשְׁרָא חַד מִן פּוֹקְדִינָא הָלִין זַעוּרָא וְנִלְף
הֶכְנֵא לְבִנְיָנְשֵׁיא בְּצִירָא נְתַקְרָא בְּמַלְפוּתָא דְשְׁמִיא כָּל
דִּין דְנַעֲבַר וְנִלְף הָנָא רְבָא נְתַקְרָא בְּמַלְפוּתָא דְשְׁמִיא:
וְכָל הַמְּבַטֵּל אַחַת מִן הַמְּצִוּוֹת הָאֵלֶּה קְטָנוֹת (8.11)
וְיִלְמַד כֵּן אֶת בְּנֵי אָדָם קְטוֹן הוּא יִקְרָא בְּמַלְכוּת
(8.12) שָׂמִים:

5:20 I tell you that unless your righteousness exceeds that of the Sofre (Scribes) and P'rishe (Pharasee), you will not enter the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven).

אַמֵּר אַנְא לְכוּן גִּיר דָּאן לֹא תֵאֲתֵר פְּאַנּוֹתְכוֹן וְתִיר
מִן דְסַפְרָא וּפְרִישֵׁיא לֹא תַעֲלוּן לְמַלְפוּתָא דְשְׁמִיא:
וְאַנִּי אוֹמֵר לְכֶם לוּלִי תוֹתֵר צְדָקְתְּכֶם מִן (8.13) צְדָקַת
הַפְּרוּשִׁים וְהַסּוֹפְרִים לֹא תְבוּאוּ בְּמַלְכוּת (8.14)
שָׂמִים:

Concerning Anger

5:21 You have heard that it was said to the ancient ones, 'You shall not murder;' and 'Whoever shall murder is guilty for judgment.'

שמעיתון דאתאמר לקדמניא לא תקטול וכל הנקטול מחיב הו לדינא:

שמעתם מה שנאמר לקדמנים לא תרצה (8.15) ומי שירצה הוא חייב למשפט:

5:22 But I tell you, that everyone who is angry with his brother without a cause shall be guilty for the judgment; and whoever shall say to his brother, Roqa (Worthless!) -- shall be guilty for the council; and whoever shall again say, Lello (Useless)! -- shall be guilty for the fires of Gehanno (Valley of Death).

אנא דין אמר אנא לכוז דכל מן דגרז על אחוהי אוקא מחיב הו לדינא וכל דנאמר לאחוהי רקא מחיב הו לכנושתא וכלמן דנאמר ללא מחיב הו לגהנא דנורא:

אך אני אומר לכם (8.16) כי כל מי שירגז על אחיו הוא חייב למשפט וכל (8.17) האומר לאחיו רעה חייב הוא לעצת הכנסת ומי (8.18) שיאמר לו גבל הוא חייב לאש גיהנם:

5:23 "If it occurs, that you are offering your gift at the altar, and there remember that your brother has anything against you,

אז הו הקיל דמקרב אנת קורבנך על מדבחא ותמן תתדכר דאחיד עליך אחוך אפתא מדב:

ואם (8.19) תקריב קריבנך אל המזבח ושם הזכור כי יש (8.20) לאחיד מאומה עליך:

5:24 leave your gift there before the altar, and go your way. First be reconciled to your brother, and then come and offer your gift.

שבוק תמן קורבנך על מדבחא וזל לוקדם אתרעא עם אחוך והידין תא קרב קורבנך: הניחה שם קרבנך לפני ה (8.21) המזבח ולך תחילה לכפר את פני אחיך ואז תבא (8.22) ותתן קרבנך:

5:25 Agree with your adversary quickly, while you are with him in the way; or else your adversary may deliver you to the judge, and the judge deliver you to the officer, and you be cast into prison.

הוית מתאנא עם בעלדינך עגל עד עמה אנת באורחא דלמא בעלדינך נשלמך לדינא ודינא נשלמך לגביא ותפל בית אסירא:

יאות לך ולשונך במהרה בשתהיה (8.23) איתו בדרך פן ימסרך שטן ביד השופט והשופט (8.24) ימסרך לשוטר ותשלח אל הכלא:

5:26 Most assuredly I tell you, you shall not get out of there, until you have paid the last Shamona (1/8th shekel).

ואמיין אמר אנא לך דלא תפוק מן תמן עדמא דתתל שמונא אחורא:

אמן אני אומר (8.25) לך לא תצא משם עד שתשלם רבוע אחרון

Concerning Divorce

5:27 "You have heard that it was said, 'You shall not commit adultery;'

שמעיתון דאתאמר דלא תגור:

תנאף: Page 9 (9.1) שמעתם כי נאמר לקדמונים לא

5:28 but I tell you that everyone who gazes at a woman lustfully has committed adultery in his heart.

אנא דין אמר אנא לכוז דכל מן דחזא אנתתא איך דגרזיה מחדא גרה בלבה:

אך אני אומר (9.2) לכם כי כל מי שראה אשה והתאוה בה כבר נאף (9.3) אותה בלבו:

5:29 If your right eye causes you to stumble, root it out and throw it from you -- for it is better for you that one of your members should perish, than for your whole body to fall into Gehanno (Valley of Death).

אז דין עינך דימינא מכטלא לך חציה ושדיה מן פקח לך גיר דיאבד חד הדמך ולא כלה פגך נפל בגהנא:

ואם עינך הימנית תכשילך נקר אותה (9.4) אותה ותשליך מעליך כי טוב לך שיאבד אחד מן (9.5) אברך מהשלה כל גופך אל גיהנם:

5:30 If your right hand causes you to stumble, cut it off and throw it from you -- for it is better for you that one of your members should perish, and not your whole body fall into Gehanno (Valley of Death).

וְאִן אִיְדךָ דִּימִינָא מְכַשְׁלָא לְךָ פְּסוּק שְׂדִיָּה מִנְךָ פְּקַח
לְךָ גֵּיר דִּינְאֵבֵד חַד מִן הַדְּמִיךָ וְלֹא כְּלָה פְּגַרְךָ נְפֹל
בְּגַהֲנָא:

וְאִם יָדךָ הַיְמָנִית (9.6) תִּכְשַׁלְיךָ קַצֵּץ אוֹתָהּ וְהַשְׁלֵךְ
מֵעַלְיךָ כִּי טוֹב לְךָ שִׁיאֵבֵד (9.7) אֶחָד מֵאֲבָרֶיךָ
מֵהַשְׁלֵךְ כָּל גּוֹפֶךָ לְגַהֲנִים:

5:31 "It was also said, 'Whoever shall put away his wife, let him give her a writing of divorce,'

אֲתֵאמֵר דִּמְן דְּשָׂרָא אֲנַתְתָּהּ נְתִיל לָהּ פְּתָבָא דְדוּלְלָא:
גַּם נֹאמֵר (9.8) עַל אִשָּׁר יִשְׁלַח אֶת אִשְׁתּוֹ שִׁיכְתוּב
לָהּ סִפְר כְּרִיתוֹת (9.9) וְנָתַן לָהּ וְשִׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ:

5:32 but I tell you that whoever puts away his wife, except for fornication, makes her an adulteress; and whoever marries her when she is put away commits adultery.

אֲנָא דִּין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּכָל מִן דְּשָׂרָא אֲנַתְתָּהּ לְבַר
מִן מְלֻתָא דִּינִיּוּתָא עֵבֵד לָהּ דְּתַגּוּר וּמִן דְּשָׁקֵל
שְׁבִיקְתָּא נָאֵר:

אֲךְ אֲנִי אוֹמֵר לָכֵם שִׁכַּל (9.10) מִי שִׁיִּשְׁלַח אֶת
אִשְׁתּוֹ כִּי אִם עַל דְּבַר זְנוּת הוּא (9.11) מִנְאֲפִינָה וְכָל
מִי שִׁיקָה אֶת הַגְּרוּשָׁה הוּא מִנְאֲפִי:

Concerning Oaths

5:33 "Again you have heard that it was said to them of old time, 'You shall not make false vows, but shall perform to Mor'ia (the Lord) your vows,'

תּוֹב שְׁמַעְתּוּן דְּאֲתֵאמֵר לְקִדְמָיָא דְלָא תִדְגְּל בְּמוֹמְתָךְ
תְּשַׁלְּם דִּין לְמִרְיָא מְוֹמְתָךְ:

עוֹד שְׁמַעְתּוּם שְׁנֹאמֵר לְקִדְמוּנִים לֹא תִשְׁבַּע
לְשָׁקֵר (9.13) כִּי אִם תְּשַׁלְּם לִי נִדְרֶיךָ:

5:34 but I tell you, don't swear at all -- neither by heaven, for it is the throne of Aloha (God);

אֲנָא דִּין אָמַר אֲנָא לְכוּן לֹא תֵאמְרוּן סָךְ לֹא בְּשָׁמַיָא
דְּכוּרְסִיָּא הוּ דְאַלְהָא:

אֲךְ אֲנִי אוֹמֵר לָכֵם לֹא (9.14) תִּשְׁבַּעוּ בְּשׁוֹם דְּבַר
לֹא בְּשָׁמַיִם כִּי כִסֵּא אֱלֹהִים (9.15) הַמָּוָה:

5:35 nor by the earth, for it is the footstool of his feet; nor by Orish'lem (Jerusalem), for it is the city of the great King.

וְלֹא בְּאַרְעָא דְּכוּבְשָׁא הִי דְתַחִית רַגְלוֹהִי אֲפֻלָּא
בְּאוּרִישַׁלַּם דִּימְדִינְתָּהּ הִי דְמִלְכָא רַבָּא:
וְלֹא בְּאַרְצֵי כִּי הַדּוּם רַגְלוֹ הֵם וְלֹא בִירוּשַׁלַּם
(9.16) כִּי הִיא עִיר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל:

5:36 Neither shall you swear by your head, for you can't make one hair black or white.

אֲפֻלָּא בְּרִשְׁךָ תֵּאמְרָא דְלֹא מִשְׁפַּח אֲנַת לְמַעַבְדָּךָ בְּה
מִנְתָּא חֲדָא דְסַעֲרָא אוּפְמַתָּא אוּ חוֹרְתָא:
וְלֹא תִשְׁבַּע בְּרֵאשִׁיךָ יַעַן (9.17) שְׂאִין בִּידְךָ כֹּה
לְהַלְבִּין שַׁעַר אֶחָד אוּ לְהַחְזִירוֹ שַׁחוּר:

5:37 But let your conversation be 'Yes, yes' and 'No, no.' Whatever is more than these is from the evil one.

אֲלֵא תְהוּא מְלֻתְכוּן אִין אִין וְלֹא לָא מְדָם דִּמְן הָלִין
נְתִיר מִן בִּישָׂא הוּ:

(9.18) אֲלֵא יִהְיֶה דְבוּרְכֵם כֵּן כֵּן אִין אִין וּמָה שְׁהוּא
(9.19) יוֹתֵר מֵאֵלֶּה הַדְּבָרִים מֵאֵת הַרַע הוּא:

Concerning Revenge

5:38 "You have heard that it was said, 'Eye in regard to eye, and tooth in regard to tooth.'

שְׁמַעְתּוּן דְּאֲתֵאמֵר דְּעֵינָא חֲלָף עֵינָא וּשְׁנָא חֲלָף
שְׁנָא:

שְׁמַעְתּוּם מָה (9.20) שְׁנֹאמֵר עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת
שֵׁן:

5:39 But I tell you, do not react by affronting evil; rather, when you are struck on your right cheek, turn to him the other also.

אֲנָא דִּין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְלֹא תְקוּמוּן לְקַבֵּל בִּישָׂא
אֲלֵא מִן דְּמַחָא לְךָ עַל פְּפָךְ דִּימִינָא אֲפָנָא לָהּ אָף
אֲחֵרָנָא:

אֲךְ אֲנִי אוֹמֵר (9.21) לָכֵם שִׁלַּח לְאִמּוֹד נִגְדַּה הַרַע
אֲלֵא אִם יִהְיֶה שִׁיכָךְ (9.22) עַל הַלְחִי הַיְמָנִית תִּטְה
אֲלֵוֹ הָאֲחֵרַת:

5:40 If anyone contends with you to take away your coat, let him take your Martuta (Woolen Shawl) also.

ומן דְּצָבָא דְנָדוּן עִמָּךְ וְשָׂקוּל פּוֹתִינְךָ שְׂבוּק לָהּ אָף מִרְטוּטָךְ:

וכל מי (9.23) שרוצה להריב עמך במשפט ורוצה לקחת מעליך (9.24) כתנתך הנה לו גם האדרת:

5:41 Whoever compels you to go one mile, go with him two.

מִן דְּמִשְׁחָר לְךָ מִיָּלָא חַד זֶל עִמָּה תֵּרִין:

ואשר יגוש אותך (9.25) על מיל אחד לך עמו גם שנים:

5:42 Give to him who asks you, and whoever desires to borrow from you, do not refuse.

מִן דְּשָׂאֵל לְךָ הֵב לָהּ וּמִן דְּצָבָא דְנִאֲזַף מִנְךָ לָא תִכְלִיחֵהּ:

ומי שישאלך (10.1) Page 10 תן לו ואת לזה ממך לא תשובב:

Love Your Enemies

5:43 "You have heard that it was said, 'You shall love your neighbor, and hate your enemy.'

שְׁמַעְתוּן דְּאִתְאַמֵּר דְרַחֵם לְקַרְיָךְ וְסַנֵּי לְבַעֲלֵדְבָבְךָ:
שמעתם כי נאמר (10.2) תאהב לרעך ותשנא את אויבך:

5:44 But I tell you, love your enemies, bless those who curse you, deal fairly with those who hate you, and pray for those that drag you with chains and persecute you,

אֲנָא דִין אָמַר אֲנָא לְכוּן אַחְבוּ לְבַעֲלֵדְבָבִיכוּן וּבְרַכוּ לְמִן דְּלֹאֵט לְכוּן וְעָבְדוּ דְשָׂפִיר לְמִן דְּסָנֵא לְכוּן וְצַלוּ עַל אֵילִין דְּדָבְרִין לְכוּן בְּקִטְיָא וְדָרְפִין לְכוּן:
אך אני אומר (10.3) לכם אהבו את אויביכם והטיבו לאלה אשר שנאו (10.4) אתכם והתפללו בעד רודפיכם ובעד עושיכם:

5:45 that you may be children of your Father who is in heaven. For he makes his sun to rise on the good and the evil, and sends rain on the just and the wicked.

אִיפְנָא דְתַהוּוּן בְּנוֹהֵי דְאֲבוּכוּן דְבִשְׁמֵיָא הוּ דְמַדְנָה שְׁמֵיָהּ עַל טָבָא וְעַל בִּישָׂא וּמַחַת מַטְרָה עַל פְּאִנָא וְעַל עוֹלָא:

(10.5) למען תהיו בני אביכם שבשמים שמזרח את

(10.6) שמשו על הטובים ועל הרעים וממטיר על

(10.7) הצדיקים ועל הרשעים:

5:46 For if you love those who love you, what reward do you have? Don't even the tax collectors do the same?

אֲן גִיר מַחְבִּין אֲנַתוּן לְאֵילִין דְּמַחְבִּין לְכוּן מְנָא אֲנָרָא אֵית לְכוּן לָא הָא אָף מְכַסָּא הִי הָדָא עֲבָדִין:
ואם תאהבו רק (10.8) אותם אשר אוהבים אתכם מה שכר יהיה (10.9) לכם הלא גם בעלי עברה עושים זאת:

5:47 If you only greet your brothers, what more do you do than others? Don't even the tax collectors do the same?

וְאֲן שָׂאֵלִין אֲנַתוּן בְּשַׁלְמָא דְאֲחִיכוּן בְּלַחוּד מְנָא יְתִיר עֲבָדִין אֲנַתוּן לָא הָא אָף מְכַסָּא הִי הָדָא עֲבָדִין:
ואם (10.10) תשאלו בשלום אחיכם לבד מה תעשו על היתר (10.11) הלא גם הגוים עושים זאת:

5:48 Therefore you shall be perfect, just as your Father in heaven is perfect.

הוּן הַכִּיל אֲנַתוּן גְּמִירָא אִיפְנָא דְאֲבוּכוּן דְבִשְׁמֵיָא גְּמִיר הוּ:

על כן תהיו תמימים (10.12) כמו אביכם שבשמים שהוא תמים:

Chapter 6

Concerning Charities

6:1 "Be careful that you don't do your charitable giving before men, to be seen by them, or else you have no reward from your Father who is in heaven.

חורו דין בודקתכון דלא תעבדוניה קדם בנינשא איד
דתתחזון להון ואן לא אגרא לית לכון לנת אבופון
דבשמיא:

(10.13) ראו שלא תתנו צדקתכם לפני האנשים

**(10.14) לפי שיראו אתכם כי אז לא יהיה (10.15)
לכם שכר אצל אביכם שבשמים:**

6:2 Therefore when you do charitable deeds, don't sound a trumpet before yourself, as the Masqueraders (Hypocrites) do in the C'nushatha (Synagogues) and in the streets, that they may get glory from men. Most assuredly I tell you, they have received their reward.

אמתי הכיל דעבד אנת זדקתא לא תקרא קרא
קדמיד איד דעבדין נספי באפא בכנושא ובשוקא
איד דנשתבחון מן בנינשא ואמין אמר אנא לכון
דקבלו אגרהון:

(10.16) וכאשר תתן את הצדקה לא תתקע בשופר

(10.17) לפניך כמו שעושים החנפים בכנסיות

(10.18) ובחוצות בעבור שיכבדו אותם האנשים

(10.19) אמן אני אומר לכם שכבר קבלו שכרם:

6:3 But when you do charitable deeds, don't let your left hand know what your right hand does,

אנת דין מא דעבד אנת זדקתא לא תדע סמלך מנא
עבדא ימיןך:

ואתה (10.20) כשתעשה הצדקה לא תדע ירך

השמאלית מה (10.21) שעושה ירך הימנית:

6:4 so that your charitable deeds may be in secret, then your Father who sees in secret will reward you openly.

איד דתהוא זדקתך בקסא ואבוך דהוא בקסא הו
נפרעך בגלוא:

**ותהיה צדקתך בסתר (10.22) ואביך שרואה בסתר
הוא ישלם לך בגלוי:**

Concerning Prayer

6:5 "When you pray, you shall not be as the Masqueraders (Hypocrites), for they cherish to stand in the C'nushatha (Synagogues) and in the corners of the streets to pray, that they may be seen by men. Most assuredly, I tell you, they have received their reward.

ומא דמצלא אנת לא תהוא איד נספי באפא
דדחמין למקם בכנושא ובזותא דשוקא למצלין
דנתחזון לבני אנשא ואמין אמר אנא לכון דקבלו
אגרהון:

ולא (10.23) תהיה כמו החנפים כשתתפלל כי הפצם

(10.24) לעמוד במקלות ובפינות החוצות להתפלל

(10.25) כדי שיראו אותם האנשים אמן אני אומר

(11.1) לכם כי כבר קבלו שכרם: Page 11

6:6 But you, when you pray, enter your private chamber, and shut your door, pray to your Father who is in secret, and your Father who sees in secret will reward you openly.

אנת דין אמתי דמצלא אנת עול לתונך ואחוד תרעך
וצלא לאבוך דבקסא ואבוך דהוא בקסא נפרעך
בגלוא:

ואתה כשתתפלל בא (11.2) אל הדרך וסגר דלתך

והתפלל אל אביך שהוא (11.3) בסתר ואביך

שרואה בסתר ישלם לך בגלוי:

6:7 In how you pray, don't use unnecessary words, as does a heathen; for they think that they will be heard because of their superfluous speaking.

ומא דמצלין אנתון לא הויתון מפקקין איד חנפא
סברין גיר דבממללא סגיאא משתמעין:

(11.4) ואתם כשתתפללו אל תרבו בדברים כמו ש

(11.5) שהגויים עושים שהושבים שברוב דברים

(11.6) ישמעו:

6:8 Therefore don't be like them, for your Father knows what things you need, before you ask him.

לא הכיל תדמון להון אבופון גיר דע מנא מתבעא
לכון עדלא תשאלוניה:

אך אתם לא תהיו דומים להם כי יודע (11.7)

אביכם מה שצריך לכם שרתשאלו ממנו:

Pray this Way

6:9 Pray like this -- 'Our Father, in the heavens, sacred is your name.

הַכְנֵא הַכֵּיל צִלּוֹ אֲנַתּוֹן | אֲבוֹן דְּבִשְׁמֵיא נְתַקְדֵּשׁ שְׁמֶךְ:
(11.8) ואתם כן תתפללו אבינו שבשמים יתקדש
(11.9) שִׁמְךְ:

6:10 Bring your Kingdom, accomplish your will, as it is in the heavens -- also with the earth.

תֵּאתֵא מַלְכוּתְךָ נְהוּא צְבִינְךָ אִיכְנֵא דְּבִשְׁמֵיא אָף
בְּאַרְעָא:
תְּבוּא מַלְכוּתְךָ יַעֲשֵׂה רְצוֹנְךָ כְּבִשְׁמַיִם **(11.10)**
וּבְאַרְצֵךְ:

6:11 Give us the bread we need for today.

הַב לָן לַחְמָא דְּסוּגְנָן יוֹמְנָא:
אֵת לַחְמֵנוּ תְּמִידֵי תָן לָנוּ הַיּוֹם:

6:12 And forgive us of our guilt. In like manner, we will forgive our guilty.

וְשִׁבּוּק לָן חוּבֵינָא אִיכְנֵא דְּאָף חַנּוּן שִׁבְקוֹן לַחְיָבֵינָן:
וּסְלַח **(11.11)** לָנוּ אֵת חוּבוֹתֵינוּ כְּאִשֶּׁר אֲנַחְנוּ
מוּחַלִּים לְבַעֲלֵי **(11.12)** חוּבוֹתֵינוּ:

6:13 And do not confront us with temptation, rather, deliver us from evil. For this is your Kingdom, and power, and glory -- for this age and all ages.'

וְלֹא תַעֲלֵן לְנִסְיוֹנָא אֶלְא פָּצֵן מִן בִּישׂא מְטוֹל דְּדִילְךָ
הֵי מַלְכוּתָא וְחֵילָא וְתִשְׁבּוּחָתָא לְעָלְמָא עֲלַמִּין:
וְאֵל תְּבִיאֵנוּ לְיַדֵּי נְסִיוֹן אֶלְא הַצִּילֵנוּ **(11.13)** מִכָּל רַע
כִּי לָךְ הַמְּלוּכָה וְהַגְּבוּרָה וְכְבוֹד לְעוֹלָם **(11.14)**
וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים אֲמֵן:

6:14 "For if you forgive men of their trespasses, your heavenly Father will also forgive you.

אֲן גֵּיר תִּשְׁבּוּקוֹן לְבִנְיָנֵשׂא סְקֻלוֹתְהוֹן גְּשִׁבּוּק אָף לְכוֹן
אֲבוּפוֹן דְּבִשְׁמֵיא:
וְאִם תִּסְלַחוּ לְאֲנָשִׁים **(11.15)** הַטְּאוֹתֵהֶם גַּם יִסְלַח
לָכֶם אֲבוּיְכֶם שְׁבִשְׁמַיִם **(11.16)** הַטְּאוֹתְכֶם:

6:15 But if you don't forgive men, neither will your Father forgive your trespasses.

אֲן דִּין לֹא תִשְׁבּוּקוֹן לְבִנְיָנֵשׂא אֶפְלֵא אֲבוּפוֹן שִׁבְקוֹ
לְכוֹן סְקֻלוֹתְכוֹן:
וְאִם לֹא תִסְלַחוּ לְאֲנָשִׁים גַּם הוּא **(11.17)** לֹא יִסְלַח
לָכֶם הַטְּאוֹתְכֶם:

Concerning Fasting

6:16 "Moreover when you fast, don't have sad faces, as do the Masqueraders (Hypocrites). They disfigure their faces, that they may be seen by men as fasting. Most assuredly I tell you, they have received their reward.

אֶפְמֵי דִין דְּצִימִין אֲנַתּוֹן לָא תְהוּזוֹן כְּמִירָא אִיךְ גְּסִבֵּי
בְּאַפָּא מַחְבְּלִין גֵּיר פְּרַצוּפִיהוֹן אִיךְ דְּנִתְחַזּוֹן לְבִנְיָנֵשׂא
דְּצִימִין וְאֶמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּקִבְלוּ אֲגֵרְהוֹן:
וְאִתֶּם כְּאִשֶּׁר תְּצוּמוּ **(11.18)** לֹא תִהְיוּ כְמוֹ הַחֲנָפִים
שְׂקוֹרְדִים וּמְכַהִים אֵת **(11.19)** פְּנֵיהֶם לְהִרְאוֹת בְּעֵינֵי
הָאָדָם שֶׁהֵם צִמִּים **(11.20)** אֲמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי
כִּבְר קִבְלוּ שְׂכָרְם:

6:17 But you, when you fast, wash your face, and anoint your head;

אֲנַת דִּין מָא דְּצִימִין אֲנַת אֲשִׁיג אֶפְיךָ וּמְשׁוּח רִשְׁתְּךָ:
(11.21) וְאִתָּה כְּשֶׁתְּצוּם תְּסוּךְ אֵת רֵאשִׁיךָ וְתִרְחֹץ אֵת
(11.22) פְּנֵיךָ:

6:18 so you are not noticed by men as fasting, but by your Father who is in secret, and your Father, who sees in secret, will discover you.

אִיךְ דְּלֹא תִתְחַזּוּ לְבִנְיָנֵשׂא דְּצִימִין אֲנַת אֶלְא לְאֲבוּיךָ
דְּבְכִסְיָא וְאֲבוּיךָ דְּחֵזָא בְּכִסְיָא הוּא גְּפִרְעֶךָ:
כְּדִי שְׁלֵא תִרְאֵה לְאֲנָשִׁים שֶׁאֵתָּה צִם כִּי **(11.23)** אִם
לְאֲבוּיךָ שֶׁהוּא בְּסֵתֵר שֶׁהוּא יִשְׁלַם לָךְ בְּגִלּוּי:

Concerning Wealth

6:19 "Don't lay up treasures for yourselves on the earth, where moth and rust consume, and where thieves break through and steal;

לֹא תְסִימוּן לְכוֹן סִימְתָא בְּאַרְעָא אֲתֵר דְּסָסָא וְאֶכְלָא
מַחְבְּלִין וְאִיפָּא דְּגִנְבָא פְּלִשְׁטִין וְגִנְבִין:
(11.24) אֵל תִּקְבְּצוּ לָכֶם אוֹצְרוֹת עַל הָאָרֶץ אִשֶּׁר
שֶׁם **(11.25)** הַסִּיל וְעֵשׂ יֹאכְלוּ וְגַנְבִים יַחְתְּרוּ שֶׁם
וְיִגְנְבוּ:

6:20 but lay up for yourselves treasures in heaven, where neither moth nor rust consume, and where thieves don't break through and steal;

אַלְא סִימֵו לְכוּן סִימְתָא בְּשָׁמַיָא אִיפָא דְלָא סָסָא
וְלָא אֶכְלָא מִחַבְלִין וְאִיפָא דִּגְנָבָא לָא פְּלִטִין וְלָא
גְנָבִין:

אלא קבצו לכם אוצרות בשמים (12.1) Page 12
אשר שם חסיל (12.2) ועש לא ישחית ואשר שם
הגנבין לא יגנבו:

6:21 for where your treasure is, there your heart will be also.

אִיפָא גִיר דְאִיתִיהָ סִימְתִּיכוּן תִּמְן הוּ אָף לְבַבְכוּן:
כִּי (12.3) אִפוּ אוּצֵרְךָ שִׁם תְּהִיָּה גַם לְבַבְךָ:

The Lamp of the Body

6:22 "The lamp of the body is the eye. Therefore, if your eye is well, your whole body is illuminated.

שְׂרָגָא דְפִגְרָא אִיתִיהָ עֵינָא אֵן עֵינְךָ הָכִיל תְּהִיָּא
פְּשִׁיטָא אָף פְּלָה פִּגְרְךָ גְּהִיר הוּ:

נר גופך (12.4) הם עינך ואם עינך תהינה תמימות
יהיה (12.5) כל גופך באור גדול:

6:23 But if your eye is evil, your whole body is darkened. If therefore the light that is in you is darkness, what will your darkness be!

אֵן דִּין עֵינְךָ תְּהִיָּא בִּישָׂא כְּלָה פִּגְרְךָ חֲשׂוּכָא נְהִיָּא
אֵן הָכִיל נִוְהִרָא דְכָךְ חֲשׂוּכָא הוּ חֲשׂוּכְךָ כְּמָא נְהִיָּא:
ואם עינך תהינה רעות (12.6) כל גופך יהיה אפל
ואם אור שהוא בכך השך הוא (12.7) החשך כמה
גדול הוא:

Serving Two Masters

6:24 "No one can serve two masters, for either he will hate the one and love the other; or else he will be devoted to one and despise the other. You can't serve both Aloha (God) and Mamona (Worldliness).

לָא אִנְשׁ מִשְׂפַּח לְתֵרִין מְרִין לְמַפְלָה אָו גִּיר לְחַד
נְסִינָא וְלֵאחֲרֵנָא נְרַחֵם אָו גִּיר לְחַד נִיפְךָ וְלֵאחֲרֵנָא
נְשׂוּטָא לָא מִשְׂפַּחִין אֲנַתּוּן לְאִלְהָא לְמַפְלָה וְלְמַמוֹנָא:
לא יוכל האדם לעבוד (12.8) שנים אדונים כי אם
ישנא האחד יאהב האחר (12.9) או אם יאהב
האחר ישנא את האחד לא תוכלו (12.10) לעבוד
את האלהים ואת הממון:

Do not be Anxious

6:25 Therefore, I tell you, don't be anxious for your life -- what you will eat, or what you will drink; nor yet for your body, what you will wear. Isn't life more than food, and the body more than clothing?

מִטְלָה הָנָא אָמַר אָנָא לְכוּן לָא תֵאצְפוּן לְנַפְשְׁכוּן מְנָא
תֵאכְלוּן וּמְנָא תִשְׂתוּן וְלָא לְפִגְרְכוּן מְנָא תְּלַבְשׁוּן לָא
הָא נְפְשָׂא וְתִירָא מִן סִיבְרָתָא וּפְגִרָא מִן לְבוּשָׂא:
ועל כן אני אומר (12.11) לכם לא תשתדלו לנפשכם
במה תאכלו ובמה (12.12) שתשתו ולגופכם במה
שתלבשו הלא הנפש היא (12.13) יותר מאוכל והגוף
הוא יותר מבגד:

6:26 Observe the birds of the sky, that they don't plant, neither do they harvest, nor gather into barns. But your heavenly Father feeds them. Aren't you worth more than they?

הוֹרוּ בְּפִרְחֵתָא דְשָׁמַיָא דְלָא זְרַעִין וְלָא חֲצִדִין וְלָא
חִמְלִין בְּאִוצְרָא וְאִבּוּכוּן דְּבִשְׁמַיָא מִתְרַסָּא לְהוּן לָא
הָא אֲנַתּוּן מִתְרִין אֲנַתּוּן מְנַחוּן:
ראו את עופות (12.14) השמים כי לא יזרעו ולא
יקצרו ולא יאספו ל (12.15) לאסמייהם ואביכם
שבשמים יאכילם הלא אתם (12.16) יותרים מהם:

6:27 "Who among you, when anxious, serves to add one Amtho (cubit, 6 hand widths) to his stature?

מִנּוּ דִין מְגַכּוּן פִּד זִצְף מִשְׂפַּח לְמוֹסְפוּ עַל קוּמְתָה
אִמְתָּא חֲדָא:

ומי בניכם יחשוב איך יוכל להוסיף (12.17) על
קומהו גם אמה אתה:

6:28 Why are you anxious about clothing? Consider the lilies of the field, how they grow. They don't toil, neither do they spin,

ועל לבוּשָׁא מְנָא יְצַפִּין אַנְתוֹן אַתְּבָקוּ בְּשׁוֹשִׁינָא
דְּדַבְרָא אִיפְנָא רְבִין דְּלֵאן וְלֵאן וְלֵאן עֲזֹלִין:

ועל מלבוש למה (12.18) תשתדלו הביטו את שושני
השדה היאך יצמחו (12.19) ולא יעמולו ולא יטוו:

6:29 yet I tell you that even Sh'leimon (Solomon) in all his glory was not dressed like one of these.

אָמַר אַנָּא לְכוּן דִּין דְּאַפְלָא שְׁלִימוֹן בְּכֻלָּהּ שׁוֹבְחָה
אַתְּכִסִּי אִיךְ הָדָא מְנַחִין:

אמנם אני אומר לכם (12.20) שלא שלמה בכל
כבודו כן היה לבוש כמו אחד (12.21) מהם:

6:30 But if an herb of the field, which exists today, and tomorrow is thrown into the oven, Aloha (God) has still clothed, won't he much more you -- though little of faith?

אֵן דִּין לְעִמְרָא דְּחַקְלָא דְּיוֹמָנָא אִיתְּוּהִי וּמָחָר גִּפְלִי
בְּתַנּוּרָא אֱלֹהָא הֲכֵנָּא מְלַבֵּשׁ לָא סְגִי יַתִּיר לְכוּן זְעוּרִי
הַיְמָנוּתָא:

ואם את עשב השדה שיש היום ומהר (12.22) ישלח
בתנור אלהים כן לובש כל שכן אתכם (12.23) קטני
אמנה:

6:31 "Therefore don't be anxious, saying, 'What will we eat?', 'What will we drink?' or, 'With what will we be clothed?'

לָא הָכִיל תְּאַצְפוּן אִו תְּאַמְרוּן מְנָא גְּאָכּוּל אִו מְנָא
נְשִׂתָא אִו מְנָא נְתַכְסָא:

על כן אל תשתדלו לאמר מה נאכל (12.24) ומה
נשתה או במה נכסה:

6:32 For the Am'mei (Gentiles) of the world seek for these things, and your heavenly Father knows that you also need all these things.

פְּלַחִין גִּיר הֶלֶין עִמְמָא הוּ דְּעֵלְמָא בְּעֵין לְחִין אֲבוּפוּן
דִּין דְּבְשִׂמְיָא נְדַע דְּאָף לְכוּן מִתְּבַעֲזִין הֶלֶין פְּלַחִין:

כי כל אלה גוים ידרושו (12.25) ואביכם שבשמים
יודע כי אתם צריכים לכל אלה:

6:33 But seek first the Kingdom of Aloha (God), and his righteousness; and all these things will be given to you as well.

בְּעוּ דִּין לְרִיקְדָם מְלִפוּתֵיהּ דְּאַלְהָא וְזִדְיָקוּתֵיהּ וְכֻלְהִין
הֶלֶין מִתְּתוּסְפוּן לְכוּן:

Page 13 (13.1) לכן בתחילה בקשו את ממלכת

האלהים ואת כל (13.2) צדקתו וכל אלה יאספו
לכם:

6:34 Therefore don't be anxious for tomorrow, for tomorrow will be anxious for itself. Each day's own evil is sufficient.

לָא הָכִיל תְּאַצְפוּן דְּמָחָר הוּ גִיר מָחָר יִצְרֵף דִּילָהּ סְפָק
לָהּ לְיוֹמָא בִּישׁוּתֵיהּ:

ואל תשתדלו למחר (13.3) כי יום המחרת ישתדל
בעצמו תשקוף ליום רעתו:

Chapter 7

Judging Others

7:1 "Don't judge, so that you won't be judged.

לָא תִדְוִיגוּן דְּלָא תִתְּדִיגוּן:
אל תשפטו ולא תשפטו ... אל (13.5) תחייבו ולא
תחייבו:

7:2 For with the judgment you judge, you will be judged; and with the measure you measure, it will be measured to you.

בְּדִינָא גִיר דְּדִינִין אַנְתוֹן תִּתְּדִיגוּן וּבְכִלְתָּא דְּמַכִּילִין
אַנְתוֹן מִתְּתִיל לְכוּן:

(13.6) כי באיזה משפט (13.7) תשפטו תשפטו
ובאיזה מדה תמדודו ימד לכם:

7:3 Why do you see a speck in your brother's eye, but don't consider the stick that is in your own eye?

מְנָא דִּין חֲזָא אַנְתָּ גְּלָא דְּבַעֲיָנָה דְּאַחִיךְ וְקָרִיתָא
דְּבַעֲיָנְךָ לָא בְּחַר אַנְתָּ:

(13.8) ואיך תראה קסם בעין אחיך וקורה שבעיניך
לא (13.9) תראה:

7:4 Or how will you tell your brother, 'Let me remove the speck from your eye;' and behold, a stick is in your own eye?

אָו אַיפֿנאַ אָמַר אַגַּת לַאֲחוּךְ טַבּוּק אַפֿק גְּלִיא מִן עַיִןךָ וְהָא קָרִיתָא בַּעֲיִןךָ:

וְאִיךְ תֵּאמַר לַאֲחוּךְ אַחֵי הַרְף גֵּא וְאֵטִיל אֶת (13.10) קִיסַם מִבֵּין עַיִןךָ וְהִנֵּה הַקּוֹרָה בַּעֲיִןךָ:

7:5 Masquerader (Hypocrite)! First remove the stick from of your own eye, and then you can see clearly to remove the speck out from your brother's eye.

נָסַב בַּאֲפֵא אַפֿק לִיקְדָּם קָרִיתָא מִן עַיִןךָ וְהִידִין גַּתְבַּחַר לָךְ לְמַפְקוּ גְּלִיא מִן עַיִנָּה דַּאֲחוּךְ:

חֲנַף טוֹל (13.11) בַּתְחִילָה הַקּוֹרָה מַעַל עַיִןךָ וְאִז תּוֹכַל לִרְאוֹת (13.12) לַהֲטִיל אֶת הַקִּיסַם מִבֵּין עַיִן אַחֵיךָ:

Profaning the Holy

7:6 "Don't give that which is holy to the dogs, neither throw your pearls before the pigs, lest they trample them under their feet, and turn and tear you to pieces.

לֹא תַתְלוּן קוֹדְשָׁא לְכַלְבָּא וְלֹא תַרְמוּן מַרְגָּנְתְּכוֹן קִדְּם חֲזִירָא דְלִמָּא נְדוּשִׁין אֲנִין בְּרַגְלֵיהוֹן וְנַחֲפְכוֹן נַבְזְעוּנְכוֹן:

לֹא תַתְנוּ (13.13) דְּבַר קֹדֶשׁ לְכַלְבִּים וְלֹא תַשְׁלִיכוּ אֶת הַמַּרְגְּלוֹת (13.14) לִפְנֵי הַחֲזִירִים פֶּן יִרְמְסוּ אוֹתָם בְּרַגְלֵיהֶם וְיִשׁוּבוּ (13.15) הַכַּלְבִּים וְיִסְחָבוּם:

Seek and you will Find

7:7 "Ask, and it will be given you. Seek, and you will find. Knock, and it will be opened for you.

שְׂאֵלוּ וְנִתְּיָקָב לְכוֹן בַּעֲוֹ וְתִשְׁפְּחוּן קוּשׁוּ וְנִתְּפַתַּח לְכוֹן: שְׂאֵלוּ וְיִתֵּן לְכֶם בַּקְשׁוֹ וְתַמְצֵאוּ (13.16) דַּפְקוּ וְיִפְתַּח לְכֶם:

7:8 For everyone who asks receives. He who seeks finds. To him who knocks it will be opened.

כָּל גֵּיר דְּשְׂאֵל נָסַב וְדַבְּעָא מִשְׁפַּח וְלֹאִינָא דַּנְקַשׁ מִתְּפַתַּח לֵהּ:

כִּי כָל שִׂישְׂאֵל יִקַּח וְאִשְׁר (13.17) יִבְקַשׁ יִמְצֵא וְיִמִּי שִׂידַפֿק יִפְתַּח:

7:9 Or who is there among you, who, if his son asks him for bread, will hold forth a stone to him?

אָו מִנּוּ מִנְכוֹן גְּבָרָא דְנִשְׂאֵלֵיהּ בִּרְה לַחֲמָא לְמָא כַּאֲפֵא מְוִשְׁט לֵהּ:

וְיִמְסַר לוֹ אֲבִיו (13.18) שִׂישְׂאֵל מִמֶּנּוּ בְּנו אֶת הַלֶּחֶם וְיִמְסַר לוֹ אֲבִיו (13.19) אֶת הָאֲבֵן:

7:10 Or if he asks for a fish, who will hold forth a serpent to him?

וְאִן נוֹנָא נִשְׂאֵלֵיהּ לְמָא חוּזָא מְוִשְׁט לֵהּ: אִו שִׂישְׂאֵל מִמֶּנּוּ בְּנו הַדָּג וְאֲבִיו יִתֵּן (13.20) בִּידוֹ הַנַּחֲשׁ:

7:11 If you then, being evil, know how to give good gifts to your children, how much more will your Father who is in heaven give good things to those who ask him!

וְאִן הָכִיל אֲנַתְוֹן דְּבִישָׂא אֲנַתְוֹן יְדַעִין מְוַחֲבָתָא טְבָתָא לְמַתַּל לְבִנְיָכוֹן כַּמָּא יִתִּירָאִית אֲבִיכוֹן דְּבִשְׂמִיָּא נְתַל טְבָתָא לְאֵילִין דְּשְׂאֵלִין לֵהּ: וְאִם אַתֶּם הַרְעִים תַּדַּעוּ לְכֶם (13.21) לְבַקֵּשׁ לַתַּת מַתְּנוֹת טוֹבוֹת לְבִנְיָכֶם כָּל שַׁכֵּן (13.22) אֲבִיכֶם שְׁבַשְׂמִים שִׂיתֵן מַתְּנוֹת טוֹבוֹת לְכָל (13.23) דּוֹרְשֵׁי וְשׂוֹאֵלֵי:

Respecting Others

7:12 Therefore whatever you desire for men to do to you, you shall also do to them; for this is the Namosa (Torah) and the Prophets.

כָּל מָא דְרָצִינ אֲנַתְוֹן דְּנַעֲבַדוּן לְכוֹן בְּנִיאֲנָשָׁא הָכְנָא אָף אֲנַתְוֹן עֲבָדוּ לְהוֹן הָנוּ גֵּיר נְמוּסָא וְנַבְּיָא: לְכֵן כָּל אִשְׁר תַּרְצוּ לַעֲשׂוֹת (13.24) לְכֶם הָאֲנָשִׁים גַּם אַתֶּם עֲשׂוּ לָהֶם כִּי זֹאת (13.25) הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים:

The Narrow Gate

7:13 "Enter in by the narrow gate; for wide is the gate and broad is the way that leads to destruction, and many are those who enter in by it.

עולו בתרעא אליצא דפתא הו תרעא ורויקא
אורקא אנדא דמובלא לאבדנא וסגיאא אגון אילין
דאזלין בה:

בואו בעד שער צר כי רחב Page 14 (14.1) שער
ורחבה הדרך שתדריך אל האבדון ורבים הם (14.2)
אשר ילכו עליו:

7:14 How narrow is the gate, and restricted is the way that leads to life! Few are those who find it.

מא קטין תרעא ואליצא אורקא אנדא דמובלא
לחיא וזעורא אגון אילין דמטפחין לה:
מה צר השער וצרה הדרך שתדריך (14.3) אל
החיים ומעטים הם שימצאו אותה:

A Tree and its Fruit

7:15 "Beware of false prophets, who come to you in sheep's clothing, but inwardly are ravaging wolves.

אזדחרו מן נביא דגלא דאתין לותכון בלבושא
דאמרא מן לגו דין איתיהון דאבא חטופא:
הזהרו (14.4) מגביאי[ם] השקר שבאים אליכם
בלבושי הצאן והם (14.5) תוך לבושם מרמה מלאים
כזאבים הטורפים:

7:16 By their fruits you will know them. Do you gather grapes from thorns, or figs from thistles?

מן פאריהון דין תדעון אגון למא לקטין מן פובא
עגבא או מן קורטבא תאנא:
(14.6) ומפרותיהם תכירום הילקטו מהקוצים עגבים
(14.7) ומן הדרדרים תאנים:

7:17 Even so, every good tree produces good fruit; but the corrupt tree produces evil fruit.

חכנא כל אילנא טבא פארא טפירא עבד אילנא
דין בישא פארא בישא עבד:
כן כל עץ טוב יעשה פירות (14.8) טובות וכל עץ
רע יעשה פירות רעות:

7:18 A good tree can't produce evil fruit, neither can a corrupt tree produce good fruit.

לא משפח אילנא טבא פארא בישא למעבד ולא
אילנא בישא פארא טבא למעבד:

לא יוכל (14.9) עץ טוב לעשות פרות רעות ולא עץ
רע לעשות (14.10) פירות טובות:

7:19 Every tree that doesn't grow good fruit is cut down, and into the fire it is thrown.

כל אילנא דלא עבד פארא טבא מתפסק ובנורא
נפל:

אבל כל עץ שלא יעשה פרי טוב (14.11) יכרת ואל
האש ישלח:

7:20 Therefore, by their fruits you will know them.

מדין מן פאריהון תדעון אגון:
ואתם מפרותהם תדעו (14.12) אותם:

Self Deception

7:21 Not everyone who says to me, 'Mor'i, Mor'i (My Lord, my Lord),' will enter into the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven); but he who does the will of my Father who is in heaven.

לא הוּא כל דאמר לי מרי מרי עאל למלכותא
דשמיא אלא מן דעבד צבניה דאבי דבשמיא:
לא כל האומר אלי אדוני אדוני יבוא אל (14.13)
מלכות שמים כי אם אותו שיעשה רצון אבי
שבשמים (14.14) הוא יבא עמי במלכות שמים:

7:22 Many will tell me in that day, 'Mor'i, Mor'i (My Lord, my Lord), didn't we prophesy in your name, in your name cast out devils, and in your name do many miracles?'

סגיאא גאמרון לי בהו וומא מרי מרי לא בשמך
אתנבין ובשמך שאדא אפקן ובשמך חילא סגיאא
עבדן:

רבים יאמרו לי (14.15) ביום ההוא אדני אדני הלא
בשמך נבאנו ובשמך (14.16) הוצאנו שדים ובשמך
עשינו כחות רבות:

7:23 Then I will tell them, 'I never knew you. Depart from me, you who work iniquity.'

והידין אנדא לחון דמן מתום לא ידעתכון ארחקו
לכון מגי פלחי עולא:
(14.17) ואז אודה להם שלא ידעתי אותם סורו
ממני כל (14.18) פועלי און:

Hearers and Doers

7:24 "Everyone therefore who hears these words of mine, and does them, I will liken him to a wise man, who built his house on a bolder.

כל הַכִּיל דְּשָׁמַע מִלִּי הֶלִין וְעָבַד לְהִין נְתַדְמָא לְגַבְרָא
חֲפִימָא הוּ דְבִנָּא בֵּיתָה עַל שׁוּעָא:

כל השומע את דברי אלה ויעשה (14.19) אותם

ידמה לאיש חכם שבנה את ביתו על (14.20) הסלע:

7:25 The rain came down, the floods came, and the winds blew, and beat on that house; and it didn't fall, for its foundations were placed upon the bolder.

וְנִהַת מִטְרָא וְאָתָּו נְהַרְוֹתָא וְנִשְׁבּוּ רוּחָא וְאֶתְטַרְוִי בָּהּ
בְּבֵיתָא הוּ וְלֹא נָפַל שִׁתְאַסְוָהוּ גִיר עַל שׁוּעָא סִימָן
הוּ:

**וירד מטר ויבואו נהרות וישבו רוחות (14.21) ויפגעו
באותו לא יפול כי מיוסדת היא (14.22) על הסלע:**

7:26 Everyone who hears these words of mine, and doesn't do them will be like a foolish man, who built his house on the sand.

וְכָל מִן דְּשָׁמַע מִלִּי הֶלִין וְלֹא עָבַד לְהִין נְתַדְמָא
לְגַבְרָא סַכְלָא דְבִנָּא בֵּיתָה עַל הַלָּא:

וכל שישמע את דברי אלה ולא (14.23) יעשה

**אותם הוא ידמה לאיש אויל אשר בנה (14.24) את
ביתו על החול:**

7:27 The rain came down, the floods came, and the winds blew, and beat on that house; and it fell, and great was its fall."

וְנִהַת מִטְרָא וְאָתָּו נְהַרְוֹתָא וְנִשְׁבּוּ רוּחָא וְאֶתְטַרְוִי
בְּבֵיתָא הוּ וְנָפַל וְהָת מִפּוֹלְתָה רָבָא:

וירד מטר ויבאו נהרות (14.25) וישבו בו רוחות

ויפגעו בבית ותהיה (15.1) Page 15 מפלתו גדולה:

7:28 It happened, when Yeshu (Jesus) had finished saying these things, that the crowds were astonished at his teaching,

וְהָוָא דְכַד שָׁלַם יֵשׁוּעַ מִלָּא הֶלִין תְּהִירִין הוּן כְּנִשָּׂא
עַל יוֹלְפָנָה:

**ויהי ככלות ישו את הדברים האלה (15.2) ויתמהו
הכיתות על תלמודו:**

7:29 for he taught them with authority, and not like the Sofre (Scribes) and P'rishe (Pharasee).

מִלָּף הָוָא לְהוּן גִּיר אִיךְ מִשְׁלָטָא וְלֹא אִיךְ סְפְרִיהוּן
וּפְרִישָׂא:

**כי היה מלמד כמו (15.3) מי שבידו היכולת ולא מפני
סופרים ופרושים**

Chapter 8

The Leper

8:1 When he came down from the mountain, great crowds followed him.

כַּד דִּין נִהַת מִן טוּרָא נִקְפוּהִי כְּנִשָּׂא סִיגִיאָא:
וּבִרְדַּת יֵשׁוּ מִן הַהַר הִלְכוּ אַחֲרָיו עִם רַב:

8:2 Behold, a leper came and worshiped him, saying, "Mor'i (my Lord), if you want to, you can make me clean."

וְהָוָא גַּרְבָּא חַד אֶתָּא סִגְרָ לֵה וְאָמַר מְרִי אֵן צָבָא
אֲנִת מִשְׁפַּח אֲנִת לְמַדְפְּוֹתִי:

**(15.5) והנה מצודע בא וישתחוה לו (15.6) לאמר
אדני תחפוץ תוכל (15.7) לטהרני:**

8:3 Yeshu (Jesus) stretched out his hand, and touched him, saying, "I want to. Be made clean." Immediately his leprosy was cleansed.

וּפְשִׁט אִידָהּ יֵשׁוּעַ קָרַב לֵה וְאָמַר צָבָא אֲנָא אֶתְדַפָּא
וְבָה בְּשַׁעֲתָא אֶתְדַפִּי גַרְבָּה:

**וישלח ישו ידו ויגע בו ויאמר אחפוץ הטהר (15.8)
ומיד נטהר מצדעתו:**

8:4 Yeshu (Jesus) said to him, "See that you tell nobody, but go, show yourself to the Kohinei (Priests), and offer the gift that Mushe (Moses) commanded, as a testimony to them."

וְאָמַר לֵה יֵשׁוּעַ חֲזִי לְמָא לֹאנֵשׁ אָמַר אֲנִת אֶלָּא זֶל
הָוָא נְפִשְׁךְ לְכַהֲנָא וְקָרַב קוּרְבָנָא אִיךְ דְּפָקַד מוֹשֵׁא
לְסַחֲדוֹתְהוּן:

**ויאמר לו ישו ראה אל תאמר (15.9) לאדם אלא לך
והראה אל הכהן והבא אליו קרבנך (15.10) כאשר
צוה משה להם לעדות:**

The Centurian's Servant

8:5 When Yeshu (Jesus) came into Kifar'nachum (Capernaum), a centurion approached him and inquiring of him,

כַּד עַל דִּין יֵשׁוּעַ לְכַפְרָנְחוּם קָרַב לֵיהּ קִנְטְרוֹנָא חַד
וּבְעֵא הָא מִנְהּ:

וּכְאִשֶׁר בֵּא יֵשׁוּ אֶל (15.11) כְּפַר נַחוּם קָרַב אֵלָיו שֶׁר
מֵאָה וַיִּתְחַנֵּן לוֹ לֵאמֹר:

8:6 saying, "Mor'i (my Lord), my child lies in the house paralyzed, grievously tormented."

וְאָמַר מְרִי טַלְיִי רַמָּא בְּבֵיתָא וּמְשֻׁרִי וּבֵישׁאֵית
מְשִׁתַּנְק:

(15.12) אֲדַנִּי בְנֵי שׁוֹכֵב בְּבֵית וְהוּא נִשׁוּל אַבְרָם
וּמֵאֵד (15.13) יַעֲוֵנָה:

8:7 Yeshu (Jesus) said to him, "I will come and heal him."

אָמַר לֵיהּ יֵשׁוּעַ אָנָּה אֲתָא וְאֶסְיוּחָהּ:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּ אֲנִי אָבָא וְאַרְפָּא אוֹתוֹ:

8:8 The centurion answered, "Mor'i (my Lord), I'm not worthy for you to come under my roof. Only say a word, and my child will be healed.

עֲנָא קִנְטְרוֹנָא הוּא וְאָמַר מְרִי לֹא שְׂוֵא אָנָּה דְתַעֲוֹל
תַּחֲתִּית מְטַלְלִי אֶלְא בְּלַחוּד אָמַר בְּמַלְתָּא וּנְתַאֲסָא
טַלְיִי:

(15.14) וַיַּעַן שֶׁר מֵאָה וַיֹּאמֶר אֲדַנִּי אֲנִי לֹא נִכּוֹן

שֶׁתְּבוֹא (15.15) תַּחַת גַּגִּי רַק אֲמַוֵּר דְּבַר וְנִרְפָּא בְנִי:

8:9 For I am also a man under authority, having under my hand there are soldiers. I tell this one, 'Go,' and he goes; and tell another, 'Come,' and he comes; and to my servant, 'Do this,' and he does it."

אָף אָנָּה גִיר גְּבָרָא אָנָּה דְתַחֲתִית שׁוֹלְטָנָא וְאֵית תַּחֲתִית
אִנְדִּי אֶסְטְרָטִיוֹטָא וְאָמַר אָנָּה לְהָנָא דְזֶל וְאָזֶל
וְלֵאחֲרָנָא דְתָא וְאֲתָא וְלַעֲבָדִי דְעָבַד הָדָא וְעָבַד:

כִּי גַם (15.16) אֲנִי הוֹשְׁמֵתִי תַּחַת מְמִשְׁלַת אֲדָם אַחֵר

וְתַחֲתִי (15.17) אֲנִשִּׁי הִיל וְאִם אֲוֹמֵר לֹזָה לְךָ וְיִלְךְ

וְלֵאחֵר בּוֹא וַיָּבֵא (15.18) וְלַעֲבָדִי עֲשֵׂה זֹאת וַיַּעֲשֵׂה:

8:10 When Yeshu (Jesus) heard it, he marveled, and said to the Ammo (people) who had come, "Most assuredly I tell you, not even in Yisroel (Israel) have I found such faith.

כַּד שָׁמַע דִּין יֵשׁוּעַ אֲתַדְמַר וְאָמַר לְדָאֲתִין עַמְהָ אָמִין
אָמַר אָנָּה לְכוּן דְאָף לֹא בִיִּסְרָיִל אֲשַׁפְחִית אִיךְ הָדָא
הִימְנִיבָתָא:

וּכְשִׁשְׁמַע יֵשׁוּ תַמָּה (15.19) וַיֹּאמֶר לְהוֹלְכִים אַחֲרָיו
אָמֵן אֲנִי אֲוֹמֵר לְכֵם לֹא מִצַּאתִי (15.20) כִּזָּה אֲמוּנָה
בִּישְׂרָאֵל:

8:11 I tell you that many will come from the east and the west, and will sit down with Avraham (Abraham), Is'chaq (Isaac), and Ya'qov (Jacob) in the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven),

אָמַר אָנָּה לְכוּן דִּין דְסַגִּיאָא גְּאֲתוּן מִן מְדִנְהָא וּמִן
מְעַרְבָא וְנִסְתַּמְכוּן עִם אַבְרָהָם וְאִיִּסְחָק וַיַּעֲקֹב
בְּמַלְכוּתָא דְשַׁמַּיָּא:

וְאֲנִי אֲוֹמֵר לְכֵם שְׂרָבִים יָבֹאוּ (15.21) מִמְּזֹרַח
וּמִמְעַרְב וַיִּרְבְּצוּ עִם אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב (15.22)
בְּמַלְכוּת שָׁמַיִם:

8:12 but the children of the Kingdom will be thrown out into outer darkness. There will be weeping and gnashing of teeth."

בְּנֵיהּ דִּין דְּמַלְכוּתָא נִפְקוּן לְהַשׁוּכָא בְּרִיָּא תַמָּן גְּהוּא
בְּכִיָּא וְחִזְקָא שְׂנֵא:

וּבְנֵי הַמַּלְכוּת יִשְׁלַחוּ אֶל הוֹשֶׁךְ (15.23) הַחִיצוֹן וְשֵׁם
יְהִיה בְּכִי וְחִירוֹק שְׁנִים:

8:13 Yeshu (Jesus) said to the centurion, "Go. As you have believed, it shall be." And his child was healed in that hour.

וְאָמַר יֵשׁוּעַ לְקִנְטְרוֹנָא הוּא זֶל אִיפְנָא דְהִימְנַת גְּהוּא
לְךָ וְאֲתַאֲסִי טַלְיָה בְּהָ בְּשַׁעֲתָא:

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּ לְשֶׁר (15.24) מֵאָה לְךָ וּכְמוֹ שֶׁהֵאֲמַנְתָּ יְהִי
לְךָ וַיִּרְפָּא הַנְּעַר (15.25) בְּשַׁעֲהָ הַהִיא:

Shimon's House

8:14 When Yeshu (Jesus) came into Shimon's house, he saw his wife's mother lying sick with a fever.

וְאֲתָא יֵשׁוּעַ לְבֵיתָהּ דְשִׁמְעוֹן וְחָזָא לְחַמְתָּהּ דְרַמְיָא
וְאַחֲרָא לֵיהּ אֲשַׁתָּא:

וַיָּבֵא יֵשׁוּ אֶל בֵּית כִּיפָא וַיֵּרָא חֲמוֹתוֹ (Page 16)
(16.1) שְׁכֹבֶת בְּקַדְחַת תַּמִּידוֹ:

8:15 He touched her hand, and the fever left her. She got up and ministered to them.

וּקְרַב לְאִידָהּ וְשִׁבְקָתָהּ אֶשְׁתָּא וּקְמַת וּמְשִׁמְשָׂא הָתָּה לְהוֹן:

וּיַגַּע אֶת יָדָהּ וַיַּעֲזֹבָהּ (16.2) בְּקִרְחַת וְהִיא קָמָה וְתִשְׁרַת אוֹתָם:

8:16 When evening came, they brought to him many possessed with demons. He cast out the demons with a word, and all those who were heavily afflicted he healed;

כַּד הָוָא דִּין רַמְשָׂא קָרְבוּ קְדָמוּהִי דִּינָנָא סְגִינָא וְאַפְקִי דִּינִיחוּן בְּמַלְתָּא וְלִכְלָחוּן אֵילִין דְּבִישָׁאֵי עֲבִידִין הָוּ אֶסְי אַגְוִן:

וְכַאֲשֶׁר הִיָּה (16.3) עֵרַב הַגִּישׁוֹ אֵלָיו אֶת הַרְבִּיִּם בְּעַלְי הַשְּׂדִים וְהוּא (16.4) בְּדִיבּוּרוֹ לְבַד הוֹצִיא לָהֶם הַרוּחוֹת וִירְפָא אוֹתָם (16.5) שְׁהִיוּ בְּרַעִי:

8:17 that it might be fulfilled which was spoken through Eshayo (Isaiah) the prophet, saying -- "He took our maladies, and bore our sicknesses."

אִיךְ דִּנְתַּמְלָא מָדָם דְּאֶתְאֲמַר בִּיד אֲשַׁעִינָא נְבִיָּא דְאֲמַר דְּהוּ נָסַב פְּאֲבִין וְכוּרְהִינִין גִּטְעִין:

לְהַתְקִיִּים מֵה שֶׁנֶּאֱמַר עַל יְדֵי יִשְׁעִיהָ (16.6) הַנְּבִיָּא הָאֲמַר חֲלִיֵּינוּ הוּא יִשָּׂא וּמְכַאוּבֵינוּ סִבְלָם:

Those that Turn Away

8:18 Now when Yeshu (Jesus) saw great crowds around him, he commanded them to go to the other side.

כַּד הָוָא דִּין יִשׁוּעַ כְּנִשָּׂא סְגִינָא דְחֻדִירִין לָהּ פִּקְדִי דִּנְאֻלוֹן לְעֵבְרָא:

(16.7) וִירָא יִשׁוּ כִּיתוֹת רַבּוֹת סִבְיָו וַיִּצְוֶה אֶת תַּלְמִידָיו (16.8) לְהוֹלֵךְ לְעֵבֶר הַיָּם:

8:19 Then a Sofra (Scribe) approached, and said to him, "Rabbai (Leader), I will follow you wherever you go."

וּקְרַב סְפְרָא חַד וְאֲמַר לָהּ רַבִּי אֶתָּא בְּתַרְךָ לְאַתָּר דְאֶזְלֵ אַנְתָּ:

וַיַּגִּשׁ אֶחָד מִסְפָּרִים וַיֹּאמֶר לוֹ (16.9) רַבִּי אַבְא אַחֲרִיךְ אֲנָא תֵלֵךְ אִתָּהּ:

8:20 Yeshu (Jesus) said to him, "The foxes have holes, and the birds of the sky have nests, but the B'reh D'Enosha (Son of Man) has nowhere to lay his head."

אֲמַר לָהּ יִשׁוּעַ לְתַעֲלָא נְקֵעָא אֵית לְהוֹן וְלִפְרָחְתָּא דְשִׁמְיָא מְטַלְלָא לְבִרְהָ דִּין דְאֲנָשָׂא לֵית לָהּ אִיפָּא דִּנְסִמוּךְ דְרִשָּׁה:

וַיֹּאמֶר לוֹ יִשׁוּ שׁ (16.10) שׁוֹעֲלִים יֵשׁ לָהֶם חוֹפִירוֹת וְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם קִינִים (16.11) וְלִבְנֵי אָדָם אֵין לָהֶם קִרְקַע שְׁשִׁים יִשִּׁים אֶת רֵאשׁוֹ:

8:21 Another of his Tal'midei (Disciples) said to him, "Mor'i (my Lord), allow me first to go and bury my father."

אַחֲרָנָא דִּין מִן תַּלְמִידוּהִי אֲמַר לָהּ מְרִי אֶפְסֵ לִי לְיֻקְדָּם אֶזְלֵ אֶקְבּוֹר אָבִי:

(16.12) וְאַחַד מִתַּלְמִידָיו אֲמַר לוֹ אֲדַנִּי הִנֵּה לִי עַד שְׂאִקְבּוֹר (16.13) אֶת אָבִי:

8:22 But Yeshu (Jesus) said to him, "Follow me, and leave the dead to bury their own dead."

יִשׁוּעַ דִּין אֲמַר לָהּ תָּא בְּתֵרִי וְשִׁבּוּק לְמִיתָא קְבֻרִין מִיִּתְיָחוּן:

וַיַּעַן לוֹ יִשׁוּ בּוֹ[א] אַחֲרֵי וְהִנֵּה הַמֵּתִים (16.14) לְקַבּוֹר אֶת מֵתוֹ:

Yeshu Stills the Storm

8:23 When Yeshu (Jesus) got up into a boat, his Tal'midei (Disciples) got up with him.

וְכַד סָלַק יִשׁוּעַ לְסַפִּינְתָּא סָלְקוּ עִמָּהּ תַּלְמִידוּהִי: וַיַּעַל בְּסַפִּינָהּ וַיָּבֵאוּ אַחֲרָיו (16.15) תַּלְמִידָיו:

8:24 Then behold, a great tempest arose in the sea, so much that the boat was covered with the waves, but Yeshu (Jesus) was asleep.

וְהָא זְוֵעָא רַבָּא הָוָא בִּינְמָא אִיפְנָא דְאַלְפָּא תַתְּפָּסָא מִן גִּלְלָא הוּ דִּין יִשׁוּעַ דְמִיךְ הָוָא:

וְהִנֵּה סַעַר גָּדוֹל בֵּים וְהַסְפִּינָהּ (16.16) מְכוּסָה מֵהַגְּלִים וְהוּא הִיָּה יִשׁוּ:

8:25 His Tal'midei (Disciples) came to him, and woke him up, saying, "Moran (our Lord), save us,! We are dying!"

וּקְרַבוּ תַלְמִידוּהִי אַעִירוּהִי וְאָמְרִין לָהּ מָרְן פִּצֵּן אָבְדִין חַנְזִין:

וַיִּקְרְבוּ תַלְמִידָיו (16.17) אֵלָיו וַיַּעֲוֹרְרוּהוּ לְאֲמַר אֲדַנִּי הוֹשִׁיעֵנוּ פִּן נָאֲבֵד:

8:26 Yeshu (Jesus) said to them, "Why are you fearful -- little of faith?" Then he got up, rebuked the wind and the sea, and there was a great calm.

אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לְמַנְא דְחֻלְתְּנִין אַנְתוֹן זְעוּרִי
הִימְנוּתָא הִידִין קָם וְכָאָא בְרוּחָא וּבִנְיָא וְהוּא שְׁלִיָא
רָבָא:

16.18) ויאמר להם ישו למה אתם יראים קטני

אמנה (16.19) אז קם ויצו את הרוחות ואת הים

והיתה (16.20) שתיקה גדולה:

8:27 The men marveled, saying, "What kind of man is this, that even the wind and the sea obey him?"

אֲנָשִׁיא דִּין אַתְדַּמְרוּ וְאֲמַרִין מִנֵּי הָנָא דְרוּחָא וּנְיָא
מִשְׁתַּמְעִין לֵהּ:

ויתמהו האנשים ויאמרו מי הוא (16.21) זה

שהרוחות והים שומעים לו:

Demons Cast into Pigs

8:28 And when Yeshu (Jesus) crossed to the other side, into the region of the Gedroyei (Gadarenes), two people possessed by demons met him there, coming out of the tombs, exceedingly fierce, so that nobody could pass by that way.

וְכַד אָתָא יֵשׁוּעַ לְעֵבְרָא לְאַתְרָא דְגֵדְרֵיא אַרְעוּיָהּ

תְּרִין דִּינְיָא דְנַפְקִין מִן בֵּית קְבוּרָא בִישָׂא דְטָב אֵיךְ

דְּלֵא אֲנָשׁ גְּשִׁפָּה גַּעֲפֵר בְּהִי אֹורְחָא:

ואחרי כן בא (16.22) ישו לעבר לים בארץ

גרגשיים ויבאו לקראתו (16.23) שנים בעלי השדים

ויצאו מן הקברים והם (16.24) אבזרים מאד

ובעבורם לא יוכל אדם לעבור (16.25) בדרך ההיא:

8:29 They cried out, saying, "What do we have to do with you, Yeshu (Jesus), B'reh D'Aloha (Son of God)? Have you come here to torment us before the time?"

וְקָעוּ וְאֲמַרִין מָא לָן וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרַה דְאַלְהָא אֲתִית

לְכָא קָדָם זְבִנְא דְתִשְׁנָקִין:

והנה קראו לאמר מה לנו ולך ישו (Page 17) (17.1)

בן אלהים למה באת הלום קודם הזמן לענות (17.2)

אותנו:

8:30 Now there was at a distance from them, a herd of many pigs that were feeding.

אֵת הוּא דִּין לְהַל מְנַחוּן בְּקָרָא דְחֻזִירָא סְגִיָאָא
דְרַעֲיָא:

וקרוב לשם היה עדר חזירים רבים (17.3) רועים:

8:31 The devils begged him, saying, "If you cast us out, permit us to go away into the herd of pigs."

הַגּוֹז דִּין שְׂאֵרָא בְּעִין הוּוּ מִנְּה וְאֲמַרִין אֵן מִפְּק אַנְת

לָן אֲפֹס לָן דְגֵאֹוּל לְבְּקָרָא דְחֻזִירָא:

ושדים התחננו אליו לאמר אם תוציאנו (17.4) מזה

שלחנו בעדר החזירים:

8:32 Yeshu (Jesus) said to them, "Go!" And at once they came out, and went into the pigs -- then the entire herd ran off the cliff, and fell into the sea, and died in the water.

אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ זְלוּ וּמַחְדָּא נַפְקוּ וְעָלוּ בְּחֻזִירָא וְכָלָהּ

בְּקָרָא הִי תְרַצַּת לְעַל לְטִיקִפָּא וּנְפְלוּ בִנְיָא וּמִיתוּ

בַּמַּיָא:

והנה הלך כל העדר (17.5) בסער ובסערף גדול

ויתנפלו על הים וימותו:

8:33 Those who fed them, fled, and went into the city, and demonstrated everything that happened to them and those demons.

הַגּוֹז דִּין דְרַעֲיָין הוּוּ עֲרָקוּ וְאֹוּלוּ לְמַדִּינְתָא וְחֻוּוּ כָל

מִדָּם דְּהוּוּ וְדִקְנוּ דִּינְיָא:

(17.6) ורועים נסו ויבאו אל העיר ויגידו כל אלה

(17.7) הדברים וגם על אלה אשר היו בהם השדים:

8:34 Then all the city came out to meet Yeshu (Jesus).

And when they saw him, they begged that he would keep going -- to beyond their borders.

וּנְפַקְתָּ פְלָה מְדִינְתָא לְאוּרְעָה דִּישׁוּעַ וְכַד הִזְאוּהִי בְּעוּ

מִנְּה דְנִשְׁנָא מִן תְּחוּמֵיהוֹן:

והנה (17.8) כל העיר יצאה לקראת ישו וכאשר ראו

אותו (17.9) התחננו אליו שיעבור בגבולם:

Chapter 9

Healing a Paralytic

9:1 He ascended into a boat, and crossed over, and came into his own city.

וּסְלַק לְאִלְפָא וְעָבַר אֶתְּא לְמַדִּינְתָּהּ:
(17.10) וַיַּעֲלֵה יֵשׁוּ אֶל הַסְּפִינָה וַיֵּלֶךְ מֵעֵבֶר לִים
(17.11) וַיָּבֵא לְעִירוֹ:

9:2 Then they brought to him a man who was paralyzed, lying on a bed. Yeshu (Jesus), seeing their faith, said to the paralytic, "Have courage, my son! Your sins are forgiven."

וַקָּרְבוּ יָהּ מִשְׁרָיָא כַּד רָמָא בְּעַרְסָא וַחֲזָא יֵשׁוּעַ
הַיִּמְנֻתְהוֹן וַאֲמַר לְהוּ מִשְׁרָיָא אֶתְלַבֵּב בְּרִי שְׁבִיקִין לְךָ
חֲטָאִיךְ:
וְהִנֵּה הַגִּישׁוּ אֵלָיו אֶת (17.12) אִישׁ נִשְׁוֹל אֲבָרִים
הַשׁוֹכֵב בְּמִיטָה (17.13) וְכַאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּ אֲמוּנָתָם
אָמַר לְנִשְׁוֹל הָאֲבָרִים (17.14) בְּטַח בְּנֵי כִּי נִסְלַחוּ לְךָ
חֲטָאוֹתֶיךָ:

9:3 But men from the Sofre (Scribes) said to themselves, "This is blasphemy."

אֲנָשִׁיא דִּין מִן סֹפְרָא אָמְרוּ בְּנַפְשָׁהוֹן הָנָא מְגַדֵּף:
וְהִנֵּה אָמְרוּ (17.15) הַסּוֹפְרִים בְּקִרְבָּם הִנֵּה זֶה מְגַדֵּף:
9:4 Yeshu (Jesus), knowing their reasoning, said, "Why are you thinking evil in your hearts?
יֵשׁוּעַ דִּין יָדַע מַחְשְׁבֵתְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא מִתְחַשְׁבִּין
אֲנַתוֹן בִּישְׁתָּא בְּלִבְכוֹן:
וַיֵּרָא יֵשׁוּ מִי (17.16) מַחְשְׁבוֹתָם וַיֹּאמֶר לְמָה אַתֶּם
חוֹשְׁבִים רְעוֹת (17.17) בְּלִבּוֹתֵיכֶם:

9:5 For which is easier, to say, 'Your sins are forgiven;' or to say, 'Get up, and walk?'

מָנָא גֵיר פְּשִׁיק לְמֵאמַר דְּשְׁבִיקִין לְךָ חֲטָאִיךְ אָו
לְמֵאמַר קוּם הֵלֵךְ:
אָזוּ הִיא יוֹתֵר קֵלָה לְאֹמַר נִסְלַחוּ (17.18) לְךָ
חֲטָאוֹתֶיךָ אוֹ לְאֹמַר קוּם וּלְךָ:

9:6 But that you may know that the B'reh D'Enosha (Son of Man) has authority on earth to forgive sins -- I say to the paralytic -- Get up, and take up your mat, and go up to your house."

הַתְּדַעוֹן דִּין דְּשׁוֹלְטָנָא אֵית לְבְרָה דְּאֲנָשָׁא בְּאַרְעָא
לְמִשְׁבַּק חֲטָאִיא אָמַר לְהוּ מִשְׁרָיָא קוּם שְׁקוּל עַרְסְךָ
וְעַל לְבֵיתְךָ:

וּבַעֲבוּר תְּדַעוּ (17.19) כִּי יֵשׁ בֶּן אָדָם שְׁמוּשֵׁל בְּאַרְץ
לְסַלּוּחַ חֲטָאוֹת (17.20) אִזּוּ אָמַר לְנִשְׁוֹל אֲבָרִים קוּם
וּשְׂא אֶת מַטְתְּךָ (17.21) וּלְךָ אֵל בֵּיתְךָ:

9:7 And he arose and departed to his house.

וְקָם אָזַל לְבֵיתָהּ:
וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ אֵל בֵּיתוֹ:

9:8 But when the crowds saw it, they marveled and glorified Aloha (God), who had given such authority to men.

כַּד חָזוּ דִּין כְּנָשִׁיא הַגּוֹן דְּחֵלוּ וּשְׁבַחוּ לְאַלְהָא דְּיָהּ
שׁוֹלְטָנָא דְּאִיךְ הָנָא לְבְנֵינָשָׁא:
וְכַאֲשֶׁר רָאוּ (17.22) כִּן הַכְּתוּת יֵרָאוּ וַיִּכְבְּדוּ הָאֱלֹהִים
אֲשֶׁר נָתַן הַכַּח (17.23) הַזֶּה לְבֶן אָדָם:

Yeshu Calls Mattai

9:9 As Yeshu (Jesus) passed by from there, he saw a man sitting at the tax collection office, whose name is Mattai (Matthew). He said to him, "Follow me." So he got up and followed him.

וְכַד עָבַר יֵשׁוּעַ מִן תַּמָּן חָזָא גְבַרָא דְּזָיַב בֵּית מְכֻסָּא
דְּשִׁמְיָה מַטַּי וַאֲמַר יָהּ תָּא בְּתַרִּי וְקָם וַאֲזַל בְּתַרְהּ:
וְכַשֶּׁהֲלֵךְ יֵשׁוּ מִשָּׁם רָאָה אִישׁ (17.24) אַחַד הַיּוֹשֵׁב
בְּבֵית הַמְּכָם וּשְׁמוֹ מַטַּי וַיֹּאמֶר לוֹ (17.25) לְךָ אַחֲרַי:

9:10 It happened as he sat in the house, many tax collectors and sinners came and sat down with Yeshu (Jesus) and his Tal'midei (Disciples).

וְכַד סָמִיכִין בְּבֵיתָא אֶתּוּ מְכֻסָּא וְחֲטָיָא סְגִיָּאָא
אַסְתַּמְכוּ עִם יֵשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידוֹהִי:

וַיְהִי כַאֲשֶׁר יָשְׁבוּ לְאֹכֹל בְּבֵית וְהִנֵּה Page 18
(18.1) רַבִּים בַּעֲלֵי עֵבְרָה וְחֲטָאִים בָּאוּ וַיֹּאכְלוּ עִם
יֵשׁוּ (18.2) וְעִם תַּלְמִידוֹ:

9:11 When the P'rishe (Pharasee) saw it, they said to his Tal'midei (Disciples), "Why does your Rabbai (Leader) eat with tax collectors and sinners?"

וְכַד חָזַן פְּרִישָׁא אָמְרִין לְתַלְמִידֵיהִי לְמָנָא עִם מְכֻסָּא
וְחֻטְיָא לְעֵס רְבֻכּוּז:

וְהַפְרוּשִׁים רוֹאִים וְאִמְרוּ לְתַלְמִידֵיהִי (18.3) לְמָה
מְלַמְדֵכֶם אוֹכֵל עִם בְּעַלֵי עֵבְרָה וְעַם (18.4)
הַחֻטְיָאִים:

9:12 When Yeshu (Jesus) heard it, he said to them, "Those who are healthy have no need for a physician, but those who are afflicted do.

יֵשׁוּעַ דִּין כִּד שָׁמַע אָמַר לְחֻזן לָא סְנִיקִין חֲלִימָא עַל
אָסְיָא אֶלְיָא אֵילִין דְּבִישָׁאִית עֲבִידִין:

וְיִשְׁמַע יֵשׁוּ וְיַעֲן לְאִמְרֵי אֵין צְרִיךְ (18.5) רוּפָא לְרִפּוֹת
הַבְּרִיאִים אֵלָא לְרִפּוֹת אוֹתָם שְׁהֵם (18.6) בְּחוּלֵי:

9:13 But you go and learn what this means -- 'I desire mercy, and not sacrifice,' for I have not come to call to the righteous, but to sinners."

זְלוּ יִלְפוּ מִנֵּן חֲנֻנָא בְּעָא אֶנְיָא וְלָא דְבַחְתָּא לָא גִיר
אֲתִית דְּאֶקְרָא לְצַדִּיקָא אֶלְיָא לְחֻטְיָא:

לְכוּ לְכוּ וְלַמְדוּ מַה שִׁכְתוּב חֲסֵד חַפְצָתִי וְלָא (18.7)
זְבַח כִּי לָא בָאֲתִי לְקַרְא לְצַדִּיקִים כִּי אִם לְחֻטְיָאִים:

Question of Fasting

9:14 Then Tal'midei (Disciples) of Yochannon (John) came to him, saying, "Why do we and the P'rishe (Pharasee) fast often, but your Tal'midei (Disciples) don't fast?"

חֲיִידִין קָרְבוּ לֵיהּ תַלְמִידֵיהִי דִּי יוֹחָנָן וְאָמְרִין לְמָנָא חֲנָן
וְפְרִישָׁא צִיּוּמִין חֲנָן סָגִי וְתַלְמִידֵיךָ לָא צִיּוּמִין:

(18.8) אִז נִגְשׁוּ אֵלֵינוּ תַלְמִידֵי יוֹחָנָן לְאִמְרֵי לְמָה
וְהַפְרוּשִׁים (18.9) צִיּוּמִים הַרְבֵּה וְתַלְמִידֵיךָ אֵינֵם צִיּוּמִים:

9:15 Yeshu (Jesus) said to them, "Are they capable of fasting, the sons of bridechamber, as long as the bridegroom is with them? But the days will come when the bridegroom will be taken away from them, and then they will fast.

אָמַר לְחֻזן יֵשׁוּעַ דְּלִמָּא מְשִׁפְחִין בְּנֹהֵי דְגִנּוּנָא לְמַצָּם
כְּמָא דְחַתְנָא עִמְהוֹן אָתִין דִּין יוֹמְתָא כִּד נְשִׁתְקַל
מִגְהוֹן חַתְנָא וְהִידִין נְצוּמִין:

וְיִאמַר (18.10) אֵלֵיהֶם יֵשׁוּ הַיּוֹכֵלוּ בְנֵי הַחַתָּן לְבָכוֹת
בְּעוֹד שֵׁישׁ (18.11) עִמָּהֶם הַחַתָּן יִבְאוּ יָמִים אֲשֶׁר
יִנְשֵׂא מֵהֶם (18.12) הַחַתָּן וְאִז יִצּוּמוּ:

9:16 No one puts a piece of new cloth on an old garment; for the patch would stretch away from the garment, and a worse hole is made.

לָא אֲנִשׁ רִמָּא אוֹרְקַעְתָּא חֲדָתָא עַל מָאֲנָא בְּלִיָּא
דְּלָא תַתּוּף מְלִיוּתָהּ מִן הוּ נְחַתָּא וְנִהוּא בּוּעָא וְתִירָא:
וְלָא יִהְיֶה מִי שִׁישְׁלָה חַתִּיכָת (18.13) בְּגַד הַפְּסוּל עַל
שִׁמְלָה יִשְׁנָה כִּי יִשָּׂא מְלוּאָה (18.14) מִשְׁמֵלָה וְיִהְיֶה
בְּדָקוּ רַע יוֹתֵר מִקּוֹדֵם:

9:17 Neither do people put new wine into old wineskins, or else the skins would burst, and the wine be spilled, and the skins ruined. Rather, they put new wine into fresh wineskins, and both are preserved."

וְלָא רִמִּין חֲמָרָא חֲדָתָא בּוּזָא בְּלִיָּתָא דְּלָא מְצִטְרִין
זָקָא וְחֲמָרָא מִתְאַשְׁדּוּ וְזָקָא אֶבְדִּין אֶלְיָא רִמִּין חֲמָרָא
חֲדָתָא בּוּזָא חֲדָתָא וְתִרְיָהוֹן מִתְנַטְרִין:
וְלָא יִשְׁלָחוּ (18.15) יַיִן חֲדָשׁ בְּנִאֲרוֹת בָּלִים כִּי אִז
יִשְׁבְּרוּ (18.16) הַנִּאֲרוֹת וְיִשְׁפֹךְ הַיַּיִן וְהַנִּאֲרוֹת יִאֲבְדוּ
כִּי אִם (18.17) יַיִן חֲדָשׁ יִשְׁלָחוּ בְּנִאֲרוֹת חֲדָשִׁים
וְשִׁנְיָהֶם יִשְׁמְרוּ:

A Girl is Resurrected

9:18 While he told these things to them, behold, a ruling elder came and worshiped him, saying, "My daughter has just died, but come and lay your hand on her, and she will live."

כַּד דִּין הָלִין מִמְלַל הוּא עִמְהוֹן אֶתָּא אַרְפוּנָא חַד
קָרַב סָגֵד לָהּ וְאָמַר בְּרַתִּי הָיָא מֵיַתָּת אֶלְיָא תָּא סִים
אֵינְדָךְ עֲלֵיהּ וְתַחָא:

(18.18) וכאשר הוא דיבר אלה הדברים אליהם הנה

(18.19) קרב שר אחד וישתחוהו לאמר אדני בתי

(18.20) כבר מתה רק בוא אתה ושים ידך עליה

והחיה:

9:19 Yeshu (Jesus) and his Tal'midei (Disciples) got up and followed him.

וְקָם יֵשׁוּעַ וּתְלַמִּידוֹהִי וְאָזְלוּ בְּתַרְהּ:

(18.21) ויקם ישו וילך אחריו עם תלמידיו:

9:20 Behold, a woman who had an issue of blood for twelve years came behind him, and touched a tassel (tzitzi - corner fringe) of his garment;

וְהָא אֲנַתְתָּא דְרָדָא הוּא דְמָה שִׁגִּין תְּרַתְעָסְרָא אֶתָּת
מִן בְּסַתְרָה וְקִרְפַּת לְקִרְנָא דְלְבוּשָׁה:

והנה אשה (18.22) אשר דמה זב ממנה שתיים

עשרה שנה נגשה (18.23) לאחריה ונגעה את שפת

בגדו:

9:21 for she said within herself, "Even if I touch one thing he is wearing, I will be healed."

אָמְרָא הָתָּה גֵּינֵר בְּנַפְשָׁהּ אָפֵן בְּלַחוּד לְמֵאֲנָה קִרְפָּא
אֲנָא מֵתַאסִּיָּא אֲנָא:

כי אמרה בקרבה (18.24) אם אגע בגדו לבר אושעי:

9:22 But Yeshu (Jesus), turning and seeing her, said, "Have courage, my daughter! Your faith has made you well." And the woman was made well from that hour.

יֵשׁוּעַ דִּין אֶתְפַּנֵּי הִזָּה וְאָמַר לָהּ אֶתְלַבְּבִי בְּרַתִּי
הֵימְנוּתְכִי אַחֲיָתְכִי וְאַתְאֲסִיָּת אֲנַתְתָּא הֵי מִן הֵי
שְׁעָתָא:

וישב ישו ויראה (18.25) אותה ויאמר בטחי בתי כי

אמונתך הושיעך (Page 19) (19.1) ותושע האשה

באותה השעה:

9:23 When Yeshu (Jesus) came into the ruler's house, and saw minstrels and a crowd in noisy disorder,

וְאֶתָּא יֵשׁוּעַ לְבֵיתָה דְאַרְפוּנָא וְחֻזָּא זְמָרָא וּכְנָשִׁיא
דְמִשְׁתַּגְּשִׁין:

וכשנכנס ישו אל (19.2) בית השר וירא את שרי

החלילים והמית העם:

9:24 he said to them, "Make room, because the girl isn't dead, but sleeping." They were ridiculing him.

וְאָמַר לַחוּן פְּרוּקוּן לְכוּן טְלִיתָא גֵּינֵר לָא מֵיַתָּת אֶלְיָא
דְמִפְּקָא הֵי וְגַחְפִּין הֵו עֲלוּהִי:

(19.3) אמר סורו כי לא מתה הנערה כי היא ישנה

(19.4) והם לעגו לו:

9:25 But when the crowd was put out, he entered in, took her by the hand, and the girl arose.

וְכַד אָפֵק לְכַנְשִׁיא עַל אַחְדָּה בְּאִידָה וְקָמַת טְלִיתָא:
וְכִשְׁהִשְׁלַךְ הַחֲמוּן נִכְנַס הוּא וַיַּחֲזֵק (19.5) בִּידָהּ

ויאמר קומי קומי ותקם הנערה:

9:26 The report of this went out into all that land.

וַנִּפֵּק טִבָּא הֵנָּה בְּכֻלָּה אֶרְעָא הֵי:

ותצא (19.6) השמועה הזאת בכל הארץ ההיא:

Blind Men are Healed

9:27 As Yeshu (Jesus) passed by from there, two blind men clung to him, calling out and saying, "Have mercy on us, son of Dawid (David)!"

וְכַד עָבַר יֵשׁוּעַ מִן תַּמָּן דְּבִקְרוּהִי סַמְיָא תְּרִין דְקַעֲזִין
וְאָמְרִין אֶתְרַחֵם עֲלֵינוּ בְּרַה דְדָוִד:

ויעבור משם (19.7) ישו וילכו אחריו שני עורים

קוראים ואומרים (19.8) חננו בן דוד:

9:28 When he had come into the house, the blind men came to him. Yeshu (Jesus) said to them, "Do you believe that I am able to do this?" They told him, "Yes, Moran (our Lord)."

וְכַד אֶתָּא לְבֵיתָא קָרְבוּ לָהּ הַנוּן סַמְיָא אָמַר לַחוּן
יֵשׁוּעַ מְהֵימְנִין אֲנַתּוֹן דְּמִשְׁפַּח אֲנָא הָדָא לְמַעַבְד

אֲמַרְיָן לָהּ אֵינן מְרִין:

ובבאו על הבית קרבו אליו עורים (19.9) ויאמר

אליהם ישו התאמינו שאוכל לעשות זאת (19.10)

לכם ויאמרו אליו כן אמנם אדני:

9:29 Then he touched their eyes, saying, "According to your faith, be it done to you."

הַיְדִין קָרַב לְעֵינֵיהוֹן וְאָמַר אֵיפְנָא דְהִימְנַתוֹן נְהוּא לְכוּ:

אז נגע ב (19.11) בעיניהם לאמר בא כאמונתכם יעשה לכם:

9:30 At once their eyes were opened. Yeshu (Jesus) cautioned them, saying, "Watch, that no man knows."

וּמַחְדָּא אֲתַפְתַּח עֵינֵיהוֹן וְכָאָא בְהוֹן יֵשׁוּעַ וְאָמַר הֵוֹן לְמָא אַנְשׁ גִּדְעִי:

ותפתחה עיניהם ויזעם עליהם ישו לאמר ראו שאיש לא (19.13) ידע זה:

9:31 But they went out and reported it throughout that land.

הֵוֹן דִּין נִפְקוּ אֲטִבּוּהִי בְכָלָא אַרְעָא הִי וְהֵם יוֹצְאִים וְהִשְׁמִיעוּ אֶת שְׁמוּעָתוֹ (19.14) בְּכָל הָאָרֶץ הַהִיא:

A Mute is Healed

9:32 As Yeshu (Jesus) went out, a mute man that was demon possessed was brought to him.

וְכַד נִפֵּק יֵשׁוּעַ קָרְבוּ לֵהּ חַרְשָׁא דְאִיתַּת עֲלוּהִי דִּיןֵא: וְכִשְׂיִצְאוּ הֵם הִנֵּה הִגִּישׁוּ אֵלָיו (19.15) אֶדְם אֵלֶם וּבַעַל הַשֵּׁד:

9:33 When the demon was cast out, the mute man spoke. The crowds marveled, saying, "Nothing like this has ever been seen in Yisroel (Israel)!"

וּמִן דִּנְפִיק דִּיןֵא מִלָּל הוּ חַרְשָׁא וְאֲתַדְמַרו כְּנִשָּׂא וְאָמְרִין לָא מִמְתּוּם אֲתַחְזִי חֲכֵנָא בִּישְׂרָאֵל: וְכַאֲשֶׁר הִשְׁלַךְ הַשֵּׁד מֵעֵלָיו (19.16) דְּבַר וְלֹא הִיָּה עוֹד אֵלֶם וַיִּתְּמוּ הַכְּתוּבָה לְאָמַר (19.17) לֹא נִרְאָה כֵּן בִּישְׂרָאֵל:

9:34 But the P'rishe (Pharasee) said, "By the prince of the demons, he casts out demons."

פְּרִישָׁא דִּין אָמְרִין הֵוֹן בְּרִשָׁא דִּיןֵא מִפֵּק דִּיןֵא: וּפְרוּשִׁים אָמְרוּ בְּשֵׁד (19.18) הַשֵּׁדִים מוֹצִיא הַשֵּׁדִים:

Laborers for the Harvest

9:35 Yeshu (Jesus) went about all the cities and the villages, teaching in their C'nushatha (Synagogues), and preaching the S'vartha (Message) of the Kingdom, and healing every sickness and every malady.

וּמַתְפַּרְךְ הוּא יֵשׁוּעַ בְּמִדְיִנְתָּא כְּלַהֲוִין וּבְקוּרְיָא וּמִלְפִי הוּא בְּכַנְוִשְׁתָּהוֹן וּמְכַרְז סִבְרָתָא דְמִלְפוּתָא וּמֵאִסָּא כָּל פּוֹרְהֵינִין וְכָל פְּאֲבִין:

ויתהלך ישו בכל הערים (19.19) וילמד בכנסיותם ויגד בשורת המלכות וירפא כל (19.20) חולי וכל מכאוב בעם:

9:36 But when Yeshu (Jesus) saw the crowds, he was moved with compassion for them, because they were weak and scattered, like sheep without a shepherd.

כַּד הוּא דִּין יֵשׁוּעַ לְכַנְשָׂא אֲתַרְחֵם עֲלוּהוֹן דְּלֵאִין הֵוֹן וּשְׂרִין אִיךְ עֲרִפָּא דְלִית לְהוֹן רְעִיָּא: וַיֵּרָא אֶת הַכְּתוּת וַיַּחֲנֵן (19.21) לָהֶם כִּי הֵם טְרוּחִים וְשׁוֹכְבִים כְּצֹאן אֲשֶׁר (19.22) אֵין לָהֶם רוּעָה:

9:37 Then he said to his Tal'midei (Disciples), "The harvest is plentiful, but the laborers are few.

וְאָמַר לְתַלְמִידוּהִי הַצֵּדָא סְגִי וּפְעֵלָא זְעוּרִין: אַז אָמַר לְתַלְמִידוּי יֵשׁ קְצִיר (19.23) רַב וּפְעֵלִים מְעַטִּים:

9:38 Plead therefore, that the Morei (Owner) of the harvest will send out laborers for the harvest."

בְּעוּ הָכִיל מִן מְרָא הַצֵּדָא דְנִפֵּק פְּעֵלָא לְהַצֵּדָה: וְעַל כֵּן הִתְחַנְּנוּ אֵל (19.24) אַדּוֹן הַקְּצִיר כַּדִּי שְׁהוּא יִשְׁלַח אֶת הַפְּעֵלִים (19.25) לְקַצֹּר קְצִירוֹ:

Chapter 10

Twelve Tal'midei

10:1 He called to himself his twelve Tal'midei (Disciples), and gave them authority over unclean spirits, to cast them out, and to heal every malady and sickness.

וְקָרָא לְתַרְעֵסֵר תַּלְמִידוּהִי וַיְהֵב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא עַל רוּחָא טִנְפָתָא דְנִפְקִין וְלִמְאָסוּ כָּל פְּאֵב וְכוּרְהֵן: Page 20 (20.1) וַיִּזְעַק שְׁנַיִם עֶשֶׂר תַּלְמִידוּי וַיִּתֵּן לָהֶם (20.2) מִמְשָׁלָה עַל רוּחֹת טִמְאוֹת לְהוֹצִיא (20.3) אֹתָהֶן וּלְרַפָּא אֶת כָּל חֲלִי וּמְכַאוּב:

10:2 Now the names of the twelve emissaries are these. The first, Shimon, who is called Kefo (Peter); And'reos, his brother; Ya'qov (Jacob) the son of Zavdai (Zebedee); Yochannon (John), his brother;

דילחון דין דתַרְעֶסר שְׁלִיחָא שְׁמַיָּא אִיתִיהוֹן הַלִּין
קְדַמְיִהוֹן שְׁמַעוֹן דְּמַתְקַרָּא כַּאפָּא וְאַנְדְרֵאוֹס אַחוּהִי
וְיַעֲקֹב בְּרַ זְבֵדִי וְיֹחָנָן אַחוּהִי:

(20.4) וּשְׁמוֹת הַשְּׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁלִיחִים אֱלֹהִים הֵם

הַרְאִישׁוֹן (20.5) שְׁמַעוֹן שְׁנַקְרָא כִּפְאָ וְאַנְדְרֵיָאָה
אַחוּהִי:

10:3 Pilipos (Philip); Bar Tulmai (Bartholomew); Toma (Thomas); Mattai (Matthew) the tax collector; Ya'qov (Jacob) the son of Chalfai (Alphaeus); and Labai (Lebbaeus), whose surname was Tadaï (Thaddaeus);

וּפִילִיפּוֹס וּבְרַ תּוּלַמַי וְתַאֲוֵמַיָּא וּמַתַּי מְכַסָּא וְיַעֲקֹב בְּרַ
הַלְפִי וּלְבַי דְּאַתְכְּנִי תַדַּי:

פִּילִיפּוֹס (20.6) וּבְרַטוּלוּמַיָּא יַעֲקֹב זְבֵדִי וְיֹחָנָן אַחוּהִי

תּוּמַאסוֹ (20.7) וּמַתַּיָּא שְׁהִיָּא בַעַל עֵבִירָה:

10:4 Shimon the Qinanaya (Zealot); and Yihudo of S'khariota (Judas Iscariot), who also betrayed him.

וְשְׁמַעוֹן קִנְיָנַיָּא וְיִהוּדָא סְכַרְיוֹטָא הוּ דְאַשְׁלַמְהָ:

(20.4) וּשְׁמוֹת הַשְּׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁלִיחִים אֱלֹהִים הֵם

הַרְאִישׁוֹן (20.5) שְׁמַעוֹן שְׁנַקְרָא כִּפְאָ וְאַנְדְרֵיָאָה

אַחוּהִי:

Sending the Twelve

10:5 Yeshu (Jesus) sent these twelve out, and charged them, saying, "Don't go among the heathen, and don't enter into any city of the Shomroye (Samaritans).

לְהַלִּין תְּרַעֲסֶר שִׁדְרַי יֵשׁוּעַ וּפְקֹד אֲנֹן וְאָמַר בְּאַוּרְחָא

דְּחַנְפָּא לָא תִּיאָזְלוּן וְלִמְדִינְתָּא דְשַׁמְרַיָּא לָא תַעֲלוּן:

וְיִשְׁלַח יֵשׁוּ אֶת אֱלֹהֵי הַשְּׁנַיִם עֶשֶׂר (20.10) וְיֵצֵא אוֹתָם

לֵאמֹר אַל דְרַךְ הַגּוֹיִם לֹא תִלְכוּ וְאֵל (20.11) עִרֵי

הַשְּׁמַרְוֵינִים לֹא תְבוֹאוּ:

10:6 Rather, go specifically to the lost sheep of the house of Yisroel (Israel).

זְלוּ לְכוּן דִּין יִתְרַאֲתִי לְוַת עֲרַבָּא דְאַבְדּוּ מִן בַּיַת

יִסְרָאֵל:

כִּי אִם לְכוּ אֶל הַצֹּאן (20.12) הָאוֹבְדוֹת בְּבֵית

יִשְׂרָאֵל:

10:7 As you go, preach, saying, 'The Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is approaching!'

וְכַד אָזְלוּן אֲנַתּוֹן אֲכַרְזוּ וְאָמְרוּ דְקִרְבַּת מְלְכוּתָא
דְּשַׁמַּיָּא:

לְכוּ וְקִדְאוּ לֵאמֹר (20.13) שׁוּבוּ שׁוּבוּ כִּי קְרוּבָה

מְלְכוּת שְׁמַיִם לְבָא:

10:8 Heal the sick, cleanse the lepers, and cast out demons. Freely you are granted, so freely dispense.

כְּרִיחָא אֲסֹו וְגִרְבָּא דְכּוּ וְדִיּוּא אֲפִקּוּ מִן נְסִבְתּוֹן מִן
הַבו:

(20.14) רַפְאוּ אֶת הַחֹולִים הַקִּימוּ אֶת הַמַּתִּים טַהֲרוּ

(20.15) אֶת הַמְצֹרְעִים וְהוֹצִיאוּ אֶת שְׂדֵים הַיַּנּוּם

(20.16) לְקַחְתֶּם וְהַנּוּם תַּחֲנוּ:

10:9 Don't take gold, nor silver, nor copper in your pouches.

לָא תִקְנֹן דְּהַבָּא וְלָא סַאמָּא וְלָא נְחָשָׁא בְּכִיסֵיכּוֹן:

אַל תִּקְנוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת (20.17) הַכֶּסֶף וְאֶת הַמַּעוֹת

בְּחַגְרוֹתְכֶם:

10:10 Don't pack for your journey, not two coats, nor shoes, nor staff -- for the laborer is worthy of his food.

וְלָא תִרְמְלָא לְאוּרְחָא וְלָא תִרְתִּין כּוּתִינִין וְלָא מַסְנָא

וְלָא שַׁבְטָא שְׂוֵא הוּ גִיר פְּעֵלָא סִיבְרַתְהָ:

אַל תִּלְקֹטוּ (20.18) בְּדֶרֶךְ וְאֵל שְׁתֵּי כְתָנוֹת וְאֵל

מַנְעוּלִים וְאֵל מַטָּה (20.19) כִּי רַאוי הַפּוֹעֵל לְאוֹכְלוֹ:

10:11 Into whatever city or village you enter, ask who within it is worthy; and stay there until you go out.

לְאַנְדָּא דִּין מְדִינְתָּא אֹו קְרִיתָא דְעֵאלִין אֲנַתּוֹן לָהּ

שְׁאַלוּ מִן שְׂוֵא בָּהּ וְתִמְן הוּוּ עֲדַמָּא דְנִפְקִין אֲנַתּוֹן:

וּבְאַיִזוֹ עִיר אֹו טִירָה (20.20) תְּבוֹאוּ שְׂאֵלוּ מִי נִכְבֵּד

יֵשׁ בָּהּ וְשִׁם תִּשְׁבוּ עַד (20.21) שִׁתְּצֹאוּ מִשָּׁם:

10:12 As you ascend to the household ... sh'lomeh (greet them).

וּמָא דְעֵאלִין אֲנַתּוֹן לְבֵיתָא שְׁאַלוּ שְׁלָמָה דְּבֵיתָא:

וּכְשִׁתְּכַנְסוּ בְּבֵית שְׂאֵלוּהוּ בְּשִׁלּוּמוֹ (20.22) שְׁלוֹם

לְזֶה הַבַּיִת:

10:13 If the household is worthy, let your sh'lom (peace) come on it, but if it isn't worthy, let your sh'lom (peace) return to you.

וְאִן הוּ דְשְׂוֵא בֵיתָא שְׁלָמְכוֹן נִאֲתָא עֲלוּהִי אִן דִּין לָא

שְׂוֵא שְׁלָמְכוֹן עֲלִיכוֹן נִפְנָא:

וְאִם יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה (20.23) נִכְבֵּד יֵשׁוּב אֵלֵיכֶם

שְׁלוּמְכֶם:

10:14 Any that do not receive you, nor hear your words, as you go out of that house or that place, shake off the dust from your feet.

מִן הָלֵא דִין מִקְבֵּל לְכוּן וְלֵא שְׁמַע מִלִּיפּוֹן פֶּד נְפִיקוּן
אַנְתוֹן מִן בֵּיתָא אָו מִן קְרִיתָא הִי פְּצוּ הָלֵא מִן
רַגְלִיפּוֹן:

**ואיש אשר לא (20.24) יקח אתכם ולא ישמע לקול
דבריכם צאו לחוץ (20.25) מן הבית או מן העיר
והשליכו גם העפר מרגליכם:**

10:15 Most assuredly I tell you, it will be more tolerable for the land of S'dom (Sodom) and Aumora (Gomorrah) in the day of judgment than for that city.

וְאִמִּין אָמַר אֲנָא לְכוּן דִּלְאַרְעָא דְסָדוֹם וְדֵעֲמוֹרָא
נְהוּא נִיחַ בְּיוֹמָא דְדִינָא אָו לְמִדִּינָתָא הִי:
Page 21 (21.1) אֲמַן אֲנִי אוֹמֵר לָכֵן קֵל יִהְיֶה לְאַרְץ
סָדוֹם וְעֲמוֹרָה (21.2) בְּיוֹם הַדִּין יוֹתֵר מִן הָעִיר הַהִיא:

Future Persecutions

10:16 "Behold, I send you out as sheep in the midst of wolves. Therefore be wise as serpents, and upright as doves.

הָא אֲנָא מְסִידֵר אֲנָא לְכוּן אִיךְ אֲמַרָא בֵּינֵי דְאַבָּא
הָוּוּ הָכִיל חֲפִימָא אִיךְ הֲוֹתָא וְתַמִּימָא אִיךְ יוֹנָא:
**הַנְּנִי שׁוֹלַח אֲתֶכֶם (21.3) כְּצֹאן בְּתוֹךְ הַזְּאֵבִים וְעַל
כֵּן תִּהְיוּ עֲרוּמִים כְּמוֹ (21.4) הַנְּחָשִׁים וְתַמִּים כְּמוֹ
הַיּוֹנִים:**

10:17 But beware of men -- for they will deliver you up to councils, and in their C'nushatha (Synagogues) they will scourge you.

אַזְדַּהְרוּ דִין מִן בְּנֵי אַנְשָׂא מְשִׁלְמִין לְכוּן גִּיר לְבֵית
דְּהִינָא וּבְכַנְשׁוֹתְהוֹן נְנַדְוֹנְכוּן:
**הַשְׁמֵרוּ לָכֵן מִן (21.5) הָאֲנָשִׁים פֶּן יִמְסְרוּ אֲתֶכֶם
לְעֵדוֹת וּבְמִקְהֵלוֹת (21.6) וַיִּסְרוּ אֲתֶכֶם בְּשׁוֹטִים:**

10:18 You will be brought before governors and kings because of me -- for a testimony to them and to the Am'mei (Gentiles).

וְקִדְם הַגְּמוּנָא וּמִלְפָּא מִקְרִבִין לְכוּן מְסִלְתִּי לְסִדְהוֹתָא
דִּילְהוֹן וְדַעֲמָמָא:
**וְאֵל שׁוֹטְרִים וְאֵל מַלְכִים (21.7) יוֹלִיכוּ אֲתֶכֶם לְמַעַנִי
לְעֵדוֹת לְהֵם וּלְגוֹיִם:**

10:19 But when they deliver you up, don't be anxious how or what you will say, for it will be given you in that hour what you will say.

אַמְתִּי דִין דְּנִשְׁלִמוֹנְכוּן לֵא תֵאצְפוֹן אִיפְנָא אָו מְנָא
תְּמַלְלוֹן מִתְּהִיב לְכוּן גִּיר בְּהִי שְׁעֵתָא מָא דְתַמְלִלוֹן:
**וְכַשִּׁימְסְרוּ (21.8) אֲתֶכֶם אֵל תַּחֲשִׁבוּ הִיךְ וּמָה תִּדְבְּרוּ
כִּי יִנְתֵּן לָכֵם (21.9) בְּפִיכֶם בְּשַׁעַה הַהִיא מָה שֶׁתַּעֲנוּ:**

10:20 For it is not you who speak, but the Rucha (Spirit) of your Father who speaks in you.

לֵא הוּא גִיר אַנְתוֹן מְמַלְלוֹן אֲלֵא רוּחָא דְאַבּוּכוּן
מְמַלְלָא בְּכוּן:

**כִּי לֹא תִדְבְּרוּ (21.10) אֲתֶם אֵלֵא רוּחַ אֲבִיכֶם הוּא
תִּדְבֵר אֲתֶכֶם:**

10:21 "Brother will deliver up brother to death, and the father his child. Children will rise up against their fathers, and cause their deaths.

נִשְׁלֵם דִין אֲחָא לְאַחוּהִי לְמוֹתָא וְאַבָּא לְבְרָהּ וְנִקְמוּן
בְּנֵיָא עַל אֲבָהֵיהוֹן וְנִמְתֵּן אֲנוּן:
**וַיִּמְסוּר (21.11) אֵחַ אֶת אֵחַ לְמוֹת וְאֵב אֶת בֶּן וַיִּקְוֵמוּ
בָּנִים עַל (21.12) אֲבוֹתֵם לְהַמִּיתֵם:**

10:22 You will be hated by all men because of my name, but whoever endures until the end -- he will be saved.

וְתַהוּוֹן סְנִיאוּן מִן כָּל אַנְשֵׁי מְסִלְ שְׁמִי אִינָא דִין
דְּנִסְיַפֵּר עַדְמָא לְחַרְתָּא הוּ נְחָא:
**וַיִּשְׁנְאוּ אֲתֶכֶם כָּל אַנְשִׁים (21.13) בַּעֲבוּר שְׁמִי וְאִשְׁר
יַעֲמוּד עַד סוּף הוּא יוֹשֵׁעַ:**

10:23 But when they persecute you in this city, escape to the next, for most assuredly I tell you, you will not have finished the cities of House of Yisroel (Israel), until the B'reh D'Enosha (Son of Man) has come.

מָא דְרַדְפִין לְכוּן דִין בְּמִדִּינָתָא הָדָא עֲרוּקוּ לְכוּן
לְאַחַרְתָּא אֲמִין גִּיר אָמַר אֲנָא לְכוּן דִּלְא תִשְׁלִמוּן
אַיִן פְּלַחִין מִדִּינָתָא דְבֵית יִסְרָאֵל עַדְמָא דִּנְאַתָּא בְּרָה
דְּאַנְשָׂא:

**(21.14) וְכַאֲשֶׁר יִרְדְּפוּ אֲתֶכֶם בַּעִיר אַחַת תִּנְסוּ אֵל
(21.15) אַחֶרֶת אֲמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֵן לֹא תִכְלוּ אֶת
עִיר (21.16) יִשְׂרָאֵל עַד שִׁיבָא בֶן הָאָדָם:**

10:24 There is no Tal'mida (Disciple) that is greater than his Rabbai (Leader), nor is a servant more than his Mor'eh (Master).

לית תלמידא דיתיר מן רביה ולא עבדא מן מרה:
לא יש תלמיד על (21.17) המלמד ואין עבד על
אדונו:

10:25 It is sufficient for the Tal'mida (Disciple) that he be like his Rabbai (Leader), and the servant as his Mor'eh (Master). If they have called the Mor'eh (Master) of the house B'elzivuv (Beelzebub), how much more those of his household!

ספק ליה לתלמידא דנהוא איך רביה ולעבדא איך
מרה אין למרה דביתא קרו בעלזבוב חד כמא לבני
ביתה:
אלא די לתלמיד להיות (21.18) כרבו ולעבד כאדונו
אם קראו את בעל הבית (21.19) בעל זבוב אף כי
את בני הבית:

Whom to Fear

10:26 Therefore don't be afraid of them, for there is nothing covered that will not be revealed; and hidden that will not be known.

לא הקיל תרחלון מנהון לית גיר מדרם דכסא דלא
נתגלא ודמטישי דלא נתידע:
לכן אל תיראו (21.20) מהם כי אין דבר מכסה שלא
וגלה ונסתר שלא (21.21) יודע:

10:27 What I tell you in the darkness, speak in the light; and what is whispered in your ear, proclaim on the housetops.

מדרם דאמר אנא לכון בקשוכא אומרודי אנתון
בנהיקרא ומדרם דבאדניפון שמעין אנתון אכרוז על
אנרא:
מה שאני מדבר אליכם בחשך אמרו אותו (21.22)
באור ואשר תשמעו באזן קראו אותו על הגגות:

10:28 Don't be afraid of those who kill the body, but are not able to kill the soul. Rather, fear him who is able to destroy soul and body in Gehanno (Valley of Death).

ולא תרחלון מן אילין דקטלון פגרא נפשא דין לא
משפחין למקטל דחלו דין יתיראית מן מן דמשפח
דלנפשא ולפגרא נוקד בגהנא:
(21.23) ולא תיראו אותם שיחרגו את הגוף ואת
הנפש (21.24) לא יוכלו להרוג אלא תיראו אותו
שיוכל את ה (21.25) הנפש ואת הגוף לאבד
לגיהנם:

10:29 "Aren't two sparrows sold for an assor (1/10th shekel)? Yet, not one of them falls on the ground without your Father,

לא תרתין צפרין מזדבנן באסר וחדא מנהין בלעד
מן אבוכון לא נפלא על ארעא:
הלא שני צפרים Page 22 (22.1) נמכרו תחת טבע
קטון ואחד מהם לא יפול על (22.2) הארץ בלי
אביכם:

10:30 but the very hairs of your head are all numbered. דילכון דין אף מגא דרשכון בלהין מגין אני:
ושערות ראשכם כלן נ (22.3) נפסדו:

10:31 Therefore don't be afraid. You are of more value than many sparrows.
לא הקיל תרחלון מן צפרא סגיאתא מיתרין אנתון:
ועל כן לא תיראו כי אתם טובים מרבים (22.4)
צפרים:

10:32 Everyone therefore who confesses me before men, him I will also confess before my Father who is in heaven.

פל אנש הקיל דנודא בי קדם בני אנשא אודא בה
אף אנא קדם אבי דבשמיא:
וכל מי שיתודה אותי לפני האנשים גם (22.5) אני
אתודה אותו לפני אבי שבשמים:

10:33 But whoever denies me before men, him I will also deny before my Father who is in heaven.
מן דין דנכפור בי קדם בני אנשא אכפור בה אף
אנא קדם אבי דבשמיא:
ואשר (22.6) יכחש אותי לפני האנשים גם אני
אכחשו (22.7) לפני אבי שבשמים:

Not Peace – but a Sword

10:34 "Don't think that I came to establish shaina (tranquility) on the earth. I didn't come to establish shaina (tranquility), but a sword.

לָא תַסְבְּרוּן דְאֵתִית דְאַרְמָא שְׁינָא בְאַרְעָא לָא אֵתִית
דְאַרְמָא שְׁינָא אֱלָא חֶרְבָא:
אל תחשבו שבאתי לשלוח (22.8) שלום על הארץ
לא באתי לשלוח את השלום (22.9) כי אם את
החרב:

10:35 For I came to separate a man his father, and a daughter upon her mother, and a daughter-in-law upon her mother-in-law.

אֵתִית גְּיָר דְאַפְלוּג גְּבָרָא עַל אַבּוּהָ וּבִרְתָא עַל אִמָּה
וּכְלִתָא עַל חֻמְתָּה:
כי באתי להבדיל את איש (22.10) מאביו ואת הבת
מאימה ואת כלה מן חמותה:

10:36 A man's adversaries will be the sons of his own house.

וּבְעֵלְדִבְכוּהִי דְגְבָרָא בְנֵי בֵיתָה:
(22.11) ואויבי איש אנשי ביתו:

10:37 Any who love father or mother more than me is not worthy of me; and any who love son or daughter more than me isn't worthy of me.

מִן דְרַחֵם אָבִיא אָוּ אִמָּא וְתִיר מִן דְלִי לָא שְׂוֵא לִי וּמִן
דְרַחֵם בְּרָא אָוּ בִרְתָא וְתִיר מִן דְלִי לָא שְׂוֵא לִי:
ומי שיאהב את אביו ואת (22.12) אמו יותר ממני
איננו ראוי לי ומי שיאהב (22.13) את הבן או את
חבת יותר ממני איננו ראוי (22.14) להיות עמי
במלכות שמים:

10:38 Anyone that doesn't take his z'qifeh (cross beam) and follow after me, isn't worthy of me.

וְכָל דְלָא שָׂקֵל זְקִיפָה וְאַתָּא בְתֵרִי לָא שְׂוֵא לִי:
ומי שלא ישא את (22.15) צליבתו וילך אחרי הוא
אינו ראוי לי:

10:39 Whoever finds his life will lose it; and whoever loses his life because of me will find it.

מִן דְאַשְׁפַּח נַפְשֵׁהּ נֹבְדִיהָ וּמִן דְנוֹבֵד נַפְשֵׁהּ מְסֻלְתִּי
נְשַׁפְּחִיהָ:
מי שימצא (22.16) את נפשו יאבד אותה ואשר את
נפשו ל (22.17) למעני ימצאנה:

Rewards

10:40 Anyone who receives you receives me, and he who receives me receives him who sent me.

מִן דְמַקְבֵּל לְכוּן לִי מַקְבֵּל וּמִן דְלִי מַקְבֵּל לְכוּן דְשִׁלְחֵנִי
מַקְבֵּל:
מי שיקח אתכם הוא יקח אותי (22.18) ואשר יקח
אותי הוא יקח אותו ששלח אותי:

10:41 Anyone that receives a prophet in the name of a prophet will possess a prophet's reward -- and whoever receives the righteous in the name of righteous, will be possess the reward of the righteous.

מִן דְמַקְבֵּל נְבִיא בְשֵׁם נְבִיא אַנְרָא דְנְבִיא נָסַב וּמִן
דְמַקְבֵּל זְדִיקָא בְשֵׁם זְדִיקָא אַנְרָא דְזְדִיקָא נָסַב:
מי (22.19) שיקח הנביא בשם הנביא הוא יקח שכר
הנביא (22.20) ומי שיקח את הצדיק בשם צדיק הוא
יקח (22.21) שכר הצדיק:

10:42 Everyone that provides water for one of these little ones -- one cup of cold water -- in the name of a Tal'mida (Disciple), most assuredly I tell you he will not lose his reward."

וְכָל דְמַשְׁקָא לְחַד מִן הַלִּין זְעוּרָא כְּסָא דְקָרִידָא
בְלַחֹד בְּשֵׁמָא דְתַלְמִידָא אֶמִּין אֶמֶר אֲנָא לְכוּן דְלִי
נֹבֵד אַנְרָה:

ואשר יתן לשתות לאחד מאלה (22.22) הקטנים
אפילו כוס אחד ממים קרים בשם (22.23) התלמיד
אמן אני אומר לכם שלא יאבד (22.24) את שכרו:

Chapter 11

Tal'midei of Yochannon

11:1 It happened that when Yeshu (Jesus) had finished directing his twelve Tal'midei (Disciples), he departed from there to teach and preach in their cities.

וְהָוָא דְכַד שָׁלַם יֵשׁוּעַ לְמַפְקְרוּ לְתַרְעֵסָר תַּלְמִידוּהִי
שְׁנֵי מִן תַּמְן לְמַלְפוּ וּלְמַכְרְזוּ בְמוֹיִנְתַּהוּן:
Page 23 (23.1) ויהי כאשר כלה ישו לצוות את
שנים עשר (23.2) תלמידיו עבר משם ללמד ולהכריז
בעריהם:

11:2 Now when Yochannon (John) heard in the prison of the works of M'shicha (Messiah), he sent two of his Tal'midei (Disciples)

וּיְחֻזְנָן דִּין פִּד שְׁמַע בֵּית אֲסִירָא עֲבָדוּהִי דְמִשִּׁיחָא
שְׁדָר בֵּיד תַּלְמִידוּהִי:

(23.3) וּיְחֻזְנָן כְּשִׁשְׁמַע בְּבֵית הַסּוּהַר אֶת מַעֲשֵׂה

(23.4) הַמִּשִּׁיחָא שְׁלַח שְׁנַיִם מִתַּלְמִידוֹ:

11:3 and said to him, "Are you he who comes, or should we wait for another?"

וַאֲמַר לֵה אֲנַת הוּ הוּ דְאָתָא אָו לְאַחֲרִין הוּ מִסְפִּינָן:

וַיֹּאמֶר לוֹ אִם אַתָּה (23.5) הוּא אֲשֶׁר עֲתִיד לְבֹא אוֹ

אִם נִיחַל לְאַחַר:

11:4 Yeshu (Jesus) answered them, "Go, inform Yochannon (John) of the things that you have heard and seen --

עֲבָד יִשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן זֶל אֲשַׁתְּעוּ לְיוֹחָנָן אֵילִין

דְּשָׁמְעִין אֲנַתְוֹן וְחֻזִין:

וַיַּעַן יִשׁוּ (23.6) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ וְהִגִּידוּ לְיוֹחָנָן אֶת

אֲשֶׁר שָׁמַעְתֶּם (23.7) וְרֵאִיתֶם:

11:5 the blind receive their sight, the lame walk, the lepers are cleansed, the deaf hear, the dead are resurrected, and the poor have the S'vartha (Message).

סַמְיָא חֻזִין וְחִגְרָא מְהַלְכִין וְגַרְבָּא מִתְדַפִּין וְחַרְשֵׁי

שָׁמְעִין וּמִיתָא קִימִין וּמִסְפַּנָּא מִסְתַּבְרִין:

עוֹרִים יִרְאוּ פִסְחִים יִלְכוּ מִצּוֹרְעִים (23.8) יִטְהַרוּ

חַרְשֵׁים יִשְׁמְעוּ וּמִתִּים יִקוּמוּ עֲנִיִּים יֵאֲשֶׁרוּ:

11:6 Favored is anyone that is not offended in me."

וּטוֹבֻהִי לְאִינָא דְלֹא גַתְכָּשֶׁל בִּי:

(23.9) וְאֲשֶׁרִי הוּא שְׁלֵא יִכְשַׁל בִּי:

Yeshu Honors Yochannon

11:7 As these went their way, Yeshu (Jesus) began to say to the crowds concerning Yochannon (John), "What did you go out into the wilderness to see? A reed shaken by the wind?

פִּד דִּין אָזְלוּ שְׂרֵי יִשׁוּעַ לְמֵאמַר לְכַנְשָׂא עַל יוֹחָנָן

מְנָא נְפַקְתוּן לְחוּרְבָא לְמַחְזָא קַנְיָא דְמִן רוּחָא

מִתְזַיֵּעַ:

וְאַחֲרֵי שְׂאֵלָה הִלְכוּ הַחַל (23.10) יִשׁוּ לְדַבֵּר אֵל

הַבֵּיתוֹת עַל יוֹחָנָן לְמָה יֵצְאֲתֶם (23.11) אֵל הַמְדַבֵּר

לְרֵאוֹת הָאֵם קַנְה גַּדְף מְרוּחַ:

11:8 But what did you go out to see? A man in soft clothing? Behold, those who wear soft clothing are in king's houses.

וְאֵן לֹא מְנָא נְפַקְתוּן לְמַחְזָא גְבֵרָא דְנַחְתָּא רְפִיכָא

לְבִישׁ הָא אֵילִין דְרְפִיכָא לְבִישִׁין בֵּית מַלְכָּא אֲנֻן:

וְלָמָּה (23.12) יֵצְאֲתֶם לְרֵאוֹת הָאֵם אָדָם לְבוּשׁ

בְּחֻלְקוֹת הַנָּה (23.13) אֲשֶׁר נִלְבְּשׁוּ בְּחֻלְקוֹת הֵם בְּבֵיתֵי

הַמְּלָכִים:

11:9 But why did you go out? To see a prophet? Yes, I tell you, and much more than a prophet.

וְאֵן לֹא מְנָא נְפַקְתוּן לְמַחְזָא נְבִיָּא אֵין אָמַר אֲנָא

לְכוּן וַיִּתִּיר מִן נְבִיָּא:

רַק (23.14) לְמָה יֵצְאֲתֶם לְרֵאוֹת הַנְּבִיָּא גַם אֹמַר

לְכֶם הוּא (23.15) יוֹתֵר מִנְּבִיָּא:

11:10 For this is he, of whom it is written, 'Behold, I send my messenger before your face, who will prepare your way before you.'

הָנֹו גִיד דְעֲלוּהִי כְתִיב דְהָא אֲנָא מְשִׁדֵּר אֲנָא מְלֹאכִי

קִדְם פְּרָצוּפְךָ דִּנְתַקֵּן אוּרְחָא קְדָמִיךָ:

כִּי הוּא מִי אֲשֶׁר עֲלִיו נִכְתַּב הַנְּבִיָּא (23.16) שׁוֹלַח

מְלֹאכִי וּפְנֵה דֶרֶךְ לְפָנַי:

11:11 Most assuredly I tell you, there has not arisen among those born of women a man greater than Yochannon (John) the Immerser; yet the least in the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is greater than he.

אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְלֹא קָם בִּילִינֵי נְשִׂא דְרַב מִן

יוֹחָנָן מְעַמְדָּנָא זְעוּרָא דִּין בְּמַלְפוֹת שְׁמִיָּא רַב הוּ מְנָה:

אֲמֵן אֲנִי אֹמַר (23.17) אֵין קָם מִבֵּין יִלְדֵי הַנְּשִׂים

שְׁהוּא יוֹתֵר גְּדוֹל מִיוֹחָנָן (23.18) הַטּוֹבֵל וּמִי שְׁהוּא

קְטוּן בְּמַלְכוּת הַשְּׁמַיִם הוּא (23.19) גְּדוֹל מִמֶּנּוּ:

11:12 From the days of Yochannon (John) the Immerser until now, the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is being assaulted with violence, and the violent are plundering it.

מִן יוֹמֵי יוֹחָנָן דִּין מְעַמְדָּנָא וְעַדְמָא לְהִשָּׂא מַלְפוֹתָא

דְּשְׁמִיָּא בְּקִטְרִיָּא מִתְדַבְּרָא וְקִטְרִיָּא מַחְטְפִין לָהּ:

אֲךְ מִימֵי יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל עַד עַתָּה (23.20) מַלְכוּת

שְׁמַיִם בְּאוֹנֵם הִיא וּמְכַרְחִין גּוֹזְלִין אוּתָהּ:

11:13 For all the Prophets and Oraita (Oral Law) until Yochannon (John) have prophesied.

כָּלְהוֹן גִּיד נְבִיָּא וְאוּרִיתָא עַדְמָא לְיוֹחָנָן אֲתַנְבִּיּוּ:

(23.21) כִּי כָל הַנְּבִיָּאִים וְהַתּוֹרָה עַד יוֹחָנָן נְבֹאוּ:

11:14 If you are willing to receive it, this is Eliya (Elijah), who is to come.

וְאֵן צָבִין אֲנִתּוֹן קָבְלוּ דְהוּוּ אֵלִיָּא דְעֵתִיד לְמֵאֲתָא:
וְאִם (23.22) רְצוֹנְנִם לְקַחַת הוּא יֵשׁ אֵלֵיהוּ אֲשֶׁר
יְבֵא:

11:15 He who has ears to hear, let him hear.

מִן דְאֵיִת לֵה אֲדִנָּא דְנִשְׁמַע נִשְׁמַע:
מִי שְׁלוּ (23.23) אֲזִנִּים לְשִׁמּוֹע הוּא יִשְׁמַע:

11:16 "But to what shall I compare this generation? It is like children sitting in the marketplaces, who call to their companions

לְמִן דִּין אֲדִמְיָה לְשִׁרְבִתָּא דְהָא דְמֵיָא לְטִלְיָא דְיִתְבִין
בְּשׁוּקָא וְקָעִין לְחִבְרֵיהוֹן:

לְמִי אֲמַשׁוּל אֶת הַדּוֹר (23.24) הַזֶּה נִמְשָׁל בְּנַעֲרִים
הַיּוֹשְׁבִים בְּשׁוּק שְׁקוֹרָאִים (23.25) לְדוֹמּוֹ:

11:17 and say, 'We sang happily to you, and you didn't dance. We sang sadly to you, and you didn't dance slowly.'

וְאָמְרִין וְמִרְן לְכוּן וְלֵא רְקַדְתּוֹן וְאֵלִין לְכוּן וְלֵא
אַרְקַדְתּוֹן:

וְאֹמְרִים נִגְנְנוּ לָכֶם וְלֵא דְלִגְהִם שִׁרְנוּ Page 24
(24.1) קִינָה וְלֵא קוֹנְנַתִּם:

11:18 For Yochannon (John) came neither eating nor drinking, and they say, 'He has a demon.'

אָתָּא גֵיר יוֹחָנָן דְלֵא אָכַל וְלֵא שָׁתָא וְאָמְרִין דִּיןָא
אֵיִת בָּהּ:

כִּי בֵא יוֹחָנָן וְלֵא אָכַל וְלֵא שָׁתָא (24.2) וַיֹּאמְרוּ בְעַל
הַשֵּׁד הוּא:

11:19 The B'reh D'Enosha (Son of Man) came eating and drinking, and they say, 'Behold, a gluttonous man and a drunkard, a friend of tax collectors and sinners!' But wisdom is justified by her works."

אָתָּא בְרֵה דְאֵנֹשָׁא אָכַל וְשָׁתָא וְאָמְרִין הָא גְבַרָא
אָכֹלָא וְשָׁתָא חֲמָרָא וְרַחְמָא דְמַכְסָא וְרַחְמָא
וְאֲזִדְדִקַת חֲכַמְתָּא מִן עֲבָדֵיהּ:

וּבִן הָאֲדָם בֵּא אוֹכַל וְשׁוֹתָה (24.3) וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה
הָאֲדָם זֹלֵל וְסוֹבָא יִין וְרַע בְּעַלֵי הַעֲבָרָה (24.4)
הַחֲטָאִים וְצַדִּיקָה חֲכַמָּה מֵאֵת בְּנֵיהּ:

Denouncing the Cities

11:20 Then Yeshu (Jesus) began to denounce cities, where there had occurred many of his miracles, because they did not repent.

הִנְדִין שְׁרֵי יֵשׁוּע לְמַחְסְדוּ מְדִינָתָא אֵילִין דְהָוּן בְּהִין
חִילּוּהֵי סְגִיָּאָא וְלֵא תְבוּ:

אִז הַחֵל לְחַרֵף (24.5) עָרִים אֲשֶׁר־בָּהֶם נַעֲשׂוּ כַחוֹתֵינוּ
רְבוֹת כִּי לֹא שִׁבוּ (24.6) מַעֲשׂוֹת רַע:

11:21 "Woe to you, Kurzin (Chorazin)! Woe to you, Beith Tzayodei (Bethsaida)! For if these miracles had occurred in Tzor (Tyre) and Tzaidon (Sidon) which occurred among you -- long ago, in sack and ashes, they would have repented.

וְאָמַר הוּא יְיָ לְכִי כוֹרְזִין יְיָ לְכִי בֵית צַיִדָא דְאֵלוּ בְצוֹר
וּבְצִידוֹן הָוּן חִילָא אֵילִין דְהָוּן בְּכִין פְּבַר דִּין בְּסַקָּא
וּבְקַטְמָא תְבוּ:

אִי לָךְ כוֹרְזִין אִי לָךְ בֵּית צִידָה כִּי אִם (24.7) בְצוֹר
וּבְצִידוֹן נַעֲשׂוּ כַחוֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ בְכֶן בִּימֵי (24.8)
קֶדֶם בְּשִׁק וְאִפְר שִׁבוּ מַרְעֵי:

11:22 Moreover, I tell you, it will be more tolerable for Tzor (Tyre) and Tzaidon (Sidon) on the day of judgment than for you.

בְּרַם אָמַר אֲנִי לְכִין דְלְצוֹר וְלְצִידוֹן גְּהוּא גֵיה בְּיוֹמָא
דְרִינָא אִו לְכִין:

אֲך אֹמַר לָכֶם כִּי (24.9) וַיִּתֵּר קַל יִהְיֶה לְצוֹר וְלְצִידוֹן
בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט מִכֶּם:

11:23 You, Kifar'nachum (Capernaum), who remain to be over Heaven, you shall remain to be under Shiol (Hades). For if the miracles had been done in S'dom (Sodom) which were done in you, it would have remained until this day.

וְאֵגַת פְּפִרְנָחוּם הֵי דְעַדְמָא לְשִׁמְיָא אֲתַתְרִימְתֵי עַדְמָא
לְשִׁיּוֹל תְּתַחְתִּין דְאֵלוּ בְּסוֹדוֹם הָוּן חִילָא אֵילִין דְהָוּן
בְּכִי קְזָמָא הוֹת עַדְמָא לְיוֹמָנָא:

(24.10) וְאֵתָה כְּפַר נַחוּם הָלֵא עַד הַשָּׁמַיִם תְּרוּמֵי עַד
(24.11) גִּיהִינִם תְּרִדֵי כִי אִם בְּסוֹדוֹם נַעֲשׂוּ הַכַּחוֹת
אֲשֶׁר (24.12) נַעֲשׂוּ בְך אוֹלֵי יִשְׁבוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

11:24 Moreover, I tell you, it will be more tolerable for the land of S'dom (Sodom), on the day of judgment, than for you."

פרם אָמַר אָנָּא לְכִי דְלֵאֲרַעָא דְסוּדוֹם נְהוּא נִיחַ
בְּיוֹמָא דְדִינָא אֲוֹ לְכִי:
אֲמַנְגַם אֲנִי (24.13) אֹמֵר לְכֶם כִּי יוֹתֵר קַל יִהְיֶה
לְאַרְצָא סוּדוֹם בְּיוֹם (24.14) הַדִּין מִמֶּךָ:

Yeshu's Prayer

11:25 At that time, Yeshu (Jesus) answered, "I thank you, Father, Morei (Owner) of heaven and earth, that you hid these things from the wise and understanding, and revealed them to the young.

בְּהוּ זְבִנְא עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר מְוֹדָא אָנָּא לְךָ אָבִי מְרָא
דְשָׁמְיָא וְדֵאֲרַעָא דְכַסִּיתָ הֶלְיִן מִן חֲפִימָא וְסִכּוּלְתַנְא
וְגַלִּיתָ אֵינִין לִילּוּדָא:
בַּעַת הַהִיא עֲנָה יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אוֹדֵךְ אָבִי (24.15) אֲדוֹן
הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ שֶׁהִסְתַּרְתָּ הָאֱלֹהִים מֵהַחֲכָמִים (24.16)
וּמִנְבוֹנִים וְתַגַּל אוֹתָם לְצַעֲיָרִים:

11:26 Yes, Father, for so it was pleasing before you.

אֵינִן אָבִי דְהִכְנָא הָוּא צְבִינְא קְדָמֶיךָ:
כֵּן אָבִי כִּי כֵּן (24.17) רְצוֹ לִפְנֶיךָ:

11:27 All things have been delivered to me by my Father. No one knows the Son, except the Father; neither does anyone know the Father, except the Son, and anyone the Son desires to reveal him.

כָּל מְדָם אֲשֵׁתְלָם לִי מִן אָבִי וְלֹא אֲנִשׁ יָדַע לְבָרָא
אֱלֹהִים אֵין אֲבָא אֲפֻלָּא לְאָבָא אֲנִשׁ יָדַע אֱלֹהִים אֵין בְּרָא
וְלִמֵּן דְצִבָּא בְרָא דְנִגְלָא:
כָּל נִתְנּוּ לִי מֵאָבִי וְלֹא אִישׁ שִׁידַע (24.18) בֶּן כִּי אִם
אָב וְלֹא יֵשׁ שִׁידַע אֵת הָאָב בְּלִתִּי בֶן (24.19) וְלִמֵּי
שִׁירְצָה בֶּן לְגַלוּת:

11:28 "Come to me, all who are labored and burdened, and I will relieve you.

תְּוֹ לָוִיתִי כְּלֹכּוֹן לְאֵינָא וְשִׁקִּילִי מִוְבִּלָּא וְאָנָּא אֲנִיחֶכּוֹן:
לְכוּ אֵלַי כָּל הַיְעֵפִים וְאִשָּׁר (24.20) עֲלִיכֶם מִשָּׂא
וְאֲנִי אֲשִׁבִיעֶכֶם:

11:29 Take my yoke upon you, and learn from me, for I am restful and gentle in heart; and you will find rest for your souls.

שִׁקּוּלוֹ גִירִי עֲלִיכּוֹן וְיִלְפוּ מִנִּי דְנִיחַ אָנָּא וּמִפְּקִיךְ אָנָּא
בְּלִבִּי וּמִשְׁפַּחִין אֲנִתּוֹן נִיחָא לְנַפְשֵׁיכּוֹן:
שָׂאוּ אֵת עוֹלִי (24.21) עֲלֵיכֶם וְלִמְדוּ מִמֶּנִּי כִּי נְעִים
אֲנִי וְשִׁפְלֵי רוּחַ (24.22) וְתִמְצְאוּ מִרְגּוּעַ לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם:
11:30 For my yoke is pleasant, and my burden is easy."
גִירִי גִיר בְּשֵׁים הוּא וּמִוְבִּלִי קְלִילָא הִי:
(24.23) כִּי עוֹלִי מִתּוֹק (24.24) הוּא וּמִשָּׂאִי (24.25)
קַל:

Chapter 12

Picking Grain on Shab'tha

12:1 At that time, Yeshu (Jesus) was walking on the Shab'tha (Sabbath) through the grain fields. His Tal'midei (Disciples) were hungry and began to pluck heads of grain and to eat.

בְּהוּ זְבִנְא מִהֶלֶךְ הָוּא יֵשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָא בֵּית זְרַעָא
וְתַלְמִידוֹהִי כִפְנוּ וְשִׁרְדוּ מִלְגִּין שְׁבִילָא וְאָכְלוּ:
Page 25 (25.1) בַּעַת הַהִיא הֵלֶךְ יֵשׁוּעַ עַל זֶרַעַ
בְּשַׁבַּת (25.2) וְתַלְמִידוֹ הָיוּ רַעֲבִים וַיַּחֲלוּ לְקַטֵּף
(25.3) שְׁבִילִים מִן הַקִּמּוֹת וְלֹאֲכֹלוּ:

12:2 But the P'rishe (Pharasee), when they saw it, said to him, "Behold, your Tal'midei (Disciples) are doing what is not lawful to do on the Shab'tha (Sabbath)."

פְּרִישָׁא דִּין פֶּד חָזוּ אֲנּוֹן אֲמַרִין לֵהּ הָא תַלְמִידִיךָ
עֲבָדִין מְדָם דְלֹא שְׁלִיט לְמַעַבְדַּב בְּשַׁבְּתָא:
וְהַפְּרוּשִׁים (25.4) הִרְוִאִים אֲמַרוּ הִנֵּה תַלְמִידֶךָ עוֹשִׂים
מַה שֶׁאִינוּ (25.5) רְאוּי לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבַּת:

12:3 But he said to them, "Haven't you read what Dawid (David) did, when he was hungry, and those who were with him;

הוּוּ דִּין אָמַר לְהוֹן לֹא קְרִיתּוֹן מְנָא עֲבַד דְּוִיד פֶּד כִּפְן
וְאִילִין דְּעַמָּה:
וְהוּוּ אֲמַר אֱלֹהִים הִלֵּא קְרִאתֶם (25.6) מַה שֶׁעֲשִׂה
דוֹד כֹּאשֶׁר הִיָּה רַעֲב הוּוּ וְאִשָּׁר עִמּוֹ:

12:4 how he entered into the House of Aloha (God), and ate the bread from the table of Mor'ia (the Lord), which was not lawful for him to eat, neither for those who were with him, but only for the Kohinei (Priests)?

איכפנא על לביתא דאלהא ולחמא דפתורה דמרנא
אכל הו דלא שליט הוא לה למאכל ולא לאילין
דעמיה אלא אן לכהנא בלחוד:

(25.7) כי בא בבית האלהים ולחם הפנים אכל שלא

(25.8) היה מותר לו לאכול אותם ולא לאשר עמו כי

(25.9) אם לכהנים לבדם:

12:5 Or have you not read (taught) with Oraita (Oral Law), that the Kohinei (Priests) in the Temple profane the Shab'tha (Sabbath), and are not blamed?

או לא קריתון באוריתא דכהנא בהיפלא מחלון לה
לשבתא ודלא עדלי אגון:

הלא קראתם בתורה (25.10) שהכהנים מחללים

השבת בהיכל ואינם נאשמים:

12:6 But I tell you that one greater than the Temple is here.

אמר אנא לכון דין דרב מן היפלא אית הרפא:
(25.11) ואני אומר לכם כי פה גדול מההכל הוא:

12:7 But if you had known what this means, 'I desire mercy, and not sacrifice,' you would not have condemned them that are not at fault.

אלו דין דעין הויתון מנו הננא צבא אנא ולא
דכהתא לא מחיבין הויתון לאילין דדלא עדלי אגון:

ואם (25.12) תדעו מה הוא הסדר הפצתי ולא זבח

לא תחייבו (25.13) את הנקיים:

12:8 For the Mor'eh (Master) of Shab'tha (Sabbath) is the B'reh D'Enosha (Son of Man)."

מרה גיר דשבתא איתוהי ברה דאנשא:

כי אדני הוא בן האדם וגם השבת:

The Withered Hand

12:9 Yeshu (Jesus) departed there, and went into their C'nushatha (Synagogue).

ושני מן תמן ישוע ואתא לכנושתהון:

(25.14) וכשעבר משם בא בבית כנסיותם:

12:10 And there was a man with a withered hand. So they questioned him, saying, "Is it lawful to heal on the day of Shab'tha (Sabbath)?" that they might accuse him.

וגברא חד אית הוא תמן דיבישא אידה ומשאלין
הון לה ואמרין דאן שליט בשבתא למאסו איך
דינאכלון קרצוהי:

והנה אדם (25.15) שיבשה ידו וישאלו לו לאמר אם

מותר בשבת (25.16) לרפא לחולים וכל זה כדי

להלשינו לבית דין:

12:11 He said to them, "What man is there among you, who has one sheep, and if it falls into a pit on the day of Shab'tha (Sabbath), won't he seize it, and lift it out?"

הו דין אמר להון מנו מנכון גברא דאית לה ערפא
חד ואן נפל בחפרא בנומא דשבתא לא אחד ומקום
לה:

והוא (25.17) אמר להם מי בכם אדם שיש לו צאן

אחת (25.18) שתפול בבור בשבת הלא יחזיקה

ויעלנה:

12:12 How much more precious is a child of man than a sheep! Therefore it is lawful on the Shab'tha (Sabbath) to do what is good."

כמא דין יתיר פרנשא מן ערפא מדין שליט הו
בשבתא למעבר דשפיר:

(25.19) והלא אדם הוא יותר טוב מן הצאן לכן

מותר (25.20) להטיב בשבת:

12:13 Then he told the man, "Stretch out your hand."

He stretched it out, and it was restored, like its companion.

הדין אמר להו גברא פשוט איך ופשוט אידה
ותקנת איך חברתה:

אז אמר לאדם גטה את ירך (25.21) ויש ותשב

לרפאות כמו השנית:

12:14 But the P'rishe (Pharasee) went out, and conspired against him, how they might destroy him.

ונפקו פרישא ומלפא נסבו עלוהי איך דנוברוניהי:

והפרושים (25.22) יצאו ויועדו עליו כדי שיאבדו

אותו:

The Chosen Servant

12:15 Yeshu (Jesus), knowing, withdrew from there. Many crowds followed him; and he healed them all,
יֵשׁוּעַ דִּין יָדַע וְשָׁנִי לָהּ מִן תַּמָּן וְאֶזְלוּ בְּתֵרָה כְּנִשְׂא
סְנִיפָא וְאֶסִי לְכַלְהוּן:
וּישוּ יודע (25.23) ויסר משם וילכו אחריו רבים
והוא רפא את (25.24) כולם:
12:16 and charged them that they should not make him known --
וּכְאָא בְּהוּן דְּלֵא נְגַלְוֵנְהִי:
וּיִצוּם שְׂלֵא יִפְרַסְמוּהוּ:
12:17 that it might be fulfilled which was spoken through Eshayo (Isaiah) the prophet, saying,
דְּנִתְמַלְא מְדָם דְּאֵתְאֲמַר בְּיַד אִשְׁעִיָּא נְבִיָּא דְאָמַר:
בְּעֵבוּד שִׁיתְקִיִּים (25.25) מַה שְׁנֵאמַר עַל יְדֵי יִשְׁעִיהוּ
הַנְּבִיָּא הַאֲמַר:
12:18 "Behold, my servant, in whom is my pleasure; My beloved in whom my soul delights -- I will put my Rucha (Spirit) upon him, and he will preach justice to the Am'mei (Gentiles).
הָא עֲבַדִּי דְאֶצְטְבִּית בְּהַ חֲבִיבִי דְסוּחַת בְּהַ נְפִשִׁי רוּחִי
אֶסִים עֲלוּהִי וְדִינָא לְעַמְמָא נְכָרִי:
הַן [Page 26] (26.1) עֲבַדִּי אֲתַמְךָ בּוּ בַחֲרִי רִצְתָה
נְפִשִׁי נִתְנִי רוּחִי עֲלוּי (26.2) מִשְׁפָּט לְגוֹיִם יוֹצִיא:
12:19 He will not strive, nor shout; Neither will anyone hear his voice in the streets.
לֵא נִתְחַרָא וְלֵא נִקְעָא וְלֵא אֲנִשׁ נִשְׁמַע קְלָהּ בְּשׁוּקָא:
לֵא יִצְעַק וְלֵא יִשֵּׂא וְלֵא יִשְׁמִיעַ (26.3) בַּחֲזֵן קוּלוּ:
12:20 He won't break a bruised reed, nor quench a flickering lamp, until he leads justice to victory.
קִנְיָא רַעִיָּעָא לֵא נִתְבַר וְשִׁרְיָא דְמִטְפֹּטֵף לֵא נִדְעָךְ
עֲדִמָּא דְנִפְקָ דִּינָא לְזְכוּתָא:
קִנְיָא רִצּוֹן לֵא יִשְׁבוּר וּפְשִׁתָּה כְּהָ לֵא (26.4) יִכְבְּנָה
לְאֲמַת יוֹצִיא מִשְׁפָּט:
12:21 And in his name, the Am'mei (Gentiles) will hope."
וּבִשְׁמֵיהּ עַמְמָא נְסִבְרוּן:
לֵא יִכְהָה וְלֵא יִרוּץ עַד (26.5) יִשִּׁים בְּאַרְץ מִשְׁפָּט
וְלִתְוֹרַתוֹ אִיִּים יִחַלּוּ:

Yeshu and B'elzivuv

12:22 Then one possessed by a demon, mute and blind, was brought to him and he healed him, so that the mute and blind could speak and see.
הִיִּדִין קָרְבוּ לָהּ דִּינָא חַד דְּחַרְשׁ וְעוֹיֵר וְאֶסִיָּה אִיפְנָא
דְּחַרְשָׂא וְסִמְיָא נְמִלְל וְנַחְזָא:
אז הגש (26.6) אליו בעל השד עור וחרש וירפא
אותו כדי שיכול (26.7) לדבר ולראות:
12:23 All the crowds were amazed, and said, "Can this be the son of Dawid (David)?"
וּמִתְדַמְרִין הֵוּן כְּלְהוּן כְּנִשְׂא וְאֶמְרִין דְּלֵמָּא הָנוּ בְּרַה
דְּדָוִד:
וּיִתְמַחוּ כָל הַכִּיתוֹת וַיֵּאמְרוּ הֲלֵא זֶה (26.8) הוּא בֶן
דָּוִד:
12:24 But when the P'rishe (Pharasee) heard it, they said, "He does not cast out devils, except by B'elzivuv (Beelzebub), the prince of the demons."
פְּרִישָׂא דִּין כִּד שְׁמַעוּ אֶמְרִין הֵנָּא לֵא מִפֶּק שְׂאֲדָא
אֶלָּא בְּבַעֲלִזְבוּב רְשָׂא דְדִינָא:
וּשׁוּמַעִים הַפְּרוּשִׁים וַאֲמַרוּ זֶה לֵא (26.9) הוּצֵא אֵת
הַשְּׂדִים כִּי אִם בְּבַעֲלִזְבוּב שַׁד (26.10) הַשְּׂדִים:
12:25 Knowing their thoughts, Yeshu (Jesus) said to them, "Every kingdom divided against itself is desolated, and every house or city divided against itself will not stand.
יֵשׁוּעַ דִּין יָדַע מַחְשְׁבֵתְהוּן וְאָמַר לְהוּן כָּל מְלִפּוּ
דְּתַתְפְּלַג עַל נְפִשָׁה תְּחַרְבּ וְכָל בֵּי וּמְדִינָא דְנִתְפְּלַג עַל
נְפִשָׁה לֵא נְקוּם:
וּישוּ יודע מחשבותיהם ואמר להם כל (26.11)
מלכות שנחלקה בעצמה תשםם וכל עיר או (26.12)
בית הנחלק בעצמו לא יעמוד:
12:26 If Sotona (Satan) casts out Sotona (Satan), he is divided against himself. How then will his kingdom stand?
וְאִן סוֹטוֹנָא לְסוֹטוֹנָא מִפֶּק עַל נְפִשָׁה אֲתַפְּלַג אִיפְנָא
הַכִּיל קִימָא מְלִפּוֹתָהּ:
וְאִם שַׁטָּן יִשְׁלַח (26.13) הַשַּׁטָּן הוּא נַחֲלַק בְּעַצְמוּ
וְאִיךְ תַּעֲמַד מְלִכּוֹתוֹ:

12:27 If I by B'elzivuv (Beelzebub) cast out demons, by whom do your children cast them out? Therefore they will be your judges.

וְאֵן אֲנִי בְּבִלְזִיבּוּב מִפֶּק אֲנִי דְיוֹא בְּנִיכּוֹן בְּמִנָּא
מִפֶּקִין לְהוֹן מִטִּל הָנָא הַגּוֹן גְּהוּזוֹן לְכוֹן דְּיִנָּא:

(26.14) וְאִם אֲנִי בְּבִעַל זָבוּב אוֹצִיא הַשְּׂדִים בְּנִיכֶם

בְּמִי (26.15) יוֹצִיאוּ עַל כֵּן הֵם יִהְיוּ שׁוֹפְטִיכֶם:

12:28 But if I by the Rucha D'Aloha (Spirit of God) cast out demons, then the Kingdom of Aloha (God) is nearby and coming upon you.

וְאֵן בְּרוּחָא דְאַלְהָא אֲנִי מִפֶּק אֲנִי דְיוֹא קִרְבַּת לָהּ
עַלְיִכּוֹן מִלְכוּתָא דְאַלְהָא:

וְכִי אֲנִי בְּרוּחַ הַ (26.16) הַאֱלֹהִים מוֹצִיא אֶת הַשְּׂדִים

אִם כֵּן בָּאָה אֵלֵיכֶם (26.17) מִלְכוּתַת הַאֱלֹהִים:

12:29 Or how can one enter into the house of the strong man, and plunder his goods, unless he first bind the strong man? Then he will plunder his house.

אִךְ אֵיכְפָּנָא אֲנִשׁ מִשְׂפַּח דְּנְעוּל לְבֵית חֲסִינָא וּמְנוּהִי
גְּבוּז אֶלְיָא אֵן לִקְדָּם גְּאֶסְרוּהִי לְחֲסִינָא וְחִידִין בֵּיתָהּ
גְּבוּז:

וְהִיךְ יוּכַל אִישׁ לְבַא בְּבֵית הַגִּבּוֹר (26.18) לְבוּז אֶת

כְּלוּ אִם לֹא יֵאסוּר קוּדָם אֶת הַגִּבּוֹר וְאִן (26.19)

יְבוּז אֶת בֵּיתוֹ:

12:30 "Whoever is not with me is against me, and he who doesn't gather with me, scatters!

מִן דְּלֹא הָוָא עִמִּי לִקְבְּלִי הוּ וּמִן דְּלֹא כְּנִשׁ עִמִּי
מִבְּדָרוּ מִבְּדָר:

מִי טִלָּא יֵשׁ עִמִּי הוּא יֵשׁ בְּגַגְדִּי (26.20) וּמִי טִלָּא

יֵאסוּף עִמִּי הוּא יִפּוֹר:

12:31 Therefore I tell you, every sin and blasphemy will be forgiven the sons of men, but blasphemy against the Rucha (Spirit) will not be forgiven the sons of men.

מִטִּל הָנָא אָמַר אֲנִי לְכוֹן דְּכָל חֲטָהִין וּגְוִדָּפִין
גְּשִׁתְּבָקוֹן לְבַנֵּי אֲנִשָּׁא גְּוִדָּפָא דִּין דְּעַל רוּחָא לֹא
גְּשִׁתְּבָק לְבַנֵּי אֲנִשָּׁא:

וְעַל כֵּן אֲנִי אוֹמֵר (26.21) לְכֶם כָּל חַטָּאָה וּגְוִדָּפָה

תְּסַלַּח לְאָדָם וּגְוִדוּף (26.22) שְׁעַל הַרוּחַ לֹא יִסְלַח:

12:32 Whoever speaks a word against the B'reh D'Enosha (Son of Man), it will be forgiven him; but whoever speaks against the Rucha D'Qudsha (Holy Spirit), it will not be forgiven him, neither in this age, nor in the age that will remain.

וְכָל מִן דְּנֵאמַר מִלְתָּא עַל בְּרַה דְּאֲנִשָּׁא גְּשִׁתְּבָק לָהּ
כָּל דִּין דְּעַל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא גְּאֵמַר לֹא גְּשִׁתְּבָק לָהּ לֹא
בְּעֵלְמָא הָנָא וְלֹא בְּעֵלְמָא דְּעַתִּיד:

וְכָל אִישׁ שִׂיאֵמַר דְּבַר עַל בֶּן (26.23) אָדָם יִסְלַח לוֹ

וְאִשְׁר יֵאמַר דְּבַר עַל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ (26.24) לֹא יִסְלַח

לוֹ לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא:

Good and Bad Treasures

12:33 "Either make the tree good, and its fruit good, or make the tree corrupt, and its fruit corrupt; for the tree is known by its fruit.

אִךְ עֲבָדוּ אֵילָנָא טִיפִירָא וּפִאָרוּהִי טִיפִירָא אִךְ עֲבָדוּ
אֵילָנָא בִישָׂא וּפִאָרוּהִי בִישָׂא מִן פִּאָרוּהִי הוּ גִיר
מִתִּידַע אֵילָנָא:

(26.25) עֵשׂוּ עֵץ טוֹב וּפְרִיו טוֹב אוֹ עֵשׂוּ עֵץ רַע

וּפְרִיו (27.1) רַע כִּי מִן הַפְּרִי יוֹדַע הָעֵץ:

12:34 You children of vipers, how can you speak good, being evil? For out of the abundance of the heart, the mouth speaks.

וְלָדָא דְּאָכְרָנָא אֵיכְפָּנָא מִשְׂפַּחִין אֲנַתּוֹן טְבָתָא לְמִמְלָלוּ
דְּבִישָׂא אֲנַתּוֹן מִן תּוֹרְתֵי לְבָא גִיר מִמְלָל פּוּמָא:

דוֹר הַאֲפַעִים הִיךְ תּוֹכְלוּ (27.2) דְּבַר טוֹבוֹת בְּהִיזְתְּכֶם

רַעִים כִּי מִשְׁפַּע הַלֵּב (27.3) יִדְבַר הַפֶּה:

12:35 The good man out of his good treasure brings out good things, and the evil man out of his evil treasure brings out evil things.

גְּבָרָא טָבָא מִן סִימְתָא טְבָתָא מִפֶּק טְבָתָא וּגְבָרָא
בִישָׂא מִן סִימְתָא בִישָׂתָא מִפֶּק בִישָׂתָא:

אָדָם הַטוֹב יוֹצִיא טוֹבוֹת מֵאוֹצַר טוֹב (27.4) וְאָדָם

רַע יוֹצִיא רַעוֹת מֵאוֹצַר רַע:

12:36 I tell you that every idle word that men speak, they will give account of it in the day of judgment.

אָמַר אֲנִי לְכוֹן גִּיר דְּכָל מִלָּא בְּטָלָא דְּנֵאמְרוּן

בְּנִינְשָׁא נְתַלּוֹן פְּתַנְמָה בְּיוּמָא דְּדִינָא:

וְאֲנִי אוֹמֵר (27.5) לְכֶם כִּי כָל דְּבַר בִּיטוּל שִׁידְבְּרוּ

הָאֲנָשִׁים יִשִּׁיבוּ (27.6) עֲלֵיו טַעַם בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט:

12:37 For by your words you will be justified, and by your words you will be condemned."

מִן מַלְיָךְ גֵּיִר תִּזְדַּדְק וּמִן מַלְיָךְ תִּתְחַיֵּב:
כִּי מַעַל דְּבָרֶיךָ תִּצְדַּק (27.7) וּמַעַל דְּבָרֶיךָ תִּתְחַיֵּב:

Seeking for a Sign

12:38 Then certain of the Sofre (Scribes) and P'rishe (Pharasee) answered, saying, "Teacher, we want to see a sign from you."

הִידִין עֲבָדֵי אַנְשֵׁי מִן סֹפְרָא וּמִן פְּרִישָׁא וְאָמְרִין לֵהּ
מַלְפָּנָא צְבִין חֲנַן דְּנְחֻיָּא מִנְךָ אָתָּא:
**אִז עֲנֵנוּ לֹו מִסּוֹפְרִים (27.8) וּמִן הַפְּרוּשִׁים לֵאמֹר
רַבֵּינוּ רְצוֹנְנוּ לְרֵאוֹת (27.9) מִמְּךָ אוֹת:**

12:39 But he answered, saying, "An evil and adulterous generation seeks after a sign, but no sign will be given it but the sign of Yawnon (Jonah) the prophet.

הוּ דִין עֲנָא וְאָמַר לְהוֹן שְׂרַבְתָּא בִישְׁתָּא וְגִנְתָּא
אָתָּא בְּעֵינָא וְאָתָּא לָא תִתְיַהֵב לֵהּ אֶלְאָ אָתָּה דִיוֹנָן
נְבִיאָ:

**וְיַעֲזֵב וְיֵאמַר לְהֵם דּוֹר רַע וְנוֹאֵף מִבְּקֵשׁ (27.10) אוֹת
וְאוֹת לֹא יִתֵּן לֹו כִּי אִם אוֹת יוֹנָה הַנְּבִיאָ:**

12:40 For as Yawnon (Jonah) was three days and three nights in the belly of the whale, so will the B'reh D'Enosha (Son of Man) be three days and three nights in the heart of the earth.

אִיפְסָא גֵיִר דְּחֻיָּא יוֹנָן בְּכַרְסֵיהּ דְּנוֹנָא תִלְתָּא אִימְמִין
וְתִלְתָּא לִילָון הַכְּנָא נְחֻיָּא בְּרַח דְּאִנְשֵׁי בִלְבָה
דְּאִרְעָא תִלְתָּא אִימְמִין וְתִלְתָּא לִילָון:
**(27.11) כִּי כְמוֹ שֶׁהָיָה יוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּגָה שְׁלֹשָׁה יָמִים
(27.12) וְשִׁלְשָׁה לַיְלוֹת כֵּן יִהְיֶה בֶן הָאָדָם בִּלְבַב הָאָרֶץ
שְׁלֹשָׁה (27.13) יָמִים וְשִׁלְשָׁה לַיְלוֹת:**

12:41 The men of Nin'woyei (Nineveh) will stand up in the judgment with this generation, and will condemn it, for they repented at the preaching of Yawnon (Jonah); and behold, greater than Yawnon (Jonah) is here.

גְּבָרָא נִינְוָיָא נְקוּמוּן בְּדִינָא עִם שְׂרַבְתָּא הָדָא
וְנַחֲשִׁיבוּנָהּ דְּהַנּוֹן תְּבוּ בְּכַרְזוּוֹתֶיהּ דְּיוֹנָן וְהָא דְרַב מִן יוֹנָן
תֵּנָן:

**וְאִנְשֵׁי נִינְוָה יִקּוּמוּ בְּמִשְׁפַּט (27.14) עִם הַדּוֹר הַזֶּה
וְיִרְשִׁיעוּהוּ כִּי עָשׂוּ תְּשׁוּבָה לְקִרְיַת (27.15) יוֹנָה
וְהֵנָּה יוֹתֵר מִיוֹנָה פֹּה:**

12:42 The queen of the south will rise up in the judgment with this generation, and will condemn it, for she came from the ends of the earth to hear the wisdom of Sh'leimon (Solomon); and behold, more than Sh'leimon (Solomon) is here.

מַלְכָּתָא דְתִימְנָא תִקּוּם בְּדִינָא עִם שְׂרַבְתָּא הָדָא
וְתִתְיַבֵּיהּ דְּאָתָת מִן עֵבְרִיָּה דְּאִרְעָא דְּתִשְׁמַע חֲכְמִיתָהּ
דְּשִׁלְמוֹן וְהָא דִּיתְנִיר מִן שִׁלְמוֹן הָרַפָּא:
**מַלְכַת הַדְּרוֹם (27.16) תִּקּוּם בְּמִשְׁפַּט עִם זֶה הַדּוֹר
וְיִרְשִׁיעוּהוּ כִּי בָאָה (27.17) מִקְצוֹת הָאָרֶץ לִשְׁמוֹעַ
אֶת הַחֲכֵמָה שֶׁלְמֹה וְהֵנָּה (27.18) יוֹתֵר מִשְׁלֹמֹה פֹּה:**

An Unclean Spirit Returns

12:43 But the unclean spirit, when he is gone out from a child of man, passes through waterless places, seeking rest, and doesn't find it.

אָמְתִי דִין דְּרוּחָא טְפָתָא תְּפֹק מִן בְּרִנְשָׁא מִתְּפָרְפָא
בְּאַתְרוּתָא דְּמֵיָא לִית בְּהוֹן וְבְעֵינָא נִיחָא וְלֹא
מִשְׁפָּחָא:

**כִּשְׂיָצָא רוּחַ הַטְּמָאָה מֵאָדָם תֵּלֵךְ (27.19) עַל
מִקְוֹמוֹת יְבֹשִׁים וְתִבְקֵשׁ מְנוּחָ וְלֹא תִמְצָא:**

12:44 Then he says, 'I will return into my house from which I came out,' and coming, he finds it empty, swept, and decorated.

הִידִין אָמְרָא אֶחָפֹךְ לְבֵיתִי מִן אִיפָא דְנִפְקַת וְאָתָּא
מִשְׁפָּחָא דְסָרִיק וְחָמִים וּמִצְבַּת:
**(27.20) אִז תֵּאמַר אֲשׁוּב אֶל בֵּיתִי אֲשֶׁר יָצֵאתִי
מִשָּׁם וְתָבָא (27.21) וְתִמְצָא אוֹתוֹ רֵק וּמְטוּהָר בֵּיעִים
וּמְפֹאָר:**

12:45 Then he goes, and takes with himself seven other spirits more evil than he is, and they enter in and dwell in it. The last state of that man becomes worse than the first. So will it be for this generation that is evil."

הִידִין אָזְלָא דְבָרָא עִמָּה שְׁבַע רוּחָא אַחְרָנִין דְּמִנְהָ
בִישְׁטִין וְעָאֲלִין וְעִמְרִין בָּהּ וְהוּיָא חֲרִיתָהּ דְּגִבְרָא הוּ
בִישְׁטָא מִן קְדָמִיתָהּ הַכְּנָא נְחֻיָּא לֵהּ לְשְׂרַבְתָּא הָדָא
בִישְׁתָּא:

**אִז תֵּלֵךְ (27.22) וְתִקַּח אֶת שְׁבַע רוּחוֹת אַחֵרוֹת רַעוֹת
מֵאוֹתָהּ (27.23) וְתִבְאָנָה וְיִשְׁבְּנָה שָׁם וְתִהְיֶה
אַחֵרוֹת הָאָדָם (27.24) הַהִיא רַעוֹת מִן הָרֵאשִׁיית כֵּן
יִהְיֶה לְדוֹר הָרַע (27.25) הַזֶּה:**

The Family of Yeshu

12:46 While he was yet speaking to the crowds, his mother and his brothers came and stood outside, seeking to speak to him.

כד הו דינ ממלל לכנשא אתו אמה ואחיה קימין
לבר ובקעין דגמללון עמה:

Page 28 וכאשר הוא עוד ידבר על הכיתות הנה

(28.1) אמו ואחיו עמדו בחוץ ויבקשו לדבר אליו:

12:47 One said to him, "Behold, your mother and your brothers stand outside, seeking to speak to you."

אמר לה דינ אנש הא אמך ואחיד קימין לבר ובקעין
דגמללון עמך:

ויאמר (28.2) לו אחד הנה אמך ואחיד עומדים

בחוץ ומבקשים (28.3) אותך:

12:48 But he answered him who spoke, saying, "Who is my mother? Who are my brothers?"

הו דינ ענא ואמר למן דאמר לה מן הי אמי ומן אחי
אחי:

והוא ענה לאמר לו איזו אמי ומי (28.4) אחי:

12:49 He stretched out his hand towards his Tal'midei (Disciples), and said, "Behold, my mother and my brothers!

ופשט אידה לות תלמידיה ואמר הא אמי והא אחי:
ויט יד על תלמידיו ויאמר הנה אמי ואחי:

12:50 For whoever does the will of my Father who is in heaven, he is my brother, and sister, and mother."

כל אנש דינ דעבד צבנגה דאבי דבשמא הויו אחי
והתי ואמי:

(28.5) כל איש אשר יעשה רצון אבי שבשמים הם

(28.6) אחי אחיותי ואמי

Chapter 13

Parable of the Sower

13:1 On that day Yeshu (Jesus) went out of the house, and sat by the seaside.

בהו דינ יומא נפק ישוע מן ביתא ויתב על יד ימא:

(28.7) ביום ההוא יצא ישו מן הבית וישב על ש

(28.8) שפת הים:

13:2 Great crowds gathered to him, so that he ascended and sat in a boat, and all the crowd stood on the beach.

ואתכנסו לותה כנשא סגינא איך דנסק נתב לה

באלפא וכלה כנשא קאם הווא על ספר ימא:

ויקבצו אליו כיתות רבות (28.9) והוא עלה בספינה

וישב וכל העם (28.10) עמד על שפת הים:

13:3 He spoke of many things to them with parables, saying, "Behold, a farmer went out to sow.

וסגי ממלל הווא עמהון בפלאתא ואמר הא נפק

זרועא למזרע:

וידבר אליהם הרבה במשלם (28.11) ויאמר הנה

יצא הזורע לזרוע זרעו:

13:4 As he sowed, some seeds fell by the roadside, and the birds came and ate them.

וכד זרע אית דנפל על יד אורחא ואתת פרחתא

ואכלתה:

וכשזרע נפלו (28.12) קצת מהם אל הדבר ויבאו

עופות השמים ויאכלו (28.13) אותם:

13:5 Others fell on rocky ground, where they didn't have much soil, and immediately they sprang up, because they had no depth of earth.

ואחרנא נפל על שועא איפא דלית הווא מדרא

סגינא ובר שעתה שוח מטל דלית הווא עומקא

דארעא:

ואחרים נפלו על הסלע אשר אין שם ארץ (28.14)

רבה ומיד צמחו כי אין להם עומק בארץ:

13:6 When the sun had fully risen, they were scorched. Because they had no root, they withered away.

כד הנה דינ שמשא חם ומטל דלית הווא לה עקרא

יקש:

ואחר (28.15) שזרחה השמש הרבו ואשר אין להם

שרש יבשו:

13:7 Others fell among thorns. The thorns grew up and choked them --

ואחרנא נפל בית פופא וסלקו כופא וחנקוהו:

(28.16) ואחרים נפלו לתוך הקוצים וגדלו הקוצים ו

(28.17) ויחנקו אותם:

13:8 and others fell on good soil, and yielded fruit -- some one hundred times as much, some sixty, and some thirty.

ואחרנא נפל בארעא טבתא ויהב פארא אית דמאא
ואית דשתין ואית דתלתין:
ואחרים נפלו בארץ טובה ויתנו (28.18) פרי אחד
מאה ואחד שטים ואחד שלושים:

13:9 He who has ears to hear, let him hear."
מן דאית לה אדנא דנשמע נשמע:
מי (28.19) שלא אזנים לשמוע ישמע:

Parable of Sower Explained

13:10 The Tal'midei (Disciples) drew closer, and said to him, "Why do you speak to them in parables?"
וקרבו תלמידיהו ואמרין לה למנא בפלאא אתא ממלל
אנת עמהון:
ויקרבו אליו תלמידיו (28.20) ויאמר לו אדני למה
תדבר עמנו במשלם:

13:11 He answered them, saying, "To you it is given to know the mysteries of the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven), but it is not given to them."
הו דין ענא ואמר להון דלכון הו ויהיב למדע ארנא
דמלכותא דשמייא להון דין לא יהיב:
ויען (28.21) ויאמר אליהם כי נתן לכם להבין סודות
מלכות (28.22) שמים ולא להא לה נתן:

13:12 For whoever has, to him will be given, and he will have more, but whoever doesn't have, from him will be taken away even that which he has.
למן גיר דאית לה גתיקה לה וגתיתר לה ולמן דלית
לה ואף הו דאית לה גשתקל מנה:
כי מי שיש לו יתנן לו וישפע (28.23) ומי שאין לו
גם שיש לו יקח ממנו:

13:13 Therefore I speak to them in parables, because seeing they don't see, and hearing, they don't hear, neither do they understand.
מטל הנא בפלאא אתא ממלל אנא עמהון מטל דהון
ולא הון ושמעין ולא ששמעין ולא מסתכלין:
ועל כן אני (28.24) מדבר לכם במשלם כי הם
הואים ולא יראו ו (28.25) שומעים ולא ישמעו ולא
יבינו:

13:14 In them the prophecy of Eshayo (Isaiah) is fulfilled, which says, 'Hearing you will hear, but will not understand; Seeing you will see, but will not know --
ושלמא בהון גביותה דאשעיא דאמר דשמעין
תשמעון ולא תסתכלון ומחזא תחזון ולא תדעון:
להתקיים בהם [Page 29] (29.1) נבואת ישעיה
שאמר שמעו שמעו ואל תבינו (29.2) וראו ראו ואל
תדעו:

13:15 For heart of this Ammo (people) has become darkened. Their ears hear heavily, and their eyes squint, that they do not see with their eyes, nor hear with their ears nor understand with their heart, and will not turn -- so I could heal them.'
אתעבי לה גיר דעמא הנא ובאדניהון נקדאית
שמעו ועיניהון עמצו דלא נחזון בעיניהון ונשמעון
באדניהון ונסתכלון בלבהון ונתפנון ואסא אנון:
השמין לב העם הזה ואזניו (29.3) הכבד ועיניו השע
פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע (29.4) ולבבו יבין
ושב ורפא לו:

13:16 "But privileged are your eyes, for they see; and your ears, for they hear."
דילכון דין טוביהון לעיניכון דהון ולאדניכון
דשמעין:
ואשרי עיניכם כי תראנה (29.5) ואזניכם כי
תשמענה:

13:17 Most assuredly I tell you that many prophets and righteous men yearned to see the things which you see, and didn't see them; and to hear the things which you hear, and didn't hear them.
אמין גיר אמר אנא לכון דסגיאא נביא וזדיקא
אתרגרו דנחזון מדם דהון אנתון ולא חון ולשמע
מדם דשמעין אנתון ולא שמעו:
אמן אני אומר לכם כי (29.6) רבים נביאים וצדיקים
הפצו לדאות אשר (29.7) אתם רואים ולא ראו
ולשמע אשר אתם שומעים (29.8) ולא שמעו:

13:18 "Hear this, the parable of the farmer...
אנתון דין שמעו מתלא דרעא:
לכן שמעו אתם משל הזורע:

13:19 When anyone hears the word of the Kingdom, and doesn't understand it, the evil one comes, and snatches away that which has been sown in his heart. This is what was sown by the roadside.

כל דְשָׁמַע מִלְתָּא דְמַלְפוּתָא וְלֹא מִסְתַּפְּל בָּהּ אֲתָא
בִישָׁא וְחָטַף מִלְתָּא דְזִרְיָעָא בְלִפְנֵי הֵנוּ הוּ דְעַל יַד
אוֹרְחָא אֲזִדְרַע:

כל שְׁמוּעַ (29.9) דְבַר מַלְכוּת וְלֹא יִבְנֵן יִבְא הַרְע
וְיִטְרוּף מַה שְׁזִרְעַ (29.10) בְּלִבּוֹ וְזֵהוּ שְׁזִרְעַ עַל
הַדְרֵךְ:

13:20 What was sown on the rocky places, this is he who hears the word, and immediately accepts it with gladness;

הוּ דִין דְעַל שׁוּעָא אֲזִדְרַע הוּ הוּ דְשָׁמַע מִלְתָּא וְבַר
שְׁעִתָּהּ בְּחֻדוּתָא מִקְבֵּל לָהּ:
וְאִשְׁרֵי נֹזְרַע עַל הַסְּלַע (29.11) זֵהוּ שְׁמוּעַ דְבַר
וּפְתָאוּם בְּשִׂמְחָה יִשָּׂא אוֹתוֹ:

13:21 yet he has no root in himself, but endures for a while. When there is oppression or persecution due to this word, suddenly he falters.

לִית לָהּ דִין עֲקָרָא בָּהּ אֲלֵא דְזִבְנָא הוּ וּמָא דְהוּא
אוֹלְצָנָא אִוּ רְדוּפָא מִטַּל מִלְתָּא עֲגַל מִתְפַּטְּל:
(29.12) וְדוּמָה לֹזְרַע שְׂאֵן לָהּ שׁוֹרֵשׁ כִּי לֹא יַעֲמַד
אֵלֵא ל (29.13) לְשַׁעָה וְכִשְׁיָקוּם צַרָה אוּ רִדּוּף מִיַּד
יִכְשַׁל:

13:22 What was sown among the thorns, this is he who hears the word, but the cares of this age and the deceitfulness of riches choke the word, and he becomes unfruitful.

הוּ דִין דְבֵית פּוּבָא אֲזִדְרַע הוּ הוּ דְשָׁמַע מִלְתָּא וְרִנָּא
דְעֵלְמָא הִנָּא וְטוּעֵנִי דְעוּתָרָא הִנְקִין לָהּ לְמִלְתָּא וְדָלָא
פְּאֲרָא הוּיָא:

(29.14) וְאִשְׁרֵי נֹזְרַע בְּקוּצִים זֵה הוּא שְׁמוּעַ דְבַר
הָאֱלֹהִים (29.15) וְדֹאגַת הָעוֹלָם הַזֶּה וְתַאוֹת שְׂקָר
הַמִּמּוֹן יִחַנֵּק (29.16) אֵת הַדְּבַר וְיִהְיֶה בְּלִי פְרִי:

13:23 What was sown on the good ground, this is he who hears my word, and understands it, who bears fruit, and brings forth, some one hundred times as much, some sixty, and some thirty."

הוּ דִין דְעַל אֲרַעָא טְבִיבָא אֲזִדְרַע הוּ הוּ דְשָׁמַע מִלְתִּי
וּמִסְתַּפְּל וְיִהְיֶה פְּאֲרָא וְעֲבַד אֵת דְמָאָא וְאֵת דְשִׁתִּין
וְאֵת דְתִלְתִּין:

אֲךְ אִשְׁרֵי נֹזְרַע עַל (29.17) אֲרֵץ טוֹבָה זֵה הוּא
שְׁמוּעַ אֵת הַדְּבַר וּמִבְּיָן ו (29.18) וּמִבִּיא פְרִי וְאִחַד
עוֹשֶׂה מֵאָה וְאִחַד שְׁשִׁים וְאִחַד (29.19) שְׁלוּשִׁים:

Parable of Weeds and Wheat

13:24 He presented another parable to them, saying, "The Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is like a man who sowed good seed in his field,

אֲחֻרָנָא מִתְלָא אֲמַתְלָ לְהוּן וְאָמַר דְמִנָּא מְלְפוּתָא
דְשָׁמִיָּא לְעֲבָרָא דְזִרְעַ זִרְעָא טְבִיבָא בְּקִרְיָתָהּ:
עוֹד שֵׁם לְפָנֶיהֶם מִטַּל אַחַר לְאִמּוֹר (29.20) דוּמָה
מַלְכוּת שְׁמִים לְאֲדָם שְׁזִרְעַ זִרְעַ טוֹב ב (29.21)
בְּשַׁדְחוֹ:

13:25 but while people slept, his enemy came and sowed zizonei (weeds) among the wheat, and went away.

וְכַד דְמָכוּ אֲנָשִׁיא אֲתָא בְּעֵלְדִבְבָהּ וְזִרְעַ זִינָא בֵּינָת
חֵטָא וְאֲזַל:
וְכַאֲשֶׁר יִשְׁנוּ אַנְשִׁים בָּא אוֹיְבוֹ וְיִזְרַע (29.22) חֲרוּל
בְּתוֹךְ הַחֲטִים וְיִלְךְ לוֹ:

13:26 But when the blade sprang up and brought forth fruit, then the zizonei (weeds) appeared also.

כַּד דִּין יַעָא עֲסָבָא וְעֲבַד פְּאֲרָא הִיִּדִין אֲתַחֲזִיו אָף
זִינָא:

וְכַשְׁגַּדְל הָעֵשֶׂב (29.23) וְעִשָׂה הַפְרִי אוּ גִרָאוּ שֵׁם גַּם
הַחֲרוּלוֹים:

13:27 The servants of the Morei (Owner) of the house came and said to him, 'Moran (our Lord), didn't you sow good seed in your field? Where did this zizonei (weeds) come from?'

וְקָרְבוּ עֲבָדְהוּי דְמָרָא בֵּיתָא וְאָמְרוּ לָהּ מָרְן לָא הָא
זִרְעָא טְבִיבָא זִרְעַת בְּקִרְיָתְךָ מִן אִימָפָא אֵת בָּהּ זִינָא:
וְיִקְרְבוּ (29.24) עֲבָדֵי בַעַל הַבַּיִת וְיִאמְרוּ אֵלָיו אֲדֹנָי
הֲלֹא זִרְעַ (29.25) טוֹב זִרְעַת בְּשִׁדְךָ וּמֵאֵין בָּאוּ בו
הַחֲרוּלוֹים וְ:

13:28 "He said to them, 'An enemy has done this.' "The servants said to him, 'Do you want us to go and gather them up?'"

הוּ דִּין אָמַר לְהוֹן גְּבִרָא בְעֵלְדִבְכָּא עֲבַד הָדָא אָמְרִין
לָהּ עֲבָדוּהִי צָבָא אַנְתָּ גְּבִרָא אַנְוִן:

Page 30 (30.1) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אָדָם אוֹיֵב עֲשֵׂה
זֹאת וְעַבְדִּים אָמְרוּ (30.2) לוֹ אִם תִּרְצֶה גַלְךָ וְנֶאֱסָפוּ
אוֹתָם:

13:29 "But he said, 'Perhaps while gathering up the zizonei (weeds), you root up the wheat with them as well?"

הוּ דִּין אָמַר לְהוֹן דְּלִמָּא כֹּד מַגְבִּינִן אַנְתוֹן זִינְנָא
תַּעֲקְרוּן עִמְהוֹן אָף חֲטִיא:

וַיֹּאמֶר לֹא פֶן (30.3) תֶּאֱסָפוּ הַרְדּוּלִים וְתִיתְשׂוּ יַחַד
אוֹתָם גַּם הַחֲטִיִּים:

13:30 Let both grow together until the harvest, and in the harvest time I will tell the reapers, "First, gather up the zizonei (weeds), and bind them in bundles for burning; but gather the wheat into my barn."

שְׁבוּקוּ רְבִיזִין תְּרִיחוּן אֲכַחְדָּא עֲדִמָּא לְחֻצְדָּא וּבִזְבָּנָא
דְּחֻצְדָּא אָמַר אַנְנָא לְחֻצְדָּא גְּבֹו לֹקְדָם זִינְנָא וְאֶסְרוּ
אֲנֹן מֵאֶסְרִיתָא דְּנֶאֱקְרוּן חֲטִיא דִּין כְּנָשׁוּ אֲנִין
לְאוּצְרִי:

(30.4) הַנִּיחוּ שְׁנֵיהֶם כֹּדִי שִׁיגְדְלוּ עַד הַקְצִיר וּבַעַת
הַקְצִיר (30.5) אוֹמֵר לְקוֹצְרִים אִיסְפוּ בַתְחִילָה
הַהַרְדּוּלִים וְקִשְׂרוּ (30.6) אוֹתָם לְצִרְרוֹת לְשׁוֹרֶף
וְחֲטִיִּים אִיסְפוּ לְגִרְנִי:

Parable of the Mustard Seed

13:31 He presented another parable to them, saying, "The Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is like a grain of mustard seed, which a man took, and sowed in his field;

אַחְרָנָא מִתְלָא אַמְתָּל לְהוֹן וְאָמַר דְּמִיָּא מִלְפּוֹתָא
דְּשִׁמְיָא לְפִרְדֵּתָא דְּהַרְדִּילָא דְּנֶסֶב גְּבִרָא זִרְעָה
בְּקִרְיָתָהּ:

עוֹד (30.7) שֵׁם לְפָנֵיהֶם מִשַׁל אַחַר לֵאמֹר נִדְמַתָּה
מִלְכוֹת (30.8) הַשָּׁמַיִם לְגִרְעִין חֲרָדֵל שִׁיקָה אוֹתוֹ
אָדָם וּזְרָעוֹ (30.9) בְּשִׂדְחָו:

13:32 which indeed is smaller than all seeds. But when it is grown, it is greater than the herbs, and becomes a tree, so that the birds of the air come and lodge in its branches."

וְהִי זְעוּרִיָּא הִי מִן פְּלִחוֹן זְרָעוֹנָא מָא דִּין דְּרִבְתָּ רִבָּא
הִי מִן פְּלִחוֹן זְרָקוֹנָא וְהוּיָא אֵילָנָא אִיךְ דְּתֵאֲתָא
פְּרַחְתָּא דְּשִׁמְיָא תִּקְוִן בְּסוֹפֵיָהּ:
וְהוּיָא קִטְוִן מִכָּל זְרָעִים וְכִשְׁיגְדֵל יִהְיֶה דְדוּל (30.10)
הַעֲשִׂיבִים וְיִהְיֶה עֵץ שָׂגֵם עוֹפּוֹת הַשָּׁמַיִם יִבְאוּ וְקִנְנוּ
(30.11) בְּסוֹפּוֹתָיו:

Parable of the Yeast

13:33 He spoke another parable to them. "The Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is like yeast, which a woman took, and hid in three measures of meal, until it was all leavened."

אַחְרָנָא מִתְלָא אָמַר לְהוֹן דְּמִיָּא מִלְפּוֹתָא דְּשִׁמְיָא
לְחִמְיָא הוּ דְּשִׁקְלַת אַנְתָּתָא טְמֵרַת בַּתְלַת סֵאִין
דְּקִמְחָא עֲדִמָּא דְּכָלָה חֲמֵעַ:

עוֹד דְּבַר אֲלֵיהֶם בְּמִשַׁל אַחַר (30.12) נִדְמַתָּה מִלְכוֹת
שָׁמַיִם לְחִמְץ שִׁתִּיקָה אִשָּׁה וְטִמְנָה (30.13) אוֹתוֹ
בְּשִׁלְשָׁה סֵאִין שֵׁל סֵלַת עַד שִׁיחְמֵץ כּוֹלוֹ:

Why Parables?

13:34 Yeshu (Jesus) spoke all these things in parables to the crowds; and without a parable, he didn't speak to them,

הָלִין פְּלִחוֹן מִלָּל יִשׁוּעַ בְּפִלְאֲתָא לְכַנְשָׁא וְדִלָּא
פְּלְאֲתָא לָא מִמְלָל הוּא עִמְהוֹן:

כָּל (30.14) אֵלֶּה דְּבֵרֵי יִשׁוּ בְּמִשְׁלִים אֵל הַכִּיתוֹת
וּמִבְּלֵי מִשְׁלִים (30.15) מִשְׁלִים הוּא לֹא הִיָּה מְדַבֵּר
עִמָּהֶם:

13:35 that it might be fulfilled which was spoken through the prophet, saying, "I will open my mouth in parables; I will utter things hidden from the foundation of the world."

אִיךְ דְּנִתְמַלָּא מִדָּם דְּאֵתְאֵמַר בְּיַד גְּבִיָּא דְּאָמַר אֶפְתַּח
פּוּמִי בְּמִתְלָא וְאֶבַע פְּסִינְתָּא דְּמִן קִדָּם תְּרַמְיָתָהּ
דְּעִלְמָא:

כֹּדִי לְמִלָּא (30.16) מֵאֵמַר הַנְּבִיא הַאוּמֵר אֶפְתַּח
בְּמִשַׁל פִּי אֲבִיעָה (30.17) חִידוֹת מִנִּי קִדָּם:

Parable of the Weeds Explained

13:36 Then Yeshu (Jesus) sent the crowds away, and went into the house. His Tal'midei (Disciples) came to him, saying, "Explain to us the parable of the zizonei (weeds) of the field."

הַיְדִין יֵשׁוּעַ שִׁבַּק לְכַנְשֵׁי וּאֶתָא לְבֵיתָא וְקָרְבוּ לְוֵתָהּ
תְּלַמְּיָדוּהִי וְאָמְרִין לֵיהּ פְּשִׁיק לָן מֵתְלָא הֵו דְזִיזְנָא
וְדִקְרִיתָא:

אז עזב הכיתות ויבאו בבית (30.18) ויגשו אליו
תלמידיו לאמר פתר לנו את משל הרדולי (30.19)
השדה:

13:37 He answered them, "The sower of good seed is the B'reh D'Enosha (Son of Man),
הו דִּין עֲנָא וְאָמַר לְהוֹן הֵו דְזִרְעֵ זֶרְעָא טָבָא אִיתְוָהִי
בְרַה דְאֲנָשָׂא:
ויען ויאמר מי שזרע זרע טוב הוא בן ה (30.20)
האדם:

13:38 the field is the world; and the good seed, these are the children of the Kingdom; and the zizonei (weeds) are the children of the evil one.
וְקִרְיָתָא אִיתְוָהִי עֲלֵמָא זֶרְעָא דִּין טָבָא בְנֵיה אֲנֹן
דְּמִלְפּוּתָא זִיזְנָא דִּין אִיתְוָהִי בְנֵיה דְּבִישָׂא:
והשדה העולם וזרע הטוב הם בני מלכות (30.21)
והרדולים הם בני בליעל:

13:39 The enemy who sowed them is Sotona (Satan). The harvest is the end of the age, and the reapers are angels.
בְּעֵלְדִבְבָא דִּין דְזִרְעֵ אֲנֹן אִיתְוָהִי סָטָנָא הַצֵּדָא דִּין
אִיתְוָהִי שׁוּלְמָה דְעֲלֵמָא הַצֵּדָא דִּין מִלְאָכָא:
ואויב אשר זרע אותם (30.22) הוא השטן וקציר
היא תכלית העולם וקוצרים (30.23) הם המלאכים:

13:40 As therefore the zizonei (weeds) are gathered up and burned with fire; so will it be at the end of this age.
אִיכְפָנָא הַכִּיל דְּמִתְגַּבֵּין זִיזְנָא וְקָרִין בְּנוֹרָא הַכְּנָא
נְהוּא בְּשׁוּלְמָה דְעֲלֵמָא הַנָּא:
וכאשר נאספו הרדולים ונשרפו (30.24) באש כן
יהיה בתכלית העולם:

13:41 The B'reh D'Enosha (Son of Man) will send out his angels, and they will gather out of his Kingdom all things that cause stumbling, and those who do iniquity,
נְשִׂידַר בְּרַה דְאֲנָשָׂא מִלְאָכוּהִי וְנִגְבוּן מִן מִלְפּוּתָהּ
כְּלָהוֹן מִכְשׁוּלָא וְכְלָהוֹן עֲבָדֵי עוֹלָא:
כי ישלח בן האדם (30.25) את מלאכיו ויאספו מבין
מלכותו כל מכשולים (31.1) Page 31 ואותם שיעשו
פשע:

13:42 and will cast them into the furnace of fire. There will be weeping and the gnashing of teeth.
וְנִרְמֹן אֲנֹן בְּאִתְוָנָא דְנוֹרָא תַּמָּן נְהוּא בְּכִנָּא וְחוּרָק
טִנָּא:
וישלחם אל תנור האש שם (31.2) יהיה בכי וחרוק
שנים:

13:43 Then the righteous will shine forth like the sun in the Kingdom of their Father. Whoever has ears to hear, let him hear.
הַיְדִין יִדְיָקָא נְנַהֲרוּן אִיךְ שְׂמִשָּׂא בְּמִלְפּוּתָהּ דְאֲבוּהוֹן
מִן דְאִית לֵהּ אֲדִנָּא דְנִשְׁמַע גְּשִׁמַּע:
אז צדיקים יזהירו כשמש (31.3) במלכות אביהם מי
שלו אזנים לשמוע ישמע:

Three Parables

13:44 "Again, the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is like a treasure hidden in the field, which a man found, and hid. In his joy, he goes and sells all that he has, and buys that field.
תּוֹב דְּמִיָּא מִלְפּוּתָא דְשְׂמִיָּא לְסִימָתָא דְמִטְשִׂיָּא
בְּקִרְיָתָא הִי דְאִשְׁפָּחָה גְּבָרָא וְטִשְׂיָהּ וּמִן הַדּוּתָהּ אָזַל
זָבָן כָּל דְאִית לֵהּ וּזְבָנָהּ לְקִרְיָתָא הִי:
(31.4) נדמתה מלכות שמים לאוצר הנסתר בשדה
(31.5) אשר אם ימצא אדם יסתיר ומן שמחתו ילך
(31.6) וימכור כל אשר לו ויקנה השדה הזה:

13:45 "Again, the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is like a man who is a merchant seeking fine pearls,
תּוֹב דְּמִיָּא מִלְפּוּתָא דְשְׂמִיָּא לְגְבָרָא תַּגְרָא דְבָעָא
הִנָּא מְרַגְנִיתָא טָבָתָא:
(31.7) עוד נדמתה מלכות שמים לאדם הסוחר
(31.8) המבקש מרגליות טובות:

13:46 who having found one pearl of great price, he went and sold all that he had, and bought it.

כַּד דִּין אֶשְׁפַח מִרְגָנִיתָא הָדָא יְקִירַת דְּמִיָּא אֶזְל זֶבֶן
כָּל מָא דֵאִית לָהּ וּזְבַנָּהּ:

וּכְשִׁמְצָא מִרְגָלָא אַחַת (31.9) יְקָרָה הֵלֶךְ וּמָכַר כָּל
אֲשֶׁר לוֹ וּקְנָה אוֹתָהּ:

13:47 "Again, the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is like a dragnet, that was cast into the sea, and gathered some fish of every kind,

תּוֹב דְּמִיָּא מְלֻפּוֹתָא דְּשִׁמְיָא לְמַצִּידָתָא דְּנַפְלַת בִּימָא
וּמִן כָּל גִּנְס כְּנֻשָׁת:

עוֹד (31.10) נִדְמַתָּה מַלְכוּת שָׁמַיִם לְמַכְמוֹרַת

הַשְּׁלוּחָה (31.11) בִּים וְהִיא אוֹסְפָה מִכָּל מִינֵי דְּגִיָּם:

13:48 which, when it was filled, they drew up on the beach. They sat down and sorted, and the good was tossed into containers, but the bad were cast away.

וּכְד מְלַת אֶסְקוּהָ לְסַפְרֵי יִמָּא וַיִּתְּבוּ גִבּוֹי וּטְבָא אַרְמִי
בְּמֵאנָא וּבִישָׂא טִדּוֹ לְבָר:

וּמוֹצִיאִים (31.12) אוֹתָהּ כְּשִׁהִיא מְלֵאָה וְעַל שַׁפַּת

הַיָּם יוֹשִׁבִים (31.13) וּבוֹחֲרִים אֶת הַטּוֹבִים וְשָׁמַיִם

אוֹתָם לְכָלִים (31.14) וְהַרְעִים יִשְׁלַחוּם לַחוּץ:

13:49 So will it be in the end of the world. The angels will come forth, and separate the wicked from among the righteous,

הַכְּנָא נְהוּא בְּשׂוּלְמָה דְּעֵלְמָא נְפָקוּן מְלֵאכָא וְנַפְרִטוּן
בִּישָׂא מִן בִּינֵי זְדִיקָא:

כֵּן יִהְיֶה בְּתַכְלִית (31.15) הָעוֹלָם כִּי יֵצְאוּ מְלֵאכִים

וַיִּבְדְּלוּ אֶת הַרְעִים (31.16) מֵתוֹךְ הַצְּדִיקִים:

13:50 and will cast them into the furnace of fire. There will be the weeping and the gnashing of teeth."

וְנִרְמוּן אַנְוִן בְּאַתְוִנָּא דְּנִנְרָא תִמְן נְהוּא בְּכִנָּא וְחִוּרָק
שִׁנָּא:

וַיִּשְׁלַחוּ אוֹתָם אֶל תַּנּוּר (31.17) הָאֵשׁ שֶׁם יִהְיֶה בְּכִי
וְחִרוּק שִׁנַּיִם:

Old and New Treasures

13:51 Yeshu (Jesus) said to them, "Have you understood all these things?" They answered him, "Yes, Moran (our Lord)."

אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ אֶסְתַּפְּלַתוֹן פְּלַחִין הֵלִין אָמְרִין לָהּ
אִין מְרָן:

הַבִּינּוֹתָם (31.18) כָּל אֱלֹהִים וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֵּן:

13:52 He said to them, "Therefore, every Sofra (Scribe) who is made a Tal'mida (Disciple) to the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is like a man who is the Morei (Owner) of a household, who brings out of his treasure new and old things."

אָמַר לְהוֹן מִטַּל הֵנָּא כָּל סַפְרָא דְּמַתְּלֵמַד לְמַלְכוּת
שִׁמְיָא דְּמֵא לְגַבְרָא מְרָא בֵּיתָא דְּמִפְּק מִן סִימְתָּה
חֲדַתָּא וְעַתִּיקָתָא:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְכֵן (31.19) כָּל סוֹפֵר מְלוּמַד בְּמַלְכוּת

שָׁמַיִם הוּא דוֹמָה (31.20) לְאָדָם בְּעַל הַבַּיִת שְׁמוּצִיא

מִן אוֹצְרוֹ הַחֲדָשִׁים (31.21) וַיִּשְׁנִים:

13:53 It happened that when Yeshu (Jesus) had finished these parables, he departed from there.

וְהוּא דְּכַד שָׁלֵם יִשׁוּעַ מַתְּלָא הֵלִין שִׁנֵּי מִן תַּמְנִין:

וַיְהִי כַכְּלוֹת יִשׁוּ לְדַבֵּר מִשְׁלִים אֱלֹהִים (31.22) עֵבֶר

מִשָּׁם:

Yeshu is Rejected

13:54 Coming into his own city, he taught them in their C'nushatha (Synagogue), so that they were astonished, and said, "Where did this man get this wisdom, and these miracles?"

וְאָתָּא לְמִדְיִנְתָּהּ וּמְלַף הוּא לְהוֹן בְּכַנּוּשְׁתָּהוֹן אִיפְּנָא
דְּנַתְּהוֹן וַיֹּאמְרוּן אִימְפָא לָהּ לְהֵנָּא חֲכַמְתָּא הָדָא
וְחִילָא:

וַיָּבֵא אֶל אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וַיְלַמְדֵם (31.23) בְּבֵתִי

כְּנַסְיוֹתָם וַיִּתְמַחוּ לְאָמַר מֵאִין לִזֶּה (31.24) הַחֲכָמָה

הַזֹּאת וְהַגְּבוּרָה:

13:55 Isn't this the carpenter's son? Isn't his mother called Mar'yam (Mary), and his brothers, Ya'qov (Jacob), Yoseh (Joseph), Shimon, and Yihudo?"

לֹא הוּא הֵנָּא בְּרָה דְּנִנְרָא לָא אִמָּה מִתְקַרְיָא מַרְיָם
וְאֶחָוֵי יַעֲקֹב וַיּוֹסֵא וְשִׁמְעוֹן וַיְהוּדָא:

הֲלֹא זֶה בֶּן נַפְחָא (31.25) הֲלֹא אִמּוֹ נֹאמְרָה מַרְיָם

וְאֶחָיו יַעֲקֹב וַיּוֹסֵף וְשִׁמְעוֹן [Page 32] וַיְהוּדָה:

13:56 Aren't all of his sisters with us? Where then did this man get all of these things?"

וְאֶחָוֵיהָ פְּלַחִין לֹא הָא לְוָתָן אַנְוִן אִימְפָא לָהּ לְהֵנָּא
הֵלִין פְּלַחִין:

וְהֲלֹא אֶחָיוֹתַי כָּלָן עִמָּנוּ הֵם וּמֵאִין לִזֶּה כָּל אֱלֹהִים:

13:57 They were offended by him. But Yeshu (Jesus) said to them, "A prophet is not without honor, except in his own city, and in his own house."

ומתפסלין הוּן בַּהּ הוּ דִין יִשׁוּעַ אָמַר לַחֹזֵן לִית נְבִיא
דְּצַעִיר אֶלְיָא אֵן פְּמַדִּינְתָּהּ וּבְבִיתָהּ:

**(32.2) ויכשלו בו ויאמר אליהם ישו אין נביא בלא
כבוד (32.3) אלא במקום מולדתו ובביתו:**

13:58 He didn't do many miracles there because they were not trusting.

וְלֹא עֲבַד תַּמָּן חֵילָא סְגִיָאָא מִטַּל לֹא הִימְנִיתְהוּן:
וְלֹא עָשָׂה שֵׁם גְּבוּרוֹת (32.4) רַבּוֹת בַּעֲבוּר סַרְרוֹתָם:

Chapter 14

Yochannon the Immerser Dies

14:1 At that time, Herodes (Herod) the Tetrarco heard the report concerning Yeshu (Jesus),

בְּהוּ דִין זְבִנְאָא שְׁמַע הַרְוֹדֵס טִטְרַרְקָא שְׁמַעָה דִישׁוּעַ:
(32.5) בעת ההיא שמע הורודוס אחד (32.6)

מארבעה נשיאים שמעו של (32.7) ישו:

14:2 and said to his servants, "This is Yochannon (John) the Immerser. He is risen from the dead. That is why these miracles work in him."

וְאָמַר לְעַבְדָּוְהִי הָנֵא הוּ יוֹחָנָן מְעַמְדָּנָא הוּ קָם מִן בֵּית
מֵיתָא מִטַּל הָנֵא חֵילָא מִסְתַּעֲרִין בָּהּ

**וַיֹּאמֶר לְנַעֲרָיו זֶה הוּא יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל הוּא קָם
מִמֵּתִים וְעַל כֵּן הַכְּחוֹת יַפְעִלוּ (32.9) בּוּ:**

14:3 For Herodes (Herod) had seized Yochannon (John), and bound him, and put him in prison for the sake of Herodiya, the wife of his brother Pilipos (Philip).

הוּ דִין הַרְוֹדֵס אָחַד הָוָא לְיוֹחָנָן וְאַסְרָהּ וְאַרְמִיָּהּ בֵּית
אַסְיָרָא מִטַּל הַרְוֹדִיָּא אֲנַתְתָּ פִּילִיפּוֹס אַחוּהִי:

**והורודוס החזיק ביוחנן ויאסור אותו ונתנו (32.10)
בבית האסורים מפני הורודוסית אשת אחיו:**

14:4 For Yochannon (John) said to him, "It is not lawful for you to have her."

אָמַר הָוָא לָהּ גֵּיר יוֹחָנָן דִּלָּא שְׁלִיט דִּתְהוּא לָךְ
אַנְתָּתָא:

(32.11) כי אמרה אליו יוחנן אינו ראוי שיהיה עמך:

14:5 And he would have killed him, but he feared the Ammo (people), because they considered him to be a prophet.

וּצָבָא הָוָא לְמַקְטִילָהּ וּדְחַל הָוָא מִן עַמָּא דְאַיִךְ
דְּלִנְבִיאָא אַחִידִין הָוּן לָהּ:

**וירצה (32.12) להרוג אותו ויראה את העם והיה
בעיניהם (32.13) כנביא:**

14:6 But when Herodes' (Herod)'s birthday came, the daughter of Herodiya danced before the guests and it pleased Herodes (Herod).

כַּד הָוָא דִין יְלִידָהּ הַרְוֹדֵס רְקִדַת בְּרַתָּהּ דִּהַרְוִיָּא
קָדָם סְמִיכָא וְשִׁפְרַת לָהּ לְהַרְוֹדֵס:

**וביום מולדת הורודוס דילגה בתה (32.14) של
הורודוסית בתוך והיא ישרה בעיני ה (32.15)
הורודוס:**

14:7 Whereupon he promised with an oath to give her anything she asked.

מִטַּל הָנֵא לְמוֹמְתָא יִמָּא לָהּ דְנִתְלָ לָהּ פְּלִמְדָם
דִּתְשִׁאֵל:

**וישבע לה בשבועה לתת לה כל מה (32.16)
שתשאל ממנו:**

14:8 She, being prompted by her mother, said, "Give me here on a platter the head of Yochannon (John) the Immerser."

הִי דִין מִטַּל דְּמִלְפָּא הָוָת לְאַמָּה אֲמַרַת הַב לִי הַרְפָּא
בְּפִינְקָא רִשָּׁה דְיוֹחָנָן מְעַמְדָּנָא:

**והיא נזחרה מאמה ותאמר (32.17) תן לי פה בקערה
ראשו של יוחנן הטובל:**

14:9 The king was sickened, but because of his oath and guests, he commanded it to be given to her,

וּכְרִיתַת לָהּ לְמִלְפָּא מִטַּל דִּין מְוִמְתָּא וְסְמִיכָא פְּקַד
דְּנִתְיָהּ לָהּ:

**(32.18) ויתעצב למלך אלא בעבור השבועה
יבעבור (32.19) אותם אשר ישבו עמו יחדיו בשלחן
ציוה (32.20) להנתן לה:**

14:10 and he sent and beheaded Yochannon (John) in the prison.

וְשִׁדְרַת פְּסָקָה רִשָּׁה דְיוֹחָנָן בֵּית אַסְיָרָא:
וַיִּשְׁלַח וַיִּקְצֹץ רֹאשׁוֹ שֶׁל יוֹחָנָן אֲשֶׁר (32.21) בְּבֵית
הַסּוּחָר:

14:11 His head was brought on a platter, and given to the girl -- and she brought it to her mother.

וְאִתִּי רִשָּׁה בְּפִינְכָא וְאִתְיָהֵב לְטִלְיָתָא וְאִתְנָתָה
לְאִמָּהּ:

וּשְׂינְשָׁא רֵאשׁוּ בַקְעָרָה וּוּתְנוּ (32.22) אוֹתוֹ לְנַעֲרָה
וּוּעִשׂוּ כֵן וּנְתַן לְנַעֲרָה וְהִיא (32.23) נִשְׂאוּ לְאִמָּהּ:

14:12 His Tal'midei (Disciples) came, and took the body, and buried it; then went and revealed it to Yeshu (Jesus).

וּקְרָבוּ תַלְמִידֵיהּ שִׁקְלוּ שְׁלֵדָה קִבְרוּ וְאָתְּוּ הָוִי לְיִשׁוּעַ:
וּנְשׂוּ תַלְמִידֵיהּ וּסִירוּ אֶת גּוֹפוֹ (32.24) וּקְבֵרוּהוּ
וַיֵּבְאוּ וַיַּגִּידוּ תַלְמִידֵיהּ לִישׁוּ:

Feeding Five Thousand

14:13 Now when Yeshu (Jesus) heard this, he withdrew from there in a boat, to a deserted place alone. But when the crowds heard it, they followed him on dry land from the cities.

יִשׁוּעַ דִּין פֶּד שִׁמְעַע שְׁגִי מִן תַּמְן בְּאַלְפָּא לְאַתְרָא
חֹרְפָא בְּלֹחֻדְהִי וְכַד שִׁמְעוּ כְנִשְׂא אֶזְלוּ בְּתַרְהָ
בִּיבְשָׂא מִן מְדִינָתָא:

וּכְשִׁמְעוּ (32.25) סַר מִשָּׁם בְּסַפִּינָה לְמִקּוּם הַמְדַבֵּר
לְבַדּוֹ (33.1) Page 33 וְתִשְׁמַעְנָה הַכַּחוֹת וְתִלְכְּנָה
בְּרַגְלֵיהֶם אַחֲרָיו (33.2) מַעֲרִיהֶם:

14:14 Yeshu (Jesus) went out, and he saw a great crowd. He had compassion on them, and healed their sick.

וּנְפַק יִשׁוּעַ הֵזָא כְנִשְׂא סְגִיָּאָא וְאַתְרָהֶם עֲלִיהוּן וְאִסִּי
כְרִיחֵיהוּן:
וַיֵּצֵא וַיֵּרָא אֶת עַם רַב וַיִּרְחַמֵם (33.3) וַיִּרְפָּא אֶת
חֹלֵיהֶם:

14:15 When twilight approached, his Tal'midei (Disciples) came to him, saying, "This place is deserted, and the hour is already late. Send the crowds of men away, that they may go into the villages, and buy themselves food."

פֶּד הָוָא דִּין רְמִשָּׂא קָרְבוּ לְוִתָּה תַלְמִידֵיהּ וְאָמְרוּ לֵה
אַתְרָא חֹרְפָא הוּ וְעַדְנָא עֵבֵר לֵה שְׂרִי כְנִשְׂא
דְּאַנְשָׂא דְנֵאזְלוּן לְקוּרְיָא וּנְבַנּוּן לְהוּן סִיבְרָתָא:
וְאַחֲרֵי שְׁהִיָּה עֵרֵב קָרְבוּ א (33.4) אֵלָיו תַלְמִידֵיהּ
לְאַמּוֹר שָׁמָּם הַמִּקּוּם וְהַשְׁעָה (33.5) כְּבַר עֵבֵרָה וְעַל
כֵּן הִנֵּה הַכִּיתוֹת כְּדֵי שֶׁתִּלְכְּנָה (33.6) אֶל כְּפָרִים
וְתִקְנִינָה לֶחֶם אוֹכְלִי:

14:16 But Yeshu (Jesus) said to them, "They don't need to go away. You give them something to eat."

הוּ דִּין אָמַר לְהוּן לָא מִתְבַּעָא לְהוּן לְמֵאֲזַל הָבוּ לְהוּן
אַנְתוֹן לְמֵאֲכַל:

וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם (33.7) יִשׁוּ לֹא יִצְטָרְכוּ לִלְכֹת אִתְּם
תְּנוּ לֶחֶם לְאוֹכְלִי:

14:17 They told him, "We only have here five loaves and two fish."

הַבּוֹן דִּין אָמְרוּ לֵה לֵית לָן תַּנְן אֶלְפָּא חֲמִשָּׁ גְרִיזָן
וּתְרִין נִגְנִין:

(33.8) וַיַּעֲנוּ לוֹ אֵין לָנוּ פַּה כִּי אִם הַמִּשָּׂה לֶחֶם וּשְׁנֵי
(33.9) דְּגִיָּם:

14:18 Yeshu (Jesus) said, "Bring them here to me."

אָמַר לְהוּן יִשׁוּעַ אִתְּוּ אֲנּוֹן לִי לְהַרְפָּא:
וַיֹּאמֶר לֶחֶם הַשִּׂיאוּם הַלּוּם אֵלֵי:

14:19 He commanded the crowds to recline on the ground; and he took the five loaves and the two fish, and looked up to heaven, and he blessed, and broke, and gave the loaves to the Tal'midei (Disciples), and the Tal'midei (Disciples) dispensed it to the crowds.

וּפְקַד לְכְנִשְׂא לְמִסְתַּמְכוּ עַל אַרְעָא וּשְׁקַל הַבּוֹן חֲמִשָּׂא
לְחֵמִין וּתְרִין נִגְנִין וְחָרַב בְּשִׁמְיָא וּבְרַךְ וּקְצָא וַיַּחֲב
לְתַלְמִידֵיהּ וְהַבּוֹן תַלְמִידָא סָמוּ לְכְנִשְׂא:
וַיֵּצֵא אֶת (33.10) הָעַם לְשִׁבְתָּא לְאוֹכְלֵי עַל הַחֲצִיר
בְּשַׂדְּהָ וְהוּא (33.11) לָקַח חֲמִשָּׂה לֶחֶם וּשְׁנֵי דְגִיָּם
וַיִּשֶׂא עֵינָיו (33.12) אֶל הַשָּׁמַיִם וַיְבָרַךְ וַיִּשְׁבֵּר וַיִּתֵּן
הַלֶּחֶם לְתַלְמִידֵיהּ (33.13) וְתַלְמִידֵיהּ נָתַנוּ לְכִיתוֹת:

14:20 They all ate, and were satisfied. Then they took up, of the remaining pieces, twelve baskets that were full.

ואֶכְלוּ כָּלְהוֹן וְסִבְעוּ וְשִׁקְלוּ תּוֹתֵרָא דְקִצְיָא תְּרַעַסָר
קוֹפִינִין כַּד מְלִין:
וַיֹּאכְלוּ כָּלֵם וַיִּשְׁבְּעוּ (33.14) וְנִשְׂאָרוֹ לְהֵם שְׁנַיִם
עֶשְׂרֵם סֻלִּים מְלֵאִים מִפֶּת:

14:21 Those men that had eaten, were about five thousand, besides women and children.

הָגוֹן דִּין אַנְשָׂא דְאֶכְלוּ הָוִין הָוִי אֶלְפָא חֲמִשָּׂא סֻטָר
מִן נְשִׂא וְטַלְיָא:
(33.15) וּמִסְפַּר הָאוֹכְלִים הִיָּה חֲמִשָּׂה אֶלְפֵי אִישׁ
בְּלַתִּי (33.16) הַנְּשִׂים וְהַטַּף:

Yeshu Walks on Water

14:22 At once Yeshu (Jesus) urged his Tal'midei (Disciples) to ascend into the boat, and to go ahead of him to the other side, while he sent the crowds away.

וּמַחְדָּא אֶלְיָן לְתַלְמִידוּהִי דְנִסְקוֹן לְסַפִּינְתָא וַיִּנְאֲזֹלִין
קְדָמוּהִי לְעִבְרָא עַד שְׂרָא הוּי לְכַנְשָׂא:
וּמִיד פִּצַּר יֵשׁוּ בְּתַלְמִידוֹ לְעִלּוֹתֵם (33.17) בְּסַפִּינָה
וּלְלַכְתֵּם לְפָנָיו עִבְרֵם הִים עַד שִׁינְיָה (33.18) הַכִּיתוֹת:

14:23 After he had sent the crowds away, he went up to the mountain alone to pray. And when it was dark, he was there alone.

וְכַד שְׂרָא לְכַנְשָׂא סָלַק לְטוֹרָא בְּלַחוּדוּהִי לְמַצְלִיו וְכַד
חֲשִׁפַת בְּלַחוּדוּהִי הָוִי תַמְזִין:
וְכַשְׁהֵנִיחַ אֶת הָעַם עִלָּה לְבַדּוֹ עַל הָהָר (33.19)
לְהַתְּפַלֵּל וַיְהִי עֵרֵב וְהוּא לְבַדּוֹ הִיָּה שָׁם:

14:24 But the boat was now distant from the land by many stadia, being severely beaten by the waves, for the wind was against them.

וְאֶלְפָא רְחִיקָא הָוִת מִן אַרְעָא אֶסְטִדּוֹתָא סְגִיָּאָא כַּד
מִשְׁתַּנְּשָׂא סְגִי מִן גְּלִילָא רִוְחָא גִיר לְקוֹבְלָה הָוִת:
וְהַסְפִּינָה (33.20) גִּדְפָה בְּתוֹךְ הִים מִן הַגְּלִים כִּי הָרוּחַ
הִיָּה (33.21) לְהֵם לְחַפְדִּי:

14:25 In the fourth watch of the night, Yeshu (Jesus) came to them, walking on the water.

בְּמִטְרָתָא דִּין רְבִיעִיתָא דְלֵילָא אָתָא לְוִתְהוֹן יֵשׁוּעַ כַּד
מַחְלֵךְ עַל מַיָּא:
וַיְהִי בְּרִבְעִיתָא בְּאַשְׁמוֹרֶת הַלֵּילָה (33.22) וַיָּבֵא
אֵלֵיהֶם וַיֵּלֶךְ עַל הַיָּם:

14:26 When the Tal'midei (Disciples) saw him walking on the water, they were troubled, saying, "It is a false apparition!" and they cried out for fear.

וַחֲזָאוּהִי תַלְמִידוּהִי דְמַחְלֵךְ עַל מַיָּא וְאַתְתַּזְעוּ וְאָמְרִין
הָוִי דְחֻזָּא הוּי דְגִלָּא וּמִן דְּחַלְתְּהוֹן קָעוּ:
וְרוֹאִים אוֹתוֹ מִתַּחְלָךְ (33.23) עַל הַיָּם וְנִבְהָלוּ וַיֹּאמְרוּ
כִּי מַזִּיק הוּא וַיִּתְּצַעְקוּ (33.24) מִירָאָה:

14:27 But immediately Yeshu (Jesus) spoke with them, saying "Have courage! I am! Don't be afraid."

הוּי דִּין יֵשׁוּעַ כַּד שְׁעַתָּה מְלַל עִמְהוֹן וְאָמַר אֶתְלַבְּבוּ
אָנָּה אָנָּה לָא תִדְרַחְלוּן:
וּפְתָאוּם דְּבַר יֵשׁוּ אֵלֵיהֶם לְאֹמְרוֹ בְּטַחוּ (33.25) כִּי
אֲנִי הוּא אֶל תִּירָאוּ:

14:28 Kefo (Peter) answered him and said, "Mor'i (my Lord), if it is you, command me to come to you on the waters."

וַעֲנָא כַּפָּא וְאָמַר לֵיה מְרִי אֵן אַנְתָּ הוּי פְּקוּד לִי אֵתָא
לְוִתְךָ עַל מַיָּא:
וַיַּעַן כִּיפָה וַיֹּאמַר (34.1) Page 34 אַרְנִי אִם אַתָּה
הוּא צוּה וְאִבּוּא אֵלֶיךָ עַל הַיָּם:

14:29 Yeshu (Jesus) said to him, "Come!" Kefo (Peter) stepped down from the boat, and walked on the waters to come to Yeshu (Jesus).

יֵשׁוּעַ דִּין אָמַר לֵיה תָּא וְנַחַת כַּפָּא מִן אֶלְפָא וְחַלֵּךְ
עַל מַיָּא דְנִאֲתָא לְוִת יֵשׁוּעַ:
(34.2) וְהוּא אָמַר בּוּא וַיֵּרֵד כִּיפָה מִן הַסְפִּינָה וַיֵּלֶךְ
עַל (34.3) הַיָּם לְבָא אֶל יֵשׁוּ:

14:30 But when he saw that the wind was strong, he was afraid, and beginning to sink, he cried out, saying, "Mor'i (my Lord), save me!"

וְכַד הָוִי רִוְחָא דְקִשְׁיָא דְחַל וְשָׂרִי לְמַטְבַּע וְאָרִים
קָלָה וְאָמַר מְרִי פְרוֹקִינִי:
וְכַשְׁרָאָה רוּחַ חֲזָקָה יֵרָא מְאֹד (34.4) פֶּן יִטְבּוּעַ וְצַעַק
לְאֹמַר אַרְנִי הוּשִׁיעֵנִי:

14:31 Immediately Moran (our Lord) stretched out his hand, took hold of him, and said to him, "You of little faith, why did you doubt?"

וְכַד שְׁעַתָּה פִּשְׁטַת אִידָּה מְרִין וְאַחְדָּה וְאָמַר לֵיה זַעוּר
הִימְנוּתָא לְמִנָּא אֶתְפַּלְגַת:
וּמִיד (34.5) נִטָּה יֵשׁוּ אֶת יָדוֹ וַיֵּאחֲזֵז בּוֹ וַיֹּאמַר אֵלָיו
קְטוֹן אַתָּה (34.6) בְּאַמוּנָה לְמָה וְסַתְּפַקְתָּה:

14:32 When they got up into the boat, the wind ceased.
וְכַד סִלַּק לְאַלְפָא שְׁלִית רִיחָא:

וְכַשְׁעֵלָה אֶל הַסְפִינָה (34.7) מִיַּד נִשְׁתַּתַּק הַרוּחַ:

14:33 Those who were in the boat came and worshiped him, saying, "Truly, you are the B'reh D'Aloha (Son of God)!"

וְאָתָּו הֵגוּן דְּבַאלְפָא סָגְרוּ לֵה וְאָמְרוּ שְׁרִיךְ אֵיִת בְּרַח
אֲנַת דְּאַלְהָא:

וְכַשְׁהִיּוּ בַסְפִינָה בָאוּ ו (34.8) וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ לְאִמּוֹר
בְּאִמַת בֶּן הָאֱלֹהִים אֲתָה:

A Healing in Genosar

14:34 And they rowed and came to the land of Genosar (Gennesaret).

וַרְדּוּ וְאָתָּו לְאַרְעָא דְגִנְסָר:

(34.9) וְהֵם הִלְכוּ מֵעֵבֶר לַיָּם וַיְבֹאוּ בָאֶרֶץ גִּינוֹסָר:

14:35 When the men of that place recognized him, they sent into all that surrounding villages, and brought to him all who were very sick,

וְאִשְׁתְּוֹדְעוּהִי אֲנָשָׂא דְאַתְרָא הָוּ וַיִּשְׁדְּרוּ לְכָלֵּהִין קוֹרְיָא
דְּחַדְרֵיהוֹן וַקְרְבוּ לֵה פְּלִחוֹן אֵילִין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין:

(34.10) וְאֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם הָהוּא כְּשִׁידְעוּ אוֹתוֹ שְׁלַחוּ אֶל

(34.11) כָּל הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיִּגִּישׁוּ לוֹ כָּלֵם אֲשֶׁר הָיוּ
בָּרַע:

14:36 and they begged him that they might touch only the fringe (tassels - tzitzi) of his garment. And those who touched it were healed.

וּבְעֵינֵין הָיוּ מִיָּה דְנִקְרְבוּן אֶפְסָן לְכַנְפָא בְּלַחוּד דְּלִבּוּשָׁה
וְאֵילִין דְּקִרְבוּ אֶת־אִסּוּ:

(34.12) וַיִּתְחַנְּנֵן אֵלָיו כְּדִי שִׁיגְעוּ בְּשֵׁפֶת בְּגָדוֹ וְכָלֵם

(34.13) אֲשֶׁר נִגְעוּ נוֹשְׁעוּ:

Chapter 15

The Elder's Traditions

15:1 Then P'rishe (Pharisee) and Sofre (Scribes) came to Yeshu (Jesus) from Orish'lem (Jerusalem), saying,

הַיִּידִין קָרְבוּ לְיֵשׁוּעַ פְּרִישָׂא וְסֹפְרָא דְמִן אוֹרִשְׁלָם
וְאָמְרִין:

(34.14) אַז קָרְבוּ אֵלָיו מִירוּשָׁלַם סוֹפְרִים וּפְרוּשִׁים

(34.15) לְאִמֹר:

15:2 "Why do your Tal'midei (Disciples) disregard the tradition of the Qashishei (Elders)? For they don't wash their hands when they eat bread."

לְמִנָּא תַלְמִידֵיךָ עֲבָרִין עַל מִשְׁלַמְנוּתָא דְקַשְׁיִשָׂא וְלֹא
מִשְׁיַגִּין אֲנִידֵיהוֹן מָא דְאֶכְלִין לַחְמָא:

לְמָה תַלְמִידֵיךָ יַעֲבֵרוּ אֶת גְּזִירוֹת (34.16) הַזְּקֵנִים כִּי
הֵם לֹא יַכְבְּסוּ אֶת יְדֵיהֶם (34.17) כְּאֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֶת
הַלֶּחֶם:

15:3 Yeshu (Jesus) answered them, "Why do you also disregard the commandment of Aloha (God) because of your tradition?"

עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לְמִנָּא אַף אֲנַתוֹן עֲבָרִין אֲנַתוֹן
עַל פְּוִקְדָּיָא דְאַלְהָא מִטַּל מִשְׁלַמְנוּתְכוֹן:

וְהוּא עֵנָה אֱלֹהִים (34.18) וַיֹּאמֶר וְלְמָה אַתֶּם עוֹבְרִים
אֶת מִצְוֹת הָאֱלֹהִים (34.19) בְּשִׁבִיל גְּזֵרְתְּכֶם:

15:4 For Aloha (God) commanded, 'Honor your father and your mother,' and, 'He who curses his father or mother, let him be put to death.'

אַלְהָא גִיד אָמַר יִסָּר לְאִבּוּךָ וְלְאִמְךָ וּמִן דְּמִצְוָה
לְאִבּוּהִי וְלְאִמּוֹהּ מִמַּת נְמוּת:

הֲלֹא כְּתוּב בְּתוֹרַתְכֶם מִפִּי הָאֱלֹהִים כְּבַד אֶת
אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ וְכִתִּיב (34.21) וּמִקְלַל אֲבִיו וְאִמּוֹ
מוּת יוּמַת:

15:5 But you say, 'Whoever may tell his father or his mother, "It is my offering, whatever is mine that could profit you."

אֲנַתוֹן דִּין אָמְרִין אֲנַתוֹן כָּל מִן דְּנִאֲמַר לְאִבָּא אָו
לְאִמָּא קוֹרְבָנִי מִדָּם דְּתַתְּהָא מִנִּי:

וְאַתֶּם אוֹמְרִים (34.22) כָּל מִי שִׁיאֲמַר לְאִבּוֹ וְלְאִמּוֹ כָּל
מִתָּן שְׁהוּא מִמִּנִּי (34.23) הִיא תוֹעֵלְתֵךְ:

15:6 he shall not honor his father or mother.' You have made void the word of Aloha (God) because of this tradition.

וְלֹא נִיִּסָּר לְאִבּוּהִי אָו לְאִמּוֹהּ וּבְטָלְתוֹן מִלְּתָא דְאַלְהָא
מִטַּל מִשְׁלַמְנוּתָא:

וְלֹא יַכְבְּדוּ אֶת אֲבִיו וְאֶת אִמּוֹ (34.24) וְתַפְּרוּ מִצְוֹת
הָאֱלֹהִים בְּעִבּוּר גְּזִירוֹתֵיכֶם:

15:7 You Masqueraders (Hypocrites)! Rightly it was prophesied about you by Eshayo (Isaiah) the prophet, saying,

נְסִי בִּאֲפָא שְׁפִיר אֲתַנְבִּי עֲלִיכֹן אֲשַׁעִיָּא נְבִיָּא
וְאָמַר:

**(34.25) אתם החנפים הרבה הטיב ישעיהו להגבא
עליכם לאמר: (35.1) Page 35**

15:8 "This Ammo (people) respects me with their mouth, and honor me with their lips; but their heart is very far from me.

עֲמָא הָנָא בְּסַפְוֹתָהּ הוּא מְיַקֵּר לִי לְבַחוּן דִּין סִגִּי רַחִיק
מִנִּי:

**העם הזה בפיו ובשפתיו כבודני (35.2) ולבו רחק
ממני:**

15:9 And emptily they revere me, teaching as commandments rules made by men."

וְסִרְקָאִית דְּחֻלְיִן לִי כִּד מְלַפְיִן יוֹלְפִנָּא דְּפוֹקֵדְנָא דְּבִנֵּי
אֲנָשָׁא:

ותהי יראתם אותי מצות (35.3) אנשים מלומדה:

Things that Defile

15:10 He summoned the crowd, and said to them, "Hear, and understand.

וְקָרָא לְכַנְשָׂא וְאָמַר לְחוּן שְׁמַעוּ וְאַסְתַּפְלוּ:
וְיִזְעַק לְעֵצְמוּ הַכִּיתוֹת (35.4) וְיֹאמַר אֵלֵיהֶם שְׁמַעוּ
וְדַעוּ:

15:11 That which enters into the mouth doesn't defile the child of man; but that which comes out of the mouth, this defiles the child of man."

לֹא הוּא מִדָּם דְּעֵאֵל לְפוּמָא מְסִיב לְבִרְנָשָׁא אֱלָא
מִדָּם דְּנִפְק מִן פּוּמָא הוּא הוּא מְסִיב לְבִרְנָשָׁא:
**מה שיבא לפה (35.5) לא יטמא את האדם אבל מה
שיצא מן הפה (35.6) הוא יטמא את האדם:**

15:12 Then the Tal'midei (Disciples) came, and said to him, "Do you know that the P'rishe (Pharasee) were offended, when they heard this saying?"

הִידִין קָרְבוּ תַלְמִידוּהִי וְאָמְרִין לֵיהּ יָדַע אַגְת דְּפִרְיָשָׁא
דְּשְׁמַעוּ מִלְתָּא הִדָּא אֲתַפְּשִׁלוּ:
**אז נגשו אליו תלמידיו (35.7) ויאמרו דע כי
הפרושים אשר שמעו הדבר (35.8) הזה נכעסו:**

15:13 But he answered, "Every plant which my heavenly Father didn't plant will be uprooted.

הוּ דִּין עֲנָא וְאָמַר לְחוּן כֹּל נְצַבְתָּא אִידָא דְּלֹא נְצַבְתָּא
אֲבִי דְּבִשְׁמִיָּא תַתְּעַקֵּר:
**ויען ישו ויאמר כל מטע אשר (35.9) לא נטע אבי
שבשמים ינתש:**

15:14 Leave them alone. They are blind guides of the blind. If the blind guide the blind, both will fall into the ditch."

שְׂבוּקוּ לְחוּן סַמְיָא אַנּוּן נְגוּדָא דְּסַמְיָא סַמְיָא דִּין
לְסַמְיָא אֵן נְדַבֵּר תַרְיָחוּן בְּגוּמְצָא נְפִלְיִן:

**הניחו אותם (35.10) כי עורים הם ונוהגי העורים
ואם עוד ינהג (35.11) עוד אחר שניהם יפלו לבור:**

15:15 Shimon Kefo (Simon Peter) answered him, "Mor'i (my Lord), explain the parable to us."

וְעֲנָא שְׁמַעוּן פִּאֲפָא וְאָמַר לֵיהּ מָרִי פְּשֵׁק לָן מִתְּלָא
הָנָא:

**ויען כיפה (35.12) ויאמר אליו פרש לנו המשל הזה:
15:16 So Yeshu (Jesus) said to him, "Are you still
without understanding?**

הוּ דִּין אָמַר לְחוּן עֲדָמָא לְהָשִׂיא אָף אַגְתוֹן לָא
מְסַתְּפְלִין אַגְתוֹן:

ויאמר ישו גם (35.13) אתם לא התבוננתם:

15:17 Don't you realize that whatever enters the mouth goes into the belly, and from there its waste is expelled to the outside?

לֹא יָדַעִין אַגְתוֹן דְּמִדָּם דְּעֵאֵל לְפוּמָא לְכַרְסָא הוּא אֲזֵל
וּמִן תַּמְן בְּתַרְפִּיתָא מְשַׁתְּדָא לְבַר:

**עד עתה לא התבוננתם (35.14) כל מה שיבא לפה
הוא יבא לבטן וישלח באחור:**

15:18 But the things that go out from the mouth, go out from the heart, and they are defiling for the man.

מִדָּם דִּין דְּמִן פּוּמָא נִפְק מִן לְבָא נִפְק וְהוּוּ מְסִיב לֵיהּ
לְבִרְנָשָׁא:

(35.15) ואשר יצאו מן הפה הם יצאו מללב והם

(35.16) הם אשר יטמאו את האדם:

15:19 For out of the heart go forth evil thoughts, adulteries, murders, sexual sins, thefts, false testimony, and blasphemies.

מִן לִבָּא הוּ גִיר נִפְקֵן מַחְשְׁבֵתָא בִישׁוּתָא גְוֵרָא קְטִלָּא
זְנוּתָא גְנֵבוּתָא סְהֵדוּתָא שׁוֹקְרָא גּוֹדֵפָּא:

**כי מן הללב י (35.17) יצאו מחשבות רעות רצחים
גיאופים זנונים (35.18) גניבות עדות שקר וגדופים:**

15:20 These are the things which defile the child of man; but if a man eats, though he has not washed his hands, it does not defile him."

חֲלִין אִינִין דְּמִסִּיבֵן לְבַרְנָשָׂא אֵן אֲנֵשׁ דִּין גִּלְעַס פִּד
לָא מְשֻׁבֵן אִידוּחֵי לָא מְסַתְּיב:

**הם הם אשר (35.19) יטמאו את האדם אבל
כשיאבל איש ולא ירחץ (35.20) ידיו זה לא יטמא
את האדם:**

The K'na-anoita Woman

15:21 Yeshu (Jesus) went out from there, and withdrew into the region of Tzor (Tyre) and Tzaidon (Sidon).

וּנִפְקֵן מִן תַּמְזֵן יֵשׁוּעַ וְאַתָּא לְתַחוּמָא דְצוֹר וְדַצִּידוֹן:

ויצא משם ישו (35.21) ויבא אל חלקי צור וצידון:

15:22 Behold, a K'na-anoita (Canaanite) woman came out from those borders, and cried out, saying, "Have mercy on me, Mor'i (my Lord), you son of Dawid (David)! My daughter is wickedly afflicted from devils!"

וְהָא אֲנַתָּא כְּנַעֲנִיתָא מִן תַּחוּמָא הַגּוֹז נִפְקַת פִּד
קַעֲיָא וְאַמְרָא אֶתְרַחֵם עָלַי מְרִי בְרַה דְדָוִד בְּרַתִּי
בִישׁוּתָא מִתְדַבְּרָא מִן שְׂאֵדָא:

**והנה אשה כנעניה (35.22) יצאה מן הגבולים החם
ותצעק ותאמר אליו (35.23) הנני אדני בן דוד כי
בתי נענת מאד (35.24) מאת השד:**

15:23 But he did not respond to her with a word. Then his Tal'midei (Disciples) came and begged him, saying, "Send her away, for she cries after us."

הוּ דִין לָא פִּנְיָה פִּתְגָמָא וְקָרְבוּ תַלְמִידוּחֵי בְעָו מִנָּה
וְאַמְרִין שְׂרִיָה דְקַעֲיָא בְתַרְזֵן:

וישו לא ענה לה כלום ויקרבו (35.25) תלמידיו

ויתחננה איליו לאמר שלח אותה כי (35.25) תלמידיו

(36.1) היא צועקה אחרנו:

15:24 But he answered, "I wasn't sent to any but the lost sheep from the house of Yisroel (Israel)."

הוּ דִין עֲנָא וְאַמְרַה לְחוּן לָא אֲשִׁתְּדַרַת אֶלָּא לְוֹת
עֲרֵבָא דְטֵעָו מִן בֵּית יִסְרָאֵל:

**והוא ענה ויאמר לא נשלחתי (36.2) כי אם אל
הצאן שנאבדו בבית ישראל:**

15:25 But she came and worshiped him, saying, "Mor'i (my Lord), help me."

הוּ דִין אֶתְתַּת סַגְדַת לָהּ וְאַמְרַת מְרִי עֲדַרְיָנִי:

**והיא (36.3) באה ותשתחו לו ארצה ותאמר אדני
הושיעני:**

15:26 But Yeshu (Jesus) said, "It is not appropriate to take the children's bread and throw it to the dogs."

אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ לָא שְׂפִיר לְמַסַּב לְחֶמְא דְבִנְיָא
וּלְמַרְמִיּוּ לְכַלְבָּא:

**(36.4) ויען ישו ויאמר לא טוב לקחת לחם הבנים
ולתת (36.5) אותו לכלבים:**

15:27 But she said, "Yes, Mor'i (my Lord), but even the dogs eat the crumbs which fall from the tables of Morai (Lords), and live!"

הוּ דִין אֲמַרַת אִינִין מְרִי אֶף פִּלְבָּא אֶכְלִין מִן פִּרְתוּתָא
דְנִפְלִין מִן פִּתוּרָא דְמְרִיָּהוּן וְהָאִין:

**וענתה היא ואמרה אמת כן אדני (36.6) אבל
הכלבים גם כן הם יאכלו מן הפתותים ה (36.7)
הנופלים תחת שלחן אדוניהם:**

15:28 Then Yeshu (Jesus) said to her, "Behold, woman, great is your faith! May it be done for you, even as you desire." And her daughter was healed from that hour.

חֲדִין אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אִו אֲנַתָּא דְרָבָא הוּ הִימְנִיחֵי
נְהוּא לְכִי אִיד דְצִבְיָא אֲנַתִּי וְאַתָּאֲסִית בְּרַתָּה מִן הָי
שְׁעָתָא:

**אז ענה ישו (36.8) ויאמר לה האשה כמה גדולה
אמונתך יהי לך (36.9) כאשר בלבבך ותרפא בתה
באותה השעה:**

Page 36

Yeshu Heals Many

15:29 Yeshu (Jesus) departed there, and came near to the sea of the G'lilo (Galilee); and he went up into the mountain, and sat there.

וּשְׁנֵי מִן תַּמְזַן יֵשׁוּעַ וְאַתָּא עַל גְּנֹב יִמְא דַגְלִילָא וְסַלְק לְטוֹרָא וַיִּתֵּב תַּמְזַן:

(36.10) יעבר משים ישו ויבא על ים הגליל ויעל להר וישב (36.11) שם:

15:30 Great crowds came to him, having with them the lame, blind, mute, maimed, and many others, and they put them down at his feet. Then Yeshu (Jesus) healed them,

וּקְרָבוּ לְוַתָּה פְּנִישָׁא סְגִיָּאָא דְאִית הֶוּ עִמְהוֹן חֲגִירָא וְסִמְיָא וְחֲרִישָׁא וּפְשִׁיגָא וְאַחֲרָנָא סְגִיָּאָא וְאַרְמִיּוֹ אֲנֹן לֹת רַגְלוֹהִי דִישׁוּעַ וְאַסִּי אֲנֹן:

ותקרבנה אליו כיתות רבות ויהיו אתם (36.12) חרשים עורים פסחים חלשים ואחרים רבים (36.13) וישמו אותם לפני רגליו והוא רפא אותם:

15:31 so that the crowd wondered when they saw the mute speaking, injured whole, lame walking, and blind seeing -- and they glorified the Aloha (God) of Yisroel (Israel).

אִיךְ דִּבְתִּירְמִרוֹן פְּנִישָׁא הֶנּוּן דְּחֻזִּין חֲרִישָׁא דְּמִמְלִילִין וּפְשִׁיגָא דְּמִתְחַלְמִין וְחֲגִירָא דְּמַחְלָכִין וְסִמְיָא דְּחֻזִּין וְשִׁבְחוּ לְאַלְהָא דִּיִּסְרָאֵל:

(36.14) ויתמהו העם כשראו את החרשים מדברים ופסחים (36.15) מהלכים ועורים רואים ויגדלו את אלהי ישראל:

Feeding Four Thousand

15:32 Yeshu (Jesus) summoned his Tal'midei (Disciples) and said, "I have compassion on the crowd, because they continue with me now three days and have nothing to eat. I don't want to send them away fasting, or they might faint on the way."

הוּ דִּין יֵשׁוּעַ קָרָא לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן מִתְרַחֵם אֲנָא עַל פְּנִישָׁא הֶנָּא דְּהָא תַלְתָּא יוֹמִין קָוִין לְוַתִּי וְלִית לְהוֹן מָא דְּנִאֲכַלּוּן וְדִאֲטָרָא אֲנֹן פִּד צִימִין לָא צָבָא אֲנָא דְּלִמָּא נְעוּפּוֹן בְּאוּרְחָא:

(36.16) ויזעק ישו את תלמידיו ויאמר אליהם מרחם אני (36.17) על העם בעד שלשה ימים ישבו אתי במדבר (36.18) ואין להם מה שיאכלו ואני מניח אותם צמים (36.19) פן יתעלפו בדרך:

15:33 The Tal'midei (Disciples) said to him, "Where can we get bread, in this deserted place, to satisfy all of this crowd?"

אָמְרִין לֵה תַלְמִידוֹהִי אִימְכָא לָן בְּחוּרְפָּא לְחֵמָא דְּנִסְבַּע פְּנִישָׁא הֶנָּא כְּלָה:

ויאמרו אליו תלמידיו מאין (36.20) לנו במדבר לחם כדי שנשיביע את העם הזה:

15:34 Yeshu (Jesus) said to them, "How many loaves do you have?" They said, "Seven, and a few small fish."

אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ פְּמָא לְחֵמִין אִית לְכוּן אָמְרִין לֵה שִׁבְעָא וְקַלִּיל נִינְא דְּקִדְקָא:

(36.21) ויאמר להם ישו כמה ככרי לחם יש לכם ויענו (36.22) ויאמרו שבעה ומעט דגים קטנים:

15:35 He commanded the crowd to recline upon the ground;

וּפְקַד לְכַנְשָׁא דְּנִסְתַּמְפוֹן עַל אַרְעָא:

ויצו את (36.23) העם לשבת על הארץ:

15:36 and he took the seven loaves and the fish. He invoked glorifications, broke them, and gave to the Tal'midei (Disciples), and the Tal'midei (Disciples) gave it to the crowds.

וּשְׁקַל לְהֶנּוּן שִׁבְעָא לְחֵמִין וְלִנְיָא וּשְׁבַח וְקִצָּא וַיְהִי לְתַלְמִידוֹהִי וְתַלְמִידָא יְהָבוּ לְכַנְשָׁא:

ויקח שבעה ככרי הלחם (36.24) והדגים ויאמר תודה וישבר ויתן לתלמידיו והם (36.25) נתנו לעם:

15:37 They all ate, and were filled. They took up seven baskets full of the broken pieces that were left over.

וְאָכְלוּ כָּלֵהוּן וְסַבְעוּ וְשִׁקְלוּ תִּתְּרָא דְקִצְיָא מְלֵא
שְׁבַעַא אֲסַפְרִינִין:

וְכֹלָם אָכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ וּמִמָּה שְׁנוֹתֵר **Page 37** (37.1)
מִן הַכִּיתוֹת נִשְׂאוּ שְׁבַעַה סֻלִּים מְלֵאִים:

15:38 Those who ate were four thousand men, besides women and children.

הָנוּן דִּין דְּאָכְלוּ הָיוּן הָיוּ אַרְבַּעַא אֲלָפִין גְּבֵרָא סֵטֵר
מִן נְשִׂא וְטַלְיָא:

וַיְהִי אֵלֶּה (37.2) שֶׁאָכְלוּ אַרְבַּעַה אֲלָפֵי אִישׁ בְּלֵתֵי
הַטָּף וְהַנְּשִׂימִים:

15:39 Then he sent away the crowds, ascended into the boat, and came into the borders of Magdo (Magadan).

וְכַד שִׁירָא לְכַנְשִׂא סִלְקָ לְאֲלָפָא וְאָתָא לְתַחוּמָא
דְּמַגְדוֹ:

(37.3) וַיִּנְחַח אֶת הַכִּיתוֹת וַיַּעֲלוּ עַל הַסַּפִּינָה וַיִּבּוֹא
גְּבוּל (37.4) מַגְדָּלָה:

Chapter 16

Demanding a Sign

16:1 The P'rishe (Pharasee) and Zaduqoye (Sadducee) came, and testing him, asked him to bring from the heavens a sign.

וְקָרְבוּ פְרִישָׂא וְזָדוּקָיָא מִנְסִין לֵה וְשִׂאלִין לֵה אָתָא מִן
שְׁמַיָא דְנַחְוָא אֲנוּן:

(37.5) וַיַּגִּישׁוּ אֵלָיו פְּרוּשִׁים וְצַדִּיקִים מִנְסִים (37.6)

וְשׂוֹאֲלִים אוֹתוֹ שִׁירָאִים אוֹת אֶחָד (37.7) מִן הַשְּׁמַיִם:

16:2 But he answered them, "When it is twilight, you say, 'It will be fair, for the sky is red.'

הוּ דִּין עֲנָא וְאָמַר לֵהוּן מָא דְהָוָא רְמִישָׂא אָמְרִין
אֲנַתּוּן צַחְוָא הוּ סַמְקַת גֵּיד שְׁמַיָא:

וְהוּא עֲנָה אוֹתָם (37.8) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כְּשִׁיחִיהָ עֵרֵב
תֹּאמְרוּ וְזוֹהַר עֵתִיד לְהִיֹּת (37.9) מִן הַשְּׁמַיִם כִּי
הַשְּׁמַיִם יִתְאַרְמוּ:

16:3 In the dawn, 'It will be stormy today, for the sky is red is disturbing.' Masqueraders (Hypocrites)! You know the appearance of the skies by observations, but the signs of the times -- you don't know their differences!

וּבְצַפְרָא אָמְרִין אֲנַתּוּן וּמָנָא סַתְּוָא הוּ סַמְקַת גֵּיד
שְׁמַיָא כְּמִירָאִית נְסִבֵי בְּאֲפָא פְּרַצוּפָא דְשְׁמַיָא יְדַעִין
אֲנַתּוּן דְּתַבְקוּן אָתְוֹתָא דְזִבְנָא הָנָא לָא יְדַעִין אֲנַתּוּן
דְּתַפְרִשׁוּן:

וּבְאוֹר הַיּוֹם תִּהְיֶה (37.10) סַעְדָּה כִּי הַשְּׁמַיִם
הַקּוֹדְרִים יִתְאַדְמוּ וְהִנֵּה (37.11) אֶת פְּנֵי הַשְּׁמַיִם
יִדְעֵתֶם לְשִׁפוּט וְאוֹתוֹת הַעֵתִים (37.12) לָא יִכּוֹלֶתֶם
לְדַעַת:

16:4 An evil and adulterous generation seeks after a sign, and there will be no sign given to it, except the sign of the prophet Yawnon (Jonah)." He left them, and departed.

שְׂרַבְתָּא בִישְׁתָּא וְגִירְתָּא אָתָא בְּעֵינָא וְאָתָא לָא
מִתְהַבָּא לֵה אֲלָא אֵן אָתָה דִּינֹן גְּבִיָּא וְשִׁבְק אֲנוּן
וְאָזֵל:

יַחוּס רַע וְזִימָה מִבְּקִשְׁתָּא אוֹת (37.13) וְאוֹת לָא תִּנְתֵּן
לֵה כִּי אִם אוֹת יוֹנָה הַנְּבִיא (37.14) וַיַּעֲזוּב אוֹתָם
וַיֵּלֶךְ:

The P'rishe Leaven

16:5 The Tal'midei (Disciples) came to the other side and had forgotten to take bread.

וְכַד אָתוּ תַלְמִידֵיהוּ לְעַבְרָא טַעְוּ דְנִסְבוּן עִמְהוּן
לְחֵמָא:

וְכַשְׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהוּ בְּעֵבֶר הַיָּם (37.15) שְׂכַחוּ לְקַחַת
הַלֶּחֶם:

16:6 Yeshu (Jesus) said to them, "See and beware the leaven of the P'rishe (Pharasee) and Zaduqoye (Sadducee)."

הוּ דִּין אָמַר לֵהוּן הִנֵּן אֲזַדְהֵרוּ מִן הַמִּירָא דְפְרִישָׂא
וְזָדוּקָיָא:

וְהוּא אָמַר לָהֶם רְאוּ וְהִשְׁמְרוּ (37.16) מִמַּחְמַצַּת
פְּרוּשִׁים וְצַדִּיקִים:

16:7 They thinking among themselves, saying, "We brought no bread."

הגון דין מתרעין הון בנפשון וְאִמְרִין דְּלַחְמָא לֹא נִסְבוּ:

והם חשבו ביניהם (37.17) לאמר כי לא לקחנו לחם:

16:8 Yeshu (Jesus), perceiving it, then said, "Why do you reason among yourselves, you of little faith, 'because you have not taken bread?'"

יִשׁוּעַ דִּין יָדַע וְאָמַר לְהוֹן מְנָא מִתְחַשְׁבִּין אֲנִתּוֹן בְּנַפְשִׁיכוֹן זְעוּרֵי הִמְנוּתָא דְּלַחְמָא לֹא שְׁקִלְתוֹן:

וידע ישו ויאמר מה (37.18) אתם חושבים קטני אמונה כי לא לקחתם (37.19) לחם:

16:9 Don't you yet perceive, neither remember the five loaves for the five thousand, and how many baskets you took up?

לֹא עֲדָמָא לְהִשָּׂא אֶסְתַּפְּלִתוֹן לֹא עָהְדִין אֲנִתּוֹן לְהוֹן חֲמִשָּׁא לְחִמִּין חֲמִשָּׁא אֶלְפִין וְכִמְא קוֹפִינִין שְׁקִלְתוֹן: הַעוּד לֹא תִתְּבוֹנְנוּ וְלֹא תִזְכְּרוּ הַמְּשָׁה (37.20) לְחֵם לְחִמְשַׁת אֶלְפֵי אִישׁ וְכִמְא סִלִּים נִשְׂאתֵם:

16:10 Nor the seven loaves for the four thousand, and how many baskets you took up?

וְלֹא לְהוֹן שִׁבְעָא לְחִמִּין דְּאַרְבַּעָא אֶלְפִין וְכִמְא אֶסְפְּרִידִין שְׁקִלְתוֹן:

(37.21) ואין השבעה לחם לא לארבעת אלפי וכמה (37.22) סלים נשאתם:

16:11 How is it that you don't perceive that I didn't speak to you concerning bread? But beware of the yeast of the P'rishe (Pharasee) and Zaduqoye (Sadducee)."

אִיפֻן לֹא אֶסְתַּפְּלִתוֹן דְּלֹא הוּא עַל לְחִמָּא אָמַרְתְּ לְכוּן אֶלְא דְּתוֹדְהָרוֹן מִן חֲמִירָא דְּפְרִישָׁא וְדְּזִדּוּקָיָא: וְלִמָּה לֹא תִתְּבוֹנְנוּ כִּי לֹא עַל (37.23) הַלֶּחֶם אִמַּרְתִּי לְכֶם הַשְּׁמְרוּ מִמַּחְמַצַּת הַפְּרוּשִׁים (37.24) וְהַצְדִּיקִים:

16:12 Then they understood that he didn't tell them to beware of the leaven of bread, but of the teaching of the P'rishe (Pharasee) and Zaduqoye (Sadducee).

הִידִין אֶסְתַּפְּלוּ דְּלֹא אָמַר דְּנִזְדְּהָרוֹן מִן חֲמִירָא דְּלַחְמָא אֶלְא מִן יוֹלְפִנָא דְּפְרִישָׁא וְדְּזִדּוּקָיָא: אַז שִׁמְעוּ וּבִנְנוּ כִּי לֹא אִמַּר לְהַשְׁמַר (37.25) מִמַּחְמַצַּת לְחֵם כִּי אִם מִתְּלִמּוּד הַפְּרוּשִׁים וְהַצְדִּיקִים:

Who is Yeshu?

16:13 Now when Yeshu (Jesus) came into the parts of Kesaria D'Filipos (Caesarea Philippi), he asked his Tal'midei (Disciples), saying, "What do men say of me, as being the B'reh D'Enosha (Son of Man)?"

כַּד דִּין אָתָא יִשׁוּעַ לְאַתְרָא דְּקֶסְרִיא דְּפִילִיפּוֹס מְשִׁאָּל הָוּא לְתַלְמִידוּהִי וְאָמַר מִנּוּ אָמְרִין עָלַי אַנְשָׁא דְּאִתִּי בְּרַה דְּאַנְשָׁא:

Page 38 (38.1) ויבא ישו בגבולי צישריאה

פיליפוס וישאל לכל לאחד (38.2) מתלמידיו לאמר את מי יאמרו בני האדם היות (38.3) בן האדם:

16:14 They said, "Some say Yochannon (John) the Immerser, others, Eliya (Elijah), and others, Eram'yo (Jeremiah), or one of the prophets."

הגון דין אמרו אית דְּאִמְרִין יוֹחָנָן מְעַמְדָּנָא אַחְרָנָא דִּין אֶלְיָא וְאַחְרָנָא אִרְמִיָּא אִו חַד מִן נְבִיאִ:

ויאמרו קצת את יוחנן הטובל וקצת (38.4) את אליה ואחרים את ירמיהו או אחד מן (38.5) הנביאים:

16:15 He said to them, "But who do you say that I am?" אָמַר לְהוֹן אֲנִתּוֹן דִּין מִנּוּ אָמְרִין אֲנִתּוֹן דְּאִתִּי: וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם יִשׁוּ וְאַתֶּם אוֹתִי (38.6) מִי תֹאמְרוּ הַיּוֹת:

16:16 Shimon Kefo (Simon Peter) answered, "You are the M'shicha (Messiah), the Son of the living Aloha (God)."

עָנָא שִׁמְעוֹן כְּפָא וְאָמַר אֲנִתּוֹ הוּא מְשִׁיחָא בְּרַה דְּאַלְהָא חַיָּא:

ויען שמעון כיפה לאמור (38.7) אתה הוא משיח בן אלהים הי:

16:17 Yeshu (Jesus) answered him, "Privileged are you, Shimon B'reh Yonan (Simon Son of Jonah), for flesh and blood has not revealed this to you, but my Father who is in heaven.

עָנָא יִשׁוּעַ וְאָמַר לֵה טוֹבִיךְ שִׁמְעוֹן בְּרַה דְּיוֹנָא דְּבִסְרָא וְדִמָּא לֹא גָלָא לְךָ אֶלְא אָבִי דְּבִשְׁמִיָּא: וַיַּעַן יִשׁוּ וַיֹּאמֶר (38.8) לוֹ אֲשִׁרְיָךְ שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹנָה כִּי לְבָשָׂר וְדָם לֹא נִגְלָה (38.9) זֶה כִּי לְךָ שִׁנְגַלָּה לְךָ מֵאֲבִי שְׁחִוָּא בְּשָׁמַיִם:

16:18 I also tell you that you are Kefo (Peter), and on this rock I will build my assembly, and the gates of Shiol (Hades) will not prevail against it.

אָף אָנָא אָמַר אָנָא לְךָ דִּאֲנִתְּהוּ כִּי כִּפְאָ וְעַל הָרֵא
כִּי כִּפְאָ אֲבַנְיָה לְעִדְתִּי וְתִרְעָא דְשִׁיּוּל לָא נְחַסְנֻנְהָ:
(38.10) וְאֲנִי אֹמֵר לְךָ כִּי אַתָּה כִּיפָה וְעַל הַכִּיפָה
הַזֹּאת (38.11) אֲבַנָּה אֶת מִקְהַלִּי וְשַׁעְרֵי תַחְתִּיּוֹת לֹא
יִגְבְּרוּ עָלֶיךָ:

16:19 I will give to you the keys of the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven), and whatever you bind on earth will be bound in heaven; and whatever you release on earth will be released in heaven."

לְךָ אֶתְלָא קְלִידָא דְמַלְכוּתָא דְשַׁמְיָא וְכָל מְדָם דִּתְאֲסוּר
בְּאַרְעָא נְהוּא אֲסוּר בְּשַׁמְיָא וּמְדָם דִּתְשַׁרְא בְּאַרְעָא
נְהוּא שַׁרְא בְּשַׁמְיָא:
(38.12) וְלְךָ אַתְּן מִפְתֵּי מַלְכוּת שָׁמַיִם וְכָל מָה
שֶׁתְּאֲסוּר (38.13) בְּאַרְץ יִהְיֶה אֲסוּר בְּשָׁמַיִם וְכָל מָה
שֶׁתְּתִיר בְּאַרְץ (38.14) יִהְיֶה מוֹתֵר בְּשָׁמַיִם:

16:20 Then he charged the Tal'midei (Disciples) that they should not tell anyone that he is the M'shicha (Messiah).

הִידִין פְּקֹד לְתַלְמִידוּהִי דְלֵאנְשׁ לָא נִאֲמַרְדֵּן דְהוּי
מְשִׁיחָא:
אֲזַ צוּה לְתַלְמִידוּ שְׁלֵא (38.15) אֲמַרו לְשׁוּם אַדָּם
שְׁהוּא יִשׁוּ הַמְּשִׁיחָ:

Yeshu Reveals His Death

16:21 From that time, Yeshu (Jesus) began to show his Tal'midei (Disciples) that he must go to Orish'lem (Jerusalem) and suffer many things from the Qashishei (Elders), Rabbai Kohanei (Chief Priests), and Sofre (Scribes), and be killed, and the third day be raised up.

וּמִן הַיָּדִין שָׂרִי יִשׁוּעַ לְמַהְוִי לְתַלְמִידוּהִי דְעֵתִיד הוּ
דְנִאֲזַל לְאוּרִשְׁלָם וְסַגִּי נְחַשׁ מִן קְשִׁיטָא וּמִן רַבֵּי
כְּהֵנָא וְסַפְרָא וְנִתְקַטְל וְלִיּוּמָא דְתַלְתָּא נְקוּם:
וְאֲזַ תְּהוּל (38.16) יִשׁוּ לְהוֹדִיעַ לְתַלְמִידוּ כִּי הוּ
צָרִיךְ לְלַכְתָּ לְיִרוּשָׁלַם (38.17) וְלְסַבּוֹל שֵׁם יְסוּרִים
רַבִּים וּגְיָדוּפִים רַבִּים (38.18) מִחֻזְקִים וְהַסּוּפְרִים
וּמֵאֵת שָׂרֵי הַכְּהֵנִים וְלִיגְרָה (38.19) שֵׁם וּלְקוּם בְּיוֹם
הַשְּׁלִישִׁי:

16:22 Kefo (Peter) took him aside, and began to rebuke him, saying, "May it not be so, Mor'i (my Lord)! -- that this would happen to you."

וְדִבְרָה כִּפְאָ וְשָׂרִי לְמַכְאָא בְּהָ וְאָמַר חָס לְךָ מָרִי
דְתַתְּוָא לְךָ הָרֵא:
וַיִּקְחֵהוּ כִיפָה וַיַּחַל (38.20) לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ לֵאמֹר
חֲלִילָה לְךָ אֲדַנִּי לֹא יִהְיֶה לְךָ (38.21) כָּל זֶה:

16:23 But he turned, and said to Kefo (Peter), "Go, be hidden from me, Sotona (Satan)! You are a offensive to me, for you do not think about Aloha (God), but of mankind."

הוּ דִין אֶתְפְּנִי וְאָמַר לְכִפְאָ זֶל לְךָ לְבַסְתְּרִי סְטָנָא
תּוֹקְלָתָא אֲנִת לִי דְלֹא מִתְרַעָא אֲנִת דְאַלְהָא אֶלָּא
דְבְנִינְשָׂא:
וַיֵּשֶׁב הוּא וַיֹּאמֶר אֵל כִּיפָה לְךָ אַחֲרֵי (38.22) שִׁטְן
אַתָּה הוּא לִי מַכְשׁוֹל כִּי לֹא תִטְעֵם אוֹתָם (38.23)
אַשֶׁר הֵם לְאַלְהִים אֶלָּא אוֹתָם אֲשֶׁר הֵם לְאַנְשִׁים:

Follow Me

16:24 Then Yeshu (Jesus) said to his Tal'midei (Disciples), "If anyone desires to come after me, let him deny himself, and take up his z'qifeh (cross beam), and follow me.

הִידִין אָמַר יִשׁוּעַ לְתַלְמִידוּהִי מִן דְצָבָא דְנִאֲתָא בְתַרִּי
נְכַפּוּר בְּנַפְשָׁה וְשִׁקּוּל זְקִיפָה וְנִאֲתָא בְתַרִּי:
(38.24) אֲזַ אֲמַר יִשׁוּ לְתַלְמִידוּ מִי שִׁרְצָה לְלַכְתָּ
אַחֲרֵי (38.25) יִמַּאס אֶת עַצְמוֹ וַיִּשָּׂא אֶת צְלִיבוֹ וַיִּלְךְ
אַחֲרֵי:

16:25 For whoever desires to save his life will lose it, and whoever will lose his life for my sake will find it.
מִן דְצָבָא גִיר דְנַחָא נַפְשָׁה נּוֹבְדִיהָ וּמִן דְנוֹבְדָה נַפְשָׁה
מִטְלִתִּי נִשְׁכַּחִיהָ:

כִּי Page 39 (39.1) מִי שִׁיחְפוּץ לְהוֹשִׁיעַ אֶת נַפְשׁוֹ
הוּא יֵאבֵד אוֹתָהּ (39.2) וּמִי שִׁיֵּאבֵד אֶת נַפְשׁוֹ לְמַעַנִּי
הוּא יִמְצָאנָה:

16:26 For what will it profit a man, if he gains the whole world, and forfeits his life? Or what will a man give in exchange for his life?

מָנָא גִיר נְתִיחָא בְרִנְשָׁא אֲזַן פְּלָה עֲלֵמָא נְקִיָּא וּנְפִשָׁה
נְחִסָּר אֲזַן מָנָא נְתִיל בְרִנְשָׁא תְחִלְפָא דְנִפְשָׁה:
(39.3) כִּי מָה יוֹעִיל לְאָדָם אִם יִקְנֶה אֶת כָּל הָעוֹלָם
(39.4) וּבִנְפִשׁוֹ נֹזֵק יִשָּׂא אוֹ אִיזוֹ תְמוּרָה יִתֵּן הָאָדָם
תַּחַת (39.5) נִפְשׁוֹ:

16:27 For the B'reh D'Enosha (Son of Man) will come in the glory of his Father with his holy angels, and then he will render to everyone according to his deeds.

עֲתִיד הוּא גִיר בְּרָה דְאֲנִשָּׂא דִנְאֲתָא בְּתִשְׁבוּחָתָא
דְּאֲבוּהֵי עִם מְלֵאכְוֵהֵי קְדִישָׁא וְהִידִין נְפֻרְעֵי לְאֲנִשׁ
אֲנִשׁ אִיךְ עֲבָדוּהֵי:
כִּי בֶן הָאָדָם יָבֵא בְכַבּוֹד אֲבִיו עִם מְלֵאכֵיו (39.6)
וְאֵז יִשְׁלַם לְכָל אִישׁ אִישׁ כַּפֵּי מַעֲשָׂיו:

16:28 Most assuredly I tell you, there are some standing here who will in no way taste of death, until they see the B'reh D'Enosha (Son of Man) coming in his Kingdom."

אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּאֵת אֲנִשָּׂא דְקִימִין תְּנִן דְּלֵא
נְטִיעִמִין מוֹתָא עֲדָמָא דְנְחִזוּן לְבִרָה דְאֲנִשָּׂא דְאֲתָא
בְּמַלְפוּתָה:
אֲמַן אֲנִי אוֹמֵר (39.7) לְכֶם יֵשׁ מִן הָעוֹמְדִים פֶּה שֶׁלֹּא
מוֹת עַד (39.8) שִׂירָאוּ בֶן הָאָדָם הַבָּא מַלְכוּתוֹ:

Chapter 17

The Transformation

17:1 After six days, Yeshu (Jesus) took with him Kefo (Peter), Ya'qov (Jacob), and Yochannon (John) his brother, and brought them up into a high mountain by themselves.

וּבִתְרַ שִׁתָּא נְוִמִין דְּבֵר יֵשׁוּעַ לְכַאֲפָא וְלִיעֻקוֹב וְלִיּוֹחָנָן
אֲחוּהֵי וְאַסְק אֲנֹן לְטוֹרָא רְמָא בְּלַחוּדִיהוֹן:
(39.9) וְאַחֲרֵי שִׁשִּׁת יָמִים לָקַח יֵשׁוּ אֶת כִּיפָה (39.10)
וְאֵת יַעֲקֹב וְאֵת יוֹחָנָן אֲחוּי וְיַעֲלֵ (39.11) אוֹתָם עַל
הַר גְּבוּהָ לְבָרֵם:

17:2 Then Yeshu (Jesus) transformed before them. His face shone like the sun, and his garments became as white as the light.

וְאִשְׁתַּחֲלַף יֵשׁוּעַ קְדָמֵיהוֹן וְנִהַר פְּרָצוּפָה אִיךְ שְׁמֵשׁ
נְחִתְוֵהֵי דִין חוֹרוֹ אִיךְ נִוְהָרָא:
וַיִּצְטַיֵּירוּ פָנָיו לְפָנֵיהֶם וַיִּגְהוּ פָנָיו כְּמוֹ שֶׁמֶשׁ (39.13)
וּבְגָדָיו הָיוּ לְבָנִים כְּמוֹ שֶׁלֵּג:

17:3 And, appearing with them, there was Mushe (Moses) and Eliya (Elijah) talking with him.

וְאִתְחַזְיוּ לְהוֹן מוֹשֶׁה וְאֵלִיָּא כַּד מִמְלַלִין עִמָּה:
(39.12) וְהִנֵּה נִרְאוּ אֵלֵיהֶם (39.14) מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ
הַמְדַבְּרִים אִתּוֹ:

17:4 Kefo (Peter) answered, and said to Yeshu (Jesus), "Mor'i (my Lord), it is good for us to be here. If you are willing, we will make three Mitallin (festival shelters) here -- one for you, one for Mushe (Moses), and one for Eliya (Elijah)."

עֲנָא דִין פְּאָפָא וְאָמַר לְיֵשׁוּעַ מְרִי שְׁפִיר הוּא לָן דְּתִנֵּן
נְהוּא וְאֲזַן צָבָא אֲנִת נְעַבְדָּ תְנִן תְּלַת מִטְלָלִין חֲדָא לָךְ
וְחֲדָא לְמוֹשֶׁה וְחֲדָא לְאֵלִיָּא:

וַיַּעַן כִּיפָה וַיֹּאמֶר (39.15) אֵל יֵשׁוּ אֲדֹנָי טוֹב הוּא לָנוּ
לְהִיזְתָּנוּ פֶּה אִם (39.16) תִּרְצֶה נַעֲשֶׂה פֶּה שְׁלֹשָׁה
אֹהֲלִים לָךְ אֶחָד לְמֹשֶׁה (39.17) אֶחָד וּלְאֵלִיָּהוּ אֶחָד:

17:5 While he was still speaking, behold, a bright cloud overshadowed them. Behold, a voice came out of the cloud, saying, "This is Beri Habbivo (My Beloved Son), in him I am pleased -- listen to him."

וְעַד הוּא מְמַלֵּל הָא עֲנָנָא נְהִירָתָא אֲטִלַת עֲלֵיהוֹן וְקִלָּא
הָוָא מִן עֲנָנָא דְאָמַר הָנוּ בְּרִי חֲבִיבָא דְבָה אֲצִטְבִּית
לָהּ שְׁמַעוּ:

עוֹדֵם מְדַבְּרִים וְהִנֵּה עֵנָן (39.18) מְזַחֵיר סָכַךְ עֲלֵיהֶם
וְהִנֵּה קוֹל מֵהָעֵנָן אָמַר (39.19) הִנֵּה הוּא בְנֵי אַחוּבֵי
אֲשֶׁר רְצִיתִי אוֹתוֹ שְׁמַעוּ:

17:6 When the Tal'midei (Disciples) heard it, they fell on their faces, and were very afraid.

וְכַד שְׁמַעוּ תְלַמִּידָא נִפְלוּ עַל אִפְיָהוֹן וְדָחְלוּ טָב:
(39.20) וַיִּשְׁמַעוּ הַתְּלַמִּידִים וַיִּפְּלוּ עַל פָּנֵיהֶם וַיִּירָאוּ
מְאֹד:

17:7 Yeshu (Jesus) came and touched them and said, "Get up, and don't be afraid."

ואתקרב לותהון ישוע וקרַב להון ואמר קומו לָא תדהלון:

(39.21) ויגש ישו ויגע בהם ויאמר אליהם קומו ואל תיראו:

17:8 Lifting up their eyes, they saw no one, except Yeshu (Jesus) alone.

וארימו עיניהון ולאנש לָא חָזוּ אָלֵיא אן לישוע בלחודוהי:

(39.22) וישאו את עיניהם ולא ראו כי אם ישו לבדו:

17:9 As they were coming down from the mountain, Yeshu (Jesus) commanded them, saying, "Don't tell anyone what you saw, until the B'reh D'Enosha (Son of Man) has risen from the dead."

וכד נחתינ מן טורא פקד אגון ישוע ואמר להון לעין אנש לָא תאמרון חוּזא הנא עדמא דנקום ברה דאנשא מן מיתא:

(39.23) וכשירדו מן ההר צוה אותם ישו לאמר לא תאמרו (39.24) לשום אדם את המראה אשר ראיתם עד שיקום (39.25) בן האדם מן המתים:

17:10 His Tal'midei (Disciples) asked him, saying, "Then why do the Sofre (Scribes) say that Eliya (Elijah) must come first?"

וישאלוהי תלמידוהי ואמרין לה מנא הכיל ספרא אָמרין דאָלֵיא וְלֵא דנאֵתא לוקדם:

וישאלו לו התלמידים לאמר **Page 40** **(40.1) ומה יאמרו הסופרים כי הצטרך אליהו לבא בתחילה:**

17:11 Yeshu (Jesus) answered them, "Eliya (Elijah) does come first, and does satisfy everything,

ענא ישוע ואמר להון אָלֵיא אָתא לוקדם דכל מקדם נשלם:

(40.2) והוא ענה ויאמר להם אכן אליהו יבא וישיב הכל:

17:12 but I tell you that Eliya (Elijah) has come, and they didn't recognize him, but did to him whatever they wanted to. In like manner, the B'reh D'Enosha (Son of Man) will also suffer by them."

אמר אנא לכון דין ההא אָלֵיא אָתא וְלֵא דעוהי ועבדו בה כל מא דעבו הקנא אף ברה דאנשא עתיד דנחש מנהון:

(40.3) ואני אומר לכם כי אליהו כבר בא ולא ידעוהו (40.4) אבל עשו ממנו כל אשר בחרו וכן בן האדם (40.5) יקבל וישא יסורים מהם:

17:13 Then the Tal'midei (Disciples) understood that he spoke to them of Yochannon (John) the Immerser.

הדין אסתכלו תלמידא דעל יוחנן מעמדנא אָמר להון:

אז שמעו ויבוננו (40.6) התלמידים כי היה מדבר למען הטובל יוחנן (40.7) דבר עמהים:

Demonized Son

17:14 When they came to the crowd, a man approached him, kneeling upon his knees, saying, "and I tell you that Eliya (Elijah) has come, and they didn't recognize him, but did to him whatever they wanted to. In like manner, the B'reh D'Enosha (Son of Man) will also suffer by them."

וכשבא אל הכיתה קרב אליו **(40.8) אדם אחד ויכרע לפניו על ברכיו:**

17:15 "Mor'i (my Lord), have mercy on my son, for he is a lunatic, and suffers grievously; for he often falls into the fire, and often into the water.

מרי אתרחם עלי ברי דאית לה בר אָפרא ובישאית עבד פמא גיר זבנין בנורא נפל וכמא זבנין בממא: **לאמר אדני (40.9) רחם על בני כי נופל הוא ומאותו החולי הוא (40.10) מענה מאד כי פעמים הרבה נופל באש (40.11) ופעמים הרבה נופל במים:**

17:16 So I brought him to your Tal'midei (Disciples), and they could not cure him."

וקרבתי לתלמידך וְלֵא אִשְׁפּחוּ לִמאָסוּתה: **ואגיש אותו אל (40.12) תלמידך ולא יכלו לרפא אותו:**

17:17 Yeshu (Jesus) answered, "You faithless and perverse generation! How long will I be with you? How long will I bear with you? Bring him here to me."

עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר אוֹן שְׂרִבְתָּא דְלֵא מְהִימְנָא
וּמַעֲקֻלְתָּא עֲדָמָא לְאִמְתִּי אֶהְוֵא לְוֹתְכוֹן וְעֲדָמָא
לְאִמְתִּי אֶסִיבְרוֹן אִיתְאֻוְהִי לִי לְכָא:

וְעֵינַי יֵשׁוּ וַיֹּאמֶר (40.13) הַדּוֹר סוֹרֵד וְעַקְשֵׁי עַד מֵתִי
אֶהְיֶה עִמָּכֶם וְעַד (40.14) מֵתִי אֶסְבּוֹל אֶתְכֶם הֵבִיאוּ
אוֹתוֹ אֵלַי:

17:18 Yeshu (Jesus) rebuked him, the devils went out of him, and the boy was cured from that hour.

וְכָאָא בְּהַ יֵשׁוּעַ וַנִּפְק מִנֵּה שְׂאֲרָא וְאֶתְאֲסִי טְלִיָּא מִן
הֵי שְׁעָתָא:

וַיִּגְעַר (40.15) בּוֹ יֵשׁוּ וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ הַשָּׂד וַיִּנְרַפֵּה הַנְּעַר
בְּאוֹתָהּ (40.16) הַשְּׁעָה:

17:19 Then the Tal'midei (Disciples) came to Yeshu (Jesus) privately, and said, "Why weren't we able to heal him?"

חִידִיין קָרְבוּ תַלְמִידָא לְוֹת יֵשׁוּעַ בְּלַהוֹדוּחֵי וְאָמְרוּ לֵה
לְמָנָא הֵנֵן לֵא אֶשְׁכַּחֵן לְמֵאֲסִיּוּתָהּ:

אִז קָרְבוּ אֵלָיו הַתְּלַמִּידִים בְּסֵתֵר וַיִּשְׂאֲלוּ (40.17) לוֹ
לְמָה לֹא יִכּוֹלְנוּ אֲנַחְנוּ לְהוֹצִיא אוֹתוֹ:

17:20 Yeshu (Jesus) said to them, "Because of your unbelief. For most assuredly I tell you, if you have faith as a grain of mustard seed, you will tell this mountain, 'Move from here to there,' and it will move; and nothing will be impossible for you.

אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מִטַּל לֵא הִימְנֻתְכוֹן אָמִין גִּיד אָמַר
אֲנָא לְכוֹן דָּאן תְּרַוֵּא בְכוֹן הִימְנֻתָּא אִיךְ פְּרַדְתָּא
דְּחֻרְדְּלָא תֵאמְרוּן לְטוֹרָא הֵנָּה דְשִׁנָּא מִפָּא וְנִשְׁנָא
וּמָדָם לֹא נַחְסֻנְכוֹן:

וְעֵינַי (40.18) לְהֵם וַיֹּאמֶר בַּעְבוֹר שְׂאִין אֶתְם
מֵאֲמִינִים אֲמִין (40.19) אֲנִי אוֹמֵר לְכֶם אִם תְּהִיָּה
לְכֶם אֲמוּנָה כְמוֹ (40.20) גִּרְעִין הַרְדֵּל וְתֵאמְרוּ לְהַר
הַזֶּה עֲבוֹר מִזֶּה וּמִיד (40.21) יַעְבוֹר וְלֹא יִמְנַע אוֹתוֹ
וְדַבֵּר מִכֶּם:

17:21 But this kind doesn't go out except by fasting and prayer."

הֵנָּה דִין גְּנָסָא לֹא נִפְק אֶלָּא בְצוּמָא וּבְצִלוּתָא:
וְזֶה מִין (40.22) לֹא יִשְׁלַךְ כִּי אִם בְּתַפִּילָה וּבְצוּם:

Foretelling His Death

17:22 While they were staying in the G'lilo (Galilee), Yeshu (Jesus) said to them, "The B'reh D'Enosha (Son of Man) is about to be delivered up into the hands of men,

פֶּד מֵתְהַפְכֵן דִּין בְּגַלְיָלָא אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ עֲתִיד הוּ
בְרַה דְאֲנִשָּׂא דְנִשְׁתַּלֵּם בְּאִידי בְּנִינָשָׂא:
וְכִשְׁהֲלֵכוּ (40.23) אֵל הַגִּלִּיל דְבַר אֲלִיהֶם יֵשׁוּ וַיֹּאמֶר
בֶּן הָאָדָם (40.24) יִמְסַר לְיַדֵי הָאָדָם:

17:23 and they will kill him, and the third day he will be raised up." They were very grieved.

וְנִקְטְלוּנְהִי וְלִיּוּמָא דְתַלְתָּא נִקּוּם וְכְרִית לְהוֹן טָב:
וַיְהַרְגוּהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יִקּוּם (40.25) וְהֵם הִתְעַצְבוּ
מְאֹד:

Tithes and Taxes

17:24 When they had come to Kifar'nachum (Capernaum), those who collected the two zuzin (1/4 shekel) as a head count, came to Kefo (Peter) and said, "Doesn't your Rabbai (Leader) give the two zuzin (1/4 shekel)?"

וְכַד אָתּוּ לְכַפְרָנְחוּם קָרְבוּ הַגּוֹן דְּנִסְבִּין תְּרִין זוּזִין
דְּכֶסֶף רִשָּׂא לְוֹת פֶּאפָּא וְאָמַר לֵה רְבִכּוֹן לֹא יְהֵב תְּרִין
זוּזוּהִי:

יִכְשַׁבּוּ אֵל כֶּפֶר נַחוּם [Page 41] (41.1) קָרְבוּ אִשְׁר
לְקַחוּ דְרַכְמוֹן עַל כִּיפָה וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִלְּמַדְכֶם (41.2)
הַשְּׁלֵם דְרַכְמוֹן:

17:25 He said, "Yes." And when Kefo (Peter) entered the house, Yeshu (Jesus) anticipated him, saying, "How does it look to you, Shimon? From whom do the kings of the earth receive tax and tribute (head count)? From their children, or from strangers?"

אָמַר לְהוֹן אִין וְכַד עַל פֶּאפָּא לְבִיתָא קְדַמֵּיהּ יֵשׁוּעַ
וְאָמַר לֵה מָנָא מִתְחַזָּא לְךָ שְׁמַעוֹן מִלְּפֵא דְאֶרְעָא מִן
מִן נְסִבִּין מִכֶּסֶף וְכֶסֶף רִשָּׂא מִן בְּנֵיהוֹן אִן מִן נוֹכְרִיא:
וַיֹּאמֶר גַּם וְכִשַׁבָּא בְבֵית קִידָם (41.3) אוֹתוֹ יֵשׁוּ
לְאֹמֵר מַה נִּרְאָה אֲלֶיךָ שְׁמַעוֹן מַלְכֵי (41.4) הָאָרֶץ
מִמִּי יִקְחוּ מִס וְתֵרומָה מִבְּנֵיהֶם אוֹ מִן (41.5) הַנּוֹכְרִים:

17:26 Kefo (Peter) said to him, "From strangers." Yeshu (Jesus) said to him, "Therefore, as children of freedom, we are its sons.

אָמַר לֵה שְׁמַעוֹן מִן נוֹכְרִיָא אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ מְדִינָן בְּנֵי
הָאָרְאָא אֲנֹן בְּנֵיָא:

וְהוּא אָמַר מִן הַנְּכָרִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו (41.6) יֵשׁוּ אִם כֵּן
הַפְּשִׁים הֵם הַבְּנִים:

17:27 But, so we don't offend them, go to the sea, cast a drag-hook, and take up the first fish that comes up. When you have opened its mouth, you will find a glittering coin. Take that, and give it to them for me and you."

דְּלֵא דִין נְכֻשְׁלֵי אֲנֹן זֶל לִנְמָא וְאֶרְמָא בְּלוּעָא וְנוּבָא
קִדְמָא דְסִילְקַ פְּתַח פּוּמְיָה וְתִשְׁפַח אֶסְתְּרָא הִי סַב וְהַב
הַלְפֵי וְחֻלְפִיךָ:

וּבַעֲבוּר שְׁלֵא (41.7) נִכְעִיסִם לָךְ אֵל הַיָּם וְשִׁלַּח אֶת
הַמְצוּדָה (41.8) וְקַח הַדָּג אֲשֶׁר בְּרֵאשׁוֹן יַעֲלֶה וְתַפְתָּה
פִּיהוּ (41.9) וְתַמְצֵא לְטֹר אוֹתוֹ תִקַּח וְתֵתֵן לָהֶם
בְּעִבּוּרֵי (41.10) וּבְעִבּוּרְךָ:

Chapter 18

Who is Greatest

18:1 In that hour the Tal'midei (Disciples) came to Yeshu (Jesus), saying, "Who then is greatest in the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven)?"

בְּהִי שְׁעֵתָא קָרְבוּ תַלְמִידָא לֹתָ יֵשׁוּעַ וְאָמְרִין מִנּוּ כִי
רַב בְּמַלְפוּתָא דְשִׁמְיָא:

(41.11) בְּשַׁעָה הַהִיא קָרְבוּ הַתַּלְמִידִים (41.12) אֵל
יֵשׁוּ לֵאמֹר מִי יִהְיֶה (41.13) גְּדוֹל בְּמַלְכוּת שְׁמַיִם:

18:2 Yeshu (Jesus) called a little child to himself, and placed him in the midst of them,

וַקְרָא יֵשׁוּעַ טַלְיָא וְאֶקְיַמְיָה בֵּינְתַהוּן:
(41.14) וַיִּקְרָא יֵשׁוּ לְנַעַר אֶחָד וַיַּעֲמִידוּ בְּתוֹכָם:

18:3 and said, "Most assuredly I tell you, unless you change, and become as little children, you will in no way enter into the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven).

וְאָמַר אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוּן דִּיאָן לֵא תַתְּחַפְּכוּן וְתַהוּן
אֵיךְ טַלְיָא לֵא תַעֲלוּן לְמַלְפוּתָא דְשִׁמְיָא:
וַיֹּאמֶר (41.15) אֲמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אִם לֹא תִשׁוּבוּ
וְתַהּיוּ כְמוֹ (41.16) נְעָרִים לֹא תָבוּאוּ אֶל מַלְכוּת
שְׁמַיִם:

18:4 Whoever therefore humbles himself as this little child, the same is the greatest in the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven).

מִן הַכִּיל דְּמַמְכָךְ נְפִשָׁה אֵיךְ הָנָא טַלְיָא הוּי נְהוּא רַב
בְּמַלְפוּתָא דְשִׁמְיָא:

וְכָל מִי (41.17) שִׁיטְתַּפֵּל כְּמוֹ נַעַר זֶה הוּא יִהְיֶה גְדוֹל
בְּמַלְכוּת (41.18) שְׁמַיִם:

18:5 Whoever receives one such little child in my name receives me,

וּמִן דְּנִקְבֵּל אֵיךְ טַלְיָא הָנָא בְּשִׁמְיָי לִי הוּי מִקְבֵּל:
וּמִי שִׁיקַח נַעַר אֶחָד כֹּזֶה בְּשִׁמְיָי הוּא (41.19) יִקַּח
אוֹתִי:

When Offences Occur

18:6 but whoever offends one of these little ones who believe in me, it would be better for him that the millstone of a donkey is hung on his neck, and he is sunk in the depths of the sea.

וְכָל הַנְּכֻשְׁלֵי לְחַד מִן הַלִּין זַעוּרָא דְמַהֲיִמְנִין בִּי פִקָּח
הָנָא לֵה דִתְהוּא תַלְיָא רַחֲמָא דְחֻמְרָא בְּצוּרָה וּמְטִיבַע
בְּעוּמְקוּהֵי דִנְמָא:

וּמִי שִׁיכְשִׁיל אֶחָד מִן הַצַּעֲרִים (41.20) הָאֵלֵא
שִׁיאֲמִינוּ בִּי טוֹב לוֹ שִׁיתְלַח בְּצוּאָרוֹ רֹכֵב (41.21)
הַחֲמֵד לְהַשְׁלִיכוֹ בְּמַצוּדָה הַיָּם:

18:7 "Woe is to the world from its offenses! It is necessary that offenses come, but woe is to the man whose hands will bring the offenses!

וְיִ לְעֵלְמָא מִן מְכַשׁוּלָא אֲנַנְקָא גִיד דִּנְאֲתוֹן מְכַשׁוּלָא
וְיִ דִין לְגַבְרָא דְבִאֲנִדָּה נְאֲתוֹן מְכַשׁוּלָא:

אוּי לְעוֹלָם (41.22) מִמְכַשׁוּלִים צָרִיךְ הוּא שִׁיבוּאוּ
מְכַשׁוּלִים אֵךְ (41.23) אוּי לוֹ לְאָדָם שִׁמְמֵנוּ יִבֵּא
מְכַשׁוּל:

18:8 If your hand or your foot makes you an offender, cut it off, and cast it from you. It is better for you to enter into life being maimed, or being mutilated, rather than having two hands or two feet that push you into the eternal fire.

אן דיז אינדך און רגלך מכשילא לך פסוקיה וישידיה
מנך טוב הו לך גיר דתעול לחייה כד חגיס אנת און
כד פשיג ולא כד אית לך תרתין אידין און תרתין
רגלין תפל בגורא דלעלם:

ואם ירך (41.24) או רגלך תכשילך קצץ אותה
והשלך ממך (41.25) כי טוב לך לבוא אל החיים
חלש או פסח מהשלח [Page 42] (42.1) עם ידים
ורגלים אל אש עולמית:

18:9 If your eye make you an offender, root it out, and cast it from you. It is better for you to enter into life with one eye, rather than having two eyes that push you into the Gehanno (Valley of Death) of fire.

ואן הו דעינדך מכשילא לך חציה וישידיה מנך טוב הו
לך דבחדא עינא תעול לחייה ולא כד אית לך תרתין
עינין תפל בגהנא דגורא:

ואם עינדך ת (42.2) תכשולך נקר אותה והשלח ממך
כי טוב לך לבוא (42.3) בעין אתה אל החיים
מהשלח בעינים אל אש של (42.4) גיהנם:

The Lost Sheep

18:10 See that you don't despise one of these little ones, for I tell you that in heaven their angels are always observing the face of my Father who is in heaven.

חזו לא תבסון על חד מן הליון זעורא אמר אנא לכוון
גיר דמלאכיהון בשמיא בכלזבן חזין פרצופיה דאבי
דבשמיא:

ראו שלא תבזו אחד מן הצעירים האלה (42.5) כי
אני אומר לכם שמלאכיהם בשמים תמיד (42.6)
יראו את פני אבי שבשמים:

18:11 For the B'reh D'Enosha (Son of Man) came to save that which was lost.

אתא גיר ברה דאנשא דנחא מדים דאפיד הווא:
כי בן האדם להושיע (42.7) מה שאבד:

18:12 "How does it look to you? If a man has one hundred sheep, and one of them wanders, doesn't he leave the ninety-nine on the mountain, then going, seek for the wanderer?"

מנא מתחזא לכוון אן גהוון לאנש מאא ערבין
וגטעא חד מנהוון לא שבק תשיעין ותשיעא בטורא
ואזל בעיא להו דטעא:

מה נראה לכם אם יהיו לאיש מאה (42.8) ונאבדה
אחת מהן הלא יעזוב איש תשעים (42.9) ותשע
הצאן כמדבר וילך לבקש אותה אשר (42.10)
נאבדה:

18:13 If he finds it, most assuredly I tell you, he rejoices over it more than for the ninety-nine that did not wander.

ואן גשפחה אמין אמר אנא לכוון דחדא בה יתיר מן
תשיעין ותשיעא דלא טעו:

ואם יהיה שימצא אותה אמין אני (42.11) אומר
לכם כי ישמח עליה יותר מהתשעים (42.12) ותשע
האחרים אשר לו תעו:

18:14 Even so it is not pleasing before your Father in heaven, that one of these little ones should perish.

הכנא לית צבננא קדם אבוכון דבשמיא דגאבר חד
מן זעורא הליון:
כן אין רצון לפני (42.13) אביכם שבשמים שיאבד
אחד מן הצעירים (42.14) האלה:

When You are Offended

18:15 "If your brother affronts you, go, argue between you and him alone. If he listens to you, you have gained your brother.

אן דיז אספל בך אחוד זל אפסיהי בינדך ולה בלחוד
אן שמעך ותרת אחוד:

ואם יחטא בך אחיד לך והוכיח אותו (42.15) בינדך
ובניהו לבדו ואם ישמעך תרויח את (42.16) אחידך:

18:16 But if he doesn't listen, take one or two more with you, that by the mouth of two or three witnesses every word will stand.

ואן לא שמעך דבר עמך חד און תרין דעל פום תרין
און תלתא סהדין תקום כל מלא:

ואם לא ישמעך קח לך עד אחד או שנים (42.17)
כדי שעל פי שנים או שלשה עדים יקום כל (42.18)
דבר:

Offences and Forgiveness

18:17 If he refuses to listen to them, tell it to the assembly. If he refuses to hear the assembly also, let him be to you as a tax collector or as a heathen.

אן דין אפלא להגוז נשמע אמר לעדתא אן דין
אפלא לעדתא נשמע נהוא לך איך מכסא ואיך
הנפא:

ואם לא ישמע אותם בקהל אמור לו (42.19) ואם
ימאן לשמוע בקהל יהי לך כמו גוי ובעל (42.20)
העברה:

18:18 Most assuredly I tell you, whatever you will bind on earth will be bound in heaven, and the things you release on earth will be released in heaven.

ואמין אמר אנא לכון דכל מא דתאסרון בארעא
נהוא אסיר בשמיא ומדם דתשרון בארעא נהוא
שרא בשמיא:

אמן אני אומר לכם כל מה אשר (42.21) תאסרו על
הארץ הם יהיו אסורים גם בשמים (42.22) וכל מה
שתתירו על הארץ הם יהיו מותרים (42.23) גם
בשמים:

18:19 Again, assuredly I tell you, that if two of you will agree on earth concerning anything they desire, it will be done for them by my Father who is in heaven.

תוב אמר אנא לכון דאן תרין מנכון נשתוון בארעא
על כל צבו דנשאלון נהוא להוז מן לות אבי
דבשמיא:

עוד אמר לכם אם שנים מכם (42.24) ובואו אחת
על הארץ מכל הדבר אשר ישאלו (42.25) יהיה
להם מאבי אשר הוא בשמים:

18:20 For where two or three are gathered in my name -- there I am, in the midst of them."

איפא גיר דתרין או תלתא כנישין בשמי תמן אנא
בינתהון:

כי בכל Page 43 (43.1) מקום שישם יקהלו שנים
או שלשה בשמי שם (43.2) אני בתוכם:

18:21 Then Kefo (Peter) came and said to him, "Mor'i (my Lord), how many times shall my brother affront me, and I forgive him? Until seven times?"

הדין קרב לותה פאפא ואמר לה מרי כמה זבנין אן
נספל בי אחי אטיבוק לה עדמא לטבע זבנין:
אז קרא כיפה איליו ויאמר (43.3) אדני כמה פעמים
יחטא בי אחי ואסלה לו (43.4) עד שבע פעמים:

18:22 Yeshu (Jesus) said to him, "I don't tell you until seven times, but, until seventy occurrences of every seven.

אמר לה ישוע לא אמר אנא לך עדמא לטבע אלא
עדמא לטבעין זבנין טבע טבע:
ויאמר אליו ישו לא אומר (43.5) לך עד שבע
פעמים כי אם עד שבעים (43.6) שבע פעמים:

Parable of the Unforgiving Servant

18:23 It is because of this, that the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is compared to a certain king, who wanted to reconcile accounts with his servants.

מטל הנא אתדמית מלפותא דשמיא לגברא מלפא
דצבא דנסב חושפנא מן עבדוהי:

ועל כן נדמתה מלכות (43.7) שמים לאדם מלך
אשר רצה לעשות השבון (43.8) עם עבדיו:

18:24 When he had begun to reconcile, one was brought to him who owed him many Kak'rin (Talents, shekel cases).

וכד שרי למסב קרבו לה חד דחייב רבו ככרין:
וכשהחל לעשות החשבון הוגש (43.9) אליו אחד
אשר חייב לתת לו רבוא מניב:

18:25 But because he couldn't pay, his Mor'eh (Master) commanded him to be sold, with his wife, his children, and all that he had -- and provide the payment.

וכד לית הנה לה למפרע פקד מרה דנודפן הו
ואנתתה ובנוחי וכל מדם דאית לה וגפרוע:
וכשלא (43.10) היה לו מאין ישלם צוה אדני
למכור אותו (43.11) ואשתו ובנים וכל אשר לו עד
שיהיה לו כל (43.12) התשלום שחייב לו:

18:26 The servant therefore fell down and prostrated before him, saying, 'Mor'i (my Lord), have a patient spirit with me, and I will repay you everything!'

ונפל הו עבדא סגד לה ואמר מרי אגר עלי רוקא
וכל מקדם פרע אנא לך:

ויכרע העבד ההוא ויתחנן (43.13) אליו לאמר
המתין לי ואני אשלם לך הכל:

18:27 The Mor'eh (Master) of that servant, being moved with compassion, released him, and forgave him the debt.

ואתרחם מרה דעבדא הו ושפיהי וקובתיה שבק לה:
ויהנן (43.14) האדון לעבדו וינחו ויסלח את הובו:

18:28 "But that servant went out, and found one of his fellows, who owed him one hundred dinarei (coins), and he grabbed him, and took him by the throat, saying, 'Give to me what you owe me!'

נפק דין עבדא הו ואשפח לחד מן כננותה דחייב הוא
לה דינרא מאא ואחדה וקנק הוא לה ואמר לה הב
לי מקדם דחייב אנת לי:

ויצא (43.15) העבד הזה וימצא אחד מאלה שהיו
עבדים (43.16) כמוהו וזה היה חייב לתת לו מאה
מעות ויאחוזו (43.17) אותו ויחזק בו לאמור שלם מה
שאתה חייב לתת (43.18) לי:

18:29 "So his companion fell down at his feet and begged him, saying, 'Have a patient spirit with me, and I will repay you!'

ונפל הו כנתיה על רגלוהי בעא מנה ואמר לה אגר
עלי רוקא ופרע אנא לך:

ויכרע העבד ההוא ויתחנן לו לאמר המתן (43.19) לי
ואני אשלם לך הכל:

18:30 But he was not pleased, so he goes and cast him into prison until he renders to him what he owed him.

הו דין לא צבא אלא אגל ארמיה בית אסירא
עדמא דנתל לה מא דחייב לה:

והוא מאן וילך ושלח (43.20) אותו בבית האסורים
עד שישלם את כל הובו:

18:31 So when his fellows saw what was done, they were very grieved, and went and told their Mor'eh (Master) all that had happened.

כד חזו דין כננותהון מקדם דהוא קרית להון טב ואתו
אודע למרהון כל מא דהוא:

(43.21) ויראו עבדים אחרים מה שעשה ויתעצבו
מאד (43.22) ויבאו ויספרו לאדונם את כל אשר
היה:

18:32 Then his Mor'eh (Master) called him in, and said to him, 'You wicked servant! I forgave all of your debt, because you begged me.

הידין קריהי מרה ואמר לה עבדא בישא הי כלה
קובתא שבקת לך דבעית מני:

או (43.23) קרא לו אדוניו ויאמר אליו עבד בליעל
הנה (43.24) סלחתי לך כל החוב כי התחננה אלי:

18:33 Shouldn't you also have be gracious your fellow, even as I was gracious to you?'

לא ולא הוא לך אף אנת דתחון לכנתך איפנא
דאנא חנתך:

והלא (43.25) גם אתה הצטרכת לחנן לעבד הדומה
לך כמו (44.1) Page 44 אני שחננתי עליך:

18:34 His Mor'eh (Master) was angry, and delivered him to the tormentors, until he payed everything that he had owed him.

ורגז מרה ואשלמה למנגדנא עדמא דנפרוע כל מקדם
דחייב לה:

ויחר אף אדוניו וימסר אתו (44.2) בבית האסורים
עד שישלם כל הובו:

18:35 So my heavenly Father will also do to you, if you don't each forgive your brother from your hearts for his misdeeds."

הכנא נעבד לכוז אבי דבשמא אן לא תשבקון אנש
לאחוזי מן לבסון סכלותיה:

כן אבי שבשמים (44.3) יעשה לכם אם לא תסלחו
איש לאחיו מן לבותיכם (44.4) אשמתם:

Chapter 19

Divorce

19:1 It happened when Yeshu (Jesus) had finished these words, he departed from the G'lilo (Galilee), and came into the borders of Y'hud (Judea) beyond the Yord'non (Jordan).

וְהָיָא דְכַד שָׁלַם יֵשׁוּעַ מִלֵּא הָלִין שָׁקַל מִן גְּלִילָא
וְאָתָא לְתַחֲוּמַא דִּיהוּדָא לְעֵבְרָא דִּי־יֹרְדָן:
(44.5) וַיְהִי אַחֲרַי אֲשֶׁר כָּלָה יֵשׁוּ לְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים
(44.6) הָאֵלֶּה הַלֵּךְ מִן הַגְּלִיל וַיָּבֵא אֶל גּוּוּלֵי (44.7)
יְהוּדָה בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן:

19:2 Great crowds followed him, and he healed them there.

וְאָתָּו בְּתַרְהַ פְּנִשָּׂא סְגִיָּאָא וְאַסִּי אֲנֹן תַּמָּן:
וַיִּלְכוּ אַחֲרָיו כִּיתוּת (44.8) רַבּוֹת וַיִּרְפְּאֵם שָׁם:

19:3 Then a P'rishe (Pharasee) approached him, and testing him, said, "Is it lawful for a man to divorce his wife for any reason?"

וְקָרְבוּ לְוַתָּה פְּרִישָׁא וּמְנַסִּין הֵוּן לָהּ וְאָמְרִין אֲנִי שְׁלִיט
לְאַנְשֵׁי הַנְּשָׂרָא אֲנַתְתָּהּ בְּכָל עֵלָא:
וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו הַפְּרוּשִׁים וַיִּנְסוּהוּ (44.9) לֵאמֹר אִם מוֹתֵר
לְשַׁלַּח אֶת אִשְׁתּוֹ בַּעֲבוּר (44.10) כָּל דְּבַר:

19:4 He answered, "Haven't you read that he who made them from the beginning made them male and female,

הוּ דִּין עָנָא וְאָמַר לְהוּן לָא קְרִיתוּן דְּהוּ דְּעֵבֵד מִן
בְּרִשִׁית דְּכָרָא וּנְקֵבָתָא עֵבֵד אֲנֹן:
וְהוּא עֲנָה וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם הֲלֵא קְרִיתֵם (44.11) כִּי מִי
שַׁעֲשִׂה אֶת הָאָדָם מִרְאִשִׁית זָכָר וּנְקֵבָה (44.12)
עֲשִׂה אוֹתָם:

19:5 and said, 'For this cause a man shall leave his father and mother, and shall cling to his wife; and the two shall become one flesh?'

וְאָמַר מִטְּלָ הֵנָּא נְשִׁיבֹק גְּבָרָא לְאַבּוּהֵי וּלְאִמָּהּ וּנְקָרָ
לְאַנְתְּתָהּ וּנְחַוּן תְּרִיהוּן חַד בְּסַר:
וַיֹּאמֶר עַל כֵּן יַעֲזוּב אִישׁ אֶת אָבִיו (44.13) וְאֶת אִמּוֹ
וְדַבֵּק בְּאִשְׁתּוֹ וְהֵיוּ לְבָשָׂר אֶחָד:

19:6 So that they are not two, but one body. What therefore Aloha (God) has bonded, man should not separate."

מְדִין לָא הֵוּן תְּרִין אֵלָא חַד פְּגַר מְדָם הָכִיל דְּאַלְהָא
זֶוּג בְּרִנְשָׂא לָא נִפְרָשׁ:

וַעֲתָה (44.14) אִין הֵם שְׁנַיִם אֵלָא בָּשָׂר אֶחָד לְבָד
לְכֵן אֵת מַה (44.15) שְׁחַבַּר הָאֱלֹהִים הָאָדָם לָא יוּכַל
לְהִפְרִיד:

19:7 They asked him, "Why then did Mushe (Moses) command us to give her a bill of divorce, and send her away?"

אָמְרִין לָהּ לְמָנָא הָכִיל מוּשֵׂא פִקְדֵי דִּנְתָּל פְּתָבָא
דְּשׁוּבְקָא וּנְשִׂרָה:

וְהֵם (44.16) אָמְרוּ וְלָמָּה צִוָּה מוֹשֶׁה לְתַת סֵפֶר
כְּרִיתוֹת (44.17) וּלְשַׁלַּח אוֹתָהּ אִם לָא יִשְׂרָה בַּעֲיֵנֵינוּ:

19:8 He said to them, "Mushe (Moses), conceding to the hardness of your hearts, allowed you to send away your wives. From the beginning, however, it has not been so.

אָמַר לְהוּן מוּשֵׂא לְקַבֵּל קְשִׁיּוֹת לְבַכּוֹן אֶפְסֵי לְכוּן
דְּתַשְׂרוּן נְשִׁיכוּן מִן בְּרִשִׁית דִּין לָא הֵוּא הִכְנָא:
וַיַּעַן לְהֵם (44.18) וַיֹּאמֶר כִּי מוֹשֶׁה בְּשִׁבִיל קוּשִׁי
לְבַבְכֶם הִנִּיחַ לְשַׁלְּחֵם (44.19) נְשִׁיכֶם אֲבָל
מִרְאִשִׁית לָא הִיָּה כֵן:

19:9 I tell you that whoever divorces his wife, except for sexual immorality, and marries another, commits adultery; and he who marries the divorced is committing adultery."

אָמַר אֲנָא לְכוּן דִּין דִּמֵּן דְּשָׁבַק אֲנַתְתָּהּ דְּלָא גּוּרָא
וּנְסַב אַחֲרָתָא גָּאָר וּמִן דְּנִסַּב שְׁבִיקָתָא גָּאָר:
וְאִנִּי אוֹמֵר (44.20) לְכֶם כִּי כָל אִישׁ שִׁשַׁלַּח אוֹ
שִׁשַׁלַּח אֶת אִשְׁתּוֹ (44.21) כִּי אִם עַל דְּבַר זָנוּת וַיִּקַּח
אַחֲרָתָא נִיאָרְפּ וּמִי (44.22) שִׁיקַח אֶת הַמְּגוּרֶשֶׁת הוּא
גַּם כֵּן נִיאָרְפּ:

19:10 His Tal'midei (Disciples) said to him, "If this is the case between a man and his wife, it is not beneficial to marry a woman."

אָמְרִין לָהּ תְּלַמִּידוּהֵי אֲנִי הִכְנָא אִיתְּ עַדְלָא בִּינֵי
גְּבָרָא לְאַנְתְּתָא לָא פִקְח לְמַסַּב אֲנַתְתָּא:
וַיֹּאמְרוּ לוֹ (44.23) תְּלַמִּידוֹ אִם כֵּן יֵשׁ דְּבַר הָאָדָם
בְּאִשָּׁה שְׁלֵא (44.24) טוֹב לְהַתְּחַתֵּן:

19:11 But he said to them, "Not every man is sufficient for this word, but those to whom it is given are.

הו דין אמר להון לא כל אנש ספק לה למלתא הדיא
אקלא מן דיהיב לה:

והוא אמר אליהם לא הכל יתפשו (44.25) הדבר
הזה כי אם הם לאשר נתון:

19:12 For there are eunuchs who were born that way from their mother's womb, and there are eunuchs who were made eunuchs by men; and there are eunuchs who made themselves eunuchs for the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven)'s sake. Whoever is capable of providing this, let him supply it."

אית גיר מהימנא דמן פרסא דאמהון אתילדו הקנא
ואית מהימנא דמן בני אנשא הון מהימנא ואית
מהימנא דהון עבדו נפשון מהימנא מטל מלכותא
דשמא מן המשפח דנספק גספק:

כי יש סריסים Page 45 (45.1) אשר הם מבטן
אמם כן נולדו ויש סריסים אשר (45.2) נעשו מן
האדם ויש סריסים אשר עצמם סרסו (45.3) בעבור
מלכות השמים מי שיוכל לתפוש יתפוש:

Allow the Children

19:13 Then little children were brought to him, that he should lay his hands on them and pray; and the Tal'midei (Disciples) rebuked them.

חידין קרבו לה טלמא דנסים אידה עליהון ונצלא
וכאו בהון תלמידיה:

אז הוגשו אליו נערים כדי שישים ידים
עליהם (45.5) ויתפלל ותלמידיו הוכיחו אותם:

19:14 But Yeshu (Jesus) said, "Allow the little children to come to me, and don't forbid them; for to those, who are like them, will be the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven)."

הו דין ישוע אמר להון שבוקו טלמא איתין לותי ולא
תכלון אנון דדאילין גיר דאין הלין אנון איתיה
מלכותא דשמא:

וישו אמר אליהם (45.6) הגיחו נערים ואל תמנעו
אותם לבוא אלי כי לאלה (45.7) יש מלכות שמים:

19:15 And he laid his hands on them, and departed from there.

וסם אידה עליהון ואגל מן תמן:
וכשהשים עליהם הידים הלך (45.8) משם:

Rich Young Man

19:16 Then someone approached him, saying, "Good Teacher, what good thing shall I do, that I may have eternal life?"

ואתא חד קרב ואמר לה מלפנא טבא מנא דטב
אעבד דנהוון לי היא דלעלם:

והנה קרב אחד ויאמר לו רבי טוב ומה (45.9) טובה
אעשה כדי שאקנה היי העולם הבא:

19:17 He said to him, "Why do you call me good? No one is good, except one – Aloha (God). But if you want to enter into life, keep the commandments."

הו דין אמר לה מנא קרא אנת לי טבא לית טבא
אקלא אן חד אלקהא אן דין צבא אנת דתעול לחיא
טד פוקדנא:

(45.10) ויאמר לו מה תשאל לי על הטובה אין טוב
(45.11) אלא אחד יש טוב והוא האל ואם תחפוץ
לבא (45.12) אל היי העולם הבא שמור מצוות
האל:

19:18 He said to him, "Which?" Yeshu (Jesus) said, "You shall not murder. You shall not commit adultery. You shall not steal. You shall not offer false testimony.

אמר לה אילין הו דין ישוע אמר לה דלא תקטול
ולא תגור ולא תגנב ולא תסהד סהדות שוקרא:
ויאמרו (45.13) לו ומה ויען ישו ויאמר לא תרצה
לא תנאף לא (45.14) תגנב לא תענה ברעך עד
שקר:

19:19 Honor your father and mother. And, You shall love your neighbor as yourself."

ויקר לאבוק ולאמך ותקב לקריבך איך נפשך:
כבד את אביך (45.15) ואת אמך ואהבת לרעך
כמוד:

19:20 The young man said to him, "All these things I have observed from my youth. What am I lacking?"

אמר לה הו עלימא הלין פלהין נטרות אפין מן טליותי
מנא חסיר אנא:

ויאמר לו הבחור (45.16) כל אלה שמרתי מנעורי
ומה יחסר עוד לי:

19:21 Yeshu (Jesus) said to him, "If you want to be perfect, go, sell what you have, and give to the poor, and you will have treasure in heaven; and come, follow me."

אָמַר לֵיהּ יֵשׁוּעַ אִן צָבֵא אַנְתָּ גַמְיָרָא לְמַהוּא זֶל זַבְּן
קִנְיָנְךָ וְהָב לְמַסְפִּינָא וְתַהוּא לְךָ סִימְתָא בְּשִׁמְיָא וְתָא
בְּתַרִּי:

וַיֹּאמֶר (45.17) אֵלָיו יֵשׁוּ אִם תִּרְצֶה לְהִיטֵל שְׁלֹם לְךָ
וּמִכּוֹר אֶת כָּל (45.18) אֲשֶׁר לְךָ יִתֵּן לְעֵנִיִּים וְיִהְיֶה לְךָ
אוֹצֵר בְּשִׁמְיָא וּבֵא (45.19) וּלְךָ אַחֲרָי:

19:22 But when the young man heard the saying, he went away sad, for he was one who had great possessions.

שָׁמַע דִּין הוּוּ עֲלִימָא מִלְתָּא הָדָא וְאָזֵל פֶּד פְּרִיָא לֵיהּ
אֵיִת הוּוּא לֵיהּ גֵּיִר קִנְיָנָא סְגִיָאָא:
וַיִּשְׁמַע הַבַּחֲוֹר אֶת הַדְּבָר וַיֵּלֶךְ בַּעֲצָבוֹן (45.20) כִּי
הָיָה לוֹ יְרוּשָׁה רַבָּה:

19:23 Yeshu (Jesus) said to his Tal'midei (Disciples), "Most assuredly I say to you, it is difficult for a rich man to enter the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven).

יֵשׁוּעַ דִּין אָמַר לְתַלְמִידוּהִי אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוּן
דַּעֲטָלָא הִי לְעַתִּירָא דְנִעוּל לְמַלְכוּת שְׁמִיָא:
וַיִּשׁוּ אָמַר אֵל תַּלְמִידוֹ אֲמִן (45.21) אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
כִּי הַעֲשִׂיר בְּקוּשֵׁי יִבֵּא אֶל מַלְכוּת (45.22) שְׁמַיִם:

19:24 Again I tell you, it is easier for a Gam'lo (camel or camel's rope) to be put through a needle's eye, than for a rich man to enter the Kingdom of Aloha (God)."

תּוֹב דִּין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְדַלִּיל הוּוּ לְגַמְלָא לְמַעַל
בְּחַרְזָא דְמַחְטָא אָו עַתִּירָא דְנִעוּל לְמַלְכוּתָא
דְאַלְהָא:

וַעֲוֹד אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם קָל הוּוּא לְעַבּוֹר הַגַּמֶּל (45.23)
בְּעַד חוֹר הַמַּחֲט יוֹתֵר מִלְבָּא הַעֲשִׂיר אֶל מַלְכוּת
(45.24) שְׁמַיִם:

19:25 When the Tal'midei (Disciples) heard it, they were very astonished, saying, "Who then, is able to live?"

תַּלְמִידָא דִּין פֶּד שָׁמְעוּ תַּהֲרִין הוּוּ טָב וְאָמְרִין מִגּוּ כִּי
מִטִּיב דְנִחָא:

וּכְשִׁשְׁמְעוּ הַתַּלְמִידִים אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה (45.25)
תַּמְהוּ מֵאֵד לֵאמֹר וּמִי יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ:

19:26 Looking at them, Yeshu (Jesus) said, "With men this is impossible, but with Aloha (God) all things are possible."

הָרַב בְּהוּז יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוּז לֹת בְּנִינְשָׁא הָדָא לָא
מִשְׁפָּחָא לֹת אֱלֹהָא דִּין כְּלַמְדָּם מִשְׁפָּחָא:
וַיִּבֵט אֵלֵיהֶם (46.1) יֵשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲצֵל
הַאֲנָשִׁים אִי אֲפֻסֵּר זֹאת אֲבָל לְאַלְהִים (46.2) כָּל הֵם
אֲפֻסֵּרִים:

19:27 Then Kefo (Peter) answered, saying, "Behold, we have left everything, and followed you. What then, will be for us?"

הֲרִידִין עֲנָא כַּאֲפָא וְאָמַר לֵיהּ הָא חֲנַן שְׂבָקִין כְּלַמְדָּם
וְאָתִין בְּתַרְךָ מִנָּא כִּי נַהוּא לֹךְ:
אִז עֲנָה כִּיפָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַנְּנוּ (46.3) עֲזַבְנוּ אֶת הַכֹּל
וְנֵלְךְ אַחֲרֶיךָ וּמָה יִהְיֶה לָנוּ:

19:28 Yeshu (Jesus) said to them, "Most assuredly I tell you, since you who have followed me, in the new world, when the B'reh D'Enosha (Son of Man) will sit on the throne of his glory, you also will sit on twelve thrones, judging the twelve tribes of Yisroel (Israel).

אָמַר לְהוּז יֵשׁוּעַ אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְאַנְתוֹן
דְאַתִּיתוֹן בְּתַרִּי בְּעֲלִמָא חֲדָתָא מָא דִּיִּתְב בְּרָה
דְאַנְשָׁא עַל תְּרוּגוּס דְשׁוּבְחָה תַתְּבוּן אָף אַנְתוֹן עַל
תְּרַעֲסֵר פּוֹרְסוֹן וְתַרְגוּמוֹן תְּרַעֲסֵר שְׁבִטָא דִּיִּסְרָאֵל:
וַיֹּאמֶר (46.4) אֵלֵיהֶם יֵשׁוּ אֲמִן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
שְׂאֵתֶם אֲשֶׁר הִלְכְתֶם (46.5) אַחֲרַי בְּתוֹלְדָה הַשְּׁנִית
כְּשִׁיִּשְׁב בֶּן הָאָדָם עַל כִּסֵּא (46.6) כְּבוֹדוֹ תִּשְׁבוּ גַם
אַתֶּם כִּסְאוֹת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה (46.7) וְתִשְׁפְּטוּ אֶת שְׁנַיִם
עֶשְׂרֵה שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל:

19:29 Everyone who has left houses, or brothers, or sisters, or father, or mother, or wife, or children, or fields, for my name's sake, will receive one hundred times, and will inherit eternal life.

וְכָל אֲנָשׁ דְשְׂבָק בְּתָא אָו אַחָא אָו אַחֻתָא אָו אָבָא
אָו אִמָּא אָו אַנְתָּתָא אָו בְּנִיָא אָו קוֹרְיָא מִטְל שְׁמִי
חַד בְּמָאָא נִקְבֵּל וְחָיָא דְלַעֲלָם יִנְאֲרַת:
(46.8) וְכָל מִי שִׁיעֲזוֹב אֶת הַבַּיִת אוֹ אֲחִים אוֹ אַחֻוֹת
אוֹ הָאֵב (46.9) אוֹ הָאֵם אוֹ הָאִשָּׁה אוֹ הַבְּנִים אוֹ
הַשְּׂדוֹת בַּעֲבוּר (46.10) שְׁמִי הוּוּא מֵאָה יִקַּח וְאֵת
הַחַיִּים הַנְּצַחִיִּים יִירֶשׁ:

19:30 But many that are first, will be last; and the last will be first.

סְגִיָאָא דִּין קְדָמְיָא דְנְהוּוֹן אַחְרִיָא וְאַחְרִיָא קְדָמְיָא:
(46.11) וּרְבִים מִן הָרֵאשׁוֹנִים יְהִיו אַחֲרֵנִים
וְהָאַחֲרֹנִים (46.12) יְהִיו רֵאשׁוֹנִים

Chapter 20

Laborers in the Vineyard

20:1 "For the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is like a man who was the Morei (Owner) of a household, who went out at dawn to hire laborers for his vineyard.

דְּמִיָא גִיר מְלֻכּוּתָא דְשִׁמְיָא לְגַבְרָא מְרָא בֵיתָא דְנִפְק
בְּצַפְרָא דְנִאָגוּר פְּעֵלָא לְכַרְמָה:
(46.13) נְדַמְתָּה מְלֻכּוּת שְׁמַיִם לְאָדָם בַּעַל (46.14)
הַבַּיִת אֲשֶׁר יֵצֵא בְתַחִילָה (46.15) בְּבוֹקֵר לְשׂוֹכֵר
פּוֹעֲלִים (46.16) לְעִבּוֹד אֶת כְּרַמּוֹ:

20:2 When he had agreed with the laborers for a Deinar (coin) a day, he sent them into his vineyard.

קִץ דִּין עִם פְּעֵלָא מִן דִּינְרָא בְּיוֹמָא וְשִׁדְר אֲנֹן
לְכַרְמָה:

וְהַתְנָה עִמָּם בַּעַד זֶוּ כֹּל (46.17) הַיּוֹם וַיִּלְשֶׁה אוֹתָם
לְכַרְמּוֹ:

20:3 He went out about the third hour, and saw others standing in the marketplace and being idle.

וַנִּפְק בְּתַלְתָּ שְׁעִין וַחֲזָא אַחְרֵנָא דְקִימִין בְּשׁוּקָא
וּבְטִילִין:

וַיֵּצֵא בְשֻׁעָה הַשְּׁלִישִׁית (46.18) וַיִּרְא אַחֲרֵינֵם
הַעוֹמְדִים בְּשׁוֹק בְּטִלִים:

20:4 To them he said, 'You also go into the vineyard, and whatever is suitable I will give you.' So they went their way.

וַאֲמַר לְהוֹן זֵלוּ אֲפֵ אַנְתוֹן לְכַרְמָא וּמְדָם דְּלֵילָא יְהִב
אַנְא לְכוּן:

וַיֹּאמֶר (46.19) אֲלֵיהֶם לְכוּ גַם אַתֶּם לְכַרְמּוֹ וּמָה
שֶׁהוּא יִשָּׂר (46.20) אַתֶּן לָכֶם:

20:5 Again he went out about the sixth and the ninth hour, and did likewise.

הֲגוֹן דִּין אֶזְלוּ וַנִּפְק תוּב בְּשֵׁת וּבְתִשְׁעֵ שְׁעִין וְעִבְד
הַקְּבוֹת:

וְהֵם הִלְכוּ עוֹד יֵצֵא בְשֻׁעָה שִׁשִׁית (46.21) תְּשִׁיעִית
וַיַּעַשׂ כְּמוֹ כֵּן:

20:6 About the eleventh hour he went out, and found others standing idle. He said to them, 'Why do you stand here all day idle?'

וְלֵאפִי חֲדָעְסְרָא שְׁעִין נִפְק וְאַשְׁפַּח אַחְרֵנָא דְקִימִין
וּבְטִילִין וַאֲמַר לְהוֹן מִנָּא קִימִין אַנְתוֹן וְיִמָּא כְּלָה
וּבְטִילִין:

וּבְשֻׁעַת עֶשְׂתֵי עֶשְׂרֵה יֵצֵא (46.22) וַיִּמְצֵא אַחֲרֵינֵם
עוֹמְדִים וַיֹּאמֶר לְהֵם לְמָה אַתָּה (46.23) עוֹמְדִים פֹּה
בְּטִלִים כָּל הַיּוֹם:

20:7 "They said to him, 'Because no one has hired us.'
"He said to them, 'You also go into the vineyard, and what is suitable will be given to you.'

אֲמַרִין לֵיה דְלֵא אֲנִי אֲנִי אֲמַר לְהוֹן זֵלוּ אֲפֵ אַנְתוֹן
לְכַרְמָא וּמְדָם דְּלֵילָא נְסִבִין אַנְתוֹן:

וְהֵם אָמְרוּ אֵלָיו (46.24) אִין אָדָם שׂוֹכֵר אוֹתָנוּ
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ (46.25) אַתֶּם לְכַרְמִי:

20:8 When twilight had come, the Morei (Owner) of the vineyard said to his steward, 'Call the laborers and pay them their wages, beginning from the last to the first.'

כַּד הָוָא דִּין רְמִשָּׂא אֲמַר מְרָא כְרַמָּא לְרַב בֵּיתָה קְרִי
פְּעֵלָא וְחַב לְהוֹן אַגְרָהוֹן וְשִׁרָא מִן אַחְרֵינָא וְעַדְמָא
לְקְדָמְיָא:

וּכְשֶׁהִיא עֶרֶב אָמַר אֲדוֹן הַכְרַם [Page 47] (47.1)
לְמַפְרַנְסוֹ קְרָא לְפוֹעֲלִים וְהַשִּׁיב לְהֵם שְׂכַר וְתַחַל
(47.2) מֵהָרֵאשׁוֹנִים עַד הָאַחֲרֹנִים:

20:9 "When those of the eleventh hour came, they each received a single Deinar (coin).

וְאֵתוּ הֲגוֹן דְּחֲדָעְסְרָא שְׁעִין נְסִבוּ דִינְר דִינְר:

וּכְשֶׁבָאוּ אֵלָה אֲשֶׁר (47.3) בָּאוּ בְשֻׁעַת עֶשְׂתֵי עֶשְׂרֵה
לְקַחוּ אִישׁ אִישׁ זֶוּ:

20:10 When the first came, they expected to be paid more; but they were also paid a single Deinar (coin).

וּכַד אֵתוּ קְדָמְיָא סְבֵרוּ דִּינְרִי וְשִׁקְלִין וְשִׁקְלוּ דִינְר דִינְר
אֲפֵ הֲגוֹן:

(47.4) וַיִּבְאוּ הָרֵאשׁוֹנִים וַיַּחֲשִׁבוּ כִּי יִקְחוּ יוֹתֵר מֵאֵלָה
וַיִּקְחוּ (47.5) גַם הֵם אִישׁ אִישׁ זֶוּ:

20:11 When they were paid, they murmured against the Morei (Owner) of the household,

וכד שקלו רטנו על מרא ביתא:
וכשלקחו לנו על בעל הבית:

20:12 saying, 'These last have spent one hour, and you have made them equal to us, who have borne the burden of the day and the scorching heat!'

ואמרין הלן אחרניא חדא שעה עבדו ואשוית אנון
עמן דשקלן יקרה דיומא וחומיה:

(47.6) לאמר אלה האחרונים פעלו בשעה אחת

והשוה (47.7) אותם לכו שנשאנו משיא היום וחום:

20:13 "But he answered one of them, 'Friend, I am doing you no wrong. Didn't you agree with me for a Deinar (coin)?"

הו דין ענא ואמר לחד מנהון חברי לא מענול אנא
כך לא הוא בדינר קצת עמי:

והוא ענה (47.8) לאחד מהם ויאמר אחי איני עושה
לך חס (47.9) הלא על זוז התנית עמי:

20:14 Take that which is yours, and go your way. It is my desire to give to this last just as much as to you.

סב דילך וזל צבא אנא דין דלהנא אחרניא אקל אנך
דלך:

קח שלך ולך ורצוני לתת (47.10) גם לאחרון הזה
כמו לך:

20:15 Isn't it lawful for me to do what I want to with what I own? Or is your eye evil, because I am good?"

או לא שליט לי מדם דצבא אנא אעבד בדילי או
עינד בישא דאנא טב אנא:

הלא מותר לי ועשות (47.11) בעניני מה שארצה או
עם רעה עינד כי אני (47.12) טוב:

20:16 So the last will be first, and the first last. For many are called, but few are chosen."

הכנא נהוון אחרניא קדמיא וקדמיא אחרניא סגיאין
אנון גיר קדמיא וזעורין גביא:

כן יהיו אחרונים ראשונים וראשונים אחרונים
(47.13) כי רבים נקראו ומעטים נבחרו:

Prophecying His Death

20:17 As Yeshu (Jesus) was going up to Orish'lem (Jerusalem), he lead the twelve Tal'midei (Disciples) among himself, and on the way he said to them,

עתיד הוא דין ישוע דנסק לאורשלים ודבר לתרעסר
תלמידוהי בינוהי ולהון באורקא ואמר להון:

ויעל ישו אל (47.14) ירושלים ויקח את שנים עשר
תלמידיו בסתר (47.15) ויאמר אליהם:

20:18 "Behold, we are going up to Orish'lem (Jerusalem), and the B'reh D'Enosha (Son of Man) will be delivered to the Rabbai Kohanei (Chief Priests) and Sofre (Scribes), and they will condemn him to death,

הא סלקינן חנן לאורשלים וברה דאנשא משתלם
לרבי כהנא ולספרא ונחיונוהי למותא:

הנה אנחנו עולים אל ירושלים (47.16) ובן האדם
ימסר ליד שרי הכהנים והסופרים (47.17) ויהיבוהו
למות:

20:19 and will deliver to the Am'mei (Gentiles) to mock, scourge, and crucify; and on the third day, he will arise."

ונשלמונוהי לעממיא ונבזוהון ביה ונגדונוהי ונקפוניהי
וליומא דתלתא נקום:

וימסרוהו לגוים להתלוצץ ולהוסר (47.18) ולהצלב
וביום השלישי יקום:

A Mother's Request

20:20 Then the mother of the sons of Zavdai (Zebedee) came to him with her sons, worshipping him and asking a certain thing of him.

הידין קרבת לה אמהון דבני זבדי הי ובניה וסגדת
לה ושאלא הות לה מדם:

אז קרבה אליו אמם (47.19) של בני זבדי עם בניה
ותשתחו ותשאל ממנו:

20:21 He said to her, "What do you want?" She said to him, "Say they will sit, these, my two sons, one on your right, and one on your left, in your Kingdom."

הו דין אמר לה מנא צבנא אנתי אמרא לה אמר
דתבון הלון תרין בני חד מן ומינך וחד מן סמלך
במלכותך:

(47.20) והוא אמר אליה מה תרצי ותאמר לו אמור

(47.21) שיטבו אלו שני בני אחד לימינך ואחד

לשמאלך (47.22) במלכותך:

20:22 But Yeshu (Jesus) answered, "You don't know what you are asking. Are you able to drink the cup that I am about to drink, and be immersed with the immersion that I am immersed with?" They said to him, "We are able."

ענא ישוע ואמר לא ידעין אנתון מנא טאלין אנתון
מטבחין אנתון למשתא כסא דאנא עתיד למשתא
או מעמודיתא דאנא עמד אנא תעמודין אמרין לה
מטבחין חנן:

ויען ישו ויאמר לא ידעתם מה שתשאלו (47.23)

התוכלו לשתות הכוס אשר אשתה אני ולהטבל

(47.24) בטבילה שאטבל בה אני אמרו אליו נוכל:

20:23 He said to them, "You will indeed drink my cup, and be immersed with the immersion that I am immersed with, but to sit on my right and on my left is not mine to give, except to those for whom it is preferred by my Father."

אמר להון פסי תשתון ומעמודיתא דאנא עמד אנא
תעמודין דתבון דין מן ומיני ומן סמלי לא הות דילי
דאתל אלא לאילין דאתטיבת מן אבי:

(47.25) והוא אמר להם אכן את כוסי תשתו והטבלו

(48.1) Page 48 בטבילה שבה אני אטבל אך

לשבת לימיני או (48.2) לשמאלי אני הוא לי לתת

לכם אלא שלהם נכון (48.3) מן אבי:

20:24 When the ten heard it, they were indignant with the two brothers.

כד דין שמעו עסרא רגזו על הגון תרין אחין:

וישמעו עשרה ויכעסו על שני האחים:

20:25 But Yeshu (Jesus) summoned them, and said, "You know that the rulers of the Am'mei (Gentiles) are as Morai (Lords) to them, and their nobels have authority over them.

וקרא אגון ישוע ואמר להון ידעין אנתון דרשיהון
דעממא מריהון אגון ורורבניהון שליטין עליהון:
(48.4) וישו קרא אותם לעצמו לאמור התדעו כי
שרי (48.5) הגוים ימשלו בהם והגדולים ישלטו
ביניהם:

20:26 It shall not be so among you, but whoever desires to be great among you, shall be a servant to you all.

לא דין הכנא נהוא בינתכון אלא מן דצבא בכון
דנהוא רבא נהוא לכון משמשנא:

(48.6) לא כן יהיה ביניכם אלא כל מי שירצה

ביניכם (48.7) היות גדול הוא יהיה משרתכם:

20:27 Whoever desires to be formost among you shall be your laborer,

ומן דצבא בכון דנהוא קדמנא נהוא לכון עבדא:

ואשר ירצה (48.8) ביניכם היות ראשון הוא יהיה

עבדכם:

20:28 even as the B'reh D'Enosha (Son of Man) came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many."

איפנא דברה דאנשא לא אתא דנשתמש אלא
דנשמט ודנתל נפשה פורקנא חלף סגיאא:

כמו בן (48.9) האדם לא בא להשרת אלא לשרת

ולתת את נפשו (48.10) פדיון לרבים:

Healing Two Blind Men

20:29 As Yeshu (Jesus) went out from Iricho (Jericho), a great crowd followed him.

וכד נפק ישוע מן איריחו אתא הוא בתרה פנשא
סגיאא:

וכשיצאו הם מן ירחו הלכה אחריו (48.11) כיתה

רבה:

Chapter 21

The Entry into Orish'lem

20:30 Behold, two blind men were sitting by the edge of the road, when they heard that Yeshu (Jesus) was passing by, cried out, "Mor'i (my Lord), have mercy on us, you son of Dawid (David)!"

וְהָא סַמְיָא תְרִין נְתַבִּין הָווּ עַל יַד אֹרְחָא וְכַד שָׁמְעוּ
דִּישׁוּעַ עֲבַר יַהֲבּוּ קִלְא וְאָמְרִין אֲתַרְחַם עֲלֵינוּ מְרִי
בְרַה דְדָוִד:

וְהִנֵּה שְׁנֵי עוֹרִים יֵצְאוּ וְיִשְׁבוּ עַל הַדֶּרֶךְ (48.12)
וְיִשְׁמְעוּ שִׁיעֲבוֹר יֵשׁוּ וְיִצְעֲקוּ לֵאמֹר אֲדֹנֵי הֲנֵנוּ
(48.13) בֶּן דָּוִד:

20:31 The crowd rebuked them, that they should be quiet, but they cried out much more, "Moran (our Lord), have mercy on us, you son of Dawid (David)!"

כְּנִשְׂא דִין כְּפִאִין הָווּ בַּחוּץ דְּנִשְׁתַּקֵּן וְהָווּ נְתַרְאִית
אֲרִימוּ קְלַחוּן וְאָמְרִין מְרִין אֲתַרְחַם עֲלֵינוּ בְרַה דְדָוִד:
וְהַכִּיתָה הוֹכִיתֶם וְיֹאמְרוּ לָהֶם הַחֲרִישׁוּן (48.14) וְהֵם
יּוֹתֵר צַעֲקוּ לֵאמֹר אֲדֹנֵי הֲנֵנוּ בֶּן דָּוִד:

20:32 Yeshu (Jesus) stood still, and called them, and asked, "What do you want me to do for you?"

וְקָם יֵשׁוּעַ וְקָרָא אֲבוּן וְאָמַר מָנָא צְבִין אַנְתּוֹן דְּאֶעְבֹּד
לְכוּן:

(48.15) וְיַעֲמֵד יֵשׁוּ וְיִקְרָא לָהֶם לֵאמֹר מַה תְּרַצוּ
וְאֶעֱשֶׂה (48.16) לְכֶם:

20:33 They told him, "Moran (our Lord), open our eyes."

אָמְרִין לָהּ מְרִין דְּנִתְפַתְחוּ עֵינֵינוּ:
וְיֹאמְרוּ אֵלָיו אֲדֹנֵי שְׁתַּפְּקַחְנָה עֵינֵינוּ:

20:34 Yeshu (Jesus), being moved with compassion, touched their eyes; and immediately their eyes opened, and they followed him.

וְאֲתַרְחַם עֲלֵיהוֹן יֵשׁוּעַ וְקָרַב לְעֵינֵיהוֹן וּבֵר שְׁעֵתָה
אֲתַפְּתַח עֵינֵיהוֹן וְאָזְלוּ כְתֵרָה:
וַיְהוֹן (48.17) אוֹתָם יֵשׁוּ וַיִּגַע בְּעֵינֵיהֶם וּמִיד רָאוּ
וַיִּלְכוּ אַחֲרָיו:

21:1 When they drew near to Orish'lem (Jerusalem), and came to Beith Paggei (Bethphage), beside the Tur Zaitai (Mount of Olives), then Yeshu (Jesus) sent two Tal'midei (Disciples),

וְכַד קָרְבוּ לְאוֹרִשְׁלָם וְאֲתָא לְבֵית פַּגְגַּי עַל גֵּב טוֹרָא
דְּזַיְתַי שְׁדַר יֵשׁוּעַ תְּרִין מִן תַּלְמִידוֹהִי:

(48.18) וְכַאֲשֶׁר קָרְבוּ לְיִרוּשָׁלַם וַיָּבֹאוּ אֵל (48.19)
בֵּית פַּאגֵי אֵל הַר הַזַּיְתִּים (48.20) אֲזַ שְׁלַח יֵשׁוּ שְׁנֵי
תַלְמִידִים:

21:2 saying to them, "Go into the village that is opposite you, and immediately you will find a donkey tied, and a colt with her. Untie them, and bring them to me.

וְאָמַר לְהוֹן זְלוּ לְקַרְיָתָא הַדָּא דְלִיקְבִלְכוּן וּמַחְדָּא
מִשְׁפַּחִין אַנְתּוֹן חֲמָרָא דְאֶסְיָרָא וְעִילָא עִמָּה טָרוּ
אִתְּוּ לִי:

(48.21) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ אֵל הַטִּירָה שְׁהִיא לְפָנֵיכֶם
וּפְתֹאוּם (48.22) תִּמְצְאוּ שֵׁם אֲתוֹן אֶסוּרָה וְעִיר
אֶצְלָה הַטִּירוּ (48.23) וְהִגִּישׁוּ אֵלָי:

21:3 If anyone says anything to you, you shall say, 'Moran (our Lord) needs them,' and immediately he will send them here."

וְאִן אֲנִשׁ אָמַר לְכוּן מִדָּם אָמְרוּ לָהּ דְלִמְרִין מִתְבַּעֲיִן
וּמַחְדָּא מִשְׁדַּר לְהוֹן לְכָא:

וְאִם אִישׁ מַה יֹּאמֶר אֲלֵיכֶם אֲמַרוּ כִי (48.24) אֲדֹנֵי
הַצֶּטְרֶךְ בֵּם וּמִיד יִגִּישׁ אוֹתָם:

21:4 All this was done, that it might be fulfilled which was spoken through the prophet, saying,

הַדָּא דִּין פִּלָּה דְהוֹת דְנִתְמַלָּא מִדָּם דְאֲתָאֵמַר בֵּינֵךְ
נְבִיאָא דְאָמַר:

וְהִזְאֵת הִיִּתָה (48.25) שִׁיתִקִּיִּים מַה שְׁנֹאמַר עַל יָדִי
הַנְּבִיאָא הָאוֹמֵר:

21:5 "Tell the daughter of Tzihiyon (Zion), Behold, your King comes to you, humble, and riding on a donkey, on a colt, the foal of a donkey."

אָמְרוּ לְבֵרַת צְהִיּוֹן הָא מִלְכִּי אֲתָא לְכִי מִכִּיךְ וּרְכִיב
עַל חֲמָרָא וְעַל עִילָא בֵר אֲתָנָא:

אֲמַרוּ (49.1) [Page 49] לְבַת צִיּוֹן הִנֵּה מֶלֶךְךָ יָבוֹא
לְךָ עַנִּי וְרוֹכֵב עַל חֲמוֹר (49.2) וְעַל עִיר בֶּן אֲתוֹנוֹת:

21:6 The Tal'midei (Disciples) went, and did just as Yeshu (Jesus) commanded them,

ואָזְלוּ תַלְמִידָא וְעָבְדוּ אֵיפְנָא דְפִקְדָא לְהוֹן יֵשׁוּעַ:

וּלְכוּ הַתְּלַמִּידִים וַיַּעֲשׂוּ כִּמּוֹ (49.3) שְׁצוּהָ אֹתָם יֵשׁוּ:

21:7 and brought the donkey and the colt, and laid their clothes on them; and Yeshu (Jesus) sat on them.

וַאֲמִיתָיו לְחִמְרָא וְלַעֲיִלָא וְסָמוּ עַל עֵינָא נַחְתִּיהוֹן וְרָכַב עָלֵהוּ יֵשׁוּעַ:

וַיֵּשְׁבוּ אֶת הָאֲתוֹן וְאֶת הָעֵיִר (49.4) וַיִּשְׂמוּ עֲלֵיהֶם

בְּגָדֵיהֶם וַיִּרְכִּיבוּ אוֹתוֹ מִמַּעַל:

21:8 A great crowd spread their garments on the road. Others cut branches from the trees, and cast them on the road.

וּסְגָאָא דְכַנְשָׂא מְשׁוֹן הָוּן מְאַנְיָהוֹן בְּאוֹרְחָא

אֲחֵרָנָא דִּין פְּסִקִין הָוּן סּוֹפָא מִן אֵילָנָא וְרָמִין

בְּאוֹרְחָא:

וּרְבַּ (49.5) הַכִּיתָה פִּשְׁטוֹ בְּגָדֵיהֶם בְּדֶרֶךְ וְאַחֲרֵיהֶם

כִּרְתוּ עֲנָפֵי (49.6) עֵצִים וַיַּצִּיעוּ בְּדֶרֶךְ:

21:9 The crowds who went before him, and who followed kept shouting, "Oshau'na (Hosanna -- Save us) to the son of Dawid (David)! Blessed is he who comes in the name of Mor'ia (the Lord)! Oshau'na (Hosanna -- Save us) in the highest!"

כַּנְשָׂא דִּין אֵילִין דְּאֹזְלִין הָוּן קְדָמוּהֵי וְאֲמִין בְּתֵרָה

קָעִין הָוּן וְאָמְרִין אוֹשְׁעָנָא לְבֵרָה דְדָוִד בְּרִיךְ הִי

דְּאֲתָא בְּשֵׁמָה דְּמָרְיָא אוֹשְׁעָנָא בְּמָרְמָא:

וְהַכִּיתוֹת אֲשֶׁר הִלְכוּ (49.7) לִפְנֵינוּ וְאַחֲרֵינוּ קְרָאוּ לְאֹמֵר

הוֹשִׁיעָנָה לְבֵן דָּוִד בְּרוּךְ (49.8) אֲשֶׁר בָּא בְּשֵׁם יְיָ

הוֹשִׁיעָנָה בַּעֲלִיוֹנוֹת:

21:10 When he had come upon Orish'lem (Jerusalem), all the city was stirred up, saying, "Who is this?"

וְכַד עָל לְאוֹרִשְׁלָם אֲתַתְּזִיעַת פְּלָה מְדִינַתָא וְאָמְרִין

הָוּן מִנֵּי הָנָא:

וּכְשָׁבָא (49.9) אֵל יְרוּשָׁלַם רַעֲשָׁה כָּל הָעֵיִר לְאֹמֵר מִי

הוּא זֶה:

21:11 The crowds said, "This is the prophet, Yeshu (Jesus), from Notz'rath (Nazareth) of the G'lilo (Galilee)."

כַּנְשָׂא דִּין אָמְרִין הָוּן הָנָא הוּא יֵשׁוּעַ נְבִיאָא דְמִן נְצָרַת

דְּגַלִּילָא:

(49.10) וְעַמִּים אָמְרוּ הוּא יֵשׁוּ הַנְּבִיאָא מִן נְצָרַת

מִהַגְלִילָא:

Purging the Temple

21:12 Yeshu (Jesus) entered into the Temple of Aloha (God), and drove out all of those who sold and bought in the Temple, and overthrew the money-changers' tables and the seats of those who sold the doves.

וְעַל יֵשׁוּעַ לְהִיפְלֹא דְאֵלֹהָא וְאַפֵּק לְכָלֵהוֹן אֵילִין

דְּזַבְנִין וּמְזַבְנִין בְּהִיפְלֹא וְסִחַף פְּתוּרָא דְמַעְרָפְנָא

וּכּוּרְסוֹתָא דְהַגּוֹן דְּמְזַבְנִין וְנָא:

(49.11) וַיָּבֵא יֵשׁוּ אֶל הַיֵּכַל הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁלִיךְ לַחוּץ

כָּל מוֹכְרִים (49.12) וְקוֹנִים בְּהֵיכַל וְאֶת שִׁלְחֹת

הַשְּׁלַחֲנִים וּמוֹשְׁבֵי (49.13) הַמוֹכְרִים אֶת הַיוֹנִים הוּא

הַפֶּךְ:

21:13 He said to them, "It is written, 'My house shall be called a house of prayer,' but you have made it a den of robbers!"

וְאָמַר לַחוּץ פְּתִיב הוּ דְבֵיתִי בֵּית צְלוֹתָא נְתַקְרָא אֲנַתוֹן

דִּין עֲבַדְתוּנְיָהֵי מַעְרְתָא דְלִסְטִיָּא:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים (49.14) כָּתוּב כִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִילָה

יִקְרָא וְאַתֶּם עֹשִׂיתֶם (49.15) אוֹתוֹ מַעְדַת הַלִּסְטִיסִין:

21:14 The blind and the lame came to him in the Temple, and he healed them.

וַקְרָבוּ לֵהּ בְּהִיפְלֹא סְמִיָּא וְחִגִּיסָא וְאַסִּי אַגּוֹן:

וַיִּקְרָבוּ אֵלָיו עוֹרִים וּפְסָחִים (49.16) בְּהַכֵּל וַיִּרְפָּאֵם:

21:15 But when the Rabbai Kohanei (Chief Priests) and the Sofre (Scribes) saw the wonderful things that he did, and the children who were crying in the Temple and saying, "Oshau'na (Hosanna -- Save us) to the son of Dawid (David)!" they were indignant,

כַּד חָזוּ דִּין רַבֵּי כְּהֵנָא וּפְרִישָׂא תְּדַמְרָתָא דְעָבַד

וְטִלְיָא דְקָעִין בְּהִיפְלֹא וְאָמְרִין אוֹשְׁעָנָא לְבֵרָה דְדָוִד

אֲתַבְּאֵשׁ לַחוּץ:

וַיִּרְאוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים (49.17) אֶת הַפְּלֹאוֹת

שְׁעֵשָׂה וְאֶת הַנְּעִרִים קוֹרְאִים בְּהֵיכַל (49.18)

וְאוֹמְרִים הוֹשִׁיעָנָא לְבֵן דָּוִד וַיִּכְעֶסוּ:

21:16 and said to him, "Do you hear what these are saying?" Yeshu (Jesus) said to them, "Yes. Did you never read, 'Out of the mouth of children and infants you have perfected praise?'"

ואמרין ליה שְׁמַע אַגְתּוּ מִנְּא אֲמַרִין הַלִּין אֲמַר לְהוּן
יִשׁוּעַ אֵין מִמַּתוּם לֹא קְרִיתוּן דְּמִן פּוּמָא דְטִלְיָא
וְדִילִידָא תִקְנַת תְּשׁוּבָהּתָא:
וַיֹּאמֶר אֵלָיו (49.19) הַתְּשַׁמַּע מֵה יֹאמְרוּ אֱלֹה וַיִּשׁוּ
אִמַר אֵלֵיהֶם (49.20) לֹא קִרְאתֶם כִּי מִפִּי עוֹלָלִים
וַיּוֹנְקִים יִסְדַּת עוֹז:

21:17 He left them, and went out of the city to Beith Anyo (Bethany), and lodged there.

וַיִּשְׁבַּק אַגְוִן וַנִּפְקַ לְבַר מִן מְדִינְתָא לְבֵית עֵנְיָא וְבֵית
תַּמְזִין:
(49.21) וַיַּעֲזוּב אֹתָם וַיֵּלֶךְ חוּץ לְעִיר אֵל בֵּית עֵנְיָא
(49.22) וַיֹּשֶׁב שָׁם:

The Cursed Fig Tree

21:18 Now in the early morning, as he returned to the city, he was hungry.

בַּצְפָּרָא דִּין פֶּד הֶפֶךְ לְמַדִּינְתָא כִּפְזִין:
וַיִּשׁוּב בְּבוֹקֵר אֵל הָעִיר וַיִּרְעֵב:

21:19 And seeing a fig tree by the road, he came to it, and found nothing on it but leaves alone. He said to it, "Let there be no fruit from you forever!" Immediately the fig tree withered away.

וַחֲזָא תַתָּא הָדָא בְּאוֹרְחָא וְאֵתָא לְוֵתָהּ וְלֹא אֶשְׁכַּח
כְּהָ מְדָם אֶלְיָא אֵין טְרַפָּא בְּלַחוּד וְאֲמַר לָהּ לֹא נְהוּוּן
כִּי תוּב פְּאָרָא לְעֵלָם וּמַחְדָּא יְבִשְׁתַּת תַּתָּא הִי:
וַיִּרָא (49.23) אֵת עֵץ תַּאֲנִינָה עַל הַדְּרֵךְ וַיִּבֵּא אֵלָיו
וְלֹא מִצָּא (49.24) בָּהּ כִּי אִם הַעֲלִים לְבָדָם וַיֹּאמֶר
לָהּ לֹא יֵצֵא (49.25) מִמֶּךָ פְּרִי לְעוֹלָם וּפְתָאוּם יְבִשָּׁה
הַתַּאֲנִינָה:

21:20 When the Tal'mida (Disciple) saw it, they marveled, saying, "How did the fig tree immediately wither away?"

וַחֲזוּ תַלְמִידָא וַתְּהִירוּ וְאֲמַרִין אֵיפְנָא בְּרַ שְׁעֵתָהּ יְבִשְׁתַּת
תַּתָּא:
(50.1) Page 50 וַיִּרְאוּ הַתַּלְמִידִים וַיִּתְמַהוּ לְאִמַר
אֵיךְ פְּתָאוּם (50.2) יְבִשָּׁה:

21:21 Yeshu (Jesus) answered them, "Most assuredly I tell you, if you have faith, and are not doubting, you will not only do what is done to the fig tree, but even if you told this mountain, 'Be taken up and thrown into the sea,' it would be done.

עֵנְיָא יִשׁוּעַ וְאֲמַר לְהוּן אֲמִין אֲמַר לְכוּן דָּאן
תַּתָּא בְּכוּן הַיְמָנוּתָא וְלֹא תַתְּפַלְגוּן לֹא בְּלַחוּד הָדָא
דַּתָּא תַּעְבְּדוּן אֶלְיָא אֶפְזָן לְטוֹרָא הָנָא תַּאמְרוּן
דְּאִשְׁתַּקֵּל וְפֶל בְּיָמָא תַּתָּא:
וַיַּעַן יִשׁוּ וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם אֲמִן אֲנִי אוֹמֵר לְכֶם (50.3)
אִם תְּהִיָּה לְכֶם אֲמוּנָה וְלֹא תַסְתַּפְקוּ לֹא לְבַד (50.4)
בַּתַּאֲנִינָה תַעֲשׂוּ אֵלְיָא אִם תַּאמְרוּ לְהַר הַזֶּה הִנֵּשׂא
(50.5) וְהַשְׁתַּלֵּךְ לַיָּם וַיְהִיָּה:

21:22 All things, whatever you ask in prayer, believing, you will receive."

וְכָל מְדָם דַּתְּשַׁאלוּן בְּצַלּוּתָא וַתְּהִימְנוּן תַּסְבּוּן:
וְאֵת כָּל אֲשֶׁר תַּשַּׁאלוּ בַּתְּפִילָה (50.6) וּבְאֲמוּנָה
תַּקְחוּ:

Yeshu's Authority

21:23 When Yeshu (Jesus) had come into the Temple, the Rabbai Kohanei (Chief Priests) and the Qashishei (Elders) of the people approached him as he was teaching, and said, "By what authority do you do these things? Who gave you this authority?"

וְכַד אֵתָא יִשׁוּעַ לְהִיפְלֵא קְרַבוּ לָהּ רַבֵּי כְּהֵנָא וְקַשְׁיִשְׂא
דְּעַמָּא כַּד מְלַף וְאֲמַרִין לָהּ בְּאֵינָא טוֹלוּטִין הַלִּין עֵבֵד
אַגְתּוּ וּמַנּוּ נְהַב לָךְ טוֹלוּטִנָא הָנָא:
וְכַשְּׁבָא אֵל הַהַכֵּל נִגְשׂוּ אֵלָיו כְּאִשֶּׁר (50.7) הִיָּה
מְלַמֵּד שְׂרֵי הַכְּהֵנִים וּזְקֵנֵי תַעֲם לְאִמַר בְּהֶם (50.8)
יְכוּלַת אַתָּה עוֹשִׂה אֱלֹה וּמִי נַתַּן לָךְ הַיְכוּלַת הַזֶּה:

21:24 Yeshu (Jesus) answered them, "I also will ask you one question, which if you tell me, I likewise will tell you by what authority I do these things.

עֵנְיָא יִשׁוּעַ וְאֲמַר לְהוּן אִשְׁתַּלְכוּן אֶף אֲנָא מְלַתָּא
הָדָא וְאֵין תַּאמְרוּן לִי וְאֶף אֲנָא אֲמַר אֲנָא לְכוּן
בְּאֵינָא טוֹלוּטִנָא הַלִּין עֵבֵד אֲנָא:
(50.9) וַיַּעַן יִשׁוּ וַיֹּאמֶר לְהֶם אִשְׁתַּלְכֶם גַּם אֲנִי דְבַר
אֶחָד (50.10) וְאִם אַתֶּם תַּאמְרוּ לִי אוֹתוֹ גַּם אֲנִי
אוֹמֵר לְכֶם (50.11) בְּמָה יְכוּלַת עֲשִׂיתִי מֵה שְׁעִישִׁיתִי:

21:25 The immersion of Yochannon (John), where was it from? From heaven or from men?" They reasoned with themselves, saying, "If we say, 'From heaven,' he will ask us, 'Why then did you not believe him?'"

מעמודייתה דיוחנן מן אמקא איתיה מן שמיא הי אן
מן בנינשא הגון דין מתרעין הון בנפשוון ואמרין
דאן נאמר מן שמיא אמר לן ועל מנא לא
הימנתוניהי:

טבילת יוחנן (50.12) מאין היא אם מן השמים או
מן האנשים והם (50.13) תשובו ביניהם ויאמרו אם
נאמר מן השמים יאמר (50.14) הוא לכן מדוע לא
האמנתם בו:

21:26 But if we say, 'From men,' we fear the crowd, for all hold Yochannon (John) as a prophet."

ודנאמר מן בנינשא דחלין חנן מן פנשא כלהון גיר
איך נביא אחידין הון לה ליוחנן:
ואם נאמר (50.15) מן האנשים נרא מן הכיתה כי
בעיני הכל היה (50.16) יוחנן כמו נביא:

21:27 They answered him, and said, "We don't know." Yeshu (Jesus) also said to them, "Neither will I tell you by what authority I do these things."

וענו ואמרין לה לא ידעין חנן אמר להון ישוע
אפלא אנא אמר אנא לכוון באינא שולטנא חלין
עבד אנא:

ויענו ויאמרו אל ישו לא ידענו (50.17) ויאמר גם
הוא אליהם וגם אני לא אומר לכם במה (50.18)
יכולת עשיתי את אלה:

Parable of Two Sons

21:28 But what do you think? A man had two sons, and he came to the first, and said, 'Son, go work today in my vineyard.'

מנא דין מתחנא לכוון גברא חד אית הוּא לה בניא
תרין וקרוב לות קדמנא ואמר לה ברי זל וּמנא פלוח
בכרמא:

ומה נראה לכם היה אדם (50.19) אחד ולו היו שני
בנים ויגש אל הראשון ויאמר (50.20) בני לכה היום
אל כרמי לפעול:

21:29 He answered, 'I will not,' but afterward he changed his mind, and went.

הו דין ענא ואמר לא צבא אנא בחרתא דין אתתני
ואזל:

והוא ענה ויאמר (50.21) לא אעשה וישב אחרי כן
וילך:

21:30 He came to the second, and said the same thing. He answered, 'I will, Mor'i (my Lord),' but he didn't go.

וקרב לות אחרנא ואמר לה הקות הו דין ענא ואמר
אנא מרי וְלָא אזל:

ויגש אל השני ויאמר (50.22) גם כן והוא ענה
ויאמר אלך אדני ולא הלך:

21:31 Which of the two did the will of his father?" They said to him, "The first." Yeshu (Jesus) said to them, "Most assuredly I tell you that the tax collectors and the prostitutes are entering into the Kingdom of Aloha (God) before you."

מנו מן חלין תריהון עבד צבנא דאבוהי אמרין לה
הו קדמנא אמר להון ישוע אמין אמר אנא לכוון
המכסא וזננתא קדמין לכוון למלכותא דאלהא:
מי (50.23) מאלה השנים עשה רצון האב ענו לו
ראשון (50.24) ויאמר אליהם ישו אמן אני אומר
לכם כי בעלי (50.25) עבירה וזנות ילכו לפניכם
במלכות האלהים:

21:32 For Yochannon (John) came to you in the way of righteousness, and you didn't believe him, but the tax collectors and the prostitutes believed him. When you saw it, you did not repent, nor afterward, that you might believe him.

אתא גיר לותכוון יוחנן באורחא דכאנותא ולא
הימנתוניהי מכסא דין וזננתא הימנוהי אנתון דין
אפלא כד חזיתון אתתויתון בחרתא דתהימנון בה:
Page 51 (51.1) כי בא אליכם יוחנן בדרך צדקה
ולא האמנתם (51.2) לו אלא בעלי עבירה וזנות
האמינו לו (51.3) ואתם ראיתם ולא עשיתם תשובה
אחר כן להאמין (51.4) לו:

Parable of Wicked Tenants

21:33 "Hear another parable. There was a man who was a Morei (Owner) of a household, who planted a vineyard, set a hedge about it, dug a winepress in it, built a tower, leased it out to farmers, and went into another country.

שְׁמַעוּ אַחֲרָיָא מִתְּלָא גִבְרָא חֹד אֵית הוּא מְרָא בֵיתָא
וְנָצַב פְּרָמָא וְאַחֲרָהּ סִנְגָא וְחָפַר בֵּיה מַעְצָרְתָא וּבִנָּא
בֵּיה מִגְדָּלָא וְאַחֲרָהּ לְפָלְחָא וְחֹזֵק:
שְׁמַעוּ מִשְׁל אַחַר הִיא אֲדָם בַּעַל הַבַּיִת וְהוּא (51.5)
נָטַע כְּרֵם וְאֵת מִשְׁבַּה הַקִּיף לוֹ וַיְכַר בּוֹ יָקֵב וַיִּבֶן
(51.6) מִגְדָּל וַעֲמִסָּר אוֹתוֹ לְכוֹרְמִים לְפֻעֵלוֹ יִלְךְ
לְגוֹר:

21:34 When the season for the fruit drew near, he sent his servants to the farmers, to receive his fruit.

כַּד דִּין מָטָא וּבִנָּא דְפִאָרָא שְׂדֵר לְעַבְדֵּיהּ לָתֵן פְּלָחָא
דְנִשְׂדֵרוּן לָה מִן פִּאָרָא דְכַרְמָה:
(51.7) וְכִשְׁקֵרְב עֵת הַפְּרוֹת שִׁלַּח אֵת עַבְדֵּי אֵל
הַכוֹרְמִים (51.8) לְקַחַת הַפִּירוֹת:

21:35 The farmers took his servants, beat one, killed another, and stoned another.

וְאַחֲדוּ פְלָחָא לְעַבְדֵּיהּ וְאֵית דְמִקְאוּהֵי וְאֵית דְרָגְמוּהֵי
וְאֵית דְקָטְלוּהֵי:
וְהַכוֹרְמִים אַחְזוּ אֵת עַבְדֵּי וַיְכַן (51.9) הָאֶחָד הָרְגוּ
וְהָאֶחָד סָקְלוּ:

21:36 Again, he sent other servants more than the first -- and they treated them the same way.

וְתוֹב שְׂדֵר עַבְדֵּי אַחֲרָיָא דְסִגְיָאִין מִן קַדְמָיָא וְהִכֹּתוּ
עַבְדוֹ לְהוּן:
עוֹד שִׁלַּח (51.10) עַבְדִּים אַחֲרֵים רַבִּים מֵהֶרְאִשׁוֹנִים
וְהֵם עָשׂוּ (51.11) לָהֶם גַּם כֵּן:

21:37 But afterward he sent to them his son, saying, 'They will respect my son.'

אַחֲרָיָת דִּין שְׂדֵר לָתְתָחוּן לְבֵרָה כַּד אָמַר כְּבֵר נְבַחְתוּן
מִן בְּרִי:
וּבְאַחֲרֵית שִׁלַּח אֵלֵיהֶם אֵת בְּנוֹ (51.12) לְאֹמַר אוֹלֵי
יִירָאוּ אֵת בְּנִי:

21:38 But the farmers, when they saw the son, said among themselves, 'This is the heir. Come, let's kill him, and seize his inheritance.'

פְּלָחָא דִּין כַּד חָזְאוּהֵי לְבֵרָא אָמְרוּ בֵּינְתָחוּן הָנוּ יְרֵתָא
תָּו נְקַטְלוּהֵי וְנִיאָחוּד יְרֵתוּתָהּ:

וְהַכוֹרְמִים כִּשְׂדָּאוּ אֵת (51.13) הַבֵּן אָמְרוּ בְּקִרְבָּם זֶה
הוּא הַיֹּרֵשׁ הַבָּא נִהְרָגְהוּ (51.14) וְלָנוּ יִהְיֶה יְרוּשָׁתוֹ:

21:39 So they took him, and threw him out of the vineyard, and killed him.

וְאַחֲדוּ אֶפְקוּהֵי לְבֵר מִן פְּרָמָא וְקָטְלוּהֵי:
וַיֵּאחְזוּ אוֹתוֹ וַיִּצְיָאוּהוּ מִחוּץ (51.15) לְכָרֵם
וַיַּהַרְגוּהוּ:

21:40 When therefore the Mor'eh (Master) of the vineyard comes, what will he do to those farmers?"

מָא דְאֵתָא הַכִּיל מֵרָה דְכַרְמָא מָנָא נְעַבְדַּר לְפָלְחָא
הַבְּנוּ:
חֲשִׁבוּ בְלִבְבְּכֶם כְּשִׁיבּוֹא בַּעַל (51.16) הַכְּרֵם מַה
יַעֲשֶׂה לְאֵלֶה הַכוֹרְמִים:

21:41 They told him, "He will miserably destroy those miserable men, and will lease out the vineyard to other farmers, who will give him the fruit in its season."

אָמְרוּן לָה דְבִישׁ בִּישׁ נּוֹבַד אַנּוּן וְכַרְמָא נּוֹבַד
לְאַחֲרָיָא פְלָחָא אֵילִין דְהִתְבִּין לָה פִּאָרָא בּוֹבְנָחוּן:
וַיַּעֲנוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ (51.17) אֵת הַכוֹרְמִים הָרַעִים יֵאבְדוּ
בְרַעְתָּם וְאֵת כְּרָמוֹ (51.18) יִתֵּן לְאַחַר תַּחַת הַשֶּׁכֶר
שִׁישִׁיבוּ לוֹ פְּרִי לְעַתּוֹתֵיהֶם:

21:42 Yeshu (Jesus) said to them, "Have you never read in the K'thova (Writings), 'The stone which the builders rejected, it was made the head of the corner. This was from Mor'ia (the Lord). It is marvelous in our eyes?'

אָמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ לָא מִמְתוּם קְרִיתוּן בְּכַתְבָּא דְכַאפָּא
דְאַסְלוּ בְנִיָּא הִי הוּת לְרִשָּׁא דְזוּיָתָא מִן לָתֵן מְרִיָּא
הוּת הָדָא וְאֵיתֵיהּ תְּדַמּוּרְתָּא בְּעֵינֵין:
(51.19) וַיֹּאמַר אֵלֵיהֶם יֵשׁוּ לָא קְרִאתֶם בְּתַהֲלִים אַבְן
מֵאִסּוֹ (51.20) הַבּוֹנִים הִיתָה לְרֵאשׁ פְּנֵה מֵאֵת יֵי
הִיתָה זֹאת (51.21) הִיא נְפִלְאֵת בְּעֵינֵינוּ:

21:43 "Therefore I tell you, the Kingdom of Aloha (God) will be taken away from you, and will be given to an Ammo (people) bringing forth its fruits.

מטל הָנָא אָמַר אָנָא לְכוּן דְּתִשְׁתַּקַּל מִנְכוּן מְלֻכוּתָא
דְּאַלְהָא וְתִתְיָהֵב לְעַמָּא דְּעֵבֵד פְּאַרְא:
וְעַל כֵּן אֲנִי אֹמֵר לָכֵן (51.22) כִּי תֹסֵד מִמְכֶם
מְלֻכוֹת הָאֱלֹהִים וְתִנְתֵּן לְגוֹיִם (51.23) הַעוֹשִׂים
פְּרוֹתֵיהּ:

21:44 He who falls on this stone will be broken to pieces, but on whoever it will fall, it will scatter him as dust."

וּמִן דְּנִפְלַל עַל פְּאַפָּא הָדָא נְתַרְעַע וְכָל דְּהִי תִפְּלַל עֲלוּהִי
תִדְרִיּוּהִי:
וּמִי שִׁיפּוּל עַל הָאֲבֵן הַזֹּאת (51.24) יִשְׁבֵּר וְעַל מִי
תִפּוּל תִשְׁבֵּר אוֹתוֹ:

21:45 When the Rabbai Kohanei (Chief Priests) and the P'rishe (Pharasee) heard his parables, they perceived that he spoke about them.

וְכַד שִׁמְעוּ רַבֵּי כְּהֵנָא וּפְרִישָׁא מִתְּלוּהִי דְּדַעוּ דְּעֲלִיהוֹן
אָמַר:
וּכְשִׁשְׁמַעוּ שְׂרִי (51.25) הַכְּהֵנִים וּפְרוּשִׁים אֶת מִשְׁלֵוֹ
יִדְעוּ שִׁידְבֵּר עֲלֵיהֶם:

21:46 When they sought to seize him, but they feared the crowds, because they considered him to be a prophet.

וּבַעֲוֹ לְמֵאחַדְהָ וְדַחְלוּ מִן כְּנִשָּׂא מִטַּל דְּאִיךְ דְּלִנְבִיאָא
אֲחִידִין הֵוּן לֵהּ:

Page 52 (52.1) וַיִּבְקְשׁוּ לְאַחֲזוֹ אוֹתוֹ וַיִּירָאוּ אֶת
הַכִּיתוֹת כִּי נִבִיא (52.2) הִיָּה בְּעֵינֵיהֶם:

Chapter 22

Parable of the Wedding Feast

22:1 Yeshu (Jesus) answered and spoke again in parables to them, saying,

וְעַנָּא תוּב יֵשׁוּעַ בְּמִתְלָא וְאָמַר:
(52.3) וַיַּעַן יֵשׁוּ וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים בְּמִשְׁלִים לֹאמַר:

22:2 "The Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) is like a certain king, who made a feast for his son,

אֲתַדְמִית מְלֻכוּתָא דְּשִׁמְיָא לְגַבְרָא מְלֻכָּא דְּעֵבֵד
מִשְׁתוּתָא לְבֵרָה:
(52.4) נִדְמַתָּה מְלֻכוֹת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם מֶלֶךְ (52.5)
שֵׁשָׁה חֲתוּנָה לְבָנוּ:

22:3 and sent out his servants to call those who were invited to the feast, but they would not come.

וּשְׂדֵר לְעַבְדֵּיהּ דְּנִקְרוּן לְמִזְמִינָא לְמִשְׁתוּתָא וְלֹא צָבּוּ
לְמֵאֲתָא:
וַיִּשְׁלַח עַבְדָּיו (52.6) לְקַרְא קְרוֹאִים אֶל חֲתוּנָה וְלֹא
אָבוּ לְבֹא:

22:4 Again he sent out other servants, saying, 'Tell those who are invited, "Behold, my dinner is prepared. My oxen and my fatlings are killed, and all things are ready. Come to the feast!"

וְתוּב שְׂדֵר עַבְדָּא אַחֲרָנָא וְאָמַר אָמְרוּ לְמִזְמִינָא דְּהָא
שְׂרוּתֵי מְטִיבָא וְתוֹרֵי וּמְפִטְמֵי קְטִילִין וְכָל מְדָם מְטִיב
תָּו לְמִשְׁתוּתָא:

עוֹד (52.7) שִׁלַּח עַבְדִּים אַחֲרֵים לֹאמַר אֲמַרו
לְקְרוֹאִים הִנֵּה (52.8) בְּרִיתִי הַכִּינּוּתִי שׂוֹרֵי וּבִדְבוּרֵי
נִטְבַּחוּ וְכֹלָם הֵם (52.9) נִכּוּנִים בּוֹאוּ עַל חֲתוּנָה:

22:5 But they despised it, and went their ways, one to his own farm, another to his merchandise,
הֵגוֹן דִּין בְּסוֹ וְאֶזְלוּ אֵת דְּלִקְרִיתָהּ וְאֵת דְּלִתְאֲנוּרָתָהּ:
וְאֵלָה הִתְרַשְׁלוּ וַיִּלְכוּ (52.10) אֶחָד אֶל כְּפָרוֹ וְאֶחָד
אֶל סְחוּרָהוּ:

22:6 and the rest grabbed his servants, and treated them shamefully, and killed them.

שְׂרָפָא דִּין אַחַדוּ לְעַבְדֵּיהּ וַצַּעְרוּ וְקָטְלוּ:
וּשְׂאֲרִים אַחֲזוּ (52.11) עַבְדָּיו וּבְעוֹשֵׁק הִרְגוּ:

22:7 When the king heard that, he was angry, and he sent his armies, destroyed those murderers, and burned their city.

כַּד שִׁמְעַע דִּין מְלֻכָּא רָגַז וּשְׂדֵר חִילּוּתָהּ אָוְבַד לְקְטוּלָא
הֵגוֹן וְלִמְדִינְתָהוֹן אָוְבַד:
וּכְשִׁשְׁמַע הַמֶּלֶךְ חָרָה אַפּוֹ (52.12) וַיִּשְׁלַח צְבָאוֹתָיו
וַיֹּאבֵד הַרוֹצְחִים הָאֵלֶּה וַעֲיָרֵם (52.13) שְׂרָף בָּאֵשׁ:

22:8 "Then he said to his servants, 'The feast is ready, but those who were invited weren't worthy.

הַיְדִין אָמַר לְעַבְדָּוָהִי מִשְׁתַּוְתָּא מְטִיבָא וְהַגֹּזֵן דְּמִזְמַנִּין
הָוּ לָא שְׂוִין הָוּ:

וְאִז אָמַר אֶל עַבְדָּוִי אַךְ חַתּוּנָה נְכוּנָה (52.14)
וְהַקְרוּאִים לֹא הִיוּ רְאוּיִים:

22:9 Go therefore to the crossways of the highways, and as many as you may find, invite them to the feast.'
זְלוּ הָכִיל לְמַפְקָנָא דְאוּרְחָתָא וְכֹל מִן דְּמִשְׁפַּחִין אֲנַתּוּן
קְרוּ לְמִשְׁתַּוְתָּא:

וְאַתֶּם לְכוּ אֶל תּוֹצְאוֹת (52.15) הַדְרָכִים וְכֹלֵם אֲשֶׁר
תִּמְצְאוּ קְרָאוּ אֶל הַחוּנָה:

22:10 Those servants went out into the highways, and assembled everyone they found, both bad and good.
The house of the feast was filled with guests.

וַנִּפְקוּ עַבְדָּאֵי הַגֹּזֵן לְאוּרְחָתָא וּכְנָשׁוּ כֹל דְּאֲשִׁפְחוּ
בִּישָׂא וּטָבָא וְאַתְמַלִּי בֵּית מִשְׁתַּוְתָּא סְמִיכָא:

(52.16) וַיֵּצְאוּ עַבְדָּוִי עַל הַדְרָכִים וַיֵּאֲסְפוּ כֹל אֲשֶׁר
מִצְאוּ (52.17) אֶת רַעִים וְאֶת טוֹבִים וַתִּמְלֵא הַחַתּוּנָה
הַיּוֹשְׁבִים (52.18) בְּמִסִּיבָה:

22:11 But when the king came in to see the guests, he saw there a man who wasn't wearing festival clothing,
וְעַל מַלְכָּא דִּנְחִזָּא סְמִיכָא וְחִזָּא תַּמָּן גְּבָרָא דְלָא
לְבִישׁ לְבוּשָׂא דְמִשְׁתַּוְתָּא:

וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ לְרֵאוֹת הַיּוֹשְׁבִים וַיֵּרָא שֵׁם (52.19) אֶת
הָאָדָם לֹא הָיָה לְבוּשׁ בְּשִׁמְלַת הַחַתּוּנָה:

22:12 and he said to him, 'Friend, how did you enter here, not wearing festival clothing?' He was speechless.
וְאָמַר לֵה חֲבֵרִי אֵיכְנָא עֲלִיתְ לְכָא כֹד נְחִזָּא
דְּמִשְׁתַּוְתָּא לִית לָךְ הוּ דִּין אֲשִׁיתְק:

(52.20) וַיֹּאמֶר אֵלָיו רַע הִיךְ בָּאת הַלּוּם וְאִין לָךְ
שְׁמֵלָה (52.21) הַחַתּוּנָה וְהוּא נְאֻלָּם:

22:13 Then the king said to the servants, 'Bind him hand and foot, and throw him out to the darkness -- there will be weeping and grinding of teeth.'

הַיְדִין אָמַר מַלְכָּא לְמִשְׁמַשְׁנָא אֲסוּרוּ אִידוּהִי וְרַגְלוּהִי
וְאֲפַקוּהִי לְחֹשְׁבָא בְרִיָּא תַּמָּן נְחִזָּא בְּכִנְיָא וְחִזְקֵךְ שְׁנָא:
אִז אָמַר הַמֶּלֶךְ לְעַבְדָּוִי (52.22) אֲסוּרוּ יָדָיו וְרַגְלָיו
וּשְׁלַחוּהוּ לְחֹשֶׁךְ הַחַיְצוֹן שֵׁשׁ (52.23) יִהְיֶה בְּכִי
וְהִירוּק שְׁנַיִם:

22:14 For many are called, but few chosen."

סְגִימִין אַגּוּז גִּיר קְרִיָּא וְזַעוּרִין גְּבִיָּא:
כִּי רַבִּים נִקְרְאוּ וּמַעֲטִים (52.24) נִבְחָרוּ:

Paying Taxes

22:15 Then the P'rishe (Pharasee) went and took counsel how they might ensnare him with his words.

הַיְדִין אָזְלוּ פְרִישָׂא נִסְבוּ מַלְכָּא דְאֵיכְנָא נְצוּדוּקִיָּה
בְּמַלְתָּא:

אִז הִלְכוּ הַפְרוּשִׁים וַיּוֹעֲצוּ לְלַכְדוּ עַל זֶה (52.25)
הַדְּבַר:

22:16 They sent their own Tal'midei (Disciples) to him, along with some from Herodes (Herod), saying, "Teacher, we know that you are honest, and teach the way of Aloha (God) correctly, and won't favor a particular man, for you aren't partial to anyone.

וַשְׁדָּרוּ לְוִתָּה תַלְמִידֵיהוֹן עִם דְּבֵית הַרוּדָס וְאָמְרִין לֵה
מַלְכָּנָא יְדַעִינָן דְּשִׁרְיָר אַנְתָּ וְאוּרְחָא דְאַלְהָא
בְּקוּשְׁתָּא מְלָךְ אַנְתָּ וְלֹא שְׁקִיל אַנְתָּ צְפִתָּא לְאַנְשֵׁי לָא
גִּיר נָסֵב אַנְתָּ בְּאַפָּא דְאַנְשָׂא:

וַיִּשְׁלַחוּ אֵלָיו תַלְמִידֵיהֶם עִם עַבְדֵי הוֹרוּדוֹס

Page 53 (53.1) לְאָמַר רַבִּי יַדַּעְנוּ כִּי אִישׁ אֲמוּנִים
אַתָּה וְדַרְךְ הָאֱלֹהִים (53.2) בְּאַמְתָּ תִּלְמַד וְאִין עֲלִיךְ
עַנְיִין כֹּל אָדָם כִּי לֹא תִבִּיט (53.3) פְּנֵי הָאָדָם:

22:17 Tell us therefore, how do you see it? Is it lawful to pay taxes to Qeisor (Caesar), or not?"

אָמַר לָן הָכִיל אֵיכְנָא מִתְחִזָּא לָךְ שְׁלִיט לְמַתְלַל כְּסָף
רְשָׂא לְקִיסָר אָוּ לָא:

וְעַל כֵּן אָמַר לְנוּ מַה נִּרְאָה לָךְ הַמּוֹתֵר (53.4) לְתַת
מַס לְקִיסָר אִוּ לֹא:

22:18 But Yeshu (Jesus) perceived their wickedness, and said, "Why do you test me, you Masqueraders (Hypocrites)?

יִשׁוּעַ דִּין יְדַע בִּישׁוּתְהוֹן וְאָמַר מִנָּא מְנַסִּין אַנְתּוֹן לִי
נְסִבֵי בְּאַפָּא:

וַיַּדַּע יֵשׁוּ רוּעַ לְבָבֵם (53.5) וַיֹּאמֶר לָהֶם הַחֲנַפִּים לְמַה
הַנְּסוּנִי:

22:19 Show me the Deinar (coin) for tax money." They brought to him a Deinar (coin).

הָוֵאוּנִי דִּינָרָא דְכִסְפָּה רְשָׂא הַגֹּזֵן דִּין קְרָבוּ לֵה דִּינָרָא:
הָרְאוּנִי אֶת (53.6) מַטְבַּע הַמַּס וְהֵם הִגִּישׁוּ לוֹ זֶה
אַחַד:

22:20 Yeshu (Jesus) asked them, "Whose is this image and inscription?"

וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ דְּמִנּוּ צִלְמָא הָנָא וּכְתָבָא:
וַיֹּאמֶר אֱלִיהֶם (53.7) לְמִי הַצֶּלֶם הַזֶּה וְהַכְּתִיבָה
הַזֹּאת:

22:21 They said to him, "Qeisor (Caesar)." Then he said to them, "Give therefore to Qeisor (Caesar) the things that are Qeisor (Caesar), and to Aloha (God) the things that are Aloha (God)."

אָמְרִין לֵיהּ דְּקִיסָר אָמַר לְהוֹן הָבוּ הַכִּיל דְּקִיסָר לְקִיסָר
וְדֵאלֹהָא לְאֵלֹהָא:
וַיַּעֲנוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ (53.8) לְקִיסָר אִזְ אָמַר אֱלִיהֶם לְכֹן
תְּנוּ לְקִיסָר אֵת אֲשֶׁר (53.9) לְקִיסָר וְלֵאלֹהִים אֲשֶׁר
הֵם לֵאלֹהִים:

22:22 When they heard it, they marveled, and left him, and went away.

וְכַד שָׁמְעוּ אֶתְדִמְרוּ וַיִּשְׁבְּקוּהוּ וַאֲזָלוּ:
וּכְשִׁשְׁמְעוּ תִמְחוּ (53.10) וַיַּעֲזְבוּ אוֹתוֹ וַיִּסּוּרוּ:

Resurrection of the Dead

22:23 On that day Zaduqoye (Sadducee) approached, saying, "There is no after-life of the dead." And they questioned him,

בְּהוּ יוֹמָא קָרְבוּ וְדוֹקִינָא וַאֲמְרִין לֵיהּ לִית לִית מִיתָא
וַיִּשְׁאַלוּהוּ:
בְּיוֹם הַהוּא קָרְבוּ אֱלִיוּ הַ (53.11) הַצְדוּקִים אֲשֶׁר הֵם
אוֹמְרִים שְׁלֵא תְהִיָּה תְקוּמָה (53.12) יוֹשְׁאוֹלוּ לוֹ
לֵאמֹר:

22:24 saying, "Teacher, Mushe (Moses) said, 'If a man dies, having no children, his brother shall marry his wife, and raise up seed for his brother.'

וַאֲמְרִין לֵיהּ מִלְפָּנָא מוֹשֵׁה אָמַר לִן דֵּאֵן אֲנִשׁ נִמּוּת
כִּד לִית לֵיהּ בְּנִיָּא נָסַב אַחוּהִי אֲנַתְתָּה וְנִקְיָם זְרַעָא
לְאַחוּהִי:
רַבִּי אָמַר מֹשֶׁה אִם יָמוּת אִישׁ וּבֶן (53.13) אִין לוֹ
יִקַּח אַחוּוֹ אֵת אִשְׁתּוֹ הַמֵּת לוֹ לְאִשְׁתּוֹ בְּדִי לְקִיָּם
(53.14) לְאַחוּוֹ זְרַעָא:

22:25 Now there were with us seven brothers. The first married and died, and having no seed ... left his wife to his brother.

אֵת הָוּוּ דִין לְוֹתֵן אַחָא שְׁבַעָא קְדַמְיָא נָסַב אֲנַתְתָּא
וּמִית וְדִלִית הָוּא לֵיהּ בְּנִיָּא ... שְׁבַקָהּ אֲנַתְתָּה לְאַחוּהִי:
... יַעֲזוּב אֵת אִשְׁתּוֹ לְאַחוּוֹ:

22:26 In like manner the second also, and the third, unto the seventh.

הַכּוֹת אָף הוּ דִתְרִין וְאָף הוּ דִתְלָתָא וְעַד מְרָא
לְשְׁבַעְתִּיהוֹן:

כֹּן שְׁנֵי וּשְׁלוּשֵׁי (53.15) עַד הַשְּׁבִיעִי:

22:27 After them all, the woman died.

בְּחַרְתָּא דִין דְּכִלְהוֹן מִיַּתְתָּ אָף אֲנַתְתָּא:
וְאַחַר מִתָּה גַם הָאִשָּׁה:

22:28 In the resurrection therefore, which of the seven shall have her as wife -- all of them had married her."

בְּקִימְתָא הַכִּיל לְאִינָא מִן הָלִין שְׁבַעָא תְהוּא אֲנַתְתָּא
כְּלְהוֹן גִּיר נְסִיבָה:

בְּתַקוּמָה (53.16) לְמִי תְהִיָּה זֹאת הָאִשָּׁה יַעֲן כִּי כָל
הַשְּׁבַעָה הִיוּ (53.17) בְּעִלְיָה:

22:29 But Yeshu (Jesus) answered them, "You are mistaken, not knowing the K'thova (Writings), nor the power of Aloha (God).

עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן טַעֲיִן אֲנַתְוֹן דְּלֵא יְדַעֲיִן אֲנַתְוֹן
כְּתָבָא וְלֵא חִילָה דֵאלֹהָא:

וַיַּעֲן יֵשׁוּ וַיֹּאמֶר אֱלִיהֶם אַתֶּם תּוֹעִים (53.18) וְלֵא
יודעים את הכתובים ולא את כח האלהים:

22:30 In the resurrection of the dead they neither marry wives, nor is there a wife for a husband, but they are like the angels of Aloha (God) in heaven.

בְּקִימְתָא גִיר דְּמִיַּתָּא לָא נָסִיבִין נְשִׂא אָף לָא נְשִׂא
הוֹיִן לְגִבְרָא אֶלְא אִיךְ מִלְאִכָּא דֵאלֹהָא בְּשַׁמְיָא
אִיתִיהוֹן:

(53.19) כִּי בְּתַקוּמָה לֵא יִתְחַתְּנוּ וְלֵא תֹאורְשֵׁנָה כִּי
אִם (53.20) יִהְיוּ כְּמִלְאֲכֵי הָאֱלֹהִים בְּשַׁמַּיִם:

22:31 But concerning the resurrection of the dead, haven't you read that which was spoken to you by Aloha (God), saying,

עַל קִימְתָא דִין דְּמִיַּתָּא לֵא קְרִיתוֹן מִדָּם דֵאֲתָאמַר
לְכוּן מִן אֵלֹהָא דֵאמַר:

וְעַל תְּקוּמַת (53.21) הַמֵּתִים לֵא קְרִאתֶם מַה שְׁנֵאמַר
מֵאַה הָאֱלֹהִים (53.22) הָאוֹמֵר אֵלֵיכֶם:

22:32 'I am Aloha (God) of Avraham (Abraham), Aloha (God) of Is'chaq (Isaac), Aloha (God) of Ya'qov (Jacob).
And Aloha (God) is not of the dead, but the living.'

דאָנא אַנא אַלֹהָ דאָבְרָהֶם אַלֹהָ דאִיסְחָק אַלֹהָ
דִיעֵקֹב וְאֵלֹהָ לֹא הוּא דְמִיתָא אֶלָּא דְחַיָּא:
אָנִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָנִי אֱלֹהֵי (53.23) יִצְחָק אָנִי
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְלֹא הוּא אֱלֹהֵי הַמֵּתִים (53.24) כִּי אִם
אֱלֹהֵי הַחַיִּים:

22:33 When the crowds heard it, they were astonished
at his teaching.

וְכַד שִׁמְעוּ כְנִשְׂא מִתְתַמְהִיז הֵנוּ בִיּוֹלְפָנָה:
וְכַשְׁשִׁמְעוּ הַכְּתוּת תִּמְהוּ (53.25) עַל תְּלִמּוּדוֹ:

Greatest Commandment

22:34 But the P'rishe (Pharasee), when they heard that
he silenced the Zaduqoye (Sadducee), they gathered
together.

פְּרִישָׁא דִין פֶּד שִׁמְעוּ דְשִׁתַּק לְזִדּוּקָיָא אֶתְפִּנְשׁוּ
אַכְחָדָא:
וּפְרוּשִׁים כְּאִשֶׁר שִׁמְעוּ כִּי הוּא (54.1) Page 54
הַחֲשָׁה לְצַדּוּקִים גּוֹסְדוּ יוּחַד:

22:35 Then one of them, knowing the Namosa (Torah),
asked him while testing him.

וְשִׁאֲלָה חֶד מִנְהוֹן דִּינְדַע נְמוּסָא כַּד מִנְסָא לֵה:
וְשִׁאֲלַל לֹו אַחַד מֵהֶם (54.2) וְהוּא מִלְמַד הַתּוֹרָה
וַיִּנְסְהוּ וַיֹּאמֶר לֹו:

22:36 "Teacher, which is the greatest commandment in
the Namosa (Torah)?"

מִלְפָּנָיָא אֵינְיָא פּוֹקֵדָנָא רַב בְּנְמוּסָא:
רַבִּי אִיזוּ מִצְוָה (54.3) גְּדוּלָה בַתּוֹרָה:

22:37 Yeshu (Jesus) said to him, "'You shall love Mor'ia
(the Lord) your Aloha (God) with all your heart, and
with all your soul, and with all your strength, and with
all your mind.'

יִשׁוּעַ דִּין אָמַר לֵה דִתְרַחֵם לְמִרְיָא אַלֹהֶךָ מִן פִּלְה
לְפָךְ וּמִן פִּלְה נְפִשְׁךָ וּמִן פִּלְה חַיְלְךָ וּמִן פִּלְה רְעֵנְךָ:
וַיַּעַן לֹו יִשׁוּ וַיֹּאמֶר תֵּאָהָב אֶת יי (54.4) אֱלֹהֶיךָ בְּכָל
לִבְבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדְךָ:

22:38 This is the first and great commandment.

הֵנוּ פּוֹקֵדָנָא רַבָּא וְקִדְמָיָא:
זוּ (54.5) הִיא הַמִּצְוָה שֶׁבְכָל הַתּוֹרָה וְזוּ הִיא
רֵאשׁוֹנָה:

22:39 A second likewise is this, 'You shall love your
neighbor as yourself.'

וְדִתְרִין דִּדְמָא לֵה דִתְרַחֵם לְקִרְיָבְךָ אֵיךְ נְפִשְׁךָ:
(54.6) אֲבָל הַשְּׁנִיָּה שְׁהִיא דּוֹמָה לֵה הִיא וְאֵהָבַת
לְרַעַךְ (54.7) כְּמוּךָ:

22:40 The Oraita (Oral Law) and the Prophets hang on
these two commandments."

בְּהִלִּין תְּרִין פּוֹקֵדָנִין תְּלִיָּא אֲוִרְיָתָא וְנִבְיָא:
בְּאֵלָה הַשְּׁתֵּי מִצְוֹת תְּלוּיָה כָּל הַתּוֹרָה (54.8)
וְהַנְּבִיאִים:

Dawid calls him Mor'ia

22:41 Now while the P'rishe (Pharasee) were
assembled, Yeshu (Jesus) questioned them,

פֶּד כְּנִישְׁיִן דִּין פְּרִישָׁא שִׁאֲלַל אֲגוּן יִשׁוּעַ:
וְכַשְׁנִקְבְּצוּ הַפְּרוּשִׁים שִׁאֲלַל אֱלֹהֵם יִשׁוּ (54.9) לֵאמֹר:
22:42 saying, "What do you say about the M'shicha
(Messiah)? Whose son is he?" They said to him, "The
son of Dawid (David)."

וַאֲמַר מִנְיָא אָמְרִין אֲנַתּוּן עַל מִשְׁיְחָא בְּרַ מְנוּ אָמְרִין
לֵה בְּרַ דְּוִיד:

מַה נִּרְאוּ לָכֶם עַל הַמִּשְׁיַח לְמִי הוּא בֶן וַיֹּאמְרוּ
(54.10) לֹו בֶן דּוּד הוּא:

22:43 He said to them, "How then does Dawid (David)
in the Spirit call him Mor'ia (the Lord), saying,
אָמַר לְהוֹן וַאֲיַפְנָא דְוִיד בְּרוּחַ קְרָא לֵה מְרִיָּא אָמַר
גִּיד:

וְהוּא אָמַר אֱלֵיהֶם וְהִיךְ דּוּד בְּרוּחַ (54.11) קִדְשׁוּ
קִרָא לֹו אֲדַנִּי לֵאמֹר:

22:44 'Mor'ia (the Lord) said to Mor'i (my Lord), Sit at
my right side, until I put your enemies beneath your
feet?'

דָּאָמַר מְרִיָּא לְמִרִי דְתֵב לָךְ מִן יַמִּינֵי עֲדְמָא דְאַסִּים
בְּעַלְדָּבְבִיךָ תַּחֲתֵי רַגְלִיךָ:
נָאִם יי לֵאדַנִּי שֵׁב (54.12) לִימִינֵי עַד אֲשִׁית אוֹיְבֶיךָ
הַדּוּם רַגְלִיךָ:

22:45 "If then Dawid (David) calls him Mor'ia (the Lord),
how is he his son?"

אִן הָכִיל דְוִיד קְרָא לֵה מְרִיָּא אֲיַפְנָא בְּרַה הוּ:
וְאִם דּוּד (54.13) קִרָא אֲדַנִּי הִיךְ הוּא בְּנוּ:

22:46 No one was able to answer him anything, and no one dared again, from that day on, to question him.

ולא אָנֹשׁ אֲשֵׁכַח דְּנִתְלָל לָהּ פְּתָנְמָא וְלֹא אָנֹשׁ אֲמַרְחָ
תּוּב מִן הוּ יוֹמָא לְמִשְׁאָלוֹתֶיהָ:
ולא יכלו להשיבו דבר (54.14) ולא רצה עוד שום
איש לישאל ממנו עוד מן (54.15) היום ההוא:

Chapter 23

Denouncing the Sofre and P'rishe

23:1 Then Yeshu (Jesus) talked with the crowds, and with his Tal'midei (Disciples),

הַיְיָדִין יִשׁוּעַ מִלְּלָ עִם פְּנִישָׁא וְעִם תַּלְמִידוֹהִי:
(54.16) אִז דְּבַר יִשׁוּ אַל הַכּוֹתוּת וְאֵל תַּלְמִידוֹ:

23:2 saying, "The Sofre (Scribes) and the P'rishe (Pharasee) sit on chair of Mushe (Moses).

וְאָמַר לְהוֹן עַל פּוֹרְסִיָּא דְּמוֹשֵׁא וְתָבוּ סָפְרָא וּפְרִישָׁא:
לְאָמֹד (54.17) עַל מוֹשֵׁב מִשָּׁה יִשְׁבוּ סוֹפְרִים
וּפְרוּשִׁים:

23:3 Everything, therefore, that they tell you to observe, observe and do, but don't practice their works; for they say, and don't do.

כָּל מְדַם הָכִיל דְּנִאֲמַרוּן לְכוּן דְּתַטְרוּן טָרוּ וְעַבְדוּ אִיךְ
עַבְדִּיהוֹן דִּין לֹא תַעֲבֹדוּן אָמְרִין גִּיר וְלֹא עַבְדִּין:
(54.18) וְכָל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְכֶם שִׁמְרוּ וְעִשׂוּ אַבְל
(54.19) כְּמַעֲשֵׂיהֶם לֹא תַעֲשׂוּ כִּי הֵם יֹאמְרוּ אַבְל לֹא
יַעֲשׂוּ:

23:4 And they bind heavy burdens, and lay them on men's shoulders -- but they do not want to support them with a finger.

וְאָסְרִין מְוִבְלָא וְקִיָּתְנָא וְסִימִין עַל פְּתָפְתָא דְּבִנֵּי
אֲנָשָׁא הַגּוֹן דִּין בְּצַבְעָהוֹן לֹא צָבִין דְּנִקְרְבוּן לְהִין:
(54.20) וְהֵם יִקְשְׂרוּ מִשְׂאוֹת כְּבֹדוֹת וּבִלְתִּי מִתְנַשְׂאוֹת
(54.21) וְיִשִּׁימוּ עַל שְׂכָם הָאֲנָשִׁים וּבְעֵצְמָן לֹא יִגְיעוּ
אוֹתָן:

23:5 But all their works they do to be seen by men. They make their Tif'laihon (Phylacteries) broad, lengthen the Tikh'latha (Blue Tassel) of their Martuta (Woolen Shawl),

וְכִלְהוֹן עַבְדִּיהוֹן עַבְדִּין דְּנִתְחַזוּן לְבִנֵּי אֲנָשָׁא מִפְתִּין
גִּיר תַּפְלִיחוֹן וּמְוִרְכִין תַּכְלָתָא דְּמִרְטוּטִיחוֹן:
(54.22) וְגַם כָּל מַעֲשֵׂיהֶם הֵם עוֹשִׂים כְּדֵי שִׂירָאוּ
(54.23) אָדָם כִּי יִרְחִיבוּ אֶת טוּטְפוֹתֵיהֶם
(54.24) כְּסוּוֹתֵיהֶם:

23:6 and love the chief recliners at festivals, and the chief seats in the C'nushatha (Synagogues),

וְרַחֲמִין רִשׁ סַמְכָא בְּחַשְׁמִיתָא וְרִשׁ מוֹתְבָא
בְּכַנּוּשְׁתָּא:

וְיֹאחֲבוּ רֵאשׁוֹנוֹת מוֹסְבוֹת בְּמִשְׁתֵּי (54.25) הָעֵרֵב
וְאֵת רֵאשׁוֹנוֹת מוֹשְׁבוֹת בְּבִתֵּי כְּנִסְיוֹת:

23:7 and salutations in the marketplace, and to be called a Rabbai (Leader) by men.

וְשִׁלְמָא בְּשׁוּקָא וְדִנְהוֹן מִתְקַרִּין מִן אֲנָשָׁא רַבִּי:
וְאֵת Page 55 (55.1) פְּרִסוֹת בְּשׁוּק וְלִקְרָא
מֵאֲנָשִׁים רַבִּי:

23:8 But don't you be called 'Rabbai (Leader),' for only one is our Rabbai (Leader), and all of you are brothers.

אֲנִתּוֹן דִּין לֹא תִתְקַרוּן רַבִּי חַד הוּ גִיר רַבְּכוּן אֲנִתּוֹן
דִּין פְּלִכוּן אַחָא אֲנִתּוֹן:
וְאֵתֶם לֹא (55.2) תִּקְרָאוּ רַבִּי כִּי אַחַד הוּא רַבִּיכֶם
וְהוּא הַמְּשִׁיחַ (55.3) וְכֻלְכֶם אַחִים:

23:9 Call no man on the earth your father, for one is your Father, he who is in heaven.

וְאַבָּא לֹא תִקְרוּן לְכוּן בְּאַרְעָא חַד הוּ גִיר אַבּוּכוֹן
דְּבִשְׁמִיָּא:

גַּם לֹא תִקְרָאוּ לְכֶם אֲב על (55.4) הָאָרֶץ כִּי אַחַד
הוּא אֲבִיכֶם שִׁבְשָׁמִים:

23:10 Neither be called leaders, for one is your leader, the M'shicha (Messiah).

וְלֹא תִתְקַרוּן מְדַבְּרִינָא מְטִל דְּחַד הוּ מְדַבְּרִנְכוּן
מְשִׁיחָא:

וְלֹא תִקְרָאוּ (55.5) מְלַמְדִים כִּי אַחַד הוּא מְלַמְדְכֶם
וְהוּא הַמְּשִׁיחַ:

23:11 But he who is greatest among you will be your servant.

הוּ דִּין דְּרַב בְּכוּן גַּחְוָא לְכוּן מְשִׁמְשָׁנָא:
(55.6) מִי שְׁהוּא גְדוֹל מִכֶּם הוּא יְהִי מִשְׂרַתְכֶם:

23:12 Whoever exalts himself will be humbled, and whoever humbles himself will be exalted.

מִן גִּיר דְּנָרִים נְפִטָה נְתַמְכֵךְ וּמִן דְּנִמְכֵךְ נְפִטָה
נְתַתְרִים:

ומי (55.7) שיתרומם ישפל ומי שישפל ירום:

23:13 "Woe to you, Sofre (Scribes) and P'rishe (Pharasee) -- Masqueraders (Hypocrites)! For you devour widows' houses, and as a pretense you make long prayers. Therefore you will receive greater condemnation.

וְי לְכוּן סִפְרָא וּפְרִישָׁא נְסִפִי בְּאִפָּא דְאַכְלִין אַנְתוֹן
בְּתַא דְאַרְמְלָתָא בְּעֵלְתָא דְמוֹרְכִין אַנְתוֹן צְלוֹתְכוֹן
מִטְל הָנָא תְקַבְלוֹן דִּינָא נְתִירָא:

**הוי לכם (55.8) סופרים ופרושים הנפים שתסגרו את
המלדות (55.9) שמים לפני בני האדם כי אתם לא
תבאו ולא (55.10) תניחו את הרוצים לבא:**

23:14 "But woe to you, Sofre (Scribes) and P'rishe (Pharasee) -- Masqueraders (Hypocrites)! Because you shut up the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) against men; for you don't enter in yourselves, neither do you allow those who are entering in to enter.

וְי לְכוּן סִפְרָא וּפְרִישָׁא נְסִפִי בְּאִפָּא דְאַחִידִין אַנְתוֹן
מִלְפוֹתָא דְשִׁמְיָא קְדָם בְּנֵי אַנְשָׁא אַנְתוֹן גִּיר לָא
עֲאִלִין אַנְתוֹן וְלֵאִלִין דְעֲאִלִין לָא שְׁבִקִין אַנְתוֹן
לְמַעַל:

**הוי לכם סופרים ו (55.11) ופרושים הנפים שתאכלו
את בני האלמנות (55.12) כדי להתפלל תפילות
ארוכות ועל כן תקחו (55.13) את משפט ארוך:**

23:15 Woe to you, Sofre (Scribes) and P'rishe (Pharasee) -- Masqueraders (Hypocrites)! For you travel around by sea and land to make one Giyora (Proselyte); and when he becomes one, you make him twice as much of a son of Gehanno (Valley of Death) as yourselves.

וְי לְכוּן סִפְרָא וּפְרִישָׁא נְסִפִי בְּאִפָּא דְמִתְפְּרִין אַנְתוֹן
יָמָא וּיְבִישָׁא דְתַעֲבִדוֹן חַד גִּיורָא וּמָא דְחָוָא עֲבִדִין
אַנְתוֹן לָה בְרָה דְגִהָנָא אַעְפָּא עֲלִיפוֹן:
**הוי לכם סופרים ופרושים (55.14) הנפים שתלכו
סביבות הים והיבשה כדי (55.15) שתעשו את גר
אחד וכשהוא נעשה אתם (55.16) עושים אותו בן
גהינם במשנה מכם:**

23:16 "Woe to you, you blind guides, who say, 'Whoever swears by the Temple, it is nothing; but whoever swears by the gold of the Temple, he is obligated.'

וְי לְכוּן נְגוּדָא סִמְיָא דְאַמְרִין אַנְתוֹן דִּינָא דִּינָא
בְּהִיפְלָא לָא חָוָא מְדָם מִן דִּינָא דִּינָא בְּדִהָבָא
דְּבְהִיפְלָא חָאב:

**הוי (55.17) לכם מנהיגים עורים אשר תאמרו כל מי
(55.18) שישבע בהיכל לא הוא מאומה ואשר ישבע
(55.19) בזהב ההכל הוא היב:**

23:17 You blind fools! For which is greater, the gold, or the Temple that sanctifies the gold?

סְכִלָא וּסִמְיָא מְנָא גִיר רַב דְּהָבָא אָו הִיפְלָא דְהוּ
מְקַדֵּשׁ לָה לְדִהָבָא:

**כסילים ועורים איזה (55.20) הוא גדול אם הזהב או
ההכל שיקדש הזהב:**

23:18 'Whoever swears by the altar, it is nothing; but whoever swears by the gift that is on it, he is obligated.'

וּמִן דִּינָא בְּמִדְבְּחָא לָא חָוָא מְדָם מִן דִּינָא דִּינָא
בְּקוֹרְבָנָא דְלַעַל מִנְהָ חָאב:

**וכל אשר ישבע במזבח אינו מאומה ואשר
(55.22) ישבע במתנה שעליו הוא היב:**

23:19 You blind fools! For which is greater, the gift, or the altar that sanctifies the gift?

סְכִלָא וְעוֹרָא מְנָא גִיר רַב קוֹרְבָנָא אָו מִדְבְּחָא
דְּמְקַדֵּשׁ לְקוֹרְבָנָא:

**העורים איזה (55.23) הוא גדול אם מתנה או
המזבח אשר יקדש את (55.24) המתנה:**

23:20 He therefore who swears by the altar, swears by it, and by everything on it.

מִן דִּינָא חָכִיל בְּמִדְבְּחָא יָמָא בְּהָ וּבְכָל מָא דְאִית
לַעַל מִנְהָ:

**הגשבע במזבח ישבע באותו ובכל (55.25) אשר הם
עליו:**

23:21 He who swears by the Temple, swears by it, and by him who was living in it.

וּמִן דִּינָא בְּהִיפְלָא יָמָא בְּהָ וּבְמִן דְעִמֵר בְּהָ:
וְאִשֵׁר יִשְׁבַע בְּהִיכַל יִשְׁבַע [Page 56] (56.1) בְּאוֹתוֹ
וְעַל הוּא שְׁיוֹשֵׁב בּוֹ:

23:22 He who swears by heaven, swears by the throne of Aloha (God), and by him who sits on it.

וּמִן הַיָּמָא בְּשִׁמְיָא יְמָא בְּכּוּרְסִיָּה דְאַלְהָא וּבְמִן דִּי תֵבַל לְעֵל מִיָּה:

**והנשבע בשמים (56.2) ישבע בכסא האלהים
ובאותו שיושב עליו:**

23:23 "Woe to you, Sofre (Scribes) and P'rishe (Pharasee) -- Masqueraders (Hypocrites)! For you tithe the mint, dill, and cumin, and have left undone the weightier matters of the Namosa (Torah) -- justice, mercy, and faithfulness. But you ought to have done these, and not to have left the other undone.

וְיֵי לְכוּן סְפָרָא וּפְרִיִּשְׂא נְסִפִי בְּאַפָּא דְמַעְסְרִין אַנְתּוֹן
נְנַעָא וְשִׁבְתָּא וְכִמְוִנָא וְשִׁבְקִיתּוֹן וְקִנְרִיתָה דְנְמוֹסָא
דִּינָא וְחִנְנָא וְהִימְנוּתָא הֶלִין דִּין וְלֹא הוּא דְתַעְבְּדוּן
וְהֶלִין לֹא תִשְׁבְּקוּן:

**הוי (56.3) לכם סופרים ופרושים הנפים שתעשירו
את (56.4) מגתא ופיגם וכמון ועזבתם אותם שהם
(56.5) חומרים בתורה את משפט חסד ואמונה
(56.6) אלה הצטרכו להעשות ואלה לא להזנה:**

23:24 You blind guides, who strain out gnats (tomei-qaton), and swallow camels! (tomei-gadol)

נְגוּדָא סְמִיָּא דְמַצְלִילִין בְּקָא וּבְלַעִין גְּמִלָּא:
**(56.7) מנהיגים עורים שתזקקו את יתוש ותבלעו את
(56.8) הגמל:**

23:25 "Woe to you, Sofre (Scribes) and P'rishe (Pharasee) -- Masqueraders (Hypocrites)! For you clean the outside of the cup and of the platter, but within they are full of extortion and iniquity.

וְיֵי לְכוּן סְפָרָא וּפְרִיִּשְׂא נְסִפִי בְּאַפָּא דְמַדְפִּין אַנְתּוֹן
לְבַרְהַ דְכֶסָּא וְדִזְבוּדָּא לְגוֹ דִּין מְלִין הִסּוּפִיָּא וְעוֹלָא:
הוּי לְכֶם סוּפְרִים וּפְרוּשִׁים הַחֲנָפִים (56.9) שְׁתַּטְהֵרוּ
מֵה שְׂמַחוּץ הַכּוּס וְהַקַּעְרָה וּבְתוֹכֶם (56.10) הֶם
מְלֵאִים גּוֹלָה וְטִמְאָה:

23:26 You blind P'rishe (Pharasee), first clean the inside of the cup and of the platter, that the outside of it may become clean also.

פְּרִיִּשְׂא עֲוִירָא דְכּוּ לִקְדָּם גּוּהַ דְכֶסָּא וְדִזְבוּדָּא וְחָוָא
אַף בְּרַחוּן דְכָּא:
הַפְּרוּשׁ עוֹד טַהוּר (56.11) בְּתַהִילָה מֵה שְׁהוּא בְּתוֹךְ
הַכּוּס וְהַקַּעְרָה כְּדִי (56.12) שִׁיחִיָּה טַהוּר גַּם אִשְׁר
מִחוּץ:

23:27 "Woe to you, Sofre (Scribes) and P'rishe (Pharasee) -- Masqueraders (Hypocrites)! For you are like whitened tombs, which outwardly appear beautiful, but inwardly are full of dead men's bones, and of all uncleanness.

וְיֵי לְכוּן סְפָרָא וּפְרִיִּשְׂא נְסִפִי בְּאַפָּא דְדִמִּין אַנְתּוֹן
לְקַבְרָא מְכֻלְּשָׂא דְמִן לְבַר מִתְחַזִּין שְׁפִירָא מִן לְגוֹ דִּין
מְלִין גְּרִמָּא דְמִיִּתָּא וְכֻלָּה טְנִפּוּתָּא:
הוּי לְכֶם סוּפְרִים (56.13) וּפְרוּשִׁים הַנָּפִים כִּי דוּמִים
אַתֶּם לְקַבְרִים (56.14) מוֹלְבָנִים אִשְׁר מִחוּץ גְּרֵאִים
לְבִנֵי הָאָדָם יִפִּים (56.15) וּבְתוֹכֶם מְלֵאִים עֲצֻמוֹת
הַמֵּתִים וְכֹל טִמְאָה:

23:28 Even so you also outwardly appear righteous to men, but inwardly you are full of iniquity and pretense.
הַכְּנָא אַף אַנְתּוֹן מִן לְבַר מִתְחַזִּין אַנְתּוֹן לְבִנֵי אַנְשָׂא
אַיִךְ זִדְיָקָא וּמִן לְגוֹ מְלִין אַנְתּוֹן עוֹלָא וּמִסַּב בְּאַפָּא:
(56.16) וְכֵן גַּם אַתֶּם גְּרֵאִים מִבְּחוּץ צַדִּיקִים לְבִנֵי הַ
(56.17) הָאָדָם וּבְתוֹכֶם אַתֶּם מְלֵאִים עוֹל וְחִמּוּס:

23:29 "Woe to you, Sofre (Scribes) and P'rishe (Pharasee) -- Masqueraders (Hypocrites)! For you rebuild the tombs of the prophets, and decorate the tombs of the righteous,

וְיֵי לְכוּן סְפָרָא וּפְרִיִּשְׂא נְסִפִי בְּאַפָּא דְבָנִין אַנְתּוֹן
קַבְרָא דְנִבְיָא וּמִצְבֵּיתִין אַנְתּוֹן בֵּית קַבּוּרָא דְזִדְיָקָא:
(56.18) הוּי לְכֶם סוּפְרִים וּפְרוּשִׁים הַנָּפִים אִשְׁר תְּבִנוּ
(56.19) אֶת קַבְרֵי הַנְּבִיאִים וְתִיפּוּ אֶת קַבְרֵי הַצַּדִּיקִים:
23:30 and say, 'If we had lived in the days of our fathers, we wouldn't have been partakers with them in the blood of the prophets.'

וְאָמְרִין אַנְתּוֹן דְאַלּוֹ הוּיִן בְּיוֹמֵי אַבְהֵיִן לֹא הוּיִן הוּיִן
לְהוֹן שׁוֹתֵפָּא בְּדָמָא דְנִבְיָא:
(56.20) וְתֹאמְרוּ אִם הִיִּינוּ בְּיַמֵּי אֲבוֹתֵינוּ לֹא חִבְרִיהֶם
(56.21) הִיִּינוּ בְּדַם הַנְּבִיאִים:

23:31 Therefore you testify to yourselves that you are children of those who killed the prophets.
מְדִין מִסְחָדִין אַנְתּוֹן עַל נַפְשִׁכוֹן דְנִבְיָא אַנְתּוֹן דְהָנוּן
דְקָטְלוּ לְנִבְיָא:

וְאִכְּן עֵדִים אַתֶּם (56.22) לְעֲצֻמְכֶם כִּי אַתֶּם בֵּאִים
מֵאוֹתָם שְׁהַרְגוּ (56.23) אֶת הַנְּבִיאִים וּבְנִיהֶם אַתֶּם:

23:32 Fill up, then, the measure of your fathers.
וְאָף אַנְתּוֹן מְלִין מִשׁוֹחָתָא דְאַבְהֵיִכוֹן:
וְאַתֶּם מְלֵאוּ אֶת (56.24) מִדַּת אֲבוֹתֵיכֶם:

23:33 You serpents, you offspring of vipers, how will you escape the judgment of Gehanno (Valley of Death)?

חַוּוּתָא וּלְדָא דְאֶכְרִינָא אֵיפְנָא תְעַרְקוּן מִן דִּינָא
דִּגְהַנּוּ: **נחשים ודורות האפעים איך (56.25) תברחו
ממשפטו של גהנום:**

23:34 Therefore, behold, I send to you prophets, sages, and Sofre (Scribes). Some of them you will kill and crucify; and some of them you will scourge in your C'nushatha (Synagogues), and persecute from city to city;

מְטַל הָנָא אֶנְא מְשַׁדֵּר אֶנְא לְוַתְכוּן גְּבִיָא וְחַפְיָמָא
וּסְפְרָא מְנַהוּן קְטִילִין אֶנְתוּן וְזַקְפִין אֶנְתוּן וּמְנַהוּן
מִנְגְּדִין אֶנְתוּן בְּכַנּוּשְׁתְּכוּן וְתַרְדֵּפוּן אֶנּוּן מִן מְדִינָא
לְמְדִינָא:

לְכֵן אֲנִי אֹמֵר [Page 57] (57.1) לְכֵם הַנְּגִי שׁוֹלַח
אֵלֵיכֶם אֶת הַנְּבִיאִים וְאֶת הַחֲכָמִים (57.2) וְאֶת
הַסּוֹפְרִים וּמֵהֶם תַּהַרְגוּ וּתְצַלְבוּ וּמֵהֶם תְּכוּ (57.3)
בְּשׁוֹטִים בְּבֵיתִי כְּנִסְיוֹתֵיכֶם וְתַרְדְּפוּ מֵעִיר לְעִיר:

23:35 that on you may come all the righteous blood shed on the earth, from the blood of righteous Hevel to the blood of Z'kharyo (Zechariah) son of B'rakhyo (Berekiah), whom you killed between the sanctuary and the altar.

אֵיפְנָא דִּנְאִתָא עֲלִיפוּן פְּלָה דְמָא דְזִדְיָקָא דְאִתְאַשְׁדֵּ
עַל אַרְעָא מִן דְּמֵה דְהַבִּיל זִדְיָקָא וְעַדְמָא לְדְמֵה
דְזַכְרִיָא בֵּר בְּרַכְיָא הוּ דְקַטְלַתוּן בֵּינֵי הַיִּפְלָא
לְמַדְבְּהָא:

(57.4) כְּדִי שׁוּבָא עֲלֵיכֶם כָּל דָּם צַדִּיק אֲשֶׁר נִשְׁפַּךְ
(57.5) עַל הָאָרֶץ מִן הַכֹּל הַצַּדִּיק זַכְרִיָּה בֶן בְּרַכְיָה
(57.6) אֲשֶׁר הִרְגַתֶּם בֵּין הַיִּכּוֹל וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ:

23:36 Most assuredly I tell you, all these things will come upon this generation.

אָמֵין אָמַר אֶנְא לְכוּן דִּנְאִתְוּן הָלִין פְּלַהִין עַל שְׂרַבְתָּא
הָדָא:

אֲמֵן אֲנִי (57.7) אֹמֵר לְכֵם כִּי כָל אֱלֹהִים בָּאוּ עַל זֶה
הַדּוֹר:

Lamenting Orish'lem

23:37 "Orish'lem, Orish'lem (Jerusalem, Jerusalem), who kills the prophets, and stones those who are sent to her! How often would I have gathered your children together, even as a hen gathers her chickens under her wings, and you would not!

אֹרִישְׁלֵם אֹרִישְׁלֵם קְטַלַת גְּבִיָא וְרַגְמַת לְאִילִין
דְּשְׁלִיחִין לְוַתָּה כְּמָא זְבַנִין צְבִית דְּאִכְנָשׁ בְּנִיפֵי אִיךְ
דְּכְנָשָׂא תִרְנְגוּלְתָא פְּרוּגִיָה תַחֲתִת גְּפִיָה וְלֹא צְבִיתוּן:
(57.8) יְרוּשָׁלַם יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר תַּהַרְגִי אֶת הַנְּבִיאִים
(57.9) תִּסְקְלִי אוֹתָם שְׁנַשְׁלַחוּ אֵלֶיךָ כְּמֵה פְעַמִּים
(57.10) רְצִיתִי לְקַבּוֹץ אֶת בְּנֵיךָ כְּמוֹ הַתְּרַנְגוּלָת
(57.11) הַמְקַבֶּצֶת אֶפְרוּחֶיהָ תַּחַת הַכְּנָפִים וְאֵת
(57.12) מֵאֲנַת:

23:38 Behold, your house is left to you desolate.

הָא מְשַׁתְּבֵק לְכוּן בֵּיתְכוּן חֲרָבָא:
הִנֵּה יַעֲזֹב לְכֵם בֵּיתְכֶם שׁוּמֵם:

23:39 For I tell you, you will not see me from now on, until you say, 'Blessed is he who comes in the name of Mor'ia (the Lord)!'"

אָמַר אֶנְא לְכוּן גְּיַר דִּלָא תַחֲזוּנְגִי מִן הָשָׂא עַדְמָא
דְּתַאמְרוּן בְּרִיךְ הוּ דְאָתָא בְּשִׁמְיָה דְמֹרְיָא:
וְאֲנִי (57.13) אֹמֵר לְכֵם כִּי לֹא תִרְאוּנִי מֵעַתָּה עַד
אֲשֶׁר (57.14) תַאמְרוּ בְרוּךְ אֲשֶׁר בָּא בְּשֵׁם יי

Chapter 24

The Temple's Future Demise

24:1 Yeshu (Jesus) went out from the Temple, and was going on his way. His Tal'midei (Disciples) came to him to show him the buildings of the Temple.

וְנִפְקַי יֵשׁוּעַ מִן הַיִּפְלָא לְמַאֲזַל וְקָרְבוּ תַלְמִידוּהִי מַחְוִין
לָהּ בְּנִגְנָה דְהַיִּכְלָא:

(57.15) וַיֵּצֵא יֵשׁוּ וַיֵּלֶךְ מִן הַהֵכָל וַיִּקְרְבוּ תַלְמִידוֹ
(57.16) בַּעֲבוּר שִׁירָאוּ אוֹתוֹ בְּנִיגְנֵי הַיִּכּוֹל:

24:2 But he answered them, "Don't you see all of these things? Most assuredly I tell you, there will not be left here one stone on another, that will not be torn down."

הוּ דִּין אָמַר לְהוּן לָא הָא הָא חֲזִין אַנְתּוֹן הָלִין פְּלִיחִין
אָמִין אָמַר אַנְא לְכוּן דְּלֵא תִשְׁתְּבֵק הָרְכָא כְּאָף עַל
כְּאָף דְּלֵא תִסְתַּתֵּר:
(57.17) וְהוּא עֵנָה לְהֵם לְאִמּוֹר הִתְרֵאוּ (57.18) אַת
כָּל אֱלֹה אִמֵּן אֹמֵר לְכֵם לֹא תַעֲזֹב פֶּה (57.19) אַבְן
עַל אַבְן לֹא תִשְׁבֵּר:

Signs of the End

24:3 As Yeshu (Jesus) sat on the Tur Zaitai (Mount of Olives), the Tal'midei (Disciples) came to him privately, saying, "Tell us, when will these things be? What is the sign of your coming, and of the end of the age?"

וְכַד יִתְבּוּ יֵשׁוּעַ עַל טוּרָא דְזַיְתַּי קָרְבוּ תַלְמִידֵיהוּ
וְאָמְרִין בִּינְיָהוּן וְלֵה אָמַר לָן אָמְרֵי הָלִין נְהוּן וּמְנָא
הִי אָתָּא דְמֵאֲתִיתְךָ וְדִשְׁוֹלְמָה דְעֵלְמָא:
וְכִשְׁהוּ יֹשֵׁב עַל (57.20) הַר הַזֵּיתִים נִגְשׂוּ לוֹ תַלְמִידֵיהוּ
מִסְתֵּר לְאִמַר (57.21) אִמּוֹר לְנוּ מַתִּי יִהְיוּ אֱלֹה וּמָה
אוֹת יִהְיֶה (57.22) בְּבִיאַתְךָ וְתַכְלִית הָעוֹלָם:

24:4 Yeshu (Jesus) answered them, saying, "Be careful that no one leads you astray.

עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוּן אַזְדַּהְרוּ לָא אֲנִשׁ נְטֵיעִיכוּן:
וְיַעֲזֹב יֵשׁוּ וְיֵאמֵר (57.23) לְהֵם שְׁלֵא יִהְיֶה אִיזָה אַרְם
אֲשֶׁר יִשְׂיֵאכֶם:

24:5 For many will come in my name, saying, 'I am the M'shicha (Messiah),' and will lead many astray.

סְגִיָּא גִיר גְּאֲתוֹן בְּשִׁמִּי וְנִאֲמֵרוּן דְּאָנָּא אַנְא
מְשִׁיחָא וְסְגִיָּא נְטֵעוֹן:
כִּי (57.24) רַבִּים יִבְאוּ בְּשִׁמִּי לְאִמַר אֲנִי מְשִׁיחָ
וְלְרַבִּים (57.25) יִשְׂיֵאוּ:

24:6 You will hear of wars and noise of battles. See that you aren't troubled, for all this must happen, but the end is not yet.

עֲתִידִין אַנְתּוֹן דִּין לְמִשְׁמַע קְאָרְסָא וְשִׁמְעָא דְקָרְבָּא
חֲזוּן לָא תִתְדָּוְדוּן וְלֵא גִיר דְכְּלִיחִין נְהוּן אָלֵא לֵא
עֲדִפִּיל שְׁוֹלְמָא:

כִּי תִשְׁמַעוּ מַלְחָמוֹת וְשִׁמּוּעוֹת הַמַּלְחָמוֹת [Page 58]
(58.1) רֵאוּ שְׁלֵא תִבְהִלוּ צְרִיךְ הוּא שִׁיעֵשִׁינָה הָאֱלֹה
(58.2) וְעוֹד אִין קִי:

24:7 For Ammo (people) will rise against Ammo (people), and kingdom against kingdom; and there will be famines, plagues, and earthquakes in various places. Nations will rise against nations, and kingdoms against kingdoms. There will be famines, plagues, and earthquakes in various places. For the beginning of birth pains.

24:8 But all these things are the beginning of birth pains.

הָלִין דִּין פְּלִיחִין רְשָׁא אַנְיִן דְחֻבְלָא:
וְאֱלֹה הֵם רֵאשִׁית הַמִּכְאוּבוּיִם:

Persecutions Foretold

24:9 Then they will deliver you up to oppression, and will kill you. You will be hated by all of the Am'mei (Gentiles) for my name's sake.

חֲדִידִין נְשַׁלְמוּנְכוֹן לְאוּלְצִנָּא וְנִקְטְלוּנְכוֹן וְתַהוּן סְגִיָּא
מִן פְּלִיחִין עֲמִמָּא מְטִל שְׁמִי:
אִז (58.5) יִתְנוּכֶם אֵל הַצֵּרָה וְיַהֲרֹגוּ אֶתְכֶם וְיִשְׁנֹאוּ
(58.6) אֶתְכֶם כָּל הַגּוֹיִם בַּעֲבוּר שְׁמִי:

24:10 Then many will be offended, and will hate one another, and will deliver up one another.

חֲדִידִין נְתַפְשְׁלוּן סְגִיָּא וְנִסְגוּן חֵד לְחֵד וְנִשְׁלַמּוּן חֵד
לְחֵד:
וְאִז יִכְשְׁלוּ רַבִּים (58.7) וְיִמְסְרוּ אִישׁ אֶת רַעְהוּ וְשִׁנֵּא
אִישׁ אֶת אַחִיו:

24:11 Many false prophets will arise, and will lead many astray.

וְסְגִיָּא נְבִיָּא דְגֵלָא נְקוּמוֹן וְנְטֵעוֹן לְסְגִיָּא:
וְיִקּוּמוּ (58.8) רַבִּים מִגְּבִיֵּי הַשֶּׁקֶר וְיִתְעוּ אֶת הַרְבִּים:

24:12 Because iniquity will be multiplied, the love of many will grow cold.

וּמְטִל סְגִיָּאוֹת עוֹלָא נְפּוּג הוּבָא דְסְגִיָּא:
וְכִי (58.9) יִרְבֶּה פְּשִׁעַ תִּקְרַר הָאֲהַבָּה מֵהַרְבִּים:

24:13 But he who endures to the end, the same will be saved.

מִן דְנִסְיַבֵּר דִּין עֲדָמָא לְחִרְתָּא הוּ נְחָא:
וּמִי שִׁיעֵמַד (58.10) עַד הַקֵּץ הוּא יוֹשֵׁעַ:

24:14 This S'vartha (Message) of the Kingdom will be preached in the whole world for a testimony to all the Am'mei (Gentiles), and then the end will come.

וּתְפִרְזוּ הַדָּא סְבִרְתָּא דְמַלְפוּתָא בְּכֻלָּהּ עֵלְמָא
לְסִתְהוּתָא דְכָלְהוּן עֲמִמָּא וְהִידִין גְּאֲתָא שׁוּלְמָא:
וְזֵאת תִּקְרָא בְּשׁוּרַת הַמַּלְכוּת (58.11) בְּכָל הָעוֹלָם
לְעֵדוּת לְכָל הַגּוֹיִם וְאִז תְּבֵא הַתְּכֵלֵית:

A Desolating Abomination

24:15 "When, therefore, you see the abomination of desolation, which was spoken of through Donyeil (Daniel) the prophet, standing in the holy place let the reader understand,

מָא דִּין דְּחֻזִּיתוּן אֲתָא טְנִפְתָּא דְחֹרְפָא דְאֲתָמַר
בְּדִנְיָאֵיל גְּבִיָּא דְקִימָא בְּרֹבְכָתָא קְדִישְׁתָּא הוּ דְקָרָא
גְּסִתְפֵּל:
(58.12) וְכִשְׁתֵּרָאוּ אֵת שְׁקוּץ מְשׁוּמִם הִנְאֵמַר מֵאֵת
דְּנִיָּאֵל (58.13) הַנְּבִיא שְׁאֵמַר שְׁהוּא עֹמֵד בְּמִקּוּם
הַקֹּדֶשׁ מִי (58.14) שִׁקּוּרָא יְבִין:

24:16 then let those who are in Y'hud (Judea) flee to the mountains.

הִידִין אֵילִין דְּבִיְהוּדָא אֲגוּן גְּעִרְקוּן לְטוּרָא:
אִז אֲשֶׁר יִהְיוּ בִיְהוּדָא יִנְסוּ אֶל הַ (58.15) הַהָרִים:

24:17 Let him who is on the housetop not go down to take out things that are in his house.

וְהוּ דְבִאֲגָרָא הוּ לָא גְּחֹת לְמִסְבַּ דְּבִבִיתָהּ:
וְאֲשֶׁר יִהְיֶה עַל הַגַּג לֹא יֵרֵד לְקַחַת מֵאוּמָה (58.16)
מִן בֵּיתוֹ:

24:18 Let him who is in the field not return back to get his clothes.

וְאִנְיָא דְבַחְקָלָא הוּ לֹא גְּתַחְפֵּךְ לְבִסְתֵּרָה לְמִסְבַּ
לְבָשָׂה:

וְאֲשֶׁר בְּשׂדֵה לֹא יָשׁוּבוּ לְקַחַת אֵת (58.17) לְבוּשׁוֹ:

24:19 But woe to those who are with child and to nursing mothers in those days!

וְיִ דִּין לְבִטְנָתָא וְלֵאֵילִין דְּמִיִּנְקוּן בְּהַגּוּז יוּמָתָא:

וְאוּי לְהָרוֹת וְלִילוּדוֹת וְלִמְנִיקוֹת בִּימִים (58.18) הָהֵם:

24:20 Pray that your flight will not be in the winter, nor on a Shab'tha (Sabbath),

צִלּוּ דִּין דְּלֹא גְּהוּא עֲרוּקִיכוּן בְּסַתְּרָא וְלֹא בְּשַׁבְּתָא:
וְאֲתֵם הַתְּפַלְלוּ שְׁלֵא יִהְיֶה מְנוּסְכֵם (58.19) בְּחֹרְפָא אוּ
בְּשַׁבַּת:

24:21 for then there will be great oppression, such as has not been from the beginning of the world until now, nor will ever be.

גְּהוּא גִיר הִידִין אוּלְעָנָא רַבָּא אִנְיָא דְלֹא הוּא מִן
רְשִׁיטָה דְעֵלְמָא וְעַדְמָא לְהָשָׂא וְלֹא גְּהוּא:
כִּי אִז תְּהִיָּה צָרָה גְּדוּלָה (58.20) אֲשֶׁר כְּמוֹהָ לֹא
גְּהִיָּתָה מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם עַד (58.21) עַתָּה וְלֹא יִהְיֶה
אַחֲרֵי כֵן:

24:22 And unless those days had been shortened, no flesh would have been saved. But for the sake of those chosen, those days will be shortened.

וְאֵלוּ לֹא אֲתִפְרִיו יוּמָתָא הַגּוּז לֹא הוּא הוּא כָּל בְּסַר
מְטֵל גְּבִיָּא דִּין גְּתַפְרוּן יוּמָתָא הַגּוּז:
וְאִם לֹא קִצְרוּ הַיָּמִים (58.22) הָהֵם לֹא יוֹשִׁיעַ כָּל
בָּשָׂר רַק בְּעִבּוֹר הַבְּחִירִים (58.23) יִקְצְרוּ הַיָּמִים
הָהֵם:

24:23 "Then if any man tells you, 'Behold, there is the M'shicha (Messiah), or, There!' Don't believe it.

הִידִין אִן אֲנִשׁ גְּאֵמַר לְכוּן הָא הָרַפָּא הוּ מְשִׁיחָא אִן
הָרַפָּא לֹא תַחֲמִנְנוּ:
אִז אִם אִישׁ יֵאמַר לָכֵם (58.24) הִנֵּה פֹה הַמְּשִׁיחַ אוּ
בֹזֵה אֶל תְּאֲמִינוּ:

24:24 For there will arise false Mishikhei (Messiahs), and false prophets, and they will show great signs and wonders, so as to lead astray, if possible, even those chosen.

גְּקוּמוּן גִּיר מְשִׁיחָא דְגֵלֵא וְגְּבִיָּא דְכְּדָבוּתָא וְגְּתַלּוּן
אֲתַנְתָּא רְוֹרְבָתָא אִיךְ דְּנִטְעוּן אִן מְשִׁפְחָא אִן
לְגְּבִיָּא:

בְּעִבּוֹר (58.25) שִׁיקוּמוּ מְשִׁיחֵי הַשְּׂקֵר וְגְּבִיָּאֵי הַשְּׂקֵר
וְיִתְנוּ אוֹתוֹת [Page 59] (59.1) גְּדוּלוֹת וּמוֹפְתִים שְׂגֵם
יְבוֹאוּ לִידֵי טְעוֹת אִם (59.2) יוּכַל לְהִזוֹת בְּבַחֲרִים
הָהֵם:

24:25 "Behold, I have told you beforehand.

הָא קְדַמַּת אֲמַרְתִּי לְכוּן:
הִנֵּה אֲמַרְתִּי לָכֵם:

24:26 If therefore they tell you, 'Behold, he is in the wilderness,' don't go out; or 'Behold, he is in the inner chambers,' don't believe it.

אֲנִי הַכִּיל יֵאמְרוּן לְכוּן הָא בְּחוּרְפָּא הוּא לָא תִפְקֹן אָּ
דְּהָא בְּתוֹנָא הוּא לָא תְּהִימְנוּן:

(59.3) לְכוּן אִם יֵאמְרוּ לְכוּן הִנֵּה בְּמִדְבַר הוּא אֵל

(59.4) תִצְאוּ הִנֵּה בְּחֻדְרִים אֵל תֵּאמִינוּ:

24:27 For as the lightning comes forth from the east, and is seen even to the west, so will be the coming of the B'reh D'Enosha (Son of Man).

אִיפְּנָא גֵיר דְּבִרְקָא נִפְק מִן מִדְנְהָא וּמִתְחִזָּא עֲדָמָא
לְמַעְרְבָא הִכְנָא תְּהוּא מֵאִתִּיתָה דְּבִרָה דְּאִנְשָׂא:

כִּי הִבְרַק (59.5) יֵצֵא מִמְזֻרָה וְנִרְאָה עַד מַעְרֵב כֵּן

הֵהוּא (59.6) בִּיאֵת בֶּן הָאָדָם:

24:28 For wherever the body is, there the eagles will gather.

אִיפְּא דִין נְהוּא פְּגָרָא תִמָּן גַּתְפְּנִשׁוּן גִּטְרָא:

בְּכָל מְקוֹם שְׂתִיחִיה נִבְלָה (59.7) שִׁם יֵאֲסֹפוּ הַנְּשֻׁרִים:

The Messiah's Return

24:29 But immediately after the oppression of those days, the sun will darken, the moon will not show her light, the stars will fall from the sky, and the powers of the heavens will be shaken;

מִחְדָּא דִין פְּתֵר אֹלְצִנָּא דְּיוֹמָתָא הַגּוֹן שְׂמִשָּׁא נְחֻשָׁךְ
וּסְהָרָא לָא נְהוּא גִוְהָרָה וְכּוֹפְבָא נְפִלוּן מִן שְׂמִיָּא
וְחִילָא דְּשְׂמִיָּא גַתְתִּזְעוּן:

וּמִיַּד אַחַר צִרְת הַיָּמִים (59.8) הָהֵם יִחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ

וְהַלְבֵנָה לָא תִתֵּן אֹרֶה (59.9) וְכּוֹכְבִים יִפְלוּ מִן

הַשְּׁמַיִם וְגִבּוֹרֹת הַשְּׁמַיִם (59.10) יִמוּטוּ:

24:30 and then the standard of the B'reh D'Enosha (Son of Man) will appear in the sky. Then all the tribes of the earth will mourn, and they will see the B'reh D'Enosha (Son of Man) coming on the clouds of the sky with great power and glory.

וְהִיִּדִין גַּתְחִזָּא גִישָׁה דְּבִרָה דְּאִנְשָׁא בְּשְׂמִיָּא וְהִיִּדִין

נִרְקֹדֵן פְּלִהִין שְׂרָבְתָא דְּאַרְעָא וְנְחֻזוּן לְבִרָה דְּאִנְשָׁא

דְּאִתָּא עַל עֲנַנֵי שְׂמִיָּא עִם חִילָא וְשׂוֹבְחָא סְגִיָּא:

וְאֵז תִּרְאָה אוֹת בֶּן הָאָדָם בְּשַׁמַיִם וְאֵז (59.11) יִסְפֹּד

כָּל שְׂבִטֵי הָאָרֶץ וִירְאוּ אֵת בֶּן הָאָדָם הַבֵּא (59.12)

בְּעַנְנֵי הַשְּׁמַיִם בְּחִיל רַב וּבְכִבּוּד:

24:31 Then he will send his angels with a great Shifora (Sounding Rams Horn), and they will gather together his chosen from the four winds, from end of sky and continuing to end.

וְנִשְׁדֵּר מְלֹאכְוֵה עִם שִׁיפּוֹרָא רַבָּא וְנִכְנִשׁוּן לְגַבְיָא

דִּילָה מִן אַרְבַּעַת רוּחָא מִן רְשׁוּן דְּשְׂמִיָּא וְעֲדָמָא
לְרְשׁוּן:

וְיִשְׁלַח אֵת (59.13) מְלֹאכְוֵי בְּשׂוֹפֵר וּבְקוֹל גְּדוֹל

שִׂיאֲסֹפוּ בְּחִירָיו (59.14) מֵאַרְבַּע רוּחוֹת מִמְרוֹמֵי

הַשְּׁמַיִם עַד קְצוֹתָם:

Parable of the Fig Tree

24:32 "Now from the fig tree learn this parable. As soon as its branch is tender, and they put forth leaves, you know that the summer is near.

מִן תִּתָּא דִין וְלִפּוּ פְּלֹאֲתָא דְּמַחְדָּא דְּסוּפִיָּה רַבָּן

וּפְרַעִין טְרַפִּיָּה קְדַעִין אֲנַתוּן דְּמִטָּא קִטָּא:

(59.15) בְּעֵץ הַתְּאֵנָה לְמַדּוּ הַמִּשַׁל כְּשִׂיחִיה עֵנְפוּ רֵךְ

(59.16) וְיִצְמַחוּ הָעֵלִים יִדְעֵתֶם כִּי בְּקִרְבֵּי יִהְיֶה הַקָּץ:

24:33 Even so you also, when you see all these things, know that it is near its entrance.

הִכְנָא אָף אֲנַתוּן מָא דְּחֻזִּיתוּן הִלִּין פְּלִהִין דְּעוּ דְּמִטָּא
לָה לְתַרְעָא:

(59.17) כֵּן כְּשִׂאתֶם תִּרְאוּ אֵת כָּל אֱלֹהֵי דְּעוּ כִּי קִרְבֵּי

(59.18) הוּא בְּדִלְתֵימ:

24:34 Most assuredly I tell you, this generation will not pass by, until all these things are accomplished.

אָמִין אָמֵר אֲנִי לְכוּן דְּלָא תְּעַפֵּר שְׂרָבְתָא הָדָא

עֲדָמָא דְּהִלִּין פְּלִהִין נְהוּן:

אֲמֵן אֲנִי אוֹמֵר לְכוּן כִּי לָא יַעֲבוּר (59.19) הַדּוֹר עַד

שִׁיעֲשׂוּ הַכָּל:

24:35 Heaven and earth will pass away, but my words will not pass away.

שְׂמִיָּא וְאַרְעָא נְעַבְרוּן וּמְלִי לָא נְעַבְרוּן:

שְׁמַיִם וְאַרְץ יַעֲבוּר (59.20) וּדְבַרִי לָא יַעֲבוּר:

As the Days of Noach

24:36 But no one knows of that day and hour, not even the angels of heaven, other than the Father alone.

על יומא דין הו ועל שעתא הי אנש לא ידע אפלא
מלאכא דשמא אלא אפא בלחוד:

עד היום החוא ועל השעה (59.21) ההיא לא יהיה
איש יודע לא מלאכים בשמים (59.22) כי אם אבי
לבדו:

24:37 "As the days of Noach (Noah) were, so will be the coming of the B'reh D'Enosha (Son of Man).

איפנא דין דיומי נוח הכנא תהוא מאתיתה דברה
דאנשא:

וכאשר היה בימי נח כן (59.23) תהיה ביאת בן
האדם:

24:38 For as in those days which were before the flood they were eating and drinking, marrying wives and betrothing to husbands, until the day that Noach (Noah) ascended into the Keiwela (Ark),

איפנא גיר דאיתיהון הון קדם טופנא אכלין ושתיין
ונסבין נשא ויהבין לגברא עדמא לומא דעל נוח
לכנלא:

כי כאשר היו בימים (59.24) ההם שהיו לפני המבול
אוכלים ושותים (59.25) ומתחתנים ונותנים לחתונה
עד יום שבו Page 60 (60.1) בא נח אל התבה:

24:39 and they didn't know until the flood came, and took them all away, so will be the coming of the B'reh D'Enosha (Son of Man).

ולא ידעו עדמא דאתא טופנא ושקל לכלהון הכנא
תהוא מאתיתה דברה דאנשא:

ולא ידעו עד שבא המבול (60.2) וישא את הכל כן
יהיה ביאת בן האדם:

24:40 Then two men will be in the field -- one will be taken and one will be left;

הידין תרין נהוון בקריאת חד גתדבר וחד גשתבק:

אז (60.3) יהיו שנים בשדה אחד ילקח ואחד יעזב:

24:41 two women grinding at the mill, one will be taken and one will be left.

ותרתין נהוין טחנן ברחיא חדא מתדברא וחדא
משתבקא:

שתים (60.4) טוחנות ברחים אחד תלקח ואחד
תעזב:

24:42 Watch therefore, for you don't know in what hour your Mor'eh (Master) comes.

אתתעידו הכיל דלא ידעין אנתון באידא שעתא
אתא מרכז:

(60.5) שתים בערש אחד ילקח ואחד יעזב ולכן
שקדו (60.6) כי לא ידעתם באיזו שעה יבא
אדניכם:

24:43 But know this, that if the Morei (Owner) of the house had known in what watch of the night the thief was coming, he would have watched, and would not have allowed his house to be broken into.

הדא דין דעו דאלו ידע הוה מרא ביתא באידא
מטרדא אתא גנבא מתתעיד הוה ולא שבק הוה
דנתפלט ביתה:

ודעו (60.7) זאת אם ידע בעל הבית באיזו שעה
הגנב יבא (60.8) באמת הוא ישקוד ולא יניח לחתור
את ביתו:

24:44 Therefore also be ready, for in an hour that you don't expect, the B'reh D'Enosha (Son of Man) will come.

מטל הנא אף אנתון הון מטיבין דבשעתא דלא
קברין אנתון נאתא ברה דאנשא:
על (60.9) כן גם אתם תהיו נכונים כי לא ידעתם
באיזו (60.10) שעה יבא בן האדם:

A Wise Servant

24:45 "Who then is the faithful and wise servant, whom his Mor'eh (Master) has set over his household, to give them their food in due season?"

מנו כי איתוהי עבדא מהימנא וחפימא דאקימה מרה
על בני ביתה דנתל לחון סיפרתא בזבנה:

ומי הוא עבד נאמן ומשכיל (60.11) שאותו השים
אדון על בני ביתו שיתן להם (60.12) מזון בעת:

24:46 Favored will be that servant whom his Mor'eh (Master) finds doing so when he comes.

טובהי לעבדא הו דנאתא מרה גשפחיהי דעבד
הכנא:

אשרי העבד ההוא שאותו בבא (60.13) אדוניו אל
ביתו וימצאהו כן עושה:

24:47 Most assuredly I tell you that he will set him over all that he has.

אָמַיִן אָמַר אַנְא לכוֹן דְּנַקִּימִיּוּהִי עַל כָּל דְּאִית לְהָ:
אִמֵּן אֲנִי (60.14) אֹמֵר לָכֵן כִּי בִּאֲמַת עַל כָּל רְכוּשׁ
יִשִּׁים אוֹתוֹ:

24:48 But if that evil servant should say in his heart, 'Mor'i (my Lord) is delaying his coming,'
אֵן דִּין נְאֻמַּר עֲבָדָא הוּ בִּישָׁא בְּלִפְיָה דְּמָרִי מְוַחַר
לְמֵאֲתָא:

(60.15) וְאִם יֹאמֵר הָעֶבֶד הַזֶּה רַע בְּלִבּוֹ יֵאחָר
אֲדוֹנָיו (60.16) לְבוֹא:

24:49 and begins to beat his fellows, and eat and drink with the drunken,
וְנִשְׂרָא לְמִמְחָא פְּנוּתָהּ וְנִהוּא אָכַל וְשָׂתָא עִם רוּיָא:
וַיַּחַל לְהַכּוֹת אֶת הָעֲבָדִים אֲשֶׁר עִמּוֹ (60.17) וְהוּא
יֹאכַל וְיִשְׁתֶּה עִם הַשְׂכּוּרִים:

24:50 the Mor'eh (Master) of that servant will come in a day when he doesn't expect it, and in an hour when he doesn't know it,
וַיֵּאֲתָא מְרֵה דְּעֲבָדָא הוּ בְּיוֹמָא דְּלֹא סָבַר וּבְשִׁיעָתָא
דְּלֹא יָדַע:

וַיָּבֵא אֲדוֹן (60.18) הָעֶבֶד הַהוּא בְּיוֹם שְׁלֹא הִתְיַחַל
וּבְשִׁיעָה שְׁלֹא (60.19) יָדַע:

24:51 and will divide out what is his, and his own portion is to be with the Masqueraders (Hypocrites) -- there will be weeping and grinding of teeth.
וְנִפְלְגִיּוּהִי וְנִסְיִים מִנְתָּה עִם נְסִפֵּי בִּאֲפָא תִּמְן נִהוּא
בְּכִנְיָ וְחִירֻק שְׁנָא:
וַיִּבְקַע אוֹתוֹ וְאֵת חֲלָקוֹ יִשִּׁים עִם הַנְּפִים (60.20) שִׁם
יִהְיֶה בְּכִי וְחִירֻק שְׁנִים:

Chapter 25

Parable of the Virgins

25:1 "Then the Mal'kuto Dash'mayo (Kingdom of Heaven) will be like ten virgins, who took their lamps, and went out to meet the bridegroom.
הִידִין תְּדַמָּא מְלְכוּתָא דְּשַׁמַּיָּא לְעֶסַר בְּתוּלָן הַגִּין
דְּנִסְבּ לְמִפְדִּיָּהִן וְנִפְק לְאוּרְעָה חֲתָנָא וּכְלָתָא:
(60.21) אִז תְּדַמָּה מְלָכוֹת שָׁמַיִם לְעֶשֶׂר בְּתוּלוֹת
(60.22) שְׁלַקְחוּ אֶת לְפִידֵיהֶן וְתִצְאָנָה לְקָרְאֵת
(60.23) הַחֲתָן:

25:2 Five of them were wise, and five were foolish.
חֲמִשָּׁ דִּין מְנַחִין חֲפִימִין הָיוּ וְחֲמִשָּׁ סְכֻלִין:
חֲמִשׁ מַחֵן הָיוּ כְּסִילוֹת וְחֲמִשׁ (60.24) מַחֵן הָיוּ
מִשְׁכִּילוֹת:

25:3 Those who were foolish, when they took their lamps, took no oil with them,
וְהִגִּין סְכֻלָּתָא נִסְבּ לְמִפְדִּיָּהִן וְלֹא נִסְבּ עִמְהֵן מִשְׁחָא:
הַחֲמִשׁ הַכְּסִילוֹת כְּשִׁלְקוּ (60.25) אֶת הַלְּפִידִים לֹא
לְקַחוּ שִׁמֶן:

25:4 but the wise took oil in their vessels with their lamps.
הִגִּין דִּין חֲפִימָתָא נִסְבּ מִשְׁחָא בְּמֵאֲנִיא עִם לְמִפְדִּיָּהִן:
וְהַמְּשִׁילוֹת [Page 61] (61.1) לְקַחוּ אֶת הַשִּׁמֶן
בְּכֻלֵּיהֶן עִם הַלְּפִידִים:

25:5 Now while the bridegroom delayed, they all slumbered and slept.
פַּד אֹחַר דִּין חֲתָנָא נִם פְּלַחִין וְדַמְדְּ:
וּכְשִׁהַחֲתָן (61.2) הָיָה מֵאַחַר נִמּוּ וַיִּשְׁנוּ כָּלֵן:

25:6 But at midnight there was a cry, 'Behold! The bridegroom is coming! Come out to meet him!'
וּבְפֻלְגָּה דְּלֵילָא הָוֵת קַעְתָּא הָא חֲתָנָא אָתָּא פּוֹקוּ
לְאוּרְעָה:
וּבְחִצּוֹת הַלֵּילָה (61.3) הָיְתָה צַעֲקָה וְהִנֵּה הַחֲתָן בָּא
וְתִצְאָנָה לְקָרְאֵתוֹ:

25:7 Then all those virgins arose, and trimmed their lamps.
הִידִין קָם פְּלַחִין בְּתוּלָתָא הַלִּין וְתִקְּן לְמִפְדִּיָּהִן:
(61.4) אִז קָמוּ כָּל הַבְּתוּלוֹת הָאֵלֶּה וְתִכְנְנָה אֶת
(61.5) לְפִידֵיהֶן:

25:8 The foolish said to the wise, 'Give us some of your oil, for our lamps are going out.'
וְאָמְרוּ דִּין הִגִּין סְכֻלָּתָא לְחֲפִימָתָא הַגִּין לֹא מִן
מִשְׁחָהִין דְּהָא דַּעְכוּ לְהוֹן לְמִפְדִּין:
וּכְסִילוֹת אָמְרוּ אֶל הַמְּשִׁילוֹת תִּנְנָה (61.6) מִשְׁמַנְכֶם
כִּי לְפִידֵינוּ נִכְבוּ:

25:9 But the wise answered, saying, 'What if there isn't enough for us and you? You go rather to those who sell, and buy for yourselves.'

עני הלין חפיתמא ואמרן למא לא גספק לן ולכין
אקלא זלין לות אילין דמזבגין וזבגין לכין:

ותעננה (61.7) המשכילות ותאמרנה להם לא נתן
לכם פן (61.8) יפסיק לנו ולכם לכן לבנה על
המוכרות (61.9) וקננה בעדכם:

25:10 While they went away to buy, the bridegroom came, and those who were ready went in with him to the marriage feast, and the door was shut.

וכד אזל למזבן אקתא חתנא ואילין דמטיבין הוי על
עמה לבית הלולא ואתתחד תרעא:

ובלכהן לקנות בא החתן (61.10) אשר היו מוכנות
באו עמו אל החתונה (61.11) ונסגר הפתח:

25:11 Afterward the other virgins also came, saying, 'Moran (our Lord), Moran (our Lord), open to us.'

בחרתא דין אתי אף הנין בתולתא אחרגיתא ואמרן
מרן מרן פתח לן:

ואחר כן באו שאר הבתולות (61.12) לאמר אדני
אדני פתח לנו:

25:12 But he answered, 'Most assuredly I tell you, I don't know you.'

הו דין ענא ואמר להין אמין אמר אנא לכין דלא
ידע אנא לכין:

והוא ענה לאמר (61.13) אמן אני אומר לכם שלא
ידעתו אתכן:

25:13 Watch therefore, for you don't know the day nor the hour.

אתתעירו הכיל דלא ידעין אנתון לומא הו וקלא
לשעתא:

ועל (61.14) כן אתם שקדו כי לא ידעתם את היום
ואת (61.15) השעה ... אשר בה יבא בן האדם:

Parable of the Kak'rin

25:14 "For it is like a man that journeys, who summons his servants, and entrusts his goods to them.

איך גברא גיר דחזק קרא לעבדוהי ואשלם להון
קנניה:

כי כמו ה (61.16) האדם כשהלך לגור במדינת הים
והוא קרא (61.17) לעבדיו ויתן להם את רכשו:

25:15 To one he gave five Kak'rin (Talents, shekel cases), to another two, to another one; to each according to his own ability. Then immediately went out on his journey.

את דיהב לה חמש פפרין ואית דתרתין ואית דחדא
אגש אגש איך הילה וחזק מחדא:

לאחד נתן חמש (61.18) ככרים ולאחד שנים
ולאחד אחד לכל איש (61.19) נתן ככחו ויסע מיד:

25:16 He who received the five Kak'rin (Talents, shekel cases) went and traded with them, and made another five Kak'rin (Talents, shekel cases).

אזל דין הו דגסב חמש פפרין אתתגר בהין ויתר
חמש אחרגין:

ומי שלקה החמשה (61.20) ככרים הלך ויסחר
באותן ויקנה חמש אחרות:

25:17 In like manner he also who got the two gained another two.

והכות אף הו דתרתין אתתגר תרתין אחרגין:

(61.21) וכן מי שלקה שנים קנה עוד שנים אחרות:

25:18 But he who received the one went away and dug in the earth, and hid the money of his Mor'eh (Master).

הו דין דגסב חדא אגל חפר בארעא וטשי כספא
דמרה:

(61.22) ומי שלקה האחת הלך וחפר בארץ ויטמן
אותה (61.23) בארץ:

25:19 "Now after a long time the Mor'eh (Master) of those servants came, and reconciled accounts with them.

בתר דין זבנא סגינא אקתא מרהון דעבדא הון
ונסב מנהון חושבנא:

ויהי אחר זמן רב שב אותו הארון (61.24) ויעש
איתם השבון:

25:20 He who received the five Kak'rin (Talents, shekel cases) came and brought another five Kak'rin (Talents, shekel cases), saying, 'Mor'i (my Lord), you delivered to me five Kak'rin (Talents, shekel cases). Behold, I have gained another five Kak'rin (Talents, shekel cases) besides them.'

וקרב הו דגסב הוּא חַמְשַׁת פּפְרִין וקרב חַמְשַׁת אַחְרָנִין
ואמר מְרִי חַמְשַׁת פּפְרִין נִהְבַּת לִי הָא חַמְשַׁת אַחְרָנִין
אַתְתִּגְרַת עֲלֵיהֶן:

ויקרב מי שלקח החמשה (61.25) ככרים ויקרב עוד
חמש ככרים אחרים (62.1) Page 62 לאמר אדני
נתת לי חמש ככרים והנה הוספתי (62.2) עליהן עוד
חמש אחרות:

25:21 "His Mor'eh (Master) said to him, 'Well done, good and faithful servant. You have been faithful over a few things, I will set you over many things. Enter into the joy of your Mor'eh (Master).'

אמר ליה מְרִי אֵינו עבְדָא טָבָא וּמְהִימָנָא עַל קָלִיל
מְהִימָן הוּיָת עַל סְגִי אַקְמִיךָ עוֹל לַחְדוּתָה דְמִיךָ:
ויאמר אֵלֵינו אַדוּנֵינוּ ה (62.3) הָאֵחָ יַעַן אִשְׁר הֵיית
עבד טוב ונאמן על המעט (62.4) בא ואפקידך על
הרבים לך בוא על שמחת (62.5) אדוניך:

25:22 "He also who got the two Kak'rin (Talents, shekel cases) came and said, 'Mor'i (my Lord), you delivered to me two Kak'rin (Talents, shekel cases). Behold, I have gained another two Kak'rin (Talents, shekel cases) besides them.'

וקרב הו דַתְרַתִּין פּפְרֵוּהִי וְאָמַר מְרִי תְרַתִּין פּפְרִין
נִהְבַּת לִי הָא תְרַתִּין אַחְרָנִין אַתְתִּגְרַת עֲלֵיהֶן:
ויקרב גם מי שלקח השנים ככרים (62.6) ויאמר
אדני נתת לי השנים ככרים והנה עוד (62.7) שתים
אלה קניתי:

25:23 "His Mor'eh (Master) said to him, 'Well done, good and faithful servant. You have been faithful over a few things, I will set you over many things. Enter into the joy of your Mora (Lord).'

אמר ליה מְרִי אֵינו עבְדָא טָבָא וּמְהִימָנָא עַל קָלִיל
מְהִימָן הוּיָת עַל סְגִי אַקְמִיךָ עוֹל לַחְדוּתָה דְמִיךָ:
ויאמר אֵלֵינו אַדוּנֵינוּ הָאֵחָ יַעַן (62.8) אִשְׁר הֵיית עבד
טוב ונאמן על המעט בא נא (62.9) ואפקידך על
הרבים לך בא אל שמחת אדוניך:

25:24 "He also who had received the one Kak'ro (Talent, shekel case) came and said, 'Mor'i (my Lord), I knew you that you are a hard man, reaping where you did not sow, and gathering where you did not scatter.

קרב דִין אָף הוּ דַגְסַב חַדָא כַפְרָא וְאָמַר מְרִי יָדַע
הוּיָת לְךָ דַגְבְרָא אַנְתָּ קְטִיָא וְחָצַד אַנְתָּ אִיפָא דְלָא
זְרַעְתָּ וּמְכַנְשָׁת אַנְתָּ מִן אִיפָא דְלָא בְדַרְתָּ:
(62.10) ויקרב גם מי שלקח את הככר אחת ויאמר
אדני (62.11) ידעתי כי אתה אדם קשה ותקצור
אשר שם לא (62.12) זרעת ותאסוף את אשר שם
לא פזרת:

25:25 I was afraid, and went away and hid your Kak'ro (Talent, shekel case) in the earth. Behold, you have what is yours.'

וְחָלַת וְאָזַלְתָּ טִשְׁיָתָה פּפְרִךָ בְּאַרְעָא הָא אֵיית לְךָ
דִילְךָ:
ויראתי (62.13) והלכתי וטמנתי את ככרך בארץ
הנה לך מה (62.14) אשר לך:

25:26 "But his Mor'eh (Master) answered him, 'You wicked and slothful servant. You knew that I reap where I didn't sow, and gather where I didn't scatter.

עָנָא מְרִי וְאָמַר לֵה עבְדָא בִישָׂא וְחַבְנָנָא יָדַע הוּיָת
דְחָצַד אַנְתָּ אִיפָא דְלָא זְרַעְתָּ וּמְכַנְשָׁת אַנְתָּ מִן אִיפָא
דְלָא בְדַרְתָּ:

ויען אדוני ויאמר אלו עבד רע (62.15) ועצל ידעת
כי אקצור אשר שם לא זרעתי (62.16) ואאסוף את
אשר שם לא פזרתי:

25:27 You ought therefore to have deposited my money with the exchangers, and at my coming I should have received back my own with interest.

וְלָא הוּא לְךָ דַתְרַמָּא כְּסָפִי עַל פְּתוּרָא וְאָתָא הוּיָת
אַנְתָּ וְתַבַּע הוּיָת דִילִי עִם רַבִּיתָה:
צריך אתה (62.17) לתת את כספי לשלחניים ואכן
אני הייתי (62.18) בא ולקח את אשר לי בתרבית:

25:28 Take away therefore the Kak'ro (Talent, shekel case) from him, and give it to him who has the ten Kak'rin (Talents, shekel cases).

סְבוּ חֲכִיל מִנְה פּפְרָא וְהַבּוּהָ לְהוּ דְאֵיית לֵה עֶסֶר
כַפְרִין:
לכן קחו נא (62.19) ממנו את הככר ותנו לאותו
אשר לו העשר (62.20) הככרים:

25:29 For to everyone who has will be given, and he will have abundance, but from him who has not, even that which he has will be taken away.

למִן גִּיר דְאִית לֵיה גְתִיבָה לֵיה וּגְתִתּוּסָרָה לֵיה וְהוּ דִין
דְלִית לֵיה וְאָרְהוּ דְאִית לֵיה גְשְׁתִּקְלָה מִנְהָ:
**כִּי לְכָל מִי שִׁישׁ לוֹ יִתֵּן לוֹ וְיִשְׁפַע (62.21) וּמִי שֶׁאֵין
לוֹ גַם מֵה שֶׁנִּרְאָה הַיּוֹת לוֹ יוֹקָה מִמֶּנּוּ:**

25:30 Throw out the unprofitable servant into the outer darkness, where there will be weeping and gnashing of teeth.¹

וְלַעֲבָדָא בְטִילָא אֶפְקוּהִי לְחֻשׁוֹכָא בְרִיא תִמְן גְּרוּא
בְּכִנְיָ וְהוֹרֵק שְׁנָא:
**(62.22) וְאֵת הָעֶבֶד הַבְּטִיל הַשְּׁלִיכוּ אוֹתוֹ אֶל הַחוּשׁךְ
(62.23) הַחֵיצוֹן אֲשֶׁר שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְהוֹרוֹק שְׁנַיִם:**

Judging all the Am'mei

25:31 "But when the B'reh D'Enosha (Son of Man) comes in his glory, and all the holy angels with him, then he will sit on the throne of his glory.

מָא דְאֵתָא דִין בְּרַה דְאֲנִשָּׂא בְשׁוּבְחָה וְכָלְהוֹן
מְלֵאכְוֵהִי קְדִישִׁיא עִמָּהּ הִידִין נִתְבַּב עַל תְּרוּנוֹס
דְשׁוּבְחָה:

**(62.24) וְכַאֲשֶׁר יָבֵא בֶן הָאָדָם בְּכְבוֹדוֹ וְכָל מְלֵאכֵי
(62.25) אִיתוֹ אֵז יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ:**

25:32 Before him all the Am'mei (Gentiles) will be gathered, and he will separate them one from another, as a shepherd separates the sheep from the goats.

וּגְתַפְנִטוּן קְדִמּוּהִי כְלָהוֹן עִמָּמָא וְנִפְרִישׁ אֲנָוֹן חַד מִן
חַד אִיךְ רְעִינָא דְמִפְרִישׁ עֲרַבָא מִן גְּרִיא:
וְיֹקָח לוֹ לִפְנֵי [Page 63] (63.1) כָּל גּוֹיִם וְיִפְרִיד
אוֹתָם אֵלֶּה מֵאֵלֶּה כְּמוֹ הַרוֹעֵה (63.2) שִׁיפְרִיד אֶת
הַכְּבָשִׂים מֵעַל הַגְּדִיִּים:

25:33 He will set the sheep on his right, but the goats on the left.

וְנִקְסִים עֲרַבָא מִן יְמִינָה וְגְרִיא מִן סְמָלָה:
וְיִצַּג אֶת (63.3) הַכְּבָשִׂים עַל הַיְמִינִין וְאֵת הַגְּדִיִּים אֶל
הַשְּׂמָאל:

25:34 Then the King will tell those on his right, 'Come, blessed of my Father, inherit the Kingdom prepared for you from the foundation of the world;

הִידִין גְּאֵמֵר מְלֵפָא לְהַנּוֹן דִּמֶן יְמִינָה תְּוּ בְרִיכּוּהִי
דְאָבִי יִרְתּוּ מְלִפְתָּא דְעֵתִידָא הַיּוֹת לְכוּן מִן תְּרַמְזִיתָה
דְעֵלְמָא:

**(63.4) וְאֵז יֹאמֵר הַמֶּלֶךְ לְאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהִי אֵל יְמִינִי
לְכוּ (63.5) בְּרוּכֵי אָבִי וְרִשׁוּ אֶת הַמַּמְלָכָה הַמוּכְנָה
לְכֶם (63.6) מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם:**

25:35 for I was hungry, and you gave me food to eat; I was thirsty, and you gave me drink; I was a stranger, and you took me in;

כְּפִנְתִּי גִיר וְיַחְבְּתוּן לִי לְמֵאכֹל וְצָחִית וְאַשְׁקִיתוּנִי
אֶכְסֵנְיָא הַיּוֹת וְכִנְשִׁיתוּנִי:
**אֲנִי רַעֲבִית וְתַתְּנוּ לִי לְאֶכּוֹל (63.7) צִמְאִיתִי וְתַתְּנוּ לִי
לְשִׁתוֹת גַּר הִיתִי וְתַאֲסַפּוּנִי:**

25:36 naked, and you clothed me; I was sick, and you visited me; I was in prison, and you came to me.¹

עֲרִטְלִיא הַיּוֹת וְכִסִּיתוּנִי כְרִיָּה הַיּוֹת וְסַעֲרַתוּנִי וְבֵית
אֶסִּירָא הַיּוֹת וְאַתִּיתוּן לְוֹתִי:
**(63.8) עָרוּם הִיִּיתִי וְתַכְסּוּ אוֹתִי הוֹלָה הִיתִי וְתַפְקְדוּ
(63.9) אוֹתִי בְּבֵית הָאֲסוּרִים הִיתִי וְתַבְּאוּ אֵלַי:**

25:37 "Then the righteous will answer him, saying, 'Moran (our Lord), when did we see you hungry, and feed you; or thirsty, and give you a drink?

הִידִין גְּאֵמֵרוּן לֵיה הַנּוֹן זְדִיקָא מָרוּן אֶמְתִּי חֲזִינְךָ דְכִפְן
אֲנִת וְתַרְסִינְךָ אִוּ דְצָחָא אֲנִת וְאַשְׁקִינְךָ:
**אֵז (63.10) יַעֲנֵנו הַצְדִּיקִים לוֹ לֵאמֹר אֲדָנִי מִתִּי
רֵאִינוּךְ (63.11) רַעֲב וְנֵאכִילְךָ אוֹ צִמְא וְנִשְׁקָךְ:**

25:38 When did we see you as a stranger, and take you in; or naked, and clothe you?

וְאַמְתִּי חֲזִינְךָ דְאֶכְסֵנְיָא אֲנִת וְכִנְשִׁינְךָ אִוּ דְעֲרִטְלִיא
אֲנִת וְכִסִּינְךָ:

וּמִתִּי רֵאִינוּךְ (63.12) גַּר וְנֵאֲסִיפְךָ אוֹ עָרוּם וְנִכְסְךָ:

25:39 When did we see you sick, or in prison, and come to you?¹

וְאַמְתִּי חֲזִינְךָ כְרִיָּהּ אִוּ בֵּית אֶסִּירָא וְאַתִּיתִין לְוֹתְךָ:
אוֹ מִתִּי רֵאִינוּךְ (63.13) הוֹלָה אוֹ בְּבֵית הָאֲסוּרִים
וְנִבֵּא אֵלֶיךָ:

25:40 "The King will answer them, 'Most assuredly I tell you, inasmuch as you did it to one of the least of these my brothers, you did it to me.'

וְעֵנָה מַלְפָּא וְאָמַר לְהוֹן אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכִמְא
דְּעִבְדִּיתוֹן לְחַד מִן הָלִין אַחֵי זַעוּרָא לִי הוּ עִבְדִּיתוֹן:
וְיַעֲנֵה (63.14) הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כְּשִׁיעִשִׁיתֶם (63.15) לְאֶחָד מֵאלֹהֵי אֲשֶׁר הֵם לִי
כְּאֶחִים קְטִינִים כְּאִילוּ (63.16) עֲשִׂיתֶם לִי:

25:41 Then he will say also to those on the left, 'Depart from me, you cursed, into the eternal fire which is prepared for the Destroyer and his angels;

הִידִין גְּאָמַר אָף לְהַגּוֹן דְּמִן סְמִלְהָ זְלוּ לְכוֹן מִנִּי לִיטָא
לְנוֹרָא דְּלַעֲלֵם הִי דְּמִטִּיבָא לְאֶכְלָקְרָצָא וְלִמְלֵאכְוֹהִי:
וְאֵז יֹאמֵר הַמֶּלֶךְ לְאֵלֹהֵי אֲשֶׁר יֵהִיוּ (63.17) מִשְׁמַאלוֹ
סוּרוּ מִמֶּנִּי אֲרוּרִים לְכוּ אֵל אֲשׁוּ (63.18) שֶׁל עוֹלָם
אֲשֶׁר הוֹכֵנָה לְשִׁטָּן וְלִמְלֵאכְוִי:

25:42 for I was hungry, and you didn't give me food to eat; I was thirsty, and you gave me no drink;

כְּפַגְתָּ גֵיר וְלֹא יָהֲבִיתוֹן לִי לִמְאֹכֵל וְצַחִית וְלֹא
אֲשַׁקִּיתוּנְנִי:

כִּי (63.19) רַעֲבִיתִי וְלֹא נָתַתְּ לִי לֵאכּוֹל צִמְאִיתִי
וְאַתֶּם (63.20) לֹא הִשְׁקִיתֶם אוֹתִי:

25:43 I was a stranger, and you didn't take me in; naked, and you didn't clothe me; sick, and in prison, and you didn't visit me.'

אֲכַסְנִיָּא הוּיִית וְלֹא כְּנָשִׁיתוּנְנִי וְעֵרְטִלְנִי הוּיִית וְלֹא
כְּסִיתוּנְנִי וְכָרִיחָא הוּיִית וּבֵית אֲסִירָא הוּיִית וְלֹא
סִעֲרַתוּנְנִי:

גַּר הִיִּיתִי וְלֹא הִאֲסַפְתֶּם (63.21) אוֹתִי עֵרוֹם הִיִּיתִי וְלֹם
כְּסִיתֶם אוֹתִי חוּלָה (63.22) הִיִּיתִי וּבֵית הַאֲסוּרִים
וְלֹא פָקַדְתֶּם אוֹתִי:

25:44 "Then they will also answer, saying, 'Moran (our Lord), when did we see you hungry, or thirsty, or a stranger, or naked, or sick, or in prison, and didn't assist you?'

הִידִין נְעֵנּוּן וְאָף הַגּוֹן וַיֹּאמְרוּן מֶרְן אָמִינִי הַזִּינָךְ
כְּפָנָא אָו צַחִיָּא אָו אֲכַסְנִיָּא אָו עֵרְטִלְנִיָּא אָו כְּרִיחָא
אָו בֵּית אֲסִירָא וְלֹא שְׁמִשְׁנָךְ:

(63.23) אֵז הֵם יַעֲנּוּ לוֹ לֵאמֹר אַדְנִי מַה רָאִינוּךְ

(63.24) רַעֲב אָו צִמְאָא אָו גַּר אָו עֵרוֹם וְאָ חוּלָה אָו
בֵּית (63.25) הַאֲסוּרִים וְלֹא שָׂרְתָנוּךְ:

25:45 "Then he will answer them, saying, 'Most assuredly I tell you, inasmuch as you didn't do it to one of the least of these, you didn't do it to me.'

הִידִין נְעֵנָה וַיֹּאמֶר לְהוֹן אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכִמְא
דְּלֹא עִבְדִּיתוֹן לְחַד מִן הָלִין זַעוּרָא אָף לֹא לִי עִבְדִּיתוֹן:
אֵז יַעֲנֵה לָהֶם לֵאמֹר Page 64 (64.1) אֲמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כְּשִׁילֹא עֲשִׂיתֶם לְאֶחָד מֵהַקְּטִינִים (64.2)
הָאֵלֹהֵי לֹא עֲשִׂיתֶם לִי:

25:46 These will go away into eternal punishment, but the righteous into eternal life."

וַיִּזְלוּן הָלִין לְתַשְׁנִיקָא דְּלַעֲלֵם וְזַדִּיקָא לְחַיָּא דְּלַעֲלֵם:
וְאֵלֹהֵי יִלְכוּ אֵל עוֹנְשֵׁי הָעוֹלָם (64.3) וְהַצְּדִיקִים לְחַיֵּי
הָעוֹלָם:

Chapter 26

The Plot to Kill Yeshu

26:1 It happened, when Yeshu (Jesus) had finished all these words, that he said to his Tal'midei (Disciples),

וַיְהִי דְכַד שָׁלֵם יֵשׁוּעַ כְּלַחֲנִין מִלֵּא הָלִין אָמַר
לְתַלְמִידוּהִי:

(64.4) וַיְהִי כְּכֹלֹת יֵשׁוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כֻּלָּם
(64.5) אָמַר לְתַלְמִידוּ:

26:2 "You know that after two days the Pitz'cha (Passover) is coming, and the B'reh D'Enosha (Son of Man) will be delivered up to be crucified."

וְדַעִין אֲנַתוֹן דִּבְרַתֵּר תֵּרִין יוֹמִין הוּא פִּצְחָא וּבְרַה
דְּאֲנָשָׁא מִשְׁתַּלֵּם דְּנִזְדָּקָי:

הַיְדַעְתֶּם כִּי אַחַר (64.6) יוֹמִים יִהְיֶה הַפֶּסַח וּבִן הָאָדָם
יִמָּסַר (64.7) וַיֵּאסֶר כְּדִי לְהַצְלֵב אוֹתוֹ:

26:3 Then the Rabbai Kohanei (Chief Priests), the Sofre (Scribes), and the Qashishei (Elders) of the Ammo (people) were gathered together in the court of the Rav Kohanei (High Priest), who was called Qaiyofa (Caiaphas).

הִידִין אֲתַפְנְטוּ רַבֵּי כְּהֵנָא וְסַפְרָא וְקַשְׁיִישָׁא דְעַמָּא
לְדַרְתֵּיהּ דְּרַב כְּהֵנָא דְּמִתְקַרָּא קַיָּפָא:

אֵז נִקְהִלוּ הַכְּהֵנִים (64.8) וּזְקֵנֵי הָעָם אֵל הַצֵּר שֶׁר
הַכְּהֵנִים אֲשֶׁר נִקְרָא (64.9) קַאיִפָּה:

26:4 They took counsel together that they might take Yeshu (Jesus) by deceit, and kill him.

וְאֲתַמְלְכוּ עַל יֵשׁוּעַ דְּבִגְכֻלָּא גְּאֲחַדוּנְיָהִי וּנְקַטְלוּנְיָהִי:
וַיִּזְעְצוּ לְתַפּוּשׁ יֵשׁוּ בְּמַרְמָה וּלְהַרְגוֹ:

26:5 But they said, "Not during the feast, lest a riot occur among the Ammo (people)."

וְאָמְרִין הוּן לֹא בְעֵדְעֵדָא דְלֵא נְהוּא טְגוּטִיָּא בְעֵמָא:
(64.10) וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲשֶׂה זֶה בַּיּוֹם הַחַג פְּנֵי תַהִיָּה
(64.11) מֵהוּמָה רַבָּה בְעַם:

The Leper's House

26:6 Now when Yeshu (Jesus) was in Beith Anyo (Bethany), in the house of Shimon the Gar'bo (Leper),
וְכַד הָוּא יֵשׁוּעַ בְּבֵית עֵנְיָא בְּבֵיתָה דְּשִׁמְעוֹן גְּרָבָא:
וְכַאֲשֶׁר הִיָּה יֵשׁוּ בְּבֵית עֵנְיָה (64.12) אַחַת בְּבֵית
סִימּוֹן הַמְצוֹרֵעַ:

26:7 a woman approached him holding a vase of perfumed ointment, very costly, and she poured it over the head of Yeshu (Jesus) as he was reclined.

קֶרְבַּת לָהּ אֲנַתְתָּא דֵּאִית עֲלֵיהּ שְׁטִיפְתָּא דְּמִשְׁחָא
דְּבִסְמָא סְגִי דְּמִיָּא וְאִשְׁפַּעְתָּהּ עַל רִשְׁתָּה דְּיֵשׁוּעַ כַּד
סִמְיָךְ:

נְגִשָּׁה לּוֹ אִשָּׁה (64.13) אֲשֶׁר בִּידָה פֶּךְ שִׁמְן יִקַּח
וְהִיא שִׁפְכָה עַל רֹאשׁוֹ (64.14) וְהוּא הִיָּה יוֹשֵׁב:

26:8 But when his Tal'midei (Disciples) saw this, they were indignant, saying, "Why this waste?"

הָוּן דִּין תְּלַמְיָדוּהִי וְאִתְבְּאַשׁ לְהוּן וְאָמְרוּ לְמָנָא
אַבְרָבָא הָנָא:

וַיִּרְאוּ הַתְּלַמִּידִים וַיִּכְעֶסוּ וַיֹּאמְרוּ (64.15) עַל מָה זֹאת
הַאֲבִידָה:

26:9 For this ointment might have been sold for much, and given to the poor."

מִשְׁפַּח הָוּא גֵּיר דְּנִזְדַּבְּן הָנָא בְּסִגִּי וְנִתְיָהֵב לְמִסְפַּנָּא:
כִּי יוֹכֵל הַשִּׁמְן הַזֶּה לְהַמְכֹּר (64.16) בְּמִמּוֹן רַב וְלַהֲנַתֵּן
לְעֵנְיִים:

26:10 But Yeshu (Jesus), knowing this, said to them, "Why do you trouble the woman? Because she has done a good work for me.

יֵשׁוּעַ דִּין נָדַע וְאָמַר לְהוּן מָנָא מְלֵאִין אֲנַתּוֹן לָהּ
לְאַנְתְּתָא עֲבָדָא שְׁפִירָא עֲבָדַת לָתִי:
וַיִּדַע יֵשׁוּ וַיֹּאמַר (64.17) לָהֶם לְמָה אַתֶּם מְאַלְצִים
אֵת הָאִשָּׁה הַזֹּאת (64.18) כִּי הִיא פְּעֵלָה בִּי מַעֲשֵׂה
טוֹב:

26:11 For you always have the poor with you; but you don't always have me.

בְּכָל־זְבִּין גֵּיר מִסְפַּנָּא אִית לְכוּן עִמְכוּן לִי דִין לֹא
בְּכָל־זְבִּין אִית לְכוּן:
וְאַתְכֶם תְּמִיד (64.19) יִהְיוּ עֵנְיִים וְאִנִּי לֹא אֶהְיֶה
תְּמִיד אִתְכֶם:

26:12 For in pouring this perfume over my body, she did it to prepare me for burial.

הָדָא דִּין דְּאַרְמִית בְּסִמָּא הָנָא עַל גּוּשְׁמֵי אִיךְ
דְּלִמְקַבְּרֵי עֲבָדַת:

וְהִיא (64.20) שִׁלְחָה אֵת הַשִּׁמְן הַזֶּה עַל גּוּפֵי לְקַבְּרֵי
עֲשֵׂתָה:

26:13 Most assuredly I tell you, wherever my S'vartha (Message) is preached in the whole world, they will also tell of what this woman has done -- as a memorial to her."

וְאָמְרִין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּאַיְכָּא דְּתַתְּכָרָז סְבַרְתִּי הָדָא
בְּכָל־הָ עֲלָמָא נְתַמְלִל אָף מְדָם דְּעֲבָדַת הָדָא לְדוֹכְרָנָה:
(64.21) אֲמֵן אֲנִי אוֹמֵר לְכֶם בְּכָל־מְקוֹם אֲשֶׁר שָׁם
תִּקְרָא (64.22) הַבְּשׂוּרָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת בְּכָל־הָ עוֹלָם
מִכָּל־מָה (64.23) שֶׁהִיא עֲשֵׂתָה יֹאמַר עַל שְׁמָה
וְלְזַכְרוֹנָה:

Y'hudo Plots to Betray Yeshu

26:14 Then one of the twelve, who was called Yihudo of S'khariota (Judas Iscariot), went to the Rabbai Kohanei (Chief Priests),

הַיְהוּדִין אֶזְלָ חַד מִן תְּרַעְסַר דְּמִתְקַרָּא יְהוּדָא סְכַרְיוֹטָא
לְוֹת רַבֵּי קְהָנָא:

אִזְ הַלֵּךְ (64.24) אַחַד מֵהַשְּׁנַיִם עֶשֶׂר תְּלַמִּידוֹ וְהוּא
אֲשֶׁר נִקְרָא (64.25) יְהוּדוֹ אִישְׁכְּרִיוֹטִי וְלֵךְ אֶל רֹאשֵׁי
הַכֹּהֲנִים:

26:15 and said, "What are you willing to give me, that I should deliver him to you?" They weighed out for him thirty pieces of silver.

וְאָמַר לְהוּן מָנָא עֲבִין אֲנַתּוֹן לְמַתֵּל לִי וְאֲנָא מְשִׁלָּם
אֲנָא לָהּ לְכוּן הַגּוֹן דִּין אֶקְיִמוּ לָהּ תְּלַתִּין דְּכֶסְפָּא:
וַיֹּאמַר (65.1) Page 65 אֵלֵיהֶם מָה תְּרַצוּ לָתֵת לִי
וְאִנִּי אֲמַסֵּר אוֹתוֹ לְכֶם (65.2) וְהֵם נִקְבוּ לוֹ שְׁלִשִׁים
כֶּסֶפִּים:

26:16 From that time he sought opportunity to betray him.

ומן הידין בעיא הוּא לֵה פִלְעָא דְנִשְׁלִמְיֹוּהִי:
ומאז הוא בקש (65.3) העת הנכון למסור אותו:

The Last Pitz'cha

26:17 Now on the first day of the Patirei (Days of Unleavened Bread), the Tal'midei (Disciples) came to Yeshu (Jesus), saying to him, "Where do you want us to prepare for you to eat the Pitz'cha (Passover)?"

בְּיוֹמָא דִּין קִרְמְיָא דְפִטְיָא קָרְבוּ תַלְמִידָא לְוֵת יֵשׁוּעַ
וְאָמְרוּ לֵה אִיפָא צָבָא אַנְתָּ דְנִסְיָב לָךְ דְתַלְעֵס
פְּצָחָא:

וביום הראשון מהג (65.4) המצות קרבו התלמידים
אל ישו לאמר איפה (65.5) תרצה לאכול את הפסח:

26:18 He said, "Go into the city to a certain person, and tell him, 'The Rabbai (Leader) says, My time is near. I will keep the Pitz'cha (Passover) at your house with my Tal'midei (Disciples).'"

הוּ דִּין אָמַר לַהּוֹן זָלוּ לְמַדְיִנְתָּא לְוֵת פְּלִן וְאָמְרוּ לֵה
רַבִּין אָמַר זְבַנִּי מִטָּא לֵה לְוֵתְךָ עֶבֶד אֲנָא פְּצָחָא עִם
תַלְמִידֵי:

ויאמר (65.6) ישו לכו אל העיר אל אחד ואמרו לו
המלמד (65.7) אומר עתה קרובה היא ועמך אעשה
הפסח (65.8) עם תלמידי:

26:19 The Tal'midei (Disciples) did as Yeshu (Jesus) commanded them, and they prepared the Pitz'cha (Passover).

וּתַלְמִידֹוּהִי עֶבְדוּ אִיפְנָא דְפִקְדָּא לַהּוֹן יֵשׁוּעַ וּסְיָבוּ
פְּצָחָא:

ויעשו התלמידים כאשר צוה אותם (65.9) ישו וכינו
הפסח:

26:20 Now when evening had come, he reclined at the table with his twelve Tal'midei (Disciples).

וְכַד הָוּא רְמִשָּׂא סַמְיָךְ הָוּא עִם תְּרַעַסַר תַלְמִידֹוּהִי:
וּכְשָׁהִיָּא עֵרֵב יֵשֵׁב עַל הַשְׁלֹחַן (65.10) עִם שְׁנַיִם
עֶשֶׂר תַלְמִידֵי:

26:21 As they were eating, he said, "Most assuredly I tell you that one of you will betray me."

וְכַד לְעִסִין אָמַר אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְחַד מִנְכוּן
מִשְׁתְּלֵם לִי:

וכאשר היו הם אוכלים (65.11) אמר הוא אמן אני
אומר לכם כי אחד מכם ימסר (65.12) אותי:

26:22 They were very sad, and they began to say, each one of them, "Is it I, Mor'i (my Lord)?"

וּקְרִית לַהּוֹן טָב וּשְׁרִיו לְמֵאמַר לֵה חַד חַד מִנְהוֹן לְמֵא
אֲנָא מָרִי:

ויחד אפם מאד וכל אחד החל לאמר האם (65.13)
אני הוא אדוני:

26:23 He answered, "He who dipped his hand with me in the dish, the same will betray me.

הוּ דִּין עֲנָא וְאָמַר מִן דְּצָבַע אִידָה עִמִּי בְלִגְתָּא הוּ
נִשְׁלִמְנִי:

ויען הוא ויאמר מי שיתביל אתי (65.14) יד בקערה
הוא ימסרני:

26:24 The B'reh D'Enosha (Son of Man) goes, even as it is written of him, but woe to that man through whom the B'reh D'Enosha (Son of Man) is betrayed! It would be better for that man if he had not been born."

וּבְרַה דְאֲנָשָׂא אָזַל אִיפְנָא דְכַתִּיב עֲלוּהִי יְיָ לֵה דִּין
לְגַבְרָא הוּ דְבִאִידָה בְרַה דְאֲנָשָׂא מִשְׁתְּלֵם פִּקַּח הָוּא
לֵה לְגַבְרָא הוּ אֵלוּ לֵא אֲתִילֵד:

ואכן בן האדם ילך (65.15) כמו שנכתב עליו אבל
באמת אוי לאותו האדם (65.16) אשר על ידו ימסר
בן האדם טוב היה לו שלא (65.17) היה נולד האדם
ההוא:

26:25 Yihuda (Judas), who betrayed him, answered, "Is it I, Rabbai (Leader)?" Yeshu (Jesus) said to him, "You said it."

עֲנָא וְהוּדָא מִשְׁלִמְנָא וְאָמַר דְלְמֵא אֲנָא הוּ רַבִּי אָמַר
לֵה יֵשׁוּעַ אַנְתָּ אָמַרְתָּ:

ויען יהודה אשר מסר (65.18) אותו ויאמר האם אני
הוא רבי ויאמר לו אתה (65.19) אמרת:

The Bread and Wine

26:26 As they were eating, Yeshu (Jesus) took bread, gave thanks for it, and broke it. He gave to the Tal'midei (Disciples), and said, "Take, eat; this is my body."

כִּד דִּין לְעֵסִין שְׁקֵל יֵשׁוּעַ לַחֲמָא וּבִרְךְ וּקְצָא וַיֵּהֵב
לְתַלְמִידָוּהִי וְאָמַר סִבּוּ אֲכֹלוּ הָנוּ פָּנְרִי:
וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יֹשְׁבוּ לֵאכֹל לֶקַח יֵשׁוּ אֶת (65.20) הַלֶּחֶם
וַיְבַרְךְ וַיְבַצֵּעַ וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו לְאִמּוֹר (65.21) קַחוּ
וְאֲכֹלוּ זֶה שְׁהוּא גּוֹפִי:

26:27 He took the cup, offered thanks, and gave to them, saying, "Take, all of you drink it,

וַיִּשְׁקַל כַּסָּא וְאָוָדִי וַיֵּהֵב לַהוּזַן וְאָמַר סִבּוּ אֲשִׁיתּוּ מִגְּמָה
כָּלְכוּן:

וְאַחַר כֵּן לֶקַח אֶת (65.22) הַכּוֹס וַיְבַרְךְ וַיִּתֵּן לֵהֶם
לְאִמּוֹר שִׁיתוּ מִמֶּנּוּ כֻלְכֶם:

26:28 for this is my blood of the new covenant, which is poured out for many for the remission of sins.

הָנוּ דְּמֵי דְדִינְתָקָא חֲדָתָא דְחֻלְיָ סְגִיָאָא מִתְאַשְׁד
לְשׁוֹבְקֵנָא דְחֻטְיָא:

(65.23) כִּי זֶהוּא דְמֵי שֵׁל בְרִית הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר יִשְׁפָךְ
ב (65.24) בַּעֲבוּר רַבִּים לְכַפּוֹר הַחֲטָאִים:

26:29 But I tell you that I will not drink anymore this produce of the vine, until that day when I drink it freshly with you in my Father's Kingdom."

אָמַר אֲנָא לְכוּן דִּין דְּלֵא אֲשִׁיתָא מִן הַטָּא מִן הָנָא
יִלְדָא דְגַפְתָּא עַדְמָא לְוֹמָא דִּבְהָ אֲשִׁיתִיּוּהִי עִמְכוּן
חֲדָתָא בְּמַלְכוּתָהּ דְּאָבִי:

וְאַנִּי אֹמֵר (65.25) לְכֶם מֵעַתָּה לֹא אֲשִׁיתָה מִן פְּרִי
הַגֶּפֶן עַד אוֹתוֹ (66.1) Page 66 הַיּוֹם אֲשֶׁר אֲשִׁיתָהוּ
עִמְכֶם חֲדָשׁ בְּמַלְכוּת אָבִי אֲשֶׁר (66.2) בְּשָׁמַיִם הוּא:

26:30 Then they sang praises, and went out to the Tur Zaitai (Mount of Olives).

וַיִּשְׁבְּחוּ וַנְּפָקוּ לְטוֹר זַיְתָּא:

וְכַשְׁאֲמְרוּ אֶת הַתְּחִילָה יֵצְאוּ אֶל הַר (66.3) הַזֵּיתִים:

Denial by Kefo Foretold

26:31 Then Yeshu (Jesus) said to them, "All of you will be offended in me this very night, for it is written, 'I will strike the shepherd, and the sheep of the flock will scatter.'"

הִידִין אָמַר לַהוּזַן יֵשׁוּעַ אֲנַתּוֹן כָּלְכוּן תִּתְפַּשְׁלוּן בִּי
בְּהֵנָּא לְלֵא כְּתִיב גִּיַר דְּאֲמַחָא לְרַעֲיָא וּנְתַבְדְּרוּן
עַרְבָּא דְעֵנָה:

אִז אֹמֵר לֵהֶם יֵשׁוּ כֻלְכֶם תִּכְשְׁלוּ בִי בַלַּיְלָה (66.4)
הַזֶּה נִכְתָּב הָךְ אֶת הַרְוּעָה וְתַפְצֵנָה הַצֵּאן וּ:

26:32 But after I am raised up, I will go before you into the G'lilo (Galilee)."

מִן בְּתַר דְקָאִים אֲנָא דִּין קְדָם אֲנָא לְכוּן לְגַלְיָלָא:
(66.5) וְאַחֲרֵי שְׁאִקּוּם אֲלֶךְ אֶל הַגְּלִיל לְפָנֵיהֶם:

26:33 But Kefo (Peter) answered him, "Even if everyone is offended in you, I will never be be offended in you."

עֲנָא כַּאֲפָא וְאָמַר לֵה אָפֶן כָּל אֲנִשׁ גַּתְפְּשִׁל כְּךָ אֲנָא
מִמַּתּוּם לֹא אֲתַפְשִׁל כְּךָ:

וַיַּעַן כִּיפָא (66.6) וַיֹּאמֶר לוֹ אִם כֻּלְכֶם יִכְשְׁלוּ אֲנִי לֹא
אֲכַשֵׁל כְּךָ:

26:34 Yeshu (Jesus) said to him, "Most assuredly I tell you that tonight, before the rooster crows, you will deny me three times."

אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ אָמִין אָמַר אֲנָא לְךָ דְּבִהֵנָּא לְלֵא קְדָם
דְּנִקְרָא תְרַנְגְלָא תִלְתַּת זְבִנִין תִּכְפּוֹר בִּי:

וַיֹּאמֶר (66.7) לוֹ יֵשׁוּ אֲמֵן אֲנִי אֹמֵר לְךָ כִּי בַלַּיְלָה
הַזֶּאת בְּטוֹרָם (66.8) יִשׁוֹר הַתְּרַנְגּוֹל שְׁלִשָׁה פְעָמִים
תִּכְחַשְׁנִי:

26:35 Kefo (Peter) said to him, "Even if I must die with you, I will not deny you." Then, in like manner, all of the Tal'midei (Disciples) said the same.

אָמַר לֵה כַּאֲפָא אֵן נְהוּא לִי לְמַמְתָּ עִמְךָ לֹא אֲכַפּוֹר
כְּךָ וְהִכְתָּ אָפֶן בְּלַהוּזַן תִּלְמִידָא אָמְרוּ:

וַיֹּאמֶר (66.9) לוֹ כִּיפָא גַם אִם אֲצַטְרֵךְ לְמוֹת אֶתְךָ
לֹא אֲכַחֵשׁךְ (66.10) וְכֵן גַּם כֵּן אֲמָרוּ כָל הַתְּלַמִּידִים:

Yeshu in Gad'semon

26:36 Then Yeshu (Jesus) came with them to a place called Gad'semon (Gethsemane), and said to his Tal'midei (Disciples), "Sit here, while I go there and pray."

הַיְיִדִין אֶתָּא עִמְהוֹן יְשׁוּעַ לְדוֹפְתָא דְמִתְקַרְיָא גַדְסִמֹּן
וְאָמַר לְתַלְמִידוֹהִי תָבּוּ הֲרָפָא עַד אֲזַל אֲצִלָּא:
אִז בָּא יֵשׁוּ אַתֶּם (66.11) לְכַפֵּר שִׁשְׁמוֹ גִּי שְׁמִנִים
וְיֹאמַר אֶל תַּלְמִידוֹ שִׁבּוּ (66.12) בּוּזָה עַד שְׂאֵלְךָ
לְשִׁים וְאַתְפַּלֵּל:

26:37 He took with him Kefo (Peter) and the two sons of Zavdai (Zebedee), and began to be sorrowful and severely troubled.

וְדַבֵּר לְכַאֲפָא וּלְתַרְיָהוֹן בְּנֵי זְבַדְי וּשְׂרֵי לְמִתְפַּמְרוּ
וּלְמִתְעַקּוּ:

וְהוֹלִיךְ אֹתוֹ כִּיפָא (66.13) וּשְׁנִים בְּנֵי זְבַדְי וְהִתְחִיל
לְהִתְעַצֵּב וּלְהִתְחַרֵּד:

26:38 Then he said to them, "My soul is exceedingly sorrowful, even to death. Linger here for me, and watch with me."

וְאָמַר לְהוֹן כְּרִיָּא הֵי לָהּ לְנַפְשִׁי עַדְמָא לְמוֹתָא קָוּוּ לִי
הֲרָפָא וְשִׁהְרוּ עִמִּי:

(66.14) וְאִז אָמַר אֱלֹהִים עֲצִיבַת נַפְשִׁי עַד מוֹת פַּח
(66.15) תִּמְתִּינֵנוּ לִי וּשְׁקֵרוּ עִמִּי:

26:39 He went forward a little, fell on his face, and prayed, saying, "My Father, if it is possible, let this cup pass away from me; nevertheless, not what I desire, but what you desire."

וּפְרַק קָלִיל וּנְפַל עַל אַפּוֹהִי וּמִצִּלָּא הוּא וְאָמַר אָבִי אֵן
מִשְׁכַּחָא גְעֵבְרֵנִי כְּסָא הָנָא בְּרַם לֹא אֵיךְ דְאָנָא צָבָא
אָנָא אֶלָּא אֵיךְ דְאָנַת:

וְיַעֲבֵר מַעַט וּפּוֹל עַל (66.16) פְּנִי וְיִתְפַּלֵּל לְאָמַר
אָבִי אִם אֲפֹשֶׁר שִׁיעֵבּוּר (66.17) הַכּוֹס הַזֶּה מִמֶּנִּי
עֲשֵׂה אֲבָל לֹא יְהִי כְרַצוֹנִי אֲלֵא (66.18) כְּרַצוֹןךָ
עֲשֵׂה:

26:40 He came to the Tal'midei (Disciples), and found them sleeping, and said to Kefo (Peter), "How is it, that you couldn't watch with me for one hour?"

וְאֶתָּא לְוֹת תַּלְמִידוֹהִי וְאָשְׁכַח אֲנֹן פֶּד דְּמַפְּיָן וְאָמַר
לְכַאֲפָא הַכְּנָא לֹא אֲשַׁחְתּוּן הָדָא שְׁעָא דְתַשְׁהֵרוּן
עִמִּי:

וְיָבֵא אֶל תַּלְמִידוֹ וּמִצָּאֵם (66.19) יֵשְׁנִים וְיֹאמַר אֶל
כִּיפָא אִם לֹא יְכוּלְתֶם שַׁעָה (66.20) אַחַת לְשִׁקּוּד
עִמִּי:

26:41 Watch and pray, that you don't enter into temptation. The spirit indeed is willing, but the body is weak."

אַתְתַּעִירוּ וּצְלוּ דְלֹא תַעֲלוּן לְנִסְיוֹנָא רוּחָא מְטִיבָא
פְּגִרָא דִין פְּרִיָּה:

שְׁקֵרוּ וְהִתְפַּלְלוּ שְׂלֵא תְבֵאוּ (66.21) וְאוֹלֵם הַרוּחַ הֵיא
שׁוֹקֵדַת אֲבָל הַבְּשָׂר הוּא חַלְשׁ:

26:42 Again, a second time he went away, and prayed, saying, "My Father, if this cup can't pass away from me unless I drink it, your desire be done."

תּוֹב אֲזַל דְתַרְיָהוֹן זְבַנִין צְלִי וְאָמַר אָבִי אֵן לֹא מִשְׁכַּח
הָנָא כְּסָא דְנַעֲבֵר אֶלָּא אֵן אֲשִׁיתִיהָ נְהוּא צְבַנְךָ:
(66.22) עוֹד הַלֵּךְ שְׁנִית וְיִתְפַּלֵּל לְאָמַר אָבִי אִם לֹא
(66.23) יוּכַל לְעַבּוֹר הַכּוֹס הַזֶּה מִמֶּנִּי אֲלֵא צְרִיךְ
שְׂאִשְׁתָּה (66.24) אוֹתוֹ יְהִי כְרַצוֹןךָ:

26:43 He came again and found them sleeping, for their eyes were heavy.

וְאֶתָּא תּוֹב אָשְׁכַח אֲנֹן פֶּד דְּמַפְּיָן עֵינֵיהוֹן גִּיר וְקִרְן
הֵי:

וְיָבֵא עוֹד וּמִצָּאֵם יֵשְׁנִים כִּי (66.25) עֵינֵיהֶם הִיוּ
כְּבֻדוֹת:

26:44 He left them again, went away, and prayed a third time, saying the same words.

וְשָׁבַק אֲנֹן וְאֲזַל תּוֹב צְלִי דְתַלְתָּ זְבַנִין וְלָהּ לְמִלְתָּא
אָמַר:

וְיַעֲזוֹב אוֹתָם וְיֵלֵךְ עוֹד (67.1) וְיִתְפַּלֵּל
שְׁלִישִׁית וְיֹאמַר אוֹתָהּ הַתְּפִלָּה שִׁכְבַר אָמַר:

26:45 Then he came to his Tal'midei (Disciples), and said to them, "Sleep on now, and take your rest. Behold, the hour has arrived, and the B'reh D'Enosha (Son of Man) is betrayed into the hands of sinners.

הַיְדִין אָתָּא לְוַת תַּלְמִידוּהִי וְאָמַר לְהוֹן דְּמַכּוּ מִפְּנֵי
וְאִתְתַּנְיְחוּ הָא מִטָּת שְׁעֵתָא וּבְרַה דְאַנְשָׂא מִשְׁתַּלֵּם
בְּאַנְדִּיהוֹן דְּחַטָּיָא:
(67.2) אַז בָּא אַל תַּלְמִידוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שִׁנו עֵתָה
וּנְחוּ (67.3) הִנֵּה קִרְבָּה הַשְּׁעָה שְׁבֵן הָאֲדָם יִנְתֵן בִּיד
הַחַטָּאִים:

26:46 Arise, let's be going. Behold, he who betrays me has arrived."

קוּמוּ נִאֲזַל הָא מִטָּא הוּ דְמִשְׁלָם לִי:
(67.4) קוּמוּ וּבִלְכָה הִנֵּה יִקְרַב שִׁימְסוֹר אוֹתִי:

Betrayal and Arrest

26:47 While he was still speaking, behold, Yihuda (Judas) the betrayer, one of the twelve, came, and with him a great crowd with swords and clubs, from the Rabbai Kohanei (Chief Priests) and Qashishei (Elders) of the Ammo (people).

וְעַד הוּ מִמְלָל הָא יְהוּדָא מִשְׁלֵמְנָא חַד מִן תַּרְעֵסְרֵתָא
אָתָּא וּכְנָשָׂא עִמָּה סְגִיָּאָא עִם סְפִסְרָא וְחוּסְרָא מִן
לְוַת רַבֵּי כְּהֵנָא וְקָשִׁישָׂא דְעַמָּא:
עוּד הוּא (67.5) הִיָּה מְדַבֵּר וְהִנֵּה יְהוּדָה אַחַד מִן
הַשְּׁנַיִם עֶשֶׂר (67.6) תַּלְמִידוּ בָּא וְאוֹתוֹ הַמוֹן רַב עִם
חַרְבוֹת וְרַמְחִים (67.7) וְהֵם הִיוּ שְׁלוּחִים מִרֵּאשֵׁי
הַכְּהֵנִים וּמִזְקְנֵי הָעָם:

26:48 Now Yihuda (Judas), who betrayed him gave them a sign, and said, "Whoever I kiss, he is the one. Seize him."

וַיֵּהֵב הוּא לְהוֹן אָתָּא יְהוּדָא מִשְׁלֵמְנָא וְאָמַר לְהוּ
דְנָשִׁק אֲנָא הִוִּי לְהָ אַחֹדוּ:
(67.8) וַיְהוּדָה אֲשֶׁר מָסַר אוֹתוֹ נָתַן לְאוֹתוֹ הָעָם הַבָּא
(67.9) עִמּוֹ אוֹת לֵאמֹר מִי אֲשֶׁר אֲשַׁק הוּא הוּא
וְאוֹתוֹ (67.10) תַּפְּשׁוּ:

26:49 Immediately he came to Yeshu (Jesus), and said, "sh'lom (Greetings), my Rabbai (Leader)!" and kissed him.

וּמַחְדָּא קָרַב לְוַת יֵשׁוּעַ וְאָמַר שְׁלָם רַבֵּי וּנְשָׁקָה:
וַיִּגַּשׁ מִיד אֶל יֵשׁוּ וַיֹּאמֶר שְׁלוֹם רַבֵּי וַיִּשַׁק (67.11) לוֹ:

26:50 Yeshu (Jesus) said to him, "Friend, why are you here?" Then they came and laid hands on Yeshu (Jesus), and seized him.

הוּ דִין יֵשׁוּעַ אָמַר לְהָ עַל הִי דְאִתִּית חֲבָרֵי הַיְדִין
אֲתַקְרְבוּ וְאַרְמִי אַנְדִּיהוֹן עַל יֵשׁוּעַ וְאַחֲדוּהִי:
וַיֹּאמֶר אֲלֵיו יֵשׁוּ אַחֻבִי לְמָה בָּאת אַז קָרְבוּ (67.12)
וַיִּשְׁלַחוּ יַד עַל יֵשׁוּ וְאַחֲזוּ אוֹתוֹ:

26:51 Behold, one of those who were with Yeshu (Jesus) stretched out his hand, and drew his sword, and struck the servant of the Rav Kohanei (High Priest), and struck off his ear.

וְהָא חַד מִן הַגּוֹן דְּעָם יֵשׁוּעַ אָוֶשְׁט אִידָה וְשִׁמְט
סְפִסְרָא וּמַחֲיִי לְעַבְדָּה דְּרַב כְּהֵנָא וְשִׁקְלָה אֹדְנָה:
וְהִנֵּה אַחַד מֵאֵלֶּה (67.13) אֲשֶׁר הִיוּ עִם יֵשׁוּ שִׁלַּח יַד
וַיִּרַק אֶת חַרְבוֹ וַיַּךְ אֶת (67.14) עַבְדֵּי רֵאשֵׁי הַכְּהֵנִים
יִכְרַת אֶת אוֹזְנוֹ:

26:52 Then Yeshu (Jesus) said to him, "Put your sword back into its place, for all those who take up swords will die by the swords.

הַיְדִין אָמַר לְהָ יֵשׁוּעַ אַחְפָּךְ סְפִסְרָא לְדוּפְתָה כְּלוּן
גִּיד הַגּוֹן דְּנִסְבּוּ סִיפָא בְּסִיפָא נְמוֹתוֹן:
אַז אֲמַר (67.15) לוֹ יֵשׁוּ הַשֵּׁב חַרְבְּךָ אֶל מְקוֹמָה כִּי
כָּל אֲשֶׁר (67.16) יִקְחוּ אֶת חַרְבּוֹ יֵאָבְדוּ עַל חַרְבּוֹ:

26:53 Or do you think that I couldn't ask my Father, and he would even now appoint to me more than twelve legions of angels?

אַז סָבַר אֲנִית דְּלָא מִשְׁפַּח אֲנָא דְאַבְעָא מִן אָבִי
וְנִקְיָם לִי הָשָׂא יְתִיר מִן תַּרְעֵסְרֵתָא לְגִיּוֹנִין דְּמִלְאַכָּא:
הֲלָא הַחֲשׁוּב (67.17) כִּי לֹא אוֹכַל לִישְׂאֵל מֵעַם אָבִי
שִׁישְׁלַח בַּעֲבוּרֵי (67.18) עֵתָה יוֹתֵר מִשְׁנַיִם עֶשֶׂר
לְגִוּיֵי מִלְאַכִּים:

26:54 How then would the K'thova (Writings) be fulfilled that it must be so?"

אִיפְנָא הָכִיל גְּתַמְלוּן כְּתָבָא דְּהַכְּנָא וְלָא דְנַחֲוָא:
וַאיֵךְ (67.19) יִתְקִימוּ הַמְּכַתְּבִים הַכְּתוּבִים כִּי צְרִיכָה
הִיא (67.20) לְהַעֲשׂוֹת כֵּן:

26:55 In that hour Yeshu (Jesus) said to the crowds, "Have you come out as against a robber with swords and clubs to seize me? I sat daily in the Temple teaching, and you didn't arrest me.

בְּהַי שְׁעֵתָא אָמַר יֵשׁוּעַ לְכַנְשִׂיא אִיךְ דְּעַל גִּיטָא
נִפְקֵתוּן בְּסַפְסָרָא וּבְחֻטְרָא דְתִּיאָחֻדוּנְגִי כְּלִיּוּם לְוֹתְכוּן
בְּהִיפְלָא יְתֵב הוּיִית וּמִלְפָּי וְלֹא אֶחְדִּיתוּנְגִי:
בְּאוּתָה שַׁעָה אָמַר יֵשׁוּ אַל הַכִּיתוּת (67.21) כְּמוֹ אַל
לִיסְטִס יִצְאָתֵם לְקִרְאָתִי בַחֲרָבוֹת וּרְמָחִים (67.22)
לְתַקּוּשׁ אוּתִי בְּכָל יוֹם יוֹשְׁבֵתִי אֲצַלְכֶם וְאַלְמַד (67.23)
אַתְכֶם בְּהִיכֹל וְלֹא אַחֲזַתֶם אוֹתִי:

26:56 But all this has happened, that the K'thova (Writings) of the prophets might be fulfilled." Then all the Tal'midei (Disciples) left him, and fled.

הָדָא דִּין דְּחֻתָּת דְּנִתְמַלּוּן כְּתָבָא דְּנִבְיָא הִיִּדִין תְּלַמִּידָא
כְּלַחוּן שִׁבְקוּהִי וְעִרְקוּ:
וְכָל זֶה הָיָה (67.24) כְּדִי שִׁיתְקִימוּ מִכְּתָבֵי הַנְּבִיאִים
אֲזִי הַתְּלַמִּידִים (67.25) כָּלֵם עֲזָבוּ אוֹתוֹ וַיִּנּוּסוּ:

Qaiyofa the Rav Kohanei

26:57 Those who had taken Yeshu (Jesus) led him away to Qaiyofa (Caiaphas) the Rav Kohanei (High Priest), where the Sofre (Scribes) and the Qashishei (Elders) were gathered together.

וְהִגּוּן דְּאַחְדוּהִי לְיֵשׁוּעַ אָוּבְלוּהִי לְוֵת קַיְפָא רַב כְּהֵנָא
אִיִּפָּא דְסַפְרָא וְקַשִּׁישָׁא כְּנִישִׁין הוּוּ:
וְהֵם אַחְזוּ אֵת יֵשׁוּ וַיּוֹלִיכוּ [Page 68] (68.1) אוֹתוֹ אַל
קַאִיפָה רֵאשׁ הַכְּהֵנִים אֲשֶׁר שָׁם סוֹפְרִים (68.2)
וְזַקְנִים גְּאֻסְפוּ:

26:58 But Shimon Kefo (Simon Peter) followed him from a distance, to the court of the Rav Kohanei (High Priest), and entered in and sat with the officers, to see the end.

שְׁמַעוֹן דִּין פִּאפָּא אָזַל הוּא בְּתֵרָה מִן רוּחְקָא עַדְמָא
לְדִרְתָּה דְרַב כְּהֵנָא וְעַל יְתֵב לְגוּ עִם דְּחִישָׁא דְנַחְזָא
הַרְתָּא:
וְכִיפָה בָּא אַחֲרָיו מִרְחוֹק עַד חֲצַר (68.3) רֵאשׁ
הַכְּהֵנִים וַיְבִאוּ אֵל הַבַּיִת וַיֵּשֶׁב עִם הַמְּשֻׁרְתִּים (68.4)
לְרֵאוֹת מַה יִּהְיֶה הַקֵּץ:

26:59 Now the Rabbai Kohanei (Chief Priests), the Qashishei (Elders), and the whole council sought testimonies against Yeshu (Jesus), that they might put him to death;

רַבֵּי כְּהֵנָא דִּין וְקַשִּׁישָׁא וְכַנְשִׁיתָא כְּלָה בְּעִין הוּוּ עַל
יֵשׁוּעַ סְחָדָא אִיךְ דְּנִמְיִתוּנְגִי:
וְרֵאשֵׁי הַכְּהֵנִים וְכָל כְּנַסַּת (68.5) בְּקִשּׁוּ עַד שַׁקֵּר עַל
יֵשׁוּ לְמַסּוֹר אוֹתוֹ לְמוֹת:

26:60 and they found none, though many false witnesses had come. But afterward, two came forward, וְלֹא אֲשַׁפְּחוּ וְאָתוּ סִגְיָאָא סְחָדָא דְשׁוֹקֵרָא אַחֲרֵיתִי
דִּין קָרְבוּ תְרִין:

וְלֹא (68.6) מִצְאוּ כַשְׁקָרְבוּ רַבִּים עַדִּי שַׁקֵּר וְלִסוּף
בְּאוּ שְׁנַיִם (68.7) עַדִּי שַׁקֵּר:

26:61 and said, "This man said, 'I am able to destroy the Temple of Aloha (God), and to build it in three days.'"

וְאָמְרִין הָנָא אָמַר דְּמִשְׁפַּח אָנָּא דְּאֲשִׁרָא הִיפְלָא
דְּאַלְהָא וְלִתְלָתָא יוֹמִין אֶבְנִיּוּהִי:

וַיֹּאמְרוּ זֶה אָמַר אֲנִי אוֹכֵל לַחֲרוּס (68.8) הֵיכֵל הָאֵל
וּבְעוֹד שְׁלֹשָׁה יָמִים אוֹכֵל לְבִנוֹתוֹ:

26:62 The Rav Kohanei (High Priest) stood up, and said to him, "Haven't you anything in response to this matter? What is this that these testify against you?"

וְקָם רַב כְּהֵנָא וְאָמַר לֵיה לֹא מַדָּם מַפְנָא אַנְת פְּתַנְמָא
מִנָּא מִסְחָדִין עֲלִיךְ הִלִּין:
(68.9) וַיִּקָּם רֵאשׁ הַכְּהֵנִים וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא תַעֲנֶה כָּלֵם
(68.10) עַל אֱלֹהִים אֲשֶׁר יַעֲיָדוּ עֲלֶיךָ:

26:63 But Yeshu (Jesus) was silent. The Rav Kohanei (High Priest) answered him, "I adjure you by the living Aloha (God), that you tell us whether you are the M'shicha (Messiah), the B'reh D'Aloha (Son of God)."

יֵשׁוּעַ דִּין שִׁתִּיק הוּא וְעֵנָא רַב כְּהֵנָא וְאָמַר לֵיה מוּמָא
אָנָּא לָךְ בְּאַלְהָא הִיא דְתִיאָמַר לָךְ אֲנִי אֲנִת הוּ מְשִׁיחָא
בְּרַה דְאַלְהָא:

וַיֵּשׁוּ לֹא עֲנָה כָּלֵם (68.11) וְהַחֲרִישׁ וְרֵאשׁ הַכְּהֵנִים
אָמַר אֲלֵינוּ אֲשִׁבִיעֶךָ (68.12) בְּאַלְהִים חַיִּים שְׁתִּיאָמַר
לְנוּ אִם אַתָּה מְשִׁיחַ בֶּן (68.13) אֱלֹהִים:

The Denial by Kefo

26:64 Yeshu (Jesus) said to him, "You have said it. I tell you, after this hour, you will see the B'reh D'Enosha (Son of Man) sitting at the right side of Power, and coming on the clouds of the sky."

אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ אֲנִי אֶתְּ אָמַרְתָּ אָמַר אֲנִי לְכוּן דִּין דִּין דִּמְן
הָשָׂא תְּחֻזְוֹנִיחִי לְבִרְהָ דְאֲנָשָׂא דִּי תֵּב מִן וּמִינָא דְחִילָא
וְאֵתִיא עַל עֲנַנֵי שְׁמַיָּא:

וַיַּעַן יֵשׁוּ וַיֹּאמֶר לוֹ אַתָּה אָמַרְתָּ וְאִכֵּן (68.14) אֲנִי
אוֹמֵר לָכֵן מֵעַתָּה תִּרְאוּ אֶת בֶּן הָאָדָם (68.15)
הַיּוֹשֵׁב מִיְמֵינוּ כַּח הָאֱלֹהִים הַבֹּא בְּעַבְי הַשְּׁמַיִם:

26:65 Then the Rav Kohanei (High Priest) tore his clothing, saying, "Behold, he speaks blasphemy! Therefore, why do we need witnesses? Behold, now you have heard his blasphemy."

הִידִין רַב כְּהֵנָא צְרִי מְאֹנְהִי וְאָמַר הָא גִּדְף מְנָא
מִפִּיל מִתְּבַעֲזֵן לִן סְחָדָא הָא הָשָׂא שְׁמַעְתּוֹן גּוֹדְפָה:
(68.16) אִז רֵאשׁ הַכְּהֵנִים קָרַע אֶת בְּגָדֵיו לֵאמֹר גִּדְף
עַל (68.17) מַה נִּצְטַדֵּךְ עוֹד לְעֵדִים הִנֵּה שְׁמַעְתֶּם
עַתָּה (68.18) שְׁהוּא גִדְף:

26:66 What do you think?" They answered, "He is worthy of death!"

מְנָא צְרִינֵן אֲנַתּוֹן עָנּוּ וְאָמְרִין חֵיב הוּא מוֹתָא:
מַה נִּרְאֵה לָכֵן וְהֵם עָנּוּ לֵאמֹר (68.19) חֵיב מִיתָה
הוּא:

26:67 Then they spit in his face and beat him, and others slapped him,

הִידִין רְקוּ בְּאַפּוֹהִי וּבְמַקְפָּחִין הֵנוּ לֵה אַחֲרֵינָא דִּין מְחִין
חָנוּ לֵה:

אִז הִקִּיאוּ עַל פָּנָיו וַיִּכּוּהוּ (68.20) בְּאַגְרוֹף וְאַחֲרֵי
שָׁלוּ אֶת הַיָּדִים אֶל פָּנָיו:

26:68 saying, "Prophecy to us, you M'shicha (Messiah)! Who hit you?"

וְאָמְרִין אֲתִנְבֵּא לִן מְשִׁיחָא מִנּוּ הוּ דְמַחֵךְ:
(68.21) לֵאמֹר הִנְבֵּא לָנוּ מְשִׁיחָא מִי הוּא אֲשֶׁר הִכָּה
(68.22) אוֹתְךָ:

26:69 Now Kefo (Peter) was sitting outside in the court, and a maid came to him, saying, "You were also with Yeshu (Jesus), from the G'lilo (Galilee)!"

כְּפֹא דִין יְתֵב הוּא לְבַר בִּדְרֵתָא וְקִרְבַּת לְוִתָּה אֲמַתָּא
הִדְא וְאָמְרָא לֵה אָף אֲנִי עִם יֵשׁוּעַ הוּיִת נְצַרְיָא:
וְכִיפָה יֵשֵׁב בַּחוּץ בַּחֲצֵר וְתַגֵּשׁ אֵלָיו (68.23) שְׁפַחָה
לֵאמֹר וְאַתָּה הֵיית עִם יֵשׁוּ הַגְּלִיל:

26:70 But he denied it before them all, saying, "I don't know what you are talking about."

הוּ דִין כְּפֹר קָרַם פְּלֹחוֹן וְאָמַר לֹא יָדַע אֲנִי מְנָא
אָמְרָא אֲנַתִּי:

(68.24) וְהוּא כַּחַשׁ לְעֵינֵי הַכֹּל לֵאמֹר לֹא יָדַעְתִּי מַה
אֵת (68.25) אוֹמַרְתָּ:

26:71 When he had gone out onto the porch, someone else saw him, and said to those who were there, "This man also was with Yeshu (Jesus) of Notz'rath (Nazareth)."

וְכַד נִפְק לְסַפָּא חֲזָתָה אַחֲרֵתָא וְאָמְרָא לְחוּן דִּתְמָן
הוּא אָף הֵנָּא עִם יֵשׁוּעַ נְצַרְיָא:

וְכַשְׁהוּא יֵצֵא לְדֹלֵת רֵאתָה אוֹתוֹ שְׁפַחָה [Page 69]
(69.1) אַחֲרֵת וְתֵאמַר לְאוֹתָם אֲשֶׁר הוּי שִׁם גַּם זֶה
הִיִּה אֵת (69.2) יֵשׁוּ הַנְּצֵרִי:

26:72 Again he denied it with an oath, "I don't know that man."

וְתוֹב כְּפֹר בְּמוֹמְתָא דְלֵא יָדַע אֲנִי לֵה לְגַבְרָא:
וְעוֹד בְּשַׁבּוּעָה כַּחַשׁ וְאָמַר אֲנִי (69.3) לֹא יָדַעְתִּי
אוֹתוֹ:

26:73 After a little while those who stood by came and said to Kefo (Peter), "Surely you are also one of them, for your speech makes you known."

מִן בְּתֵר קְלִיל דִּין קָרְבוּ הֵנוּן דְקִימִין וְאָמְרוּ לְכַפְּאָא
שְׁרִירָאִית אָף אֲנִי מִנְהוּן אֲנִי אָף מִמְלִלְךָ גֵּיר מוֹדַע
לְךָ:

וְלֵאחֶר מַעֵט קָרְבוּ מִי שְׁעַמְדוּ (69.4) שִׁם וַיֹּאמְרוּ
לְכִיפָה בְּאֲמַת גַּם אַתָּה הוּא מַהֵם (69.5) כִּי לְשׁוֹנֵךְ
יִגְלֵךְ:

Suicide of Yihuda

26:74 Then he began to curse and to swear, "I don't know the man!" Immediately the rooster crowed.

הִידִין שָׂרִי לְמַחְרְמוֹ וְלִמְאֵמָא דְלֵא יָדַע אֲנָא לֵה
לְגַבְרָא וְכָה בְשָׁעָתָא קָרָא תְרַנְגָּלָא:
אז התחיל לעלות ולהשבע שלא (69.6) ידע אותו
האדם ומיד שר התרנגול:

26:75 Kefo (Peter) remembered the word which Yeshu (Jesus) had said to him, "Before the rooster crows, you will deny me three times." He went out and wept bitterly.

וְאַתְדַכְר פֶּאפֶּא מְלֵתָא דִישׁוּע דְאָמַר לֵה דְקָרְבָּם
דְנִקְרָא תְרַנְגָּלָא תְלַת זְבָנִין תְּכַפּוּר בִּי וְנִפְק לְבַר בְּכָא
מִרְיָאִית:
ויזכור (69.7) כיפה את דברי ישו אשר אמר בטרם
ישור (69.8) התרנגול הכחשני שלשה פעמים ומיד
יצא (69.9) לחוץ ויבכה במרידות:

Chapter 27

Pilatōs the Governor

27:1 Now when morning had come, all the Rabbai Kohanei (Chief Priests) and the Qashishei (Elders) of the Ammo (people) took counsel against Yeshu (Jesus) to put him to death,

כֹּה דִין הָוָא צִפְרָא מְלָפָא נִסְבוּ עַל יִשׁוּע פְּלִחוֹן רַבִּי
כְּהֵנָא וְקִשְׁיִשָּׂא דְעָמָא אִיךְ דְנִמְיִתוּנְיָה:
(69.10) ויהי בבקר ונוסדו יחד כל ראשי הכהנים
(69.11) וזקני העם על ישו כדי לחייבו למות:

27:2 and they bound him, and led him away, and delivered him up to Pilatos (Pilate), the governor.

וְאַסְרוּהִי וְאֹבְלוּהִי וְאַשְׁלִמוּהִי לְפִילָטוֹס הַגְּמוּנָא:
(69.12) ויאסרוהו ויוליכוהו וימסרו אותו אל (69.13)
פונקיוש פילטוש הפקיד:

27:3 Then Yihuda (Judas), who betrayed him, when he saw that Yeshu (Jesus) was condemned, repented, and went out to return the thirty pieces of silver to the Rabbai Kohanei (Chief Priests) and Qashishei (Elders),
וְאֹזֵל אֶהְפֵךְ הָלִין תְּלַתִּין דְּכֶסֶפָא לְרַבִּי כְּהֵנָא
וְלְקִשְׁיִשָּׂא:

אז ראה יהודה אשר (69.14) מסר אותו כי נתחייב
הוא למות וינחם וישיב (69.15) את השלשים כסף
אשר נתנו לו ויתנם וראשי (69.16) הכהנים ולזקנים:

27:4 saying, "I have sinned by betraying innocent blood." But they said, "Ours is what is ours; yours is known as yours."

וְאָמַר חֲטִית דְּאַשְׁלִמַת דְּמָא זְפִיָא הַגּוֹן דִּין אָמְרוּ לֵה
לִן מָא לִן אַנְתָּ יָדַע אַנְתָּ:

לאמר חטאתי יען אשר מסרתי (69.17) את דם
הצדיק והם אמרו מה עלינו אתה (69.18) תראה:

27:5 So he threw the silver into the sanctuary and departed. Then he went away and hanged himself.

וְשָׂדִיחִי כֶסֶפָא בְּהִיפְלָא וְשִׁנֵּי וְאֹזֵל חֲנֵק נְפִשָּׂה:
וְהוּא הִשְׁלִיךְ אֶת הַשְּׁלִשִׁים כֶּסֶף אֶל הַהֶכֶל (69.19)
ויתל בפה:

27:6 The Rabbai Kohanei (Chief Priests) took the silver, and said, "It's not lawful to toss them in with the offerings, because it is the price of blood."

רַבִּי כְּהֵנָא דִין שָׁקְלוּהִי לְכֶסֶפָא וְאָמְרוּ לֵא שְׁלִיט
דְנִרְמִיּוּהִי בֵּית קוֹרְבָנָא מִטֵּל דְטִימִי דְמָא הוּ:

וראשי הכהנים לקחו את הכסף (69.20) ויאמרו לא
הותר לשלוח אותם לקרבן כי שכר (69.21) הדם הם:

27:7 So they took counsel, and bought a potter's farm with them, as a cemetery for strangers.

וְנִסְבוּ מְלָפָא וּזְבָנוּ בָּהּ אֶגְרוּסָה דְפִחְרָא לְבֵית קְבוּרָא
דְאַכְסְנִיָא:

ויזעצו עצה ויקנו מאלה את חלקת (69.22) שדה
היוצר לקבורת הגרים:

27:8 Therefore that farm was called D'ma (Bloody), unto this day.

מִטֵּל הָנָא אֶתְקָרִי אֶגְרוּסָא הוּ קְרִיתָא דְדְמָא עַדְמָא
לְיוֹמָנָא:

ועל כן נקרא (69.23) החלקה חלק דמה עד היום
הזה:

27:9 Then that which was spoken through the prophet was fulfilled, saying, "They took the thirty pieces of silver, the exchange for whom is precious, as bargained by the sons of Yisroel (Israel),

הַיְדִין אֶת־מְלֵי מָדָם דְּאֶת־אֲמַר בְּיַד נְבִיאָא דְאֲמַר דְּנִסְבַּת
תְּלָתִין דְּכֶסֶף דְּמֹוהִי דְּיִקְרָא דְקִצּוּ מִן בְּנֵי יִסְרָאֵל:
אז נתמלא (69.24) מה שינאמר על ידי ירמיה הנביא
האומר ויקחו (69.25) את שלשים הכסף אדר היקר
היקור אשר הוקירו [Page 70] (70.1) מאת בני
ישראל:

27:10 and they gave them for the potter's farm, as Mor'ia (the Lord) commanded me."

וַיִּהְיֶה אֲנֹוֹן לְאַגְוֹרְסָה דְּפַחְרָא אֵיךְ דְּפַקְדָּא לִי מְרִיא:
וַיִּתְּנוּ אוֹתָם לְחֻלְקַת הַיּוֹצֵר כְּאֲשֶׁר (70.2) הָעִיד בִּי יי:

The Trial

27:11 Now Yeshu (Jesus) stood before the governor -- and the governor asked him, saying, "Are you the King of the Y'hudoeye (Judeans)?" Yeshu (Jesus) said to him, "You have said it."

הוּ דִּין יֵשׁוּעַ קָם קֳדָם הַגְּמוּזָא וְשִׂאֲלָהּ הַגְּמוּזָא וְאָמַר
לָהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דְּיִהוּדִיָּא אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ
אָמַרְתְּ:

וַיֵּשֶׁב עִמָּד לִפְנֵי הַפְּקִיד וַיִּשְׂאֵל אוֹתוֹ (70.3) הַפְּקִיד
לְאֲמֹר הֲאֵתָהּ מֶלֶךְ הַיְהוּדִים וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּ (70.4)
וַיֹּאמֶר אֹתָהּ אוֹמֵר:

27:12 And while he was being accused by the Rabbai Kohanei (Chief Priests) and Qashishei (Elders), he did not return any response.

וְכַד אֶכְלִין הֲוֹן קִרְצוּהִי רַבֵּי כְּהֵנָא וְקִשְׁיִשְׂא מְדָם
פְּתַנְמָא הוּ לֹא פָּנִי:

וְכַשְׁחֲלִישֵׁנוּ אוֹתוֹ רֵאשֵׁי הַכְּהֵנִים (70.5) וְהוֹקְנִים הוּא
לֹא עָנָה אוֹתָם מֵאוּמָה:

27:13 Then Pilatos (Pilate) said to him, "Don't you hear how they testify against you?"

הַיְדִין אָמַר לָהּ פִּילָטוֹס לֹא שְׁמַעְתְּ אַנְתְּ כְּמָא מְסַחְדִין
עֲלִיךְ:

אז אמר לוֹ (70.6) פילטוס לא שמעה העדות אשר
העידו עליך:

27:14 He gave him no response, not even one word, and concerning this he was very astonished.

וְלֹא נָהַב לָהּ פְּתַנְמָא אָף לֹא בְּחָדָא מְלָא וְעַל הָדָא
אֶתְדַמַּר טָב:

(70.7) והוא לא ענה לו כלום אפילו דבר אחד
ויתמה (70.8) הפקיד מאד:

The Pardon

27:15 Now at the feast the governor was accustomed to release to the crowd one prisoner, whomsoever they desired.

בְּכָל עֲאֲדָא דִּין מְעַד הוּא הַגְּמוּזָא דְּנִשְׂרָא אֶסְרִיא
חַד לְעֲמָא אֵינָא דְּהַגּוֹן צְבִין הֲוֹן:

וביום ההג היו נוהגים שהפקיד (70.9) היה מוציא
לעם אסור אחד את אשר ירצו:

27:16 They had then a renowned prisoner, called Bar Abbo (Barabbas).

אֶסִיר הוּא לְהוֹן דִּין אֶסְרִיא יִדְעָא דְּמַתְקָרָא בַּר
אַבָּא:

(70.10) ואז היה אצלו אסור אחד פריץ ונקרא שמו
(70.11) בר רבה:

27:17 And when gathered, Pilatos (Pilate) said to them, "Whom do you want me to release to you? Bar Abbo (Barabbas), or Yeshu (Jesus), who is called M'shicha (Messiah)?"

וְכַד כְּנִישִׁין אָמַר לְהוֹן פִּילָטוֹס לְמִן צְבִין אַנְתוֹן
דְּאֶשְׂרָא לְכוֹן לְבַר אַבָּא אָו לְיֵשׁוּעַ דְּמַתְקָרָא מְשִׁיחָא:
וְכַשְׁנֵאסְפוּ הִמָּה אָמַר אֲלֵיהֶם פִּילָטוֹס (70.12) אַתְּ מִי
תִּרְצוּ וְאִשְׁלַח אֶתְכֶם בַּר רְבָה אָו (70.13) יֵשׁוּ
שִׁנְאֵמַר מְשִׁיחָ:

27:18 For Pilatos (Pilate) knew that because of envy they had delivered him up.

יָדַע הוּא גִיר פִּילָטוֹס דְּמִן חֶסְמָא אֲשִׁלְמוּהִי:
כִּי הוּא יָדַע שֶׁהֵם בְּשִׁנְאָה (70.14) מִסְרוּ אוֹתוֹ:

27:19 While the governor was sitting on the judgment seat, his wife sent to him, saying, "Have nothing to do with that righteous man, for I have suffered many things this day in a dream because of him."

כִּד יִתֵּב דִּין הַגְּמוּנָא עַל בַּיִם דִּילְהָ שְׁלַחַת לָהּ אֲנַתְתָּהּ
וְאָמְרָא לָהּ לֹא לָךְ וְלָהּ זְדִיקָא סִגִּי גִיר הִשֵּׁת בְּחַלְמִי
זִמְנָא מִטְּלָתָהּ:

וּבִשְׁבַתוֹ עַל בֵּימָה שְׁלַחַה לּוֹ אִשְׁתּוֹ (70.15) לֵאמֹר
לֹא יִהְיֶה לָךְ עֶסֶק אֶת הַצְּדִיק הַהוּא כִּי (70.16)
סִבְלַתִּי אֶת רַבּוֹת הַיּוֹם בַּעֲבוּרֹ:

27:20 Now the Rabbai Kohanei (Chief Priests) and the Qashishei (Elders) persuaded the crowds to ask for Bar Abbo (Barabbas), and to destroy Yeshu (Jesus).

רַבֵּי כְּהֵנָא דִּין וְקִשְׁיִשְׂא אֶפִּיסוֹ לְכַנְשָׂא דְנִשְׁאֲלוֹן לְבַר
אַבָּא לְיִשׁוּעַ דִּין דְּגִבּוּדוֹן:

וּרְאִשֵׁי הַכְּהֵנִים (70.17) וְהַזְּקֵנִים פְּתוּ אֶת אֶת הָעַם
לִישְׂאֵל בַּר רַבָּה (70.18) לֵאבֹד אֶת יִשׁוּ:

27:21 But the governor answered, saying to them, "Which of the two do you want me to release to you?" They said, "Bar Abbo (Barabbas)!"

וְעֵנָא הַגְּמוּנָא וְאָמְרַ לְהוֹן לִמֵּן צְבִין אֲנַתְוֹן דְּאִשְׂרָא
לְכוּן מִן תַּרְיְהוֹן הַגּוֹן דִּין אָמְרוּ לְבַר אַבָּא:

וַיַּעַן הַפְּקִיד וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם (70.19) לְמִי תִרְצוּ שִׁישְׁלַח
לְכֶם מִן הַשְּׁנַיִם וְהֵם אָמְרוּ (70.20) אֶת בַּר רַבָּה:

27:22 Pilatos (Pilate) said to them, "What shall I do to Yeshu (Jesus), who is called M'shicha (Messiah)?" They all said to him, "Let him be crucified!"

אָמַר לְהוֹן פִּילָטוֹס וְלִישׁוּעַ דְּמִתְקַרָּא מִשִּׁיחָא מְנָא
אָעֲבָד לָהּ אָמְרִין פְּלְהוֹן גּוֹדְקָרָ:

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם פִּילָטוֹס וּמָה אַעֲשֶׂה (70.21) מִישׁוּ
שְׁנַקְרָא מִשִּׁיחָ וַיַּעַן כֻּלָּם וַיֹּאמְרוּ יַצְלַב:

27:23 But the governor said, "Why? What evil has he done?" But they cried out exceedingly, saying, "Let him be crucified!"

אָמַר לְהוֹן הַגְּמוּנָא מְנָא גִיר דְּבִישׁ עֲבַד הַגּוֹן דִּין
יִתְקַרְאֵת קַעְוָ וְאָמְרוּ גּוֹדְקָרָ:

(70.22) וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּקִיד וּמָה הָרַעָה אֲשֶׁר עָשָׂה
(70.23) וְהֵם חִזְרוּ וְקִרְאוּ יַצְלַב:

The Release

27:24 So when Pilatos (Pilate) saw that nothing was being gained, but rather that a disturbance was starting, he took water, and washed his hands within sight of the crowd, and said, "I am innocent of the blood of this righteous person -- you know this."

פִּילָטוֹס דִּין כִּד חָזָא דְּמִדָּם לֹא מוֹתֵר אֶלְא יִתְקַרְאֵת
רִבְבָא הוּא שְׁקַל מְנָא אֲשִׁיג אִנְדוּהִי לַעֲיִן כְּנִשְׂא וְאָמַר
מַחֲסִי אֲנָא מִן דְּמָה דְּהָנָא זְדִיקָא אֲנַתְוֹן תְּדַעְוֹן:

וַיֵּרָא פִּילָטוֹס כִּי הוּא לֹא (70.24) הַצְּלִיחַ כִּי מַהוּמָה
גְּדוּלָה תִקּוּם לְכֹן לָקַח אֶת (70.25) הַמַּיִם וַיִּכְבַּס דִּינֹ
לְפָנֵי הָעַם לֵאמֹר נָקִי אֲנִי [Page 71] (71.1) מִדָּם

הַצְּדִיק הַזֶּה אַתֶּם תִּרְאוּ:

27:25 All the Ammo (people) answered, "May his blood be on us, and on our children!"

וַעֲנֵו כָּלָה עַמָּא וְאָמְרוּ דְּמָה עֲלִינוּ וְעַל בְּנֵינוּ:

וַיַּעַן כֻּלָּ הָעַם (71.2) וַיֹּאמֶר דְּמוֹ עֲלִינוּ וְעַל בְּנֵינוּ:

27:26 Then he released to them Bar Abbo (Barabbas), and he flogged Yeshu (Jesus) with whips, and delivered him to be crucified.

הִנְדִּין שְׂרָא לְהוֹן לְבַר אַבָּא וּנְגַד בְּפִרְגָּלָא לְיִשׁוּעַ
וְאִשְׁלַחַה דְּגוֹדְקָרָ:

אִז שְׁלַח לָהֶם בַּר רַבָּה (71.3) וְאֶת יִשׁוּ מִסַּר לָהֶם
לִיסְרוּ בְּשׁוּטִים וְלַהֲצַלַב:

The Mocking

27:27 Then the governor's soldiers lead Yeshu (Jesus) into the Pratorin (Praetorium), and gathered the whole garrison against him.

הִנְדִּין אֲסַטְרָטִיוֹטָא דְּהַגְּמוּנָא דְּבְרוּהִי לְיִשׁוּעַ
לְפִרְטוֹרִין וּכְנִשׁוּ עָלוּהִי פְּלָה אֲסַפִּירָ:

(71.4) וְאִז שְׁטִרְטִיוֹטִין הַפְּקִיד לָקַחוּ אֶת יִשׁוּ מִסַּר

(71.5) לָהֶם בְּבִית דִּין וַיִּקְהִילוּ אֲלֵיוּ אֶת כָּל הַכֹּהֲנִים:

27:28 They stripped him, then clothed him with a scarlet robe.

וְאִשְׁלַחוּהִי וְאַלְבָּשׁוּהִי כְּלָמִיס דְּזַחְוִיתָא:

(71.6) וַיִּפְשִׁיטוּ אוֹתוֹ וַיִּסּוּבְּבוּהוּ מַעִיל שָׁנִי:

27:29 They braided a crown of thorns and put it on his head, and a reed in his right hand; and they kneeled upon their knees before him, and mocked him, saying, "sh'lom (Greetings), King of the Y'hudoye (Judeans)!"

וּגְדְלוּ כְלִילָא דְעֹזְנִיא וְסָמוּ בְרִשָׁה וְקִנְיָא בְּיַמִּינָה
וּבְרָכוּ עַל בּוֹרְפִיחוֹן קְדָמוּהִי וּמְבוֹחִין הָיוּ בֵּהּ וְאָמְרִין
שְׁלֹם מַלְכָּא דִּיהוּדָיָא:
וּסְבְבוּ אֵת (71.7) רֵאשׁוּ סִירִים לְעֵטְרָה וּיְתֵנוּ קִנָּה
בִּימֵינוּ וּיְכַרְעוּ (71.8) בְּרָכִים לְפָנֵינוּ וְיִלְצִו לֹו לְאִמְרָה
שְׁלֹם לְךָ מֶלֶךְ יְהוּדִים:

27:30 They spat on his face, and took the reed and struck him on the head.

וְרָקוּ בְּפָרְצוּפָה וְשָׁקְלוּ קִנְיָא וּמְחִין הָיוּ לָהּ עַל רִשָׁה:
(71.9) וּיְקִיאוּ בּוּ וּיְקָחוּ אֵת הַקִּנָּה וּיְכּוּ אֵת רֵאשׁוֹ:

27:31 When they had mocked him, they stripped the robe off of him, and put his clothes on him, and led him away to be crucified.

וְכַד בְּזָחוּ בֵּהּ אֲשַׁלְחוּהִי כְלָמִים וְאֶלְפְּטוּהִי בְּחִתּוּהִי
וְאָוְבְלוּהִי דְגֹזְדָּקָה:

וְאַחֲרֵי (71.10) שִׁחַלְעִינוּ לֹו הַפְּשִׁיטוּהוּ אֵת הַמַּעֲיֵל
וְיִלְבִּישׁוּהוּ (71.11) בְּגָדָיו וְיִלְכּוּ אֹתוֹ לְהַצְלֵב:

The Execution

27:32 As they came out, they found a man of Qeurinoya (Cyrene), Shimon by name, and compelled him to carry his z'qifeh (cross beam).

וְכַד נִפְקִין אֲשַׁפְּחוּ גְבֵרָא קוּרִינִיָּא דְשִׁמּוֹן שְׁמַעוֹן
לְהָנֵא שִׁחְרוּ דְנִשְׁקוּל זְקִיפָה:
וְהֵם יֵצְאוּ וּמֵצְאוּ (71.12) אָדָם קוּרִינִיָּא וְשִׁמּוֹן שִׁמּוֹן
וְאֹתוֹ נִגְשׁוּ לְשִׂאת אֵת (71.13) צְלִיבּוֹ:

27:33 They came to a place called Gogulta (Golgotha), that is to say, "Skull."

וְאָתָּו לְדוּפְתָא דְמִתְקַרְיָא גְּגוּלְתָּא הִי דְמִתְפְּטָא
קְרִקְפָּתָא:

וַיְבוֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם שֵׁנָאמֶר גִּלְגֹּלְתָא:

27:34 They gave him barley vinegar to drink, mixed with bitter herbs. When he had tasted it, he would not drink it.

וַיַּהֲבוּ לָהּ דְנִשְׁתָּא חֲלָא דְחֲלִיט בְּמִרְרָתָא וְטֵעָם וְלָא
צָבָא לְמִשְׁתָּא:

וַיִּתְּנוּ (71.14) לֹו יַיִן מֵהוּל בְּרֵאשׁ וּכְשֵׁטְעָם וַיִּמָּאן
לְשִׁתּוֹת:

27:35 When they had crucified him, they divided his clothing by casting lots,

וְכַד זְקָפוּהִי פָּלְגוּ נַחְתּוּהִי בְּפִסָּא:
(71.15) וְאַחֲרֵי שִׁצְלְכוּ אֹתוֹ חֲלָקוּ בְּגָדָיו וַיְפִילוּ
הַגּוֹרֵל (71.16) לְמִלְאֵת מַה שֵׁנָאמֶר עַל פִּי הַנְּבִיא
הָאוֹמֵר (71.17) יַחֲלֹקוּ בְּגָדֵי לְהֵם וְעַל לְבוּשֵׁי יְפִילוּ
גּוֹרֵל:

27:36 and they sat and watched him there.

וַיִּתְבְּנוּ הָיוּ וַיִּשְׁתְּרוּ לָהּ תַּמּוּן:
וַיִּשְׁבוּ (71.18) וַיִּשְׁמְרוּהוּ:

27:37 They set up over his head the accusation against him written, "This is Yeshu (Jesus), the King of the Y'hudoye (Judeans)."

וְסָמוּ לְעַל מִן רִשָׁה עֲלֵתָא דְמוֹתָהּ בְּכַתְבָּא הָנוּ יְשׁוּעָה
מַלְכָּא דִּיהוּדָיָא:

וַיִּשְׁימוּ אֵת דִּינּוּ עַל רֵאשׁוֹ וְכֵן הִיָּה (71.19) כְּתוּב זֶה
יְשׁוּ מֶלֶךְ הַיְהוּדִים:

27:38 Then there were two robbers crucified with him, one on his right and one on the left.

וְאַזְדָּקְפוּ עִמָּה תֵּרִין לְסִטְיָא חַד מִן יַמִּינָה וְחַד מִן
סְפִלָּה:

אִז נִצְלְבוּ אֹתוֹ (71.20) שְׁנַיִם לְסִטְסִין אַחַד מִיְמִין
וְאַחַד מִשְׁמָאל:

27:39 Those who passed by blasphemed him, wagging their heads,

אֵילִין דִּין דְעֵבְרִין הָיוּ מְגַדְפִין הָיוּ עֲלוּהִי וּמְגִידִין
רִשִׁיחוֹן:

וְכֹל (71.21) הָעוֹבְרִים הָיוּ מְגַדְפִים אֹתוֹ וּמְגִיעִין אֵת
רֵאשׁוֹ:

27:40 and saying, "Tear down the Temple, and build it in three days, save yourself! If you are the B'reh D'Aloha (Son of God), come down from the z'qifa (beam)!"

וְאָמְרִין סִתֵּר הַיְפְּלָא וּבְנָא לָהּ לְתֵלְתָא יוֹמִין פְּצָא
נְפִשְׁךָ אִן בְּרָה אַגְתָּ דְאֵלְהָא וְחוֹת מִן זְקִיפָא:

(71.22) לְאִמְרָה הָאֵה שִׁתְּשׁוּבֹר אֵת הַיְכֹל הַעֲלֵהִים
וּבִשְׁלִשָׁת (71.23) יָמִים תְּבַנְהוּ הוֹשִׁיעֶךָ אִם בֶּן
הָאֵלֹהִים אַתָּה רֵד (71.24) מִן הַצְּלִיב:

27:41 Likewise the Rabbai Kohanei (Chief Priests) also mocking, with the Sofre (Scribes), the P'rishe (Pharasee), and the Qashishei (Elders), said,

הַכֹּת אֶף רַבֵּי כְהֵנָּא מְבֻזְחִין הֵוּ עִם סֹפְרָא וְקַשְׁיִשָּׂא
וּפְרִישָׂא וְאִמְרִין:

וּגַם כֵּן רַאשֵׁי הַכְהֵנִים יִלְעִיגוּ עִם הַסֹּפְרִים (71.25)
וְעִם הַזְקֵנִים לֵאמֹר:

27:42 "He saved others, but he can't save himself. If he is the King of Yisroel (Israel), let him come down from the z'qifa (beam) now, and we will believe in him.

לְאַחַרְיָא אַחֵי נִפְשָׁה לָא מְשַׁפַּח לְמַחְיוּ אֵן מַלְכָּה הֵו
דִּי־סִרְיָל נְחוּת הָשָׂא מִן זְקִיפָא וְנַהֲיִמָן בָּהּ:

הַאחֵרִים הוֹשִׁיעַ וְאֵת עֲצָמוֹ (Page 72) (72.1) לָא
יִוֹכַל לְהוֹשִׁיעַ אִם הוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל יֵרֵד עֵתָה (72.2)
מִן הַצְּלִיב הַזֶּה וְאֵנוּ נֹאמְרִין בּוּ:

27:43 He trusts in Aloha (God). Let him deliver him now, if he wants him; for he said, 'I am the B'reh D'Aloha (Son of God)."

תְּכִיל עַל אֱלֹהָא נִפְרָקוּוּהֵי הָשָׂא אֵן צָבָא בְּהָ אִמְר
גֵּיִר דְּבִרְהָ אֲנָא דֵּאֱלֹהָא:

בְּטַח בְּאֱלֹהִים (72.3) יִצְלִיחוּ עֵתָה אִם חָפֵץ כִּי אִמְר
בֶּן אֱלֹהִים אֲנִי:

27:44 Then even the robbers, who were crucified with him, were reproaching him.

הַכֹּת אֶף גֵּיִסָּא הֵנוּן דֵּאֲזֻדְקָפוּ עִמָּה מַחְסִדִּין הֵוּ לָהּ:
(72.4) וְכֵן גַּם כֵּן חֲרָפוּהוּ לְסַטְסִין אֲשֶׁר נִצְלְבוּ אִתּוּ:

The Death of Yeshu

27:45 Now from the sixth hour there was darkness over all the land until the ninth hour.

מִן שֵׁשׁ שָׁעִין דִּין הוּא חֲשׁוּכָא עַל כָּלָּה אֲרַעָא עַד־מָא
לְשַׁעָא תְּשִׁיעַ:

(72.5) וּמִשַּׁעָה הַשְּׁשִׁית הִיָּה חוֹשֶׁךְ עַל כָּל הָאָרֶץ עַד
שַׁעָה (72.6) תְּשִׁיעִית:

27:46 And about the ninth hour, Yeshu (Jesus) cried with a loud voice, saying, "Eyl, Eyl, limona shivaq'toni?" (God, God, why have you forsaken me?)

וְלֵאפִי תְּשִׁיעַ שָׁעִין קָעָא יִשׁוּעַ בְּקִלָּא דְּמָא וְאִמְר אֵיל
אֵיל לְמָנָא טִיבְקָתָנִי:

וּבְשַׁעָה תְּשִׁיעִית קָרָא יִשׁוּ בְּקוֹל גְּדוֹל (72.7) וַיֹּאמֶר
אֵלֵי אֵלֵי לְמָה שְׂכַחְתָּנִי:

27:47 Some of them who stood there, when they heard it, said, "This man is calling Eliya (Elijah)."

אֲנִישִׁין דִּין מִן הֵנוּן דְּקִימִין הֵוּ תִמָּן פֶּד שְׁמַעוּ אִמְרִין
הֵוּ הָנָא לְאֵלִיָּא קָרָא:

וְקָצַת אֲנִישִׁים (72.8) אִמְרוּ כְּשִׁשְׁמַעוּ אִמְרוּ לְאֵלִיָּה זֶה
קוֹרָא:

27:48 At that moment, one of them ran and took a sponge, and filled it with barley vinegar, and put it on a reed, and offered it to him.

וּבְהָ בְּשַׁעָתָא רִחַט חֵד מְנַהוּן וְשָׁקַל אֶסְפוּגָא וּמָלָה
חֵלָא וְסָמָה בְּקִנְיָא וּמִשְׁקָא הָוָא לָהּ:

וּפְתָאוּם (72.9) רִץ אֶחָד מֵהֶם וַיִּקַּח אֶת הַסְּפוּג וַיְמַלֵּא
אוֹתוֹ חוּמִץ (72.10) וַיִּשִׂים עַל הַקֶּגֶה וַיִּתֵּן לוֹ לְשִׁתוֹת:

27:49 The rest said, "Let him be. Let's see if Eliya (Elijah) comes to save him."

שְׂרָפָא דִּין אִמְרִין הֵוּ שְׂבוּקוּ נְחוּזָא אֵן אֲתָא אֵלִיָּא
לְמִפְרָקָהּ:

וְאחֵרִים אִמְרוּ (72.11) הֲרַף וְנִרְאָה אִם יָבֵא אֱלִיָּהוּ
לְהַצִּיל אוֹתוֹ:

27:50 Yeshu (Jesus) cried again with a loud voice, and released his spirit.

הוּ דִּין יִשׁוּעַ תּוֹב קָעָא בְּקִלָּא דְּמָא וְשָׁבַק רוּחָהּ:
וַיִּשׁוּ (72.12) קָרָא עוֹד בְּקוֹל גְּדוֹל וַיִּשִׁב אֶת רוּחוֹ:

27:51 At once, the veil of the Temple was torn in two from the top to the bottom. The earth quaked and the rocks were split.

וּמַחְדָּא אִפִּי תַרְעָא דְּהֵיכְלָא אֲצַטְרִי לְתַרְיָן מִן לַעֲל
עַד־מָא לְתַחַת וְאֲרַעָא אֲתַתְּזִיעַת וְכַאֲפָא אֲצַטְרִי:

וְחֵגָה (72.13) פְּרוּכַת הֵיכְלָא נִקְרַעָה לְשַׁנֵּי חֲלָקִים
מִמַּעַל (72.14) עַד לְמַטָּה:

27:52 The tombs were opened, and the bodies of many saints, that laid in rest, were raised;

וּבֵית קְבוּרָא אֲתַפְתַּחוּ וּפְגִירָא סִגִּיאָא דְּקַדְדִּישָׁא
דְּשְׂכִיבִין הֵוּ קָמוּ:

וְהָאָרֶץ רַעֲשָׁה וְסַלְעִים נִקְרַעוּ וְקַבְרִים (72.15)
נִפְתַּחוּ וְרַבּוֹת גּוֹפוֹת הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר (72.16) שָׁכְבוּ

קָמוּ:

27:53 and they went out, but after his resurrection, they entered the holy city and appeared to many.

וּנְפִקוּ וּבְתֵר קִימְתָהּ עֲלוּ לְמַדְינַתָּא קְדִישְׁתָּא וְאַתְחֲזִיזוּ
לְסִגְיָאָא:

וּיִצְאוּ מִן הַקְּבָרִים אַחַר תְּקוּמַתּוֹ (72.17) וּבָאוּ אֶל
עֵיר הַקֹּדֶשׁ וּנְרָאוּ לְרַבִּים:

27:54 Now the centurion, and those who were with him watching Yeshu (Jesus), when they saw the earthquake, and the things that happened, feared exceedingly, saying, "Truly this was the B'reh D'Aloha (Son of God)."

קְנִטְרוּנָא דִּין וְדַעֲמָה דְנִטְרִין הָוּן לִישׁוּעָא כַּד חָזוּ זִוְעָא
וְאַיְלִין דְחָזוּ דְחָלוּ טָב וְאַמְרוּ שְׂרִיָּאֵת הָנָא בְּרָה
הָוָא דְאַלְהָא:

וּשְׂרֵי הַמָּאָה (72.18) אֲשֶׁר לְשִׁמּוֹר הָיוּ אִתּוֹ יֵשׁוּ
כְּשֶׁרָאוּ אֶת רַעַשׁ הָאָרֶץ (72.19) וְאוֹתָם שִׁנְהִיו יִרְאוּ
מְאֹד וַיֹּאמְרוּ בְּאֵמֶת בֶּן הַ (72.20) הָאֱלֹהִים הִיא זֶה:

27:55 Many women were there watching from afar, who had followed Yeshu (Jesus) from the G'lilo (Galilee), serving him.

אֵית הָוּי דִּין תַּמָּן נְשִׂא סִגְיָאֵתָא דְחָזִין הָוּי מִן רוּחְקָא
הָלִין דְאֵתִי הָוּי בְּתֵרָה דִישׁוּעָא מִן גְּלִילָא וּמִשְׁמִשָּׁן הָוּי
לָהּ:

וְהָיוּ שָׁם נָשִׁים רַבּוֹת מֵרְחוֹק (72.21) רוֹאוֹת אֲשֶׁר
בָּאוּ אַחֲרֵי יֵשׁוּ מֵהַגְּלִיל הַמְּשֻׁרְתוֹת (72.22) לּוֹ:

27:56 Among them were Mar'yam (Mary) of Magd'loita (Magdelene), and Mar'yam (Mary) the mother of Ya'qov (Jacob) and Yoseh (Joseph), and the mother of the sons of Zavdai (Zebedee).

דְחָדָא מְנַחִין מַרְיָם מַגְדָּלִיתָא וּמַרְיָם אִמָּה דִיעֻקוּב
וְדִיּוֹסָא וְאַמְהוֹן דְבְנֵי זְבַדַּי:

וּבִינְהֶם הִיְתָה מַרְיָם מַגְדָּלִיתָא וּמַרְיָם יַעֲקֹב (72.23)
וְאִם יוֹסֵף וְאִם זְבַדַּי:

The Entombment

27:57 When evening arrived, there came a rich man from Ram'tha (Arimathea), named Yawsef (Joseph), who was also a Tal'mida (Disciple) of Yeshu (Jesus).

כַּד הָוָא דִּין רַמְשָׂא אָתָא גְבָרָא עֲתִירָא מִן רַמְתָּא
דְשִׁמְיָה יוֹסֵף דְאָף הוּ אֶתְתַּלְמֵד הָוָא לִישׁוּעָא:

וּכְשֶׁהִיָּה עֶרֶב בָּא אִישׁ (72.24) אַחַד עֹשִׂיר מִן
הַרְמָתִים וְשִׁמּוֹ יוֹסֵף וְגַם הוּא (72.25) תַּלְמִיד יֵשׁוּ:

27:58 This man went to Pilatos (Pilate), and asked for the body of Yeshu (Jesus). Then Pilatos (Pilate) commanded the body to be given to him.

הָנָא קָרַב לְזֵת פִּילָטוֹס וְשִׁאֵל פְּגֵרָה דִישׁוּעָא וּפְקַד
פִּילָטוֹס דְנִתְיָהֵב לָהּ פְּגֵרָא:

וְהוּא נִגַּשׁ אֶל פִּילָטוֹס וְשִׁאֵל אֶת גּוֹף (Page 73)
(73.1) יֵשׁוּ אִז פִּילָטוֹס צוּה לָתֵת אֶת גּוֹף יֵשׁוּ:

27:59 Yawsef (Joseph) took the body, and wrapped him in a clean linen cloth,

וְשִׁקְלָה יוֹסֵף לְפָגֵרָא וּכְרַכָּה בְּחִיצָא דְכְתָנָא נְקֻדָּא:
וַיִּקַּח יוֹסֵף (73.2) אֶת גּוֹף יֵשׁוּ וַיַּעֲטוּף אוֹתוֹ בְּסֻדְרִין
טְהוֹרִים:

27:60 and laid him in his own new tomb, which he had hewn out in the rock, and he rolled a great stone to the door of the tomb, and departed.

וְסִמְיָה בְּבֵית קְבוּרָא חֲדָתָא דִילִיה דְנִקִּיר בְּכַאפָא וַעֲגָלוּ
כַּאפָא רַבָּתָא אֲרַמְיוֹ עַל תְּרַעָא דְבֵית קְבוּרָא וְאַזְלוּ:

וַיִּשִׂים (73.3) אוֹתוֹ בְּקִבְרוֹ חֲדָשׁ אֲשֶׁר חָצַב בְּסֻלַּע
וַיַּגִּיל אֶת הָאֶבֶן (73.4) גְּדוּלָה עַל פֶּתַח הַקֶּבֶר וַיִּלְךְ:

27:61 Mar'yam (Mary) of Magd'loita (Magdelene) was there, and the other Mar'yam (Mary), sitting opposite the tomb.

אֵית הָוּי דִּין תַּמָּן מַרְיָם מַגְדָּלִיתָא וּמַרְיָם אַחֲרָתָא
דְיִתְבָּן הָוּי לְקִיבְלָה דְקְבָרָא:

וְהָיוּ שָׁם מַרְיָם מַגְדָּלִיתָא (73.5) וְאַחֲרוֹת מַרְיָם
וַיִּשְׁבוֹת לְמוֹל הַקֶּבֶר:

Guarding the Tomb

27:62 Now on the next day, which was after Aruvto (Sabbath Eve), the Rabbai Kohanei (Chief Priests) and the P'rishe (Pharasee) were gathered together to Pilatos (Pilate),

לְיוֹמָא דִּין דְמִחֶר דְאִיתּוּהִי בְתֵר עָרוּבְתָא אֶתְפְּנִטוּ
רַבֵּי כְּהֵנָא וּפְרִישָׂא לְזֵת פִּילָטוֹס:

וּבַיּוֹם אַחַר (73.6) אֲשֶׁר הוּא אַחַר בְּדִיקַת חַמֵּץ
נִאֲסָפוּ רַאשֵׁי הַכְּהֻנִּים (73.7) וּפְרוּשִׁים אֶל פִּילָטוֹס:

27:63 saying, "Moran (our Lord), we remember what that deceiver said while he was still alive -- 'Upon the following third day, I will arise.'

ואמרין לה מרן אתדכרן דהו מטעננא אמר הוא כד
חי דמן פתר תלתא יומין קאם אנא:
לאמר אדני זכרנו כי זה (73.8) המתעה אמר כי
בעוד שלשית ימימי אחרי מותי (73.9) אקום:

27:64 Command therefore that the tomb be made secure until the third day, lest perhaps his Tal'midei (Disciples) come at night and steal him away, and tell the Ammo (people), 'He is risen from the dead;' and the last deception will be worse than the first."

פקוד הכיל מזדהרין בקברא עדמא לתלתא יומין
דלמא יאתון תלמידוהי נגנבוהי בללא ונאמרין
לעמא דמן בית מיתא קם ותהוא טועני אחרייתא
בישא מן קדמיתא:
על כן צוה להשמר הקבר עד יום השלישי (73.10)
פן יבואו תלמידיו ויגנבוהו ויאמרו לעם כי מן
(73.11) המתים הוא קם ויהיה התעתוע האחרין רע
מן הראשין: (73.12)

27:65 Pilatos (Pilate) said to them, "You have a guard. Go, make it as secure as you know how."

אמר להון פילטוס אית לכו קסטוגרא זלו אזדהרו
איפנא דידיעין אנתון:
ויאמר אליהם פילטוס הנה יש לכם (73.13) משמרת
לכו ושמרו כאשר ידעתם:

27:66 So they went with the guard and made the tomb secure, sealing the stone.

הנון דין אזלו אזדהרו בקברא והתמו כאפא הי עם
קסטוגרא:
והם הלכו (73.14) ויבצרו את הקבר בשומרים
ויחתמו האבן:

The Resurrection

28:1 In the evening after the Shab'tha (Sabbath), as dawn was breaking on the first day of the week, Mar'yam (Mary) of Magd'loita (Magdelene) and the other Mar'yam (Mary) came to see the tomb.

ברמשיא דין בשבתא דנגה חד בשבא אתת מרים
מגדליתא ומרים אחרתא דנחזין קברא:
(73.15) ובערב השבת שיאיר באחד (73.16) השבת
באו מרים מגדלנית (73.17) ומרים אחרת לראות
את (73.18) הקבר:

28:2 Behold, there was a great earthquake, for an angel of Mor'ia (the Lord) descended from the sky, and came and rolled away the stone from the door, and sat upon it.

והא זועא רבא הוא מלאכא גיר המריא נחת מן
שמייא וקרב עגל פאפא מן תרעא ויתב הוא עליה:
והנה היה רעש גדול כי מלאך יי ירד מן (73.19)
השמים ויגש ויגל את האבן מן הפתח וישב (73.20)
עליה:

28:3 His appearance was like lightning, and his clothing white as snow.

איתוהי הוא דין חזוה איך ברקא ולבושה חור הוא
איך תלגא:
ויהיה מראהו כמו ברק ובגדיו כמו שלג:

28:4 For fear of him, the guards shook, and were like the dead.

ומן דחלתי אתתזיעו אילין דנטרין הו וחו איך
מיתא:

(73.21) ומן יראתו נבהלו השומרים ויהיו כמו מתים:

28:5 The angel answered the women, "Don't be afraid, for I know that you seek Yeshu (Jesus), who has been crucified.

ענא דין מלאכא ואמר לנשיא אנתין לא תרחלן דע
אנא גיר דלישווע דאזדקף בעין אנתין:
(73.22) ויען המלאך ויאמר לנשים אל תיראינה
אתן (73.23) ידעתי כי את ישו אתם מבקשות:

28:6 He is not here, for he has risen, just like he said.
Come, see the place where the Moran (our Lord) was lying.

לָא הוּא תְנִין קָם לֵה גֵיר אִיפְנָא דְאָמַר תְּאִיִן תְּזַיִן
הִיפְתָּא דְסִים הוּא כְּהָ מָרִן:

**אִינְיֵנוּ פִּה (73.24) כִּי הוּא קָם כְּמוּ שְׂאֵמַר בְּאֵנָה
וּרְאֵנָה הַמְקוּם (73.25) אֲשֶׁר בּוֹ הִשְׁכַּב אֲדֹנָי:**

28:7 Go quickly and tell his Tal'midei (Disciples), 'He has risen from the dead, and behold, he gone ahead of your going into G'lilo (Galilee); there you will see him.' Behold, I have told you."

וְזַלְיִן בְּעֵגֶל אָמְרִין לְתַלְמִידוֹהֵי דְקָם מִן בֵּית מִיתָא
וְהָא קָדָם לְכוּן לְגַלִּילָא תַמְן תְּחַזְוֵנְהֵי הָא אָמְרַת
לְכִין:

**וּפְתָאוּם לְכַנְה וְאֵמְרָנָה [Page 74] (74.1) לְתַלְמִידוֹ
כִּי קָם מִמְתֵּים וְהֵנָּה יֵלֵךְ לְפָנֵיכֶם בְּגַלִּיל (74.2) וְשִׁם
תִּרְאִינָה אוֹתוֹ וְהֵנָּה אֵמַרְתִּי לָכֶם:**

28:8 They departed quickly from the tomb with fear and great joy, and ran to bring his Tal'midei (Disciples) word.

וְאִזְלִין עֵגֶל מִן קִבְרָא בְּדַחְלָתָא וּבְחִדּוֹתָא רַבְתָּא
וְרַחֲטִין דִּנְאֵמְרִין לְתַלְמִידוֹהֵי:

**וּבְמַהֲרָה (74.3) יֵצְאוּ מִן הַקֶּרֶב בִּירְאָה וּבְשִׂמְחָה
גְּדוּלָה וִירוּצוֹ (74.4) לְהַגִּיד לְתַלְמִידוֹ:**

28:9 And behold, Yeshu (Jesus) met them, saying, "sh'lom (Greetings) to you!" They came and took hold of his feet, and worshiped him.

וְהָא יֵשׁוּעַ פִּגְעַת בְּהִינִן וְאָמַר לְהִינִן שְׁלֹם לְכִין הִינִן דִּין
קֶרֶב אַחַד רְגִלוֹהֵי וְסִגְדִין לָהּ:

**וּכְשֶׁחֲלַכְן לְגִיד לְתַלְמִידוֹ הֵנָּה (74.5) יֵשׁוּ בָא
לְקִרְאָתָן לְאֵמֹר שְׁלֹם לָכֶן וְהֵנָּה נִגְשׁוּ (74.6) וּתְפָשׁוּ
אֶת רַגְלֵי וְתִשְׁתַּחֲוִינָה לּוֹ:**

28:10 Then Yeshu (Jesus) said to them, "Don't be afraid. Go tell my brothers that they should go to G'lilo (Galilee), and there they will see me."

הִינִדִין אָמַר לְהִינִן יֵשׁוּעַ לָא תִדְחַלְן אֲלֵא זַלְיִן אָמְרִין
לְאַחֵי דִנְאֵזְלוּן לְגַלִּילָא וְתַמְן תְּחַזְוֵנְהֵי:

**אִזְ אָמַר לְהִינִן יֵשׁוּ (74.7) אֵל תִּירְאִינָה לְכַנְה וְהַגִּידָנָה
לְאַחֵי שִׁילְכוּ לְגַלִּיל כִּי (74.8) שִׁם יִרְאוּנִי:**

The Guards Report

28:11 Now while they were going, men from the guards went into the city, and told the Rabbai Kohanei (Chief Priests) all the things that had happened.

כַּד אִזְלִין דִּין אֲתוּ אֲנָשׂא מִן קִסְטוֹנְרָא הַנּוֹן
לְמַדִּינְתָא וְאָמְרוּ לְרַבֵּי כְּהֵנָּה כָּל מַדְם דְּהָוָא:
**וּכְאֲשֶׁר הִלְכוּ וְהֵנָּה קִצַּת מַהְשׁוּמְרִים (74.9) בָּאוּ לְעִיר
וַיְגִידוּ לְרֵאשֵׁי הַכְּהֻנִּים אֶת כָּל אֲשֶׁר הָיָה:**

28:12 When they were assembled with the Qashishei (Elders), and had taken counsel, they gave silver -- and not a small amount -- to the soldiers,
וְאֵתְפָּנְטוּ עִם קִשִּׁישָׁא וְנָסְבוּ מִלְפָּא וַיְהִיבוּ כְּסָפָא לָא
זְעוּר לְקִסְטוֹנְרָא:

**(74.10) וַיֵּאֲסֹפוּ הַזִּקְנִים וַיִּוְעֲצוּ וַיִּתְּנוּ כֶּסֶף רַב
לְסִטְרִטוּטִין:**

28:13 saying, "Say that his Tal'midei (Disciples) came by night, and stole him away while we slept.

וְאָמְרִין לְחוּן אָמְרוּ דְתַלְמִידוֹהֵי אֲתוּ גִנְבוּהֵי בְלֵילָא
כַּד דִּמְסִין חֲנוּ:

**(74.11) לְאֵמַר אֲמָרוּ כִּי תַלְמִידוֹ בָּאוּ בְלֵילָה וַיִּגְנְבוּהוּ
בְּשִׁכְבָּנוּ:**

28:14 If this comes to the governor's ears, we will persuade him and make you free of worry."

וְאִן אֲשִׁתְּמַעַת הָדָא קָדָם הַגְּמוּנָא חֲנוּ מְפִיסִין חֲנוּ לָהּ
וּלְכוּן דְּלָא צְפָתָא עֲבָדִין חֲנוּ:

**(74.12) וְאִם זֹאת תִּשְׁמַע מֵאֵת הַפְּקִיד אֲנַחְנוּ נַפְתָּה
(74.13) אוֹתוֹ וְנִבְטִיחָה אֲתֶכֶם:**

28:15 So they took the money and did as they were told. This saying was spread abroad among the Y'hudoye (Judeans), and continues until this day.

הַנּוֹן דִּין כַּד נָסְבוּ כְּסָפָא עֲבָדוּ אִיךְ דְּאֲלָפוּ אַנּוֹן
וְנִפְקַת מִלְתָּא הָדָא בֵּית יְהוּדָיָא עַדְמָא לְיוֹמֵנָּה:
**וְהֵם לָקְחוּ אֶת הַכֶּסֶף (74.14) וְהֵם עָשׂוּ כְּאֲשֶׁר הֵם
לּוֹמְדוּ וְהַדְּבַר פּוֹרְסִם (74.15) בֵּן הַיְהוּדָיִם עַד הַיּוֹם
הַזֶּה:**

Sending the Tal'midei

28:16 But the eleven Tal'midei (Disciples) went on to G'lilo (Galilee), to the mountain where Yeshu (Jesus) had arranged for them.

תלמידיא דין חדעסר אָזלו לגלילא לטוֹרָא איפּא
דוּעַד אַגוֹן יִשׁוּעַ:

**ואחד עשר תלמידיו (74.16) הלכו אל הגליל על הר
אשר שם העיד בהם ישו:**

28:17 When they saw him, they bowed down to him, but some doubted.

וכד חזאיהי סגרו לה מנחוֹן דין אתפלגו הוֹן:
(74.17) ויראו אותו וישתחוּו וקצת הסתפקו:

28:18 Yeshu (Jesus) came to them and spoke to them, saying, "All authority has been given to me in heaven and on earth. And as my Father has sent me, I also send you.

וקרב יִשׁוּעַ מִלְּל עִמְהוֹן ואמר להוֹן אתיהב לי כל
שׁוּלְטָן בְּשִׁמְיָא ובארעא ואיפּנא דשׁוּדְרַי אָבִי אָף
מִשְׁדֵּר אֲנָא לכוֹן:

**ויגש ישו (74.18) וידבר אליהם לאמר נתונה לי כל
ממשלת (74.19) בשמים ובארץ לכן אתם:**

28:19 Go, and make Tal'midei (Disciples) of all Am'mei (Gentiles), immersing them in the name of the Father and of the Son and of the Rucha D'Qudsha (Holy Spirit),

זְלו חֲכִיל תלְמִדוּ כְּלִהוֹן עִמְמָא ואַעֲמְדוּ אַגוֹן בְּשֵׁם
אָבָא וּבְרָא וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא:

**לכו ולמדו כל הגוים (74.20) וטבלו אותם בשם
האב והבן ורוח הקדש:**

28:20 teaching them to observe all things that I commanded you. Behold, I am with you always, even to the end of the age." Omein (Amen).

ואַלְפוּ אַגוֹן דְנִטְרוֹן כָּל מָא דְפִקְדָתְכוֹן וְהָא אֲנָא
עִמְכוֹן אֲנָא כְּלִהוֹן יוֹמָתָא עֲדָמָא לְשׁוּלְמָה דְעֵלְמָא
אָמִינ:

**(74.21) ולמדו אותם לשמור כל אשר צויתי (74.22)
אתכם והנני עמכם כל (74.23) הימים עד תכלית
(74.24) העולם (74.25) הזק:**

Adonai will Return

מָרְן אָתָא